

V. İ. LENİN

SEÇME
YAZILAR
I

SEÇME YAZILAR

I

V. İ. LENİN

Seçme Yazılar I

V. İ. Lenin

ISBN 978-605-4087-075

İlkeriş Yayınları / Kuramsal Kitaplar

Birinci baskı, Ekim 2009, Ankara

202 Sayfa

SEÇME YAZILAR

I

V. İ. LENİN

ISBN 978-605-4087-075

Seçme Yazılar I
V. İ. Lenin

"Where to begin?" (Nereden Başlamalı?), *"A Talk With Defenders of Economism"* (Ekonomizmin Savunucularıyla Bir Konuşma) ve *"What is to be Done?"* (Ne Yapmalı?), V. İ. Lenin, *Collected Works*, Vol. 5, Moscow 1961'den; *"Revolutionary Adventurism"* (Devrimci Maceracılık) ve *"A Letter to a Comrade on Our Organisational Tasks"* (Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaşa Mektup) V. İ. Lenin, *Collected Works*, Vol. 6, Moscow 1964'den Türkçeye çevrilmiş ve yayına hazırlanmıştır.

Kuramsal Kitaplar-1
Birinci baskı
Ekim 2009, Ankara

Baskı: Kardelen Ofset, Ankara

İlkeriş Yayınları

www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

İÇİNDEKİLER

9	NEREDEN BAŞLAMALI? – <i>Mayıs 1901</i>
20	EKONOMİZMİN SAVUNUCULARIYLA BİR KONUŞMA – <i>Aralık 1901</i>
31	NE YAPMALI? – <i>Mart 1902</i>
31	Ö n s ö z
35	I. Dogmacılık ve “Eleştiri Özgürlüğü”
35	A. “Eleştiri Özgürlüğü” Ne Demektir?
40	D. Teorik Mücadelenin Önemi Üzerine Engels
48	II. Kitlelerin Kendiliğindenliği ve Sosyal- Demokratların Bilinçliliği
49	A. Kendiliğinden Yükselişin Başlangıcı
55	III. <i>Trade-Unioncu</i> Siyaset ve Sosyal-Demokrat Siyaset
56	A. Siyasal Ajitasyon ve Bunun Ekonomistler Tarafından Sınırlandırılması
70	C. Siyasal Teşhirler ve “Devrimci Eylemde Eğitim”
77	D. Ekonomizm ile Terörizm Arasındaki Ortak Yan Nedir?
81	E. Demokrasi İçin Mücadelenin Öncüsü Olarak İşçi Sınıfı
102	IV. Ekonomistlerin Amatörlüğü ve Devrimciler Örgütü
104	A. Amatörlük Nedir?
108	B. Amatörlük ve Ekonomizm
117	C. İşçiler Örgütü ve Devrimciler Örgütü
137	D. Örgütsel Çalışmanın Kapsamı
146	S o n u ç
151	DEVİRİMCİ MACERACILIK – <i>Ağustos 1902</i>
165	ÖRGÜTSEL GÖREVLERİMİZ ÜZERİNE BİR YOLDAŞA MEKTUP – <i>Eylül 1902</i>
187	<i>Açıklayıcı Notlar</i>

VLADİMİR İLİÇ ULYANOV LENİN

Sovyetler Birliği'nin ve Komintern'in (III. Enternasyonal) kurucusu ve yol göstericisi, Bolşevik Partisi'nin ve Ekim Devrimi'nin önderi Vladimir İliç Ulyanov, 22 Nisan 1870'de Simbirsk'de doğdu. Öğretmen olan İlya Nikolaviç ile bir doktor kızı olan Maria Aleksandrovna'nın altı çocuğundan üçüncüsüydü. Ağabeyi Narodnaya Volya'ya katılmıştı ve çar III. Alexandr'a yönelik başarısız suikast eylemi nedeniyle 1891'de idam edildi. 1887'de Simbrisk lisesini bitiren Lenin, 1891 yılında St. Petersburg Üniversitesi'nin hukuk bölümünden mezun oldu ve 1892'de Samara'da staj yapmaya başladı. 1894'de St. Petersburg'a geri dönerek propaganda çalışmalarına başladı. İlk yazılarını bu çalışmaları sırasında yazmaya başladı. Nisan 1895'de Plehanov, Zasuliç ve Akselrod'la görüşmek, "*Osvobozhdenie Truda*" (Emeğin Kurtuluşu) adlı marksist grupla bağlantı kurmak için ilk kez yurtdışına çıktı. St. Petersburg'a döndüğünde illegal "*İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği*"ni örgütledi. Aralık 1895'de örgüte yönelik operasyonda tutuklandı ve bir yıl cezaevinde yattıktan sonra Şubat 1897'de üç yıllık sürgün cezası için Sibirya'da Yenisey'e gönderildi. 1898'de, sürgünde St. Petersburg'daki illegal çalışmada yer alan N. K. Krupskaya ile evlendi. Bu üç yıllık sürgün sırasında ilk büyük yapıtı *Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi*'ni tamamladı. Sürgünden sonra, 1900'de İsviçre'ye giden Lenin, "Emeğin Kurtuluşu" grubuna katıldı ve Aralık 1900'de yayınlanmaya başlayan *İskra*'nın (Kıvılcım) kurucuları arasında ve yayın kurulunda yer aldı. "Lenin" takma adını ilk kez *İskra*'da yayınlanan bir yazısında kullandı.

RSDİP'in (Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi) Temmuz-Ağustos 1903'deki II. Kongresi'nde ortaya çıkan Bolşevik (Çoğunluk) ile Menşevik (Azınlık) ayrışmasında Bolşeviklerin başında yer aldı. 1905 Devrimi'nin yenilgisinden sonra Aralık 1907'de, Nisan 1917'ye kadar kalacağı ikinci sürgün dönemi başladı.

Şubat 1917 Devrimi üzerine 4 Nisan 1917'de Rusya'ya geri döndü. 7 Kasım (24 Ekim) 1917'de Lenin'in önderliğinde Bolşevikler iktidarı ele geçirerek Büyük Ekim Devrimi'ni gerçekleştirdiler. 8 Kasım 1917'de Rusya İşçi ve Asker Sovyetleri kongresi tarafından Halk Komiserleri Konseyi (Bakanlar Kurulu) başkanlığına seçildi. 30 Ağustos 1918'de sosyalist-devrimci parti üyesi biri tarafından düzenlenen suikastta yaralandı. 1922'de sağlığı iyice bozulan Lenin, 21 Ocak 1924'de Moskova yakınlarındaki Gorki kentinde yaşamını yitirdi.

Lenin'in başlıca yapıtları şunlardır:

Çto takoye "Druzya Naroda" i kak oni voyuyut protiv Sotsial-Demokratov?, 1894 ("Halkın Dostları" Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşırılar?); *Ekonomiçesko-ye soderzhaniye narodniçestva i Kritika evo v Knige g. Struve*, 1895 (Halkçı Parti'nin Ekonomik İçeriği ve Bay Struve'nin Eleştirisi. Marksizmin Burjuva Yazınındaki Yansılar); *Karakteristike ekonomiçeskovo romantizma*, 1897 (Ekonomik Romantizmin Niteliği); *Razvitiye Kapitalizma v Rosii*, 1899 (Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi); *Çto Delat*, 1902 (Ne Yapmalı?); *Şap uperyod dva şaga nazad*, 1904 (Bir Adım İleri, İki Adım Geri); *Dve taktiki sotsial-demokratii v demokratiçeskoj revolyutsii*, 1905 (Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği); *Agrarnaya programma sotsial-demokratii v pervoi russkoj revolyutsii 1905-1907*, 1907 (1905-1907 Birinci Rus Devrimi'nde Sosyal-Demokratların Tarım Programı); *Za 12 let.*, 1908 (12 Yıl Koleksiyonu); *Materializm i empiriokrititsizm*, 1909 (Materyalizm ve Ampiriyokritisizm); *Krak II. Internatsionala*, 1915 (II. Enternasyonalin İflası); *Sotsializm i voina*, 1915 (Sosyalizm ve Savaş); *Imperializm, kak noveishii etap kapitalizma*, 1917 (Emperyalizm, Kapitalizmin Son Aşaması); *Pisma o taktike*, 1917 (Taktikler Üzerine Mektuplar); *Uroki revolyutsii*, 1917 (Devrim Dersleri); *Gosudarstvo i revolyutsiya*, 1917 (Devlet ve Devrim); *Uderzhat li bolsheviki gosudarstvennuyu vlast?* 1917 (Bolşevikler İktidarı Koruyacaklar mı?); *Proletarskaya revolyutsiya i renegat Kautskii*, 1918 (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky); *Vybory v Uchreditelnoye Sobraniye i diktatura proletariata*, 1919 (Proletarya Diktatörlüğü ve Kurucu Meclis Seçimleri); *Detskaya bolezn "levismy" v kommunisme*, 1920 ("Sol Komünizm", Bir Çocukluk Hastalığı); *Krizis v partii*, 1921 (Partimizdeki Kriz); *O prodnaloge*, 1921 (Ayni Vergi Üzerine); *O Kooperatsii*, 1923 (Kooperatif Üzirene); *Luchshe menshe, da luchshe*, 1923 (Az Olsun, Öz Olsun).

Lenin'in tüm yapıtları 45 ciltte toplanmıştır.

NEREDEN BAŞLAMALI?¹

Son yıllarda “ne yapmalı” sorunu, özgün direnciyle Rusya sosyal-demokratlarının karşısına çıktı. Bu sorun, (seksenlerin sonu ve doksanların başında olduğu gibi) hangi yolu seçmek zorunda olduğumuz sorunu değildir, ama bilinen yolda hangi pratik adımları atmamız gerektiği ve bu adımları nasıl atacağımız sorunudur. Bu da, pratik çalışmanın sistemi ve planı sorunudur. Kabul edilmelidir ki, henüz pratik faaliyet yürüten bir partinin temeli olan mücadelenin karakteri ve yöntemleri sorununu çözmüş değiliz; bu da hala içler acısı bir ideolojik istikrarsızlık ve kararsızlık ortaya çıkaran ciddi görüş ayrılıklarına yol açmaktadır. Bir taraftan, yok olmaktan oldukça uzak olan “ekonomist” akım, siyasal örgütlenme ve ajitasyon ça-

lışmalarını sınırlamaya ve daraltmaya çabalıyor. Diğer taraftan, ilkesiz eklektizm, kafasını yeniden kaldırıyor, her yeni “akım”ı taklit ediyor ve acil talepleri, bir bütün olarak hareketin temel görevlerinden ve sürekli gereksinmelerinden ayırt edemiyor. Bildiğiniz gibi, bu akım *Raboçeye Dyelo*’da² kendine uygun bir yer buldu. Bu gazete, “Tarihsel Bir Dönüşüm” (“*Listok*” *Raboevo Dyela*, No. 6)³ şatafatlı başlıklı şatafatlı bir makalede ortaya koyduğu en son “program” açıklamasında, bizim nitelendirmemizi özel bir vurguyla onaylamaktadır. Daha düne kadar “ekonomizm”le flört ediliyor, *Raboçaya Mysl*’ın⁴ kesin olarak mahkûm edilmesi karşısında öfkeye kapılıyor ve otokrasiye karşı mücadele sorunu konusunda Plehanov’un sunumu yumuşatılıyordu. Ama bugün, Lieb knecht’in sözleri aktarılıyor: “Eğer koşullar yirmi dört saat içinde değişirse, taktikler de yirmi dört saat içinde değişmelidir”. Doğrudan saldırı için, otokrasiye saldırmak için “güçlü savaş rgt”nden söz ediliyor; “kitleler arasında geniş devrimci siyasal ajitasyon”dan, “sokak protestoları için sürekli çağrılar”dan, “belirgin (aynen!) bir siyasal nite­likte sokak gösterilerinden” söz ediliyor ve bunlar böyle sürüp gidiyor.

İskra’nın⁵ birinci sayısında ortaya koyduğumuz ve amacı, sadece yalıtık ödünler kazanmak değil, aynı zamanda otokrasinin kalesini yıkmak olan güçlü ve iyi örgütlenmiş bir partinin oluşturulması çağrısında bulunan programı, *Raboçeye Dyelo*’nun böylesine hızlı kavraması karşısında belki de kendimizi mutlu sayabiliriz; ama bu kişilerin belli bir bakış açısından yoksun oluşları mutluluğumuzu sadece azaltmaktadır.

Raboçeye Dyelo, şüphesiz Lieb knecht’in adını boş yere anıyor. zgn soruna ilişkin bazı aji-

tasyon taktikleri ya da parti örgütlenmesinin bazı ayrıntılarına ilişkin taktikler yirmi dört saat içinde değişebilir; ama sadece ilkelerden yoksun kişiler, bir mücadele örgütünün ve kitleler arasında siyasal ajitasyonun –genelde, sürekli ve mutlak olan– gerekliliği konusundaki görüşlerini yirmi dört saat içinde, hatta yirmi dört ayda değiştirebilirler. Koşulların farklılığını ve dönemlerin değişimini bahane etmek gülünçtür; bir savaş örgütünün inşası ve siyasal ajitasyonun yürütülmesi, “durgun, barışçıl” her koşulda, “devrimci ruhun zayıflaması”nın belirgin olduğu her dönemde esastır. Ayrıca, böyle dönemlerde ve böylesi koşullarda bu tür çalışma özellikle gereklidir, çünkü patlama ve atılım zamanlarında örgütün oluşturulmasında çok geç kalınmış olunur; parti, belli bir anda faaliyeti başlatmaya hazır durumda olmalıdır. “Taktiği yirmi dört saat içinde değiştirin!” Ama taktiklerin değiştirilmesi için önce ortada taktiklerin bulunması gerekir; her koşulda ve her zaman siyasal mücadeleyi yürütmekte ustalaşmış güçlü bir örgüt olmaksızın, sağlam ilkelerle aydınlanmış ve kararlılıkla yürütülen, taktik adına layık, sistemli eylem planından söz edilemez. Konuyu gerçekten gözden geçirelim; şimdi bize, “tarihsel an”ın partimizi “tümüyle yeni” bir soruna, terör sorunuyla karşı karşıya bıraktığı söyleniyor. Dün “tümüyle yeni” sorun, siyasal örgütlenme ve ajitasyondur; bugün ise terör. Kendi ilkelerini böylesine açıkça unutmuş kişilerden taktiklerde radikal bir değişikliği savunduklarını duymak biraz garip değil mi?

İyi ki *Raboçeye Dyelo* yanılıyor. Terör sorunu, hiç de yeni bir sorun değildir; Rusya sosyal-demokrasisinin bu konuya ilişkin ortaya konulmuş görüşlerini kısaca anımsatmak yeterli olacaktır.

Biz, ilke olarak, terörü asla reddetmedik ve reddedemeyiz. Terör, savaşın belli bir anında, birliklerin belirli bir durumunda ve belirli koşullarda uygun ve hatta esas olabilecek askeri eylem biçimlerinden birisidir. Ama önemli olan nokta, bugün terör, savaş alanındaki ordu için bir harekât olarak değil, tüm mücadele sistemiyle bütünleşmiş ve onunla sıkı sıkıya bağlı bir harekât olarak değil, hiç bir orduyla bağlantısı olmayan ara sıra yapılan bir saldırının bağımsız bir biçimi olarak önerilmektedir. Gerçekte merkezi bir gövde olmadan ve yerel devrimci örgütler zayıfken, terör de böyle olabilir. Bu nedenle biz, mevcut koşullarda böylesi bir mücadele aracının zamansız ve uygunsuz olduğunu, en etkin savaşçıları kendi gerçek görevlerinden, bir bütün olarak hareketin çıkarları açısından en önemli görevlerden saptıracağını ve hükümetin değil, devrim güçlerini örgütsüzleştireceğini kesin biçimde ifade ediyoruz. Son olayları anımsayalım. Devrimciler bir kurmaydan ve örgütleyicilerden yoksunken, işçi kitlelerinin ve kentlerin “sıradan halkı”nın mücadelede ileriye atıldığını gözlerimizle gördük. Böylesi koşullarda, en atılgan devrimcilerin teröre yönelmeleriyle, ciddi olarak güvenilecek tek şey olan savaş müfrezelerinin zayıflaması tehlikesi yok mudur? Devrimci örgütler ile hoşnutsuzluk duyan, protestolara katılan, mücadelede istekli dağınık ve dağınık oldukları için güçsüz olan kitleler arasındaki bağın kopma tehlikesi yok mudur? Oysa başarımızın tek sağlam güvencisi bu bağdır. Kahramanca bireysel darbelerin önemini reddetmiyoruz, ama günümüzde pek çok kişinin terörle akıllarının başlarından gitmesine karşı, mücadelenin baş ve temel aracı olarak terörü kabul etmelerine karşı kararlı bir uyarıda bulunmak bizim

görevimizdir. Terör, asla düzenli bir askeri harekât olamaz; olsa olsa, belirleyici bir saldırıda kullanılan yöntemlerin sadece birisi olabilir. Ama bugünkü anda böylesi bir belirleyici saldırı için *çağır yayınlatabilir miyiz? Raboçeye Dyelo*, görünüşe göre bunu yapabileceğimizi düşünüyor. Her nasılsa şöyle bağırıyor: “Saldırı birlikleri oluşturun!” Ama bu, yine mantıktan çok coşkuyla dayanıyor. Askeri güçlerimizin ana gövdesi, gönüllülerden ve asilerden oluşuyor. Biz sadece bir kaç küçük düzenli birliğe sahibiz ve bunlar harekete geçmiş bile değil; bunların birbirleriyle hem bağlantıları yok, hem de saldırı birlikleri bir yana her hangi bir birlik oluşturmak için eğitilmiş bile değiller. Bütün bunlar gözönüne alındığında, mücadelemizin genel koşullarını değerlendirebilen ve olayların tarihsel rotasındaki her “dönemeç”te bunları hesaba katabilenler için, yaşadığımız anda sloganımızın “saldırın” olamayacağı, “düşman kalelerini kuşatın” olması gerektiği açıktır. Bir başka deyişle, partimizin acil görevi, saldırı için var olan tüm güçleri bir araya toplamak değil, ama tüm güçleri birleştirebilecek ve sadece sözde değil, güncel pratikte harekete kılavuzluk edebilecek bir devrimci örgütün, yani her zaman, her protesto hareketini ve her patlamayı desteklemeye hazır, belirleyici mücadele için uygun savaşçı güçlerin inşa edilmesinde ve pekiştirilmesinde kullanılacak bir örgütün oluşturulması için çağrıda bulunmaktır.

Şubat ve Mart olaylarından⁶ çıkan dersler öylesine etkileyici oldu ki, bugün bu sonuç konusunda ilkede olası bir uyuşmazlık söz konusu değildir. Bununla birlikte, bizim şu anda sorunun ilkesel çözümüne değil, pratik çözümüne gereksinmemiz var. Biz, sadece gereksinme duyulan örgütlenmenin niteliğini ve onun kesin amacını

açıklığa kavuşturmakla kalmamalı, aynı zamanda örgüt için belirleyici bir planı ayrıntılı olarak hazırlamalıyız, öyle ki bu örgütün oluşturulması her açıdan ele alınabilmiş olacaktır. Sorunun ivedi önemi açısından, biz, kendi payımıza, şimdi basıma hazırlanan bir broşürde, tüm ayrıntılarıyla geliştirilmiş bir plan taslağını yoldaşlara sunuyoruz.⁷

Kanımızca, etkinliğimizin çıkış noktası, arzulanan örgütlenmeyi yaratmak için ilk adım ya da şöyle söyleyelim, eğer izlenirse, bu örgütü geliştirmemizi, derinleştirmemizi ve genişletmemizi sağlayacak olan ana yol, Rusya çapında siyasal bir gazetenin çıkarılması olmalıdır. En çok gereksinme duyduğumuz şey, bir gazetedir; gazete olmaksızın, genel olarak sosyal-demokrasinin sürekli ve temel görevi, özel olarak içinde bulunduğumuz anda, nüfusun geniş tabakaları arasında politikaya ve sosyalizmin sorunlarına gösterilen ilginin yükseldiği bir zamanda acil görev olan ilkeye uygun, sistematik, çok yönlü propaganda ve ajitasyonu yürütemeyiz. Bireysel eylemler, yerel bildiriler, broşürler vs. biçimindeki dağınık ajitasyonu, sadece periyodik yayının yardımıyla yürütebileceğimiz genel ve sistematik ajitasyon araçlarıyla güçlendirme gereksinmesini hiç bir zaman bugünkü kadar şiddetli bir biçimde hissetmemiştik. Hiç abartmadan söyleyebiliriz ki, bir gazetenin sık aralıklarla ve düzenli olarak basılması (ve dağıtılması), militan faaliyetlerimizin en temel ve en yaşamsal kesiminin ne kadar iyi inşa edildiğinin kesin bir ölçütü olabilir. Ayrıca, gazetemiz Rusya çapında olmalıdır. Eğer yayın yoluyla halkı ve hükümeti etkileme çabalarımızı birleştirmeyi başaramazsak ve başaramadığımız sürece, daha karmaşık, daha zorlu, ama aynı zamanda daha belirleyici diğer etkileme araçlarıyla birleştirmeyi dü-

şünmek hayalcilik olacaktır. Hareketimiz, pratik ve örgütsel açıdan olduğu kadar, öncelikle ideolojik olarak da, sosyal-demokratların büyük çoğunluğunun bakış açılarını ve faaliyet alanlarını, gizliliği koruma ustalıklarını ve savaş hazırlıklarını daraltan yerel çalışmanın içine tümüyle batmalarından zarar görmektedir. İşte tam da bu bölünme durumunda, yukarda sözü edilen tutarsızlık ve bocalamaların en derin köklerini araştırmak zorunludur. Bu zaafın ortadan kaldırılması ve yerel hareketlerin Rusya çapında bir tek harekete dönüştürülmesi için atılacak *ilk* adım, Rusya çapında bir gazetenin kurulması olmalıdır. Sonuç olarak, bizim gereksinmemiz, kesin olarak *siyasal* bir gazetedir. Bugünün Avrupa'sında siyasal bir organ olmaksızın, adına yakışır bir siyasal hareket düşünülemez. Böyle bir gazete olmaksızın, görevimizi, siyasal hoşnutsuzluğun ve protestoların tüm unsurlarını bir araya getirme, böylece proletaryanın devrimci hareketini canlandırma görevimizi başarmamız olanaksızdır. Biz ilk adımı attık, işçi sınıfı içinde “ekonomik” teşhir için, fabrika teşhiri için güçlü bir istek yarattık; şimdi ikinci adımı atmak zorundayız, nüfusun az da olsa siyasal bilince sahip bütün kesimlerinde *siyasi* teşhir için bir istek yaratmalıyız. Siyasi teşhirin sesinin bugün zayıf, ürkek ve seyrek duyulmasından cesaretimiz kırılmamalıdır. Bunun nedeni, polis zorbalığına tümüyle boyun eğilmiş olması değildir; teşhirleri yapabilecek ve yapmaya hazır olanların konuşabilecekleri bir kürsüden yoksun bulunmaları, kendilerini dinlemeye istekli ve kendilerini yüreklendirecek dinleyicilerden yoksun bulunmalarıdır; onlar, halk arasında “her şeye kadir” Rus hükümetine karşı şikayetlerini yöneltmeye degecek bir gücü hiç bir yerde görememektedir-

ler. Ama bugün bütün bunlar hızla değişmektedir. Böyle bir güç vardır. Bu güç, sadece siyasi mücadele çağrılarını dinlemeye ve desteklemeye değil, aynı zamanda savaşa katılmaya hazır olduğunu göstermiş olan devrimci proletaryadır. Şimdi çar hükümetinin ulus çapında teşhiri için bir kürsü sağlamak durumundayız ve bunu yapmak bizim görevimizdir. Bu kürsü, sosyal-demokrat bir gazete olmalıdır. Rusya işçi sınıfı, Rusya toplumunun diğer sınıf ve tabakalarından ayrı olarak, siyasal bilgiye karşı sürekli bir ilgi göstermektedir ve illegal yazın için (sadece yoğun huzursuzluk dönemlerinde değil) sürekli ve yaygın bir talepte bulunmaktadır. Böylesi bir kitle talebi olduğunda, deneyimli devrimci liderlerin eğitilmesine başlanıldığında ve işçi sınıfının yoğunluğunun büyük kentlerin işçi sınıfı mahallelerinde ve fabrikaların bulunduğu yerlerde gerçekten egemen olduğunda, proletarya için siyasi bir gazete çıkarmak her açıdan uygundur. Gazete, proletarya aracılığıyla kent küçük-burjuvazisine, kırsal zanaatkarlara ve köylülere ulaşacak, böylelikle halkın gerçek bir siyasi gazetesi olacaktır.

Ancak, bir gazetenin rolü, sadece düşüncelerin yayılması, siyasal eğitim ve siyasal müttefiklerin kazanılmasıyla sınırlı değildir. Bir gazete, sadece kolektif propagandist ve kolektif bir ajitatör değil, aynı zamanda kolektif bir örgütleyicidir. Bu açıdan, gazete, inşa halindeki bir binanın çevresinde kurulan iskeleye benzetilebilir; bu iskele, yapının sınırlarını belirler ve inşaat işçileri arasındaki iletişimi kolaylaştırır, iş bölümü yapmalarını ve örgütlü emekleriyle ortaya çıkan genel sonuçları görmelerini sağlar. Gazetenin yardımıyla ve aracılığıyla, sadece yerel çalışmaları değil, aynı zamanda düzenli genel çalışmayı da yü-

rütecek sürekli bir örgütlenmeyi doğal olarak biçimlendirecek ve siyasal olayları dikkatle izlemeleri için üyelerini eğitecek, değişik halk tabakaları üzerindeki etkilerini ve ağırlıklarını değerlendirecek, devrimci partinin bu olayları etkilemesi için etkin araçları geliştirecektir. Sadece gazetenin düzenli olarak çoğaltılması ve düzenli olarak dağıtılması gibi teknik görevler bile, birbirleriyle sürekli bağ kuran, olayların genel durumunu bilen, Rusya çapındaki çalışmada kendi ayrıntılaştırılmış işlevlerini düzenli olarak yerine getirmeye çalışan ve değişik devrimci eylemleri örgütlemeye kendi gücünü sınavan birleşik partinin yerel temsilciler ağına gereksinimi olacaktır. Bu temsilciler ağı*, tam olarak gereksinme duyduğumuz türden bir örgütün, tüm ülkeyi kapsayacak yeterli genişlikte; kesin ve ayrıntılı bir işbölümünü gerçekleştirebilmek için yeterli boyutta ve çok yönlü; her koşulda, bütün “ani dönemeçlerde” ve beklenmedik tüm durumlarda kendi çalışmasını düzenli olarak sürdürebilecek kadar çelikleşmiş; bir yandan üstün düşmanın bir bölgede kendi güçlerini yoğunlaştırdığında onunla açık bir savaşa girmekten kaçınabilecek, diğer taraftan onun zayıflıklarından yararlanabilecek ve ona beklenmedik zamanda ve beklenmedik yerde saldırabilecek kadar esnek bir örgütün iskeletini oluşturacaktır. Bugün büyük kentlerin sokaklarında öğrenci gösterilerini desteklemek gibi göreceli

* Şüphesiz, bu temsilcilerin sadece partimizin yerel komiteleriyle (gruplar, eğitim çevreleri) yakın temas içinde başarılı olabilecekleri açıktır. Genel olarak, tasarladığımız tüm plan, elbette, partiyi birleştirmek için pek çok girişimde bulunmuş ve bugün değilse yarın, şu yoldan olmazsa bu yoldan bu birleşmeyi başaracağından emin olduğumuz komitelerin etkin desteğiyle gerçekleştirilebilir.

olarak kolay bir görevle karşı karşıyayız; ama belki yarın, örneğin, bazı belli yörelerdeki işsizler hareketini desteklemek ve ertesi gün bir köylü ayaklanmasında devrimci bir rol oynamak için kendi görev alanımızda bulunmak gibi daha zorlu görevlerimiz olabilecektir. Bugün, *Zemstvo*'ya⁸ karşı hükümetin yürüttüğü kampanyanın yarattığı siyasi gerginlik durumundan yararlanmak zorundayız; ama yarın, saldırıya geçen çarlığın başıbozukluğuna karşı halkın öfkesini desteklemek ve onu açıkça geri çekilmeye zorlamak için dünyayı başına yıkmak amacıyla boykotlar, gösteriler aracılığıyla buna yardım etmek durumunda kalabiliriz. Böylesi bir savaş hazırlığı, sadece düzenli birliklerin sürekli faaliyetleriyle geliştirilebilir. Eğer ortak bir gazete için güçleri birleştirebilirsek, bu çalışma, sadece en usta propagandistleri değil, aynı zamanda doğru bir anda, belirleyici mücadele için uygun sloganı ortaya atabilen ve mücadelenin önderliğini ele geçirebilen en yetenekli örgütçüleri, en usta siyasal parti liderlerini eğitecek ve ortaya çıkaracaktır.

Sonuç olarak, olası yanlış anlamaları önlemek için bir kaç söz daha edelim. Biz, durmadan sistemli ve planlı hazırlıktan söz ettik; buna rağmen otokrasinin sadece düzenli bir kuşatmayla ya da örgütlü saldırıyla yıkılabileceğini söylemek istemiyoruz. Böyle bir görüş, saçma ve öğretisel (doktriner) bir görüştür. Tersine, otokrasinin, her yönden kendisini sürekli olarak tehdit eden kendiliğinden patlamaların ya da öngörülenemeyen siyasal karışıklıkların etkisi sonucu çökmesi gerçekten olanaklıdır ve tarihsel olarak çok daha büyük olasılıktır. Ama maceracı kumardan sakınmak isteyen siyasal bir parti kendi faaliyetlerini böylesi patlamaları ve karışıklıkları bekleme-

ye dayandıramaz. Biz kendi yolumuzda ilerlemeliyiz ve düzenli çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürmeliyiz ve beklenmedik olaylara ne kadar az bel bağlarsak, herhangi “tarihsel dönemeç”te hazırlıksız yakalanma şansımız o kadar az olur.

1901 yılında yazıldı.
İlk kez 1901 Mayıs’ında
İskra N° 4’de yayınlandı.

V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*,
Cilt 5, s. 13-24, Moskova, 1961

EKONOMİZMİN SAVUNUCULARIYLA BİR KONUŞMA

Temsilcilerimizden birisi tarafından bize ulaştırılan bir mektubu tümüyle aşağıda yayınlıyoruz:

“Rus sosyal-demokrat basına bir mektup
İskra’da görüşlerimizi ifade eden sürgündeki yoldaşlarımız tarafından yapılan öneriye yanıtta, bu organla uyumsuzluğumuzun nedenlerini açıkladık.

Siyasal mücadele sorununa özel olarak bağlı bir sosyal-demokrat organın yaratılmasının tam zamanı olduğunu kabul etmekle birlikte, bu görevi üstlenen *İskra*’nın bunun için yeterli olduğunu düşünmüyoruz. Sütunlarında kıvılcık şerit gibi akan ve büyük-küçük pek çok kusuru olan gazetenin temel eksikliği, hareketin değişik akımlarının ideologlarının etkisine abartılı bir önem verişidir. Diğer yandan *İskra*,

belirli biçimde bir emek hareketinin yaratılmasını ve en iyi teori ve programı oluşturabilseler bile, tüm çabalarına rağmen ideologların sapırtıyı başaramadıkları emek hareketinin yolunu etkileyen hareketin maddi öğelerine ve maddi ortamına çok az önem veriyor.

Bu kusur, *İskra* gibi siyasal mücadele bayrağını yükselten, ama Güney Rusya işçi sınıfı hareketinin önündeki aşamayla bağlantılı olarak bunu yapan *Yujni Raboçi*'yle⁹ *İskra* karşılaştırıldığı zaman çok açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Sorunun bu şekilde ortaya konuluşu *İskra*'ya yabancıdır. *İskra*, 'kıvılcımı büyük bir yangına'* dönüştürme görevini kendi üstüne alıyor, ama bu görevin, zorunlu yanıcı maddeyi ve uygun çevresel koşulları gerektirdiğini unutuyor. *İskra*, kendini tümüyle 'ekonomistler'den ayırırken, çok önem verdiği ve her yönden büyük abartıyla sözünü ettiği Şubat ve Mart olaylarında işçilerin katılımı için zemini 'ekonomistler'in hazırladığını yok kabul ediyor. *İskra*, 1890'ların sonundaki sosyal-demokrat faaliyetleri karşıt yönden eleştirirken, bu dönemde küçük talepler için mücadeleden başka bir çalışma için koşulların yokluğu gerçeğini görmezlikten geliyor ve bu mücadelenin çok büyük eğitici önemini de kabul etmiyor. *İskra*, bu dönemi ve bu dönemdeki Rus sosyal-demokratların faaliyetlerinin yönelimini değerlendirirken, Zubatov'un¹⁰ taktikleri ile onların taktiklerini özdeşleştirerek, emek hareketini genişleten ve derinleştiren 'asgari talepler için mücadele' ile amacı her mücadeleyi ve her hareketi felce uğratmak olan 'asgari taviz' arasındaki ayrımı eleştirirken tümüyle yanlış ve tarih dışıdır.

* Kıvılcım sözcüğü ile *İskra* (Kıvılcım) gazetesi kastediliyor. -ç.

Toplumsal hareketlerin başlangıç aşamasındaki ideologların ayrıncı niteliği olan sektör bir hoşgörüsüzlükle bezenmiş *İskra*, o dönemdeki her anlaşmazlığı, sadece sosyal-demokrat ilkelerden sapma olarak değil, aynı zamanda düşman kampına kaçış olarak da damgalıyor. Zubatov üzerine yayınlanan makalede, Zubatov'un işçi sınıfının belli kesimleri arasındaki başarısını *Raboçaya Mysl'*a mal ederek, ona karşı yapılan en hayasız ve en iğrenç saldırı böylesi bir doğanın ürünüdür. *İskra*, tartışmanın sıcağında, zamanın gerçeklerini unutarak ve ayrıksı talihsiz ifadeleri seçerek, savunmadıkları görüşleri hasmına mal ederek, çok az öneme sahip uyuşmazlık noktalarını öne çıkartarak, görüşler arasındaki sayısız bağlantı noktalarının inatla reddederek, diğer sosyal-demokrat örgütlerin Rus emek hareketinin ilerlemesi ve görevleri konusundaki görüşlerinin kendi görüşünden ayrı olduğu için olumsuzlaştırmaktadır. *İskra*'nın *Raboçeye Dyelo*'ya karşı tutumu hafızamızda duruyor.

İskra'nın hasımlarına karşı aşırı tek yanlılığı, birincil olarak, hareketin içinde 'ideoloji'nin (programlar, teoriler...) rolünün aşırı abartılmasıyla bağlantılıdır; kısmen de, Batı-Avrupa'da dünyayı bilgilendirmek için aceleyle yayınlanmış polemik broşürlerinin ve makalelerinin Rus politik sürgünler arasında alevlendirdiği ölümcül çekişmelerin bir yansımasıdır. Kanımızca, bu uyuşmazlıklar, Rusya'da çalışan yoldaşların arasında istenmeyen bir ayrışmaya yol açarak zarar vermenin dışında, Rusya sosyal-demokrat hareketinin güncel yolunu etkilemeyen bir girişimdir. Bu nedenle, *İskra*'nın zaman zaman saygı sınırlarını aşan ateşli polemiklerinden hoşnutsuzluğumuzu belirtmeyebildik de.

İskra'nın bu temel eksikliği, değişik top-

lumsal sınıflara ve eğilimlere karşı sosyal-demokrasinin tutumu konusundaki tutarsızlığının da nedenidir. *İskra*, mutlakiyete karşı mücadeleye ivedi geçiş sorununu teorik çıkarsamayla çözdü. Büyük olasılıkla, bugünkü mevcut durumda işçiler için böyle bir görevin zorluğunu hisseden, ama işçilerin bu mücadele için yeterli gücü bir araya getirene kadar beklemeye de sabrı bulunmayan *İskra*, liberaller ve aydınlar arasında kendisine müttefikler aramaya başlıyor. Bu arayış içinde, *İskra*, sınıf bakış açısından sıkça uzaklaşıyor, sınıf uzlaşmazlıklarını belirsizleştiriyor, 'müttefikler' arasında, nedenleri ve hoşnutsuzluk düzeyi epeyce değişikse de, hükümete duyulan hoşnutsuzluğun ortak niteliğini öne çıkartıyor. Örneğin, *İskra*'nın Zemstvo'ya karşı tavrı budur. *İskra*, hükümetin, liberal Zemstvo soylularının tarımsal isteklerinden daha çok sanayinin korunmasına önem vermesinin yol açtığı Zemstvo'nun Frondian gösterilerini, siyasi mücadele diyerek körüklemeye çalışıyor ve hükümetin suspayı ile tatmin olmayan soylulara işçi sınıfının yardımını vadediyor, ama bu toplumsal tabakalar arasındaki mevcut sınıf uzlaşmazlıkları konusunda tek bir söz bile etmiyor. Zemstvo'nun ayaklandığını ve hükümetle savaşı bir unsur olduğunu söylemek kabul edilebilirse de, bu öylesine açık ve kesin bir biçimde belirtilmelidir ki, böyle unsurlarla olası bir anlaşmanın niteliğine ilişkin hiç bir kuşku kalmamalıdır. Ancak *İskra*'nın Zemstvo'ya karşı bizim tavrımız sorununa yaklaşımı, kanımızca sınıf bilincini köreltebilecek biçimde; bu konuda, liberalizmin ve değişik kültürel uğraşların savunucuları gibi, sınıf çelişkilerini karartmakla kalmıyor, aynı zamanda burjuva sistemini eleştirme ve onu bölen sınıf çıkarlarını açıklama yolundaki sosyal-demokrat yazının temel görevlerine karşı çıkı-

yor. *İskra*'nın öğrenci hareketine karşı tutumu da böyledir. Ve şimdi *İskra*, diğer makalelerde bütün 'uzlaşmaları' keskin biçimde mahkum ediyor ve örneğin, Guesdecilerin¹¹ tavizsiz tutumlarını savunuyor.

İskra'nın küçük kusurlarının ve gaflarının üzerinde durmaktan kaçınacağız, ama sonuçta, ne eleştirilerimizle *İskra*'nın kazanabileceği önemi küçültmek arzusunda olmadığımızı, ne de onun başarılarına gözümüzü kapatmadığımızı belirtmenin görevimiz olduğunu düşünüyoruz. Onu, Rusya'da sosyal-demokrat siyasi bir gazete olarak karşılıyoruz. Tam zamanında bir çok makaleyle değindiği terör sorununu güçlü bir biçimde açıklayabilmesini, onun en büyük başarılarından biri olarak kabul ediyoruz. Sonuç olarak, illegal yayınlarda çok ender görülen bir örnek oluşturan, *İskra*'nın yazın tarzına, düzenli çıkışına ve yayınladığı güncel ve ilgi çekici malzemenin çokluğuna değinmekten kendimizi alamayacağız.

Bir grup yoldaş
Eylül 1901.”

Her şeyden önce, bu mektubun yazarlarının açık sözlülüklerini ve dürüstlüklerini içtenlikle karşıladığımızı söylemek isteriz. Ekonomist “amentü”yü* saklayarak (“politikacılar”dan kaçan Odessa Komitesinin bir bölümünün yaptığı gibi) ya da gerçeğe alay edercesine, günümüzde “ekonomizmin günahlarından suçlu tek bir sosyal-demokrat örgüt yoktur” (*İki Konferans*, s. 32, *Raboçeye Dyelo* yayını) diyerek saklambaç oyna-

* *Amentü* (*credo*), Arapça “inandım” anlamına gelen ve islamiyetin temel inançları olan “Allah’a, onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah’tan geldiğine inanma”yı dile getiren söz ya da düşünce, değer yargıları. –Ç.

mayı sona erdirmenin tam zamanıdır.

Şimdi konuya gelelim.

Mektup yazarları, *Raboçeye Dyelo*'nun yaptığı aynı temel hataya düşüyorlar (özellikle 10. sayıya bakınız). Hareketin “maddi” (*Raboçeye Dyelo*'nun ifade ettiği gibi, kendiliğinden) öğeleri ile ideolojik (bilinç, “plana uygun olarak” çalışmak) öğeleri arasındaki ilişki sorununu birbirine karıştırıyorlar. Onlar, kendiliğinden hareketin önünde gidildiği, yol gösterildiği ve hareketin “maddi öğeleri”nin kendiliğinden ortaya çıkardığı tüm teorik, siyasal, taktiksel ve örgütsel sorunları çözmede herkesten daha ilerde olunduğu zaman “ideolog” adının hak edileceğini kavramıyorlar. Gerçekten “hareketin maddi öğelerini hesaba katmak” için, onlara eleştirel bir gözle bakmalı, kendiliğindenciliğin tehlikelerine ve hatalarına işaret etmeli ve onu bilinç düzeyine *çıkarmalıdır*. Bununla birlikte, ideologların (yani siyasal olarak bilinçli önderlerin), hareketi çevrenin ve öğelerin etkileşimiyle belirlenen yoldan saptıramayacağını söylemek, bu etkileşimde ve yolun belirlenmesinde bilinç unsurunun *yer aldığı* basit gerçeğini reddetmektir. Avrupa'daki katolik ve monarşist işçi sendikaları da çevrenin ve öğelerin etkileşiminin kaçınılmaz bir sonucudurlar, ama bu etkileşimde yer alan sosyalistlerin değil, rahiplerin ve Zubatovların bilinciydi. Bu mektubu yazanların teorik görüşleri (*Raboçeye Dyelo*'nun görüşleri gibi), marksizmi değil, bilinçli devrimci faaliyet ile kendiliğinden evrimi birleştirmeyi beceremeyen bizim “eleştiriciler”imiz ve Bernsteincılarımız tarafından desteklenen bir marksizm parodisini temsil etmektedirler.

Bugünün egemen koşullarında, bu derin teorik hata, Rusya sosyal-demokrasisine ölçülemez

zarar vermiş olan büyük bir taktik hataya kaçınılmaz olarak yol açıyor. İşçi kitlelerinin ve diğer toplumsal tabakaların kendiliğinden uyanışının son bir kaç yılda şaşırtıcı bir hızla ortaya çıktığı bir gerçektir. Hareketin “maddi öğeleri”, 1898’le karşılaştırıldığında bile son derece büyümüştür, ama *bilinçli önderler* (sosyal-demokratlar) *bu büyümenin gerisinde kalmışlardır*. Rusya sosyal-demokrasisinin bugün yaşamakta olduğu krizin temel nedeni budur. Kitle (kendiliğinden) hareketi, bütün bocalamalara karşı korunmak için teorik olarak eğitilmiş “ideologlar”dan yoksundur; yeni hareketin temelinde militan bir siyasal parti yaratmak gibi, böylesi geniş bir siyasal bakışa, böylesi devrimci enerjiye ve böylesi örgütsel yeteneğe sahip önderlerden yoksundur.

Ama bu da tek başına kötülüklerin yarısıdır. Teorik bilgi, siyasal deneyim ve örgütlenme yeteneği kazanılabilecek şeylerdir. Eğer bu nitelikleri kazanmak ve çalışmak için bir arzu varsa. Ama 1897’den sonra, özellikle 1898’in sonbaharından beri, Rusya sosyal-demokrat hareketi içinde bu engele sadece gözünü kapamakla kalmayıp, aynı zamanda bunu özel bir erdem olarak ilan eden, kendiliğindenliğe tapınmayı ve ona kölece boyun eğmeyi bir teori düzeyine çıkartan ve sosyal-demokrat olarak hareketin ilerlemesini değil, *kuyruğuna takılıp* sürüklenmek gerektiğini öğütleyen bireyler ve yayın organları ortaya çıkmıştır. (Bu yayının organlarına yalnızca *Raboçaya Mysl* değil, ilkesel bir konu olarak, “aşamalar teorisi”yle başlayıp kendiliğindenciliğin, “anlık hareketin tüm hakları”nın, “süreç olarak taktikler”in vb. savunuculuğuna varan *Raboçeye Dyelo*’da dahildir.)

Bu, gerçekten üzücü bir durumdur. Bu, genellikle ekonomizm olarak tanımlanan, temel

özelliği, geride kalışı, yani daha önce açıkladığımız gibi, bilinçli önderlerin kitlelerin kendiliğinden uyanışının gerisinde kalışını kavrayamamak olan, hatta bu geride kalışı savunan ayrı bir akımın ortaya çıkışı demektir. Bu akımın ayırıcı özelliği kendisini şu şekilde dışavurur: İlkeler açısından, marksizmin kabalaştırılmasında ve günümüzdeki oportünizmin yarattığı çağdaş “eleştiricilik” karşısında çaresizlikte; siyasal açıdan, siyasal ajitasyonu ve siyasal mücadeleyi sınırlama ya da bunları küçük faaliyetlere indirgeme çabalarında, sosyal-demokratların genel demokratik hareketin öncülüğünü *kendi* ellerine almadıkları sürece asla otokrasiyi deviremeyeceklerini anlamayı becerememekte; taktikler açısından, mutlak kararsızlıkta (geçen ilkbahar *Raboçeye Dyelo*’nun “yeni” terör sorunu karşısında önce şaşkınlığa düşmesi ve tam altı ay sonra, yeterince yalpalamanın ardından ve her zaman olduğu gibi hareketin kuyruğuna takılarak, son derece muğlak bir kararla teröre karşı olduğunu ifade edişi); ve örgütlenme açısından, hareketin kitlesel özelliğinin azalmayıp artmakta olduğunu, hazırlık mücadelesini, her beklenmedik patlamayı ve sonuç olarak belirleyici saldırıyı yönetme yeteneğinde güçlü ve merkezi bir devrimciler örgütü kurma zorunluluğumuzu anlamayı becerememekte.

Bu akıma karşı uzlaşmaz bir mücadele verdik ve vermeyi sürdüreceğiz. Mektubun yazarları açıkça görülüyor ki bu akıma dahildirler. Bize, işçilerin gösterilere katılımının zeminini ekonomik mücadelenin hazırladığını anlatıyorlar. Yeterince doğru! Ama daha 1990 Aralığında, ilk sayımızda, aşamalar teorisine karşı çıktığımız zaman,* bu hazırlığın önemini herkesten önce ve daha derinlemesine biz değerlendirdik; Şubatta, ikinci sayı-

mızda, öğrencilerin orduya alınmasının planlanmasından hemen sonra ve gösterilerden önce, işçilere öğrencilerin yardımına gitmeleri çağrısını biz yaptık.** Şubat ve Mart olayları, “İskra’nın korkularını ve korkutmalarını çürütmedi” (sorunu anlamada kesin yeteneksizliğini ortaya koyan Martinov’un düşündüğü gibi – *Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 53), tersine bütünüyle onları doğruladı, çünkü önderler, kitlelerin kendiliğinden ayaklanışının *gerisinde kaldılar* ve önder olarak kendi görevlerini yerine getirmeye hazırlıksız olduklarını kanıtladılar. Hatta bugün bile hazırlıklar yeterli olmaktan uzaktır ve bu nedenle kendiliğinden unsura kıyasla, bilinç unsurunun rolünü ya da “ideolojinin rolünü abartmak” konusundaki tüm sözler partimiz üzerinde en büyük zararlı etkiyi yapmaya devam ediyor.

Hükümete karşı nüfusun değişik tabakalarının hoşnutsuzluğunun genel niteliği üzerinde daha az durmak gerektiği konusunda, sözde sınıf bakış açısını savunan sözlerin yarattığı etki daha az zararlı değildir. Tersine, biz, *İskra*’nın nüfusun tüm tabakaları arasında siyasal hoşnutsuzluğu yükseltmesi gerçeğinden onur duyuyoruz ve tek üzüldüğümüz şey, daha geniş bir alanda bunu yapamamamızdır. Bunu yaparken sınıf bakış açısını kararttığımızı söylemek doğru değildir; mektubun yazarları bunu kanıtlamak için tek bir somut örnek vermemişlerdir, veremezler de. Sosyal-demokratlar, demokrasi mücadelesinde öncü olarak, (*Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 41’de ifade edilen görüşe dayanmayarak) çeşitli muhalefet ta-

* Bkz. Lenin, “Hareketimizin Acil Görevleri”, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 4, s. 336-371.

** Bkz. Lenin, “Orduya 183 Öğrencinin Alınması Tasarısı”, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 4, s. 414-419.

bakalarının faaliyetlerini yönetmeli, hükümetle olan kısmi ve mesleki çatışmaların genel siyasal önemini onlara açıklamalı, onları devrimci partiyi desteklemek için harekete geçirmeli ve kendi saflarından tüm muhalefet tabakaları üzerinde siyasal etki yaratma yeteneğine sahip önderler eğitmelidir. Bu işlevin herhangi bir biçimde reddedilmesi, bununla beraber proletarya mücadelesiyle sıkı ve organik bağlantı vb. konularda süslü sözler söyleyerek ne kadar süslenirse süslensin, yeni bir “geride kalışın savunulması”na, sosyal-demokratların ulus çapında demokratik hareketin gerisinde kalışının savunulmasına eşittir; öncülüğü burjuva demokrasisine teslim etmenin savunulmasıyla eşdeğerdir. Bırakalım mektubun yazarları, geçen ilkbahar olaylarının, sosyal-demokrasinin otorite ve saygınlığını yükseltmek yerine, sosyal-demokrat olmayan devrimci akımların canlanmasına niçin güçlü biçimde hizmet ettiği sorusunu çözmeye uğraşsınlar.

Siyasal sürgünler arasındaki tartışmalara ve öldürücü çekişmelere ilişkin mektubun yazarlarının gösterdiği şaşkıncı dar görüşlülüğü protesto etmekten de kendimizi alamıyoruz. Zubatov’la ilgili bir makaleyi *Raboçaya Mysl’*a mal etmenin “hayasızlığı” konusundaki bayat saçmalığı yineyorlar. Ekonomizmin yayılmasının Zubatov’un görevlerini kolaylaştırdığını yadsımak mı istiyorlar? Bunu öne sürerken, ekonomistlerin taktikleri ile Zubatov’un taktiklerini hiç de “özdeşleştirmiyoruz”. “Siyasi sürgünler”e gelince (eğer mektubun yazarları Rusya sosyal-demokrat hareketinde düşüncelerin sürekliliği konusunda böylesine affedilmez biçimde dikkatsiz olmasalardı, “siyasi sürgünler”, daha doğrusu *Emeğin Kurtuluşu* grubu¹² tarafından dile getirilen ekonomizm konu-

sundaki uyarının çarpıcı biçimde doğrulandığını bilirlerdi), 1852’de Ren işçileri arasında etkin olan Lassalle’ın Londra’daki sürgünler arasındaki tartışmaları nasıl değerlendirdiğine bakınız. Marks’a şöyle yazıyordu:

“... Kinkel, Ruge vb. ‘büyük adamlar’a karşı yapıtınızın yayınlanması polis açısından herhangi bir zorlukla karşılaşmayacaktır... Çünkü, bana göre, hükümet ‘devrimcilerin birbirlerinin boğazını kesecekleri’ni düşündüğü için böyle bir yapıtın yayınlanmasına karşı değildir. Onların bürokratik mantığı, kesinlikle parti içi mücadelenin bir partiye güç ve canlılık kazandırdığı, bir partinin zayıflığının en büyük kanıtı, dağınık ve açık-seçik sınırların bulanıklaşması olduğu ve bir partinin kendisini arındırarak güçlendiği gerçeğinden ne kuşkulandır ne de korkar...” (Lassalle’ın Marks’a 24 Haziran 1852 tarihli mektubundan)

Sertlik, uzlaşmazlık ve ateşli polemiklere vb. karşı yakınanlar not etsinler bunu!

Sonuç olarak, bu açıklamada tartışılan sorunlara yalnızca özet olarak değinebildiğimiz açıktır. Bu sorunları çözümlmeyi, altı hafta içinde çıkaracağımızı umduğumuz özel bir broşüre ayırmak niyetindeyiz.

İskra, N° 12,
6 Aralık 1901

V. İ. Lenin, *Bütün Yapıtlar*,
Cilt 5, s. 313-20, Moskova, 1961

NE YAPMALI?¹³
HAREKETİMİZİN YAKICI SORUNLARI

[PARÇA]

“... Parti mücadeleleri, bir partiye güç ve canlılık kazandırır; bir partinin zayıflığının en iyi kanıtı, dağınıklık ve açık-seçik sınırların bulanıklaşmasıdır; bir parti kendisini arındırarak güçlenir. ...”

(Lassalle’in Marx’a 24 Haziran 1852 tarihli mektubundan)

ÖNSÖZ

Yazarın özgün planına göre, “*Nereden Başlamalı?*” (*İskra*, N° 4, Mayıs 1901) makalesinde sözü edilen düşünceleri ayrıntılı biçimde geliştirecekti. Ve bu makalede verdiğimiz sözü (ki bu söz, bir çok özel sorulara ve mektuplara verilen yanıtta yinelenmiştir) yerine getirmekte geciktiğimiz için, öncelikle okurdan özür dilememiz gerekir. Bu gecikmenin nedenlerinden biri, geçen yılın Haziranında (1901) bütün yurtdışı sosyal-demokrat ör-

gütleri birleştirme girişimidir. Bu girişimin sonuçlarını beklemek doğaldı; eğer bu başarılı olsaydı, belki *İskra*'nın örgütlenme görüşünü daha farklı bir açıdan ele almak gerekecekti; ve her durumda böyle bir başarı, Rusya sosyal-demokrat hareketi içinde iki akımın varlığını çok çabuk sona erdirmeyi vaadediyordu. Okurun da bildiği gibi, bu girişim başarısız oldu ve daha sonra göreceğimiz gibi, *Raboçeye Dyleo*'nun 10. sayıda ekonomizme doğru kaymasından sonra başarısızlığa uğramaya mahkumdu. Dağınık ve belirsiz, ama çok inatçı ve değişik biçimlerde yeniden ortaya çıkma yeteneğinde olan bu akıma karşı kararlı bir mücadeleyle başlamanın mutlak gereklilik olduğu tanıtıldı. Buna uygun olarak broşürün özgün planı değiştirildi ve oldukça genişletildi.

Broşürün ana konusu, “*Nereden Başlamalı?*” makalesinde ortaya konulan üç sorun olacaktı – siyasal ajitasyonumuzun niteliği ve temel içeriği, örgütsel görevlerimiz ve bütün Rusya’daki örgütleri kapsayan militan bir örgütün aynı anda ve çeşitli yönlerden kurulması planı. Bu sorunları, *Raboçaya Gazeta*’yı¹⁴ yeniden canlandırma yolundaki başarısız girişimlerden biri sırasında ortaya koymaya çalışan yazarın düşüncesini uzun süredir uğraştırıyordu (bkz. V. Bölüm). Bu broşürün yalnızca tahliliyle sınırlandırma ve olabildiğince polemiğe girmeksizin görüşlerimizi olumlu biçimde sunma yolundaki özgün plan, iki nedenden dolayı gerçekleşmemiştir. Birinci neden, ekonomizm bizim sandığımızdan çok daha fazla dirençli çıktı (burada ekonomizm terimini, bu broşürün, deyim yerindeyse, bir taslağı olan ve *İskra*, N° 12’de yayınlanan (Aralık 1901) “*Ekonomizmin Savunucularıyla Bir Konuşma*” adlı makalede açıklandığı gibi, geniş anlamıyla kullanıyoruz). Bu üç so-

runun nasıl yanıtlanacağı konusundaki ayrıntıların, ayrıntılar konusundaki ayrıntılardan daha çok Rusya sosyal-demokrat hareketi içindeki iki akım arasındaki temel anti-tezle açıklanabileceği kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde açık hale geldi. İkinci neden, sıkça söz ettiğimiz gibi, gerçekten ayrı diller konuştuğumuzu, bu nedenle ilk baştan başlamadıkça hiç bir biçimde *anlaşılacağı* ve *tüm* ekonomistlerle temel ayrılık noktalarının hepsini *sistematik bir biçimde “tartışarak çözmek”* için olabilecek en yalın biçimde ve sayısız ve somut örneklerle bir girişimde bulunmanın gerekli olduğu şeklindeki *İskra*’da açıkça ortaya koyduğumuz görüşlerimizin pratik uygulamasının ekonomistler tarafından şaşkınlıkla karşılanmasıdır. Ben, ayrıntıları “tartışarak çözmek” için böyle bir girişimin, broşürün hacmini büyük ölçüde artıracığını ve yayınlanmasını geciktireceğini tam olarak bildiğim halde, “*Nereden Başlamalı?*” makalemde verdiğim sözü yerine getirmenin *başka bir yolunu* bulamadığımdan bu girişimde bulunmaya karar verdim. Böylece, gecikme nedeniyle dilediğim özüre ek olarak, bu broşürün çok sayıda yazınsal kusurları için de özür dilemeliyim. *Büyük bir ivedilikle* çalıştım ve diğer çalışmalar tarafından sık sık kesintiye uğratıldım.

Yukarda sözünü ettiğim üç sorunun incelenmesi, bu broşürün ana konusu olarak kalmaktadır, ama daha genel nitelikte iki sorunla –yani “eleştiri özgürlüğü” gibi “masum” ve “doğal” bir sloganı neden bizim için gerçek bir meydan okuma olsun ve kendiliğinden kitle hareketi konusunda sosyal-demokratların rolü gibi temel bir sorunda ortak bir anlayışa ulaşmayalım?– başlamanı gerekli buldum. Ayrıca siyasal ajitasyonun niteliği ve özü konusundaki görüşlerimizin açıklan-

ması, *trade-unioncu* siyaset ile sosyal-demokrat siyaset arasındaki ayrılığın ve ekonomistleri hoşnut eden amatör yöntemler ile bizim görüşümüze göre vazgeçilmez olan bir devrimciler örgütü arasındaki ayrılığın açıklanması şeklinde gelişti. Ve ayrıca, ona karşı yükselen itirazların tutarsızlığı ve “*Nereden Başlamalı?*” makalemde ortaya koyduğum soruya, gereksinme duyduğumuz örgütü her yönden eş zamanlı olarak yaratma işine nasıl gireceğimiz sorusuna henüz gerçek bir yanıt verilmiş olmadığından Rusya çapında bir siyasal gazete “planı” üzerinde daha büyük bir ısrarla duruyorum. Son olarak, bu broşürün sonuç bölümünde, her şeye rağmen kaçınılmaz olan ekonomistlerle kesin bir kopuşu önlemek için her şeyi yaptığımızı; *Raboçeye Dyelo*’nun özel bir anlam, dilerseniz “tarihsel” bir anlam kazandığını, çünkü sadece ekonomizmi değil, Rusya sosyal-demokrat hareketinin tarihinde *bütün bir dönemin* ayrıncı özelliğini oluşturan karışıklığı ve sallantıyı tam olarak ve çarpıcı bir biçimde ifade ettiğini; ve bundan dolayı, bu döneme son verilene kadar hiç bir ilerleme sağlanamayacağı için ilk bakışta aşırı ölçüde ayrıntılı gibi görünen *Raboçeye Dyelo*’yla tartışmanın da anlam kazandığını göstermeye çalıştım.

Şubat 1902

N. LENİN

I. DOGMACILIK VE “ELEŞTİRİ ÖZGÜRLÜĞÜ”

A. “ELEŞTİRİ ÖZGÜRLÜĞÜ” NE DEMEKTİR?

“Eleştiri özgürlüğü”, hiç kuşkusuz, günümüzün en moda sloganı ve tüm ülkelerde sosyalistler ile demokratlar arasındaki tartışmalarda en sık kullanılan sloganlardan birisidir. İlk bakışta, tartışmaya giren taraflardan birinin eleştiri özgürlüğüne ciddi biçimde başvurmasından daha garip gözüken bir şey yoktur. Avrupa ülkelerinin çoğunluğunun, bilim ve bilimsel araştırma özgürlüğünü güvenceye alan anayasa hukukuna karşı ileri partiler içersinde herhangi bir ses yükselmiş midir? Tartışanlar arasındaki anlaşmazlığın özüne henüz girmemiş olan, ama her yol ayrımında bu moda sloganın yinelendiğini duyan dışardan birisi, “bu-

rada yanlış bir şeyler olmalı” diye yorumlayacaktır. “Belli ki, bu slogan, takma isimler gibi kullanıla kullanıla meşru hale gelen ve neredeyse unvan halini alan, beylik deyimlerden biri” olduğuna karar verecektir.

Gerçekte de, bugünkü uluslararası* sosyal-demokrasi içinde iki akımın olduğu bir sır değildir. Bu iki akım arasındaki çatışma, kimi zaman alev alev parlamakta, kimi zaman da heybetli “ateşkes kararları”nın külleri altında sönme-yüz tutmakta ve içten içe yanmaktadır. “Mutlak dogmatik” marksizme karşı “eleştirel” bir tutum benimseyen bu “yeni” akım, Bernstein tarafından yeterince açıklıkta *ifade edilmiş* ve Millerand tarafından *sergilenmiş* bulunmaktadır.

Sosyal-demokrasi, bir toplumsal devrim partisinden toplumsal reformların demokratik bir partisine dönüşmelidir. Bernstein, bu siyasal istemi, simetrik olarak düzenlenmiş “yeni” savlar ve nedenlemeler dizisiyle kuşatmıştır. Sosyalizmi bilimsel bir temele oturtma ve tarihin materyalist

* Yeri gelmişken belirtelim ki, bu, çağdaş sosyalizm tarihinde, sosyalist hareket içinde değişik akımlar arasındaki tartışmaların ulusal olmaktan uluslararası olmaya doğru geliştiği ve kendi içinde aşın özendirici olan belki tek olaydır. Eskiden Lassalle’cılar¹⁵ ile Eisenachlılar¹⁶ arasında, Guesdeciler ile olanakçılar¹⁷ arasında, Fabianlar¹⁸ ile sosyal-demokratlar arasında ve Narodnaya Volya¹⁹ yandaşları ile sosyal-demokratlar arasındaki tartışmalar, yalın olarak ulusal düzeyde tartışma olarak kalmış, yalın olarak ulusal özellikleri yansıtmış ve sanki farklı düzlemlerde sürdürülmüştür. Bugün ise (şimdi açıklığa kavuşmuştur), İngiliz Fabianları, Fransız bakanlıkçıları²⁰, Alman Bernsteincileri²¹ ve Rus eleştiricileri²² – bunların hepsi aynı ailedendir, hepsi birbirini yüceltirler, birbirlerinden öğrenirler ve hep birlikte “dogmatik” marksizme karşı çıkarlar. Belki sosyalist oportünizmle bu ilk gerçek uluslararası savaşa, uluslararası devrimci sosyal-demokrasi, Avrupa’da uzun zamandır hüküm süren siyasal gerici-liğe bir son vermede yeterli güce ulaşacaktır.

kavrayışı açısından gerekliliği ve kaçınılmazlığını sergileme olanağı yadsınmıştır; büyüyen yoksullaşma, proleterleşme ve kapitalist çelişkilerin yeğînleşmesi yadsınmıştır. “*Son amaç*” kavramı bile geçersiz ilan edilmiş ve proletarya diktatörlüğü düşüncesi ise kesinlikle reddedilmiştir. Liberalizm ile sosyalizm arasındaki varolan ilkesel karşıtlıklar reddedilmiştir. *Sınıf mücadelesi teorisi*, çoğunluğun iradesine uygun olarak yönetilen tam demokratik bir topluma uygulanamayacağı vb.’ne dayanarak reddedilmiştir.

Böylece, devrimci sosyal-demokrasiden burjuva toplumsal-reformizme güçlü bir dönüş istemine, marksizmin tüm temel düşüncelerinin burjuva eleştirisine daha az güçlü olmayan bir dönüş eşlik ediyordu. Marksizmin bu eleştirisinin uzun zamandan beri siyasal platformlardan, üniversite kürsülerinden, sayısız broşürlerde ve bir dizi bilgiççe yazılmış tezlerde sürdürüldüğü gibi, eğitim görmüş sınıfların tüm genç kuşaklarının on yıllar boyunca sistemli bir biçimde bu eleştiricilikle eğitilmiş olması gibi, sosyal-demokrasi içinde bu “yeni, eleştirel” akımın, Minerva’nın Jüpiter’in kafasından fırlaması gibi²³, tümüyle fırlayıp çıkması şaşırtıcı değildir. Bu yeni akımın içeriğinin büyümesine ve biçimlenmesine gerek yoktu, burjuva yazınından sosyalist yazına bütünüyle aktarılmıştı.

Devam edelim. Eğer Bernstein’ın teorik eleştirisi ve siyasal özlemleri, kimileri için hala bulanık kalıyorsa, Fransızlar “yeni yöntem”i çarpıcı bir biçimde sergileme sıkıntısına katlandılar. Bu kez de, Fransa, “tarihsel sınıf mücadelelerinin, her seferinde, herhangi başka bir yerde olduğundan daha fazla, kesin karara kadar sürdürüldüğü ülke ...” (Engels, Marks’ın *18 Brumaire*’ine

Giriş*) olma yolundaki eski ününü haklı çıkardı. Fransız sosyalistleri, teori yapmaya değil, eyleme başladılar. Fransa’da demokratik olarak oldukça yüksek bir gelişime sahip siyasal koşullar, bütün sonuçlarıyla birlikte, “Bernsteinciliği pratiğe” hemen koymaya olanak sağlıyordu. Millerand, pratik Bernsteinciliğin kusursuz bir örneğini verdi; Bernstein ve Vollmar’ın onu öylesine ateşli savunmaları ve övmeleri nedensiz değildir. Gerçekten de, eğer sosyal-demokrasi, özünde sadece bir reform partisiyse ve bunu açıkça kabul etme cesaretini göstermek zorundaysa, o zaman, bir sosyalist, sadece burjuva hükümetine katılma hakkına sahip olmakla kalmaz, her zaman bu yolda çaba göstermek zorundadır da. Eğer demokrasi, özünde, sınıf egemenliğinin ortadan kaldırılması demekse, o zaman neden sosyalist bir bakan, tüm burjuva dünyasını sınıf işbirliği söylevleriyle büyülemesin ki? İşçilerin jandarmalar tarafından kurşunlanması sınıfların demokratik işbirliğinin gerçek niteliğini yüzlerce ve binlerce kez ortaya koyduktan sonra bile, neden bu bakan hükümette kalmasın ki? Bugün Fransız sosyalistlerinin *knouteur, pendeur et déportateur*** kahramandan başka bir ad vermedikleri çarın selamlanmasına neden kişisel olarak katılmasın ki? Ve bütün dünyanın gözleri önünde sosyalizmin böylesine küçük düşürülmesinin ve kendi kendini aşağılamasının, işçi kitlelerinin sosyalist bilincinin yozlaştırılmasının ödülü, bütün bunların ödülü, gerçekte burjuva hükümetlerinden daha fazlası alınmış olan öy-

* Karl Marks, *Louis Bonaparte’ın 18 Brumaire’i*, “Üçüncü Almanca Baskıya (1885) Friedrich Engels’in Önsöz”ü, Sol Yayınları, Aralık 1979, s. 476. -Ed.

** Cellat, kırbaççı ve sürgüncü. -ç.

lesine cimri reformlar için tantanalı *planlardır*.

Gözlerini bilerek kapatmayan bir kişi, sosyalizm içindeki bu yeni “eleştirel” akımın, *oportünizmin* yeni bir türünden ne daha fazla, ne de daha az başka bir şey olmadığını görmemezlikten gelemmez. Ve eğer insanları kuşandıkları parlak üniformaları ya da kendilerine verdikleri yüksek unvanlarla değil de, eylemleriyle ve gerçekten savunduklarıyla yargılıyorsak, “eleştiri özgürlüğü”nün, sosyal-demokrasi içinde oportünist bir akım için özgürlük, sosyal-demokrasiyi demokratik bir reform partisine dönüştürmek için özgürlük, sosyalizme burjuva düşüncelerini ve burjuva unsurlarını sokmak için özgürlük anlamına geldiği açıktır.

“Özgürlük” büyük bir sözcüktür, ama serbest ticaret özgürlüğü bayrağı altında en yağmacı savaşlar verilmiştir; özgür emek bayrağı altında emekçiler soyulmuştur. “Eleştiri özgürlüğü” teriminin çağdaş kullanımı, doğasında var olan aynı yalanı içermektedir. Bilimde ilerleme sağlandığına gerçekten inanmış olanlar, eskiyle yan yana yürüyen yeni görüşler için özgürlük değil, eskinin yerine yeni görüşlerin konulmasını talep ederler. Bugün duyulan “yaşasın eleştiri özgürlüğü”, boş fiçi masalını çok fazla anımsatıyor.²⁴

Kaynaşmış bir grup halinde, sarp ve zorlu bir yolda, birbirimizin ellerine sıkı sıkıya sarılmış olarak yürüyoruz. Düşman tarafından her yandan kuşatılmış durumdayız ve onların sürekli ateşi altında hemen hemen hiç durmaksızın ilerlemek zorundayız. Daha ilk baştan kendimizi tek başına bir grup olarak ayırarak ve uzlaşma yolu yerine mücadele yolunu seçerek, bizi suçlayanların bulunduğu yakınımızdaki bataklığa çekilmemek için, düşmanla savaşmak amacıyla gönüllü ve tam olarak birleşmiş bulunuyoruz. Ve şimdi aramızdan bazı-

ları şöyle bağıyorlar: Gelin bataklığa gidelim! Ve onları ayıplamaya başladığımız zaman da yanıtları şu oluyor: Ne tutucu insanlarsınız! Sizi daha iyi bir yola çağırma özgürlüğünü bize tanımamaktan utanmıyor musunuz? Evet, beyler! Sadece bizi davet etmekte değil, istediğiniz her yere gitmekte, hatta bataklığa gitmekte özgürsünüz. Gerçek şu ki, size en uygun yerin bataklık olduğunu düşünüyoruz ve oraya ulaşmanız için size her türlü yardımcı yapmaya hazırız. Yeter ki ellerimizi bırakın, yakkamıza yapışmayın ve o büyük “özgürlük” sözcüğünü kirletmeyin, biz de dilediğimiz yere gitmekte “özgürüz”, yalnız bataklığa karşı değil, yüzlerini bataklığa doğru çevirenlere karşı da savaşmakta özgürüz!

[...]

D. TEORİK MÜCADELENİN ÖNEMİ ÜZERİNE ENGELS

“Dogmatizm, doktrinizm”, “partinin kemikleşmesi – düşüncenin zorla zincire vurulmasının sonucu olan kaçınılmaz ceza” – Bunlar, *Raboçeye Dyelo*’daki “eleştiri özgürlüğü”nün şövalyece savunucularının silaha sarıldıkları düşmanlardır. Bu sorunun gündemde yer almasından çok memnunuz ve sadece bir başka sorunun da eklenmesini önereceğiz:

Peki, yargıçlar kim?

Önümüzde iki yayıncı duyurusu duruyor. Biri, “Yurtdışı Rus Sosyal-Demokratlar Birliğinin Yayın Organının Programı – *Raboçeye Dyelo*” (*Raboçeye Dyelo*’nun 1. sayısından yeniden basılmış) ve diğeri, Emegın Kurtuluşu grubunun yayınlarının yeniden başlayacağı duyurusu. Her ikisi de 1899 tarihini, “marksizmin bunalımı”nın uzun

süredir tartışma konusu olduğu bir tarihi taşıyor. Peki ne buluyoruz? Birinci duyuruda, bu olguyla ilgili herhangi bir göndermeyi ya da bu sorunu benimseme eğiliminde olan yeni organın konumuna ilişkin belirli bir ifadeyi boş yere aramayın. Gerek program, gerekse Yurtdışı Birliğin 1901'deki Üçüncü Kongresinde²⁵ benimsenmiş ek kararlar da (*İki Kongre*, s. 15-18), teorik çalışma ve şimdi karşı karşıya olduğumuz acil görevler konusunda tek bir sözcük söylenmemektedir. Bütün bu zaman boyunca *Raboçeye Dyelo* yazıkurulu, bu teorik sorunları, dünya çapında sosyal-demokratların zihinlerini karıştıran sorunlar olmasına rağmen yadsımışlardır.

Diğer duyuru ise, tersine, her şeyden önce son yıllarda teoriye karşı azalan ilgiye işaret ediyor, “proletaryanın devrimci hareketinin teorik yönüne uyanık bir dikkat” gösterilmesini ısrarla istiyor ve hareketimizin içindeki “Bernsteinci ve öteki karşı-devrimci akımları amansızca eleştirmeye” çağırıyor. *Zarya'nın*²⁶ sayıları bu programın nasıl yürütülmekte olduğunu göstermektedir.

Böylece, görüyoruz ki, düşüncenin kemikleşmesine vb. karşı üst perdeden söylenen sözler, teorik düşüncenin gelişmesi konusundaki kayıtsızlığı ve çaresizliği gizlemektedir. Rusya sosyal-demokratlarının durumu, tüm Avrupa'da görülen (ve uzun süre önce Alman marksistleri tarafından da belirtilen) bir olguyu, yani bir teorinin yerine bir başka teorinin konulmasını değil, ama tüm bütünsel ve işlenmiş teorilerden özgür olmayı, eklektizmi ve ilke yoksunluğunu ifade eden ünlü eleştiri özgürlüğünü çok açık biçimde göstermektedir. Hareketimizin güncel durumuyla az çok tanışıklığı olanlar, marksizmin geniş ölçüde yaygınlaşmasına teorik düzeyin belli ölçüde düşmesinin

eşlik ettiğini görmemezlik edemezler. Pek çok insan, çok az teorik eğitimle, hatta hiç teorik eğitim almadan, hareketin pratik önemi ve pratik başarıları nedeniyle harekete katıldı. *Raboçeye Dye-lo*'nun, zafer havasıyla, Marks'ın şu sözlerini aktarırken nasıl patavatsız olduğuna hükmedebiliriz: "İleriye doğru atılan her adım, her gerçek ilerleme, bir düzine programdan daha önemlidir."²⁷ Teorik kargaşalık döneminde bu sözcükleri yinelemek, tıpkı bir cenazede yaslı kimselere "mutlu günler" demeye benzer. Üstelik Marks'ın bu sözleri, içersinde ilkelerin belirlenmesinde eklektizmi *kesin biçimde mahkum ettiği* Gotha Programı üzerine yazdığı mektuptan alınmıştır. Eğer birleşmek zorundaysanız, o zaman hareketin pratik amaçlarını karşılayacak anlaşmalara girin, ama ilkeler üzerine pazarlığa izin vermeyin, teori sorununda "taviz" vermeyin, diye yazıyordu parti liderlerine Marks. Marks'ın düşüncesi buydu ve hala aramızda –onun adına– teorinin önemini küçümsemeye çabalayanlar var!

Devrimci teori olmaksızın, devrimci hareket olamaz. Oportünizmin modasal övgüsü, pratik faaliyetin en dar biçimlerine delicisine kapılmayla el ele giderken bu düşünce üzerinde güçlü biçimde direnilemez. Hala Rusya sosyal-demokratları için teorinin önemi, çok farklı üç durumdan dolayı sıkça unutulmaktadır:

Birincisi, partimizin sadece oluşum sürecinde olması, özelliklerinin anahatları henüz oluşuyor olması ve devrimci düşüncenin, hareketi doğru yoldan saptırmakla tehdit eden diğer akımlarla henüz hesaplaşmaktan uzak oluşu. Bunun tersine, tam da şu yakın geçmiş, sosyal-demokrat olmayan devrimci eğilimlerin (uzun süre önce Akselrod'un ekonomistleri uyardığı durum) yeniden

canlanmasıyla belirlenmiştir. Bu koşullar altında, ilk bakışta “önemsiz” gibi görünen bir yanılğı çok kötü sonuçlara yol açabilir ve sadece dar görüşlü insanlar, hizip tartışmalarını ve nüanslar arasındaki en keskin farklılıkları zamansız ya da gereksiz sayabilirler. Rusya sosyal-demokrasisinin yazgısı, gelecek bir kaç yıl boyunca şu ya da bu “nüans”ın güçlenmesine bağlıdır.

İkincisi, sosyal-demokrat hareket, özünde uluslararası bir harekettir. Bu, sadece ulusal şovenizmle savaşmak zorunda olduğumuz anlamına gelmez, aynı zamanda hareketin başlangıcında olan genç bir ülkenin diğer ülkelerin deneyiminden yararlanabilirse başarılı olabileceği anlamına da gelir. Ve bu deneyimden yararlanmak için, bunları sadece bilmek ya da en son kararları kopyalamak yeterli değildir. Gerekli olan, bu deneyimi eleştirel bir tutumla ele almak ve bunları bağımsız olarak sınamadan geçirmektir. Çağdaş işçi sınıfı hareketinin nasıl büyük ölçüde geliştiğini ve dallandığını bilen bir kişi, bu görevi başarmak için teorik (aynı zamanda devrimci) güçlerin ve siyasal deneyimin yedeğinin nasıl gerekli olduğunu anlayacaktır.

Üçüncüsü, Rusya sosyal-demokrasisinin ulusal görevleri, dünyadaki diğer sosyalist partilerinin hiç birisinin karşılaşmadığı türdendir. İlerde tüm halkın otokrasinin boyunduruğundan kurtarılması görevinin bize yüklediği siyasal ve örgütsel ödevlere eğilme fırsatını bulacağız. Bu noktada, sadece *öncü savaşçı rolünün, sadece en ileri teorisinin kılavuzluk ettiği bir parti tarafından başarılabileceğini* belirtmek istiyoruz. Okuyucu, bunun ne anlama geldiğini somut olarak kavramak için, Herzen, Belinski, Çernişevski gibi Rus sosyal-demokrasisinin öncellerini ve yetmişlerin parlak

yıldızlarını anımsasın; Rus yazınının bugün dünya çapında kazandığı öneme kafa yorsun; bir de... ama bu kadarı yeter!

Sosyal-demokrat harekette teorinin önemiyle ilgili olarak Engels'in 1874'te söylediklerini aktaralım. Engels, sosyal-demokrasinin büyük mücadelesinin, bizim aramızda moda olduğu gibi iki biçimini değil (siyasal ve ekonomik), ikisiyle de bir tutarak teorik mücadeleyi, üç biçimi kabul ediyor. Hem pratik olarak hem de siyasal olarak güçlü hale gelmiş bulunan Alman işçi sınıfı hareketine önerisi, bugünün sorunları ve anlaşmazlıkları açısından öylesine öğreticidir ki, uzun zamandan beri kütüphanelerde büyük güçle bulunabilen *Der deutsche Bauernkrieg*'e (Almanya'da Köylüler Savaşı)²⁸ yazdığı önsözden uzunca bir bölüm aktardığımız için okuru sıkmayacağımızı umarız:

“Alman işçilerinin, öbür Avrupa işçilerine göre, başlıca iki üstünlüğü var. Birincisi, Alman işçileri, Avrupa'nın en teorisyen halkına mensupturlar; üstelik, sözümona 'kültürlü' Almanya'da iyiden yitip gitmiş olan teorik anlayışı korumuşlardır. Eğer daha önce Alman felsefesi hele Hegel felsefesi olmasaydı, Alman bilimsel sosyalizmi –olmuş olacak tek bilimsel sosyalizm– hiç bir zaman kurulamazdı. İşçilerin teorik anlayışı olmasaydı, onlar bu bilimsel sosyalizmi hiç bir zaman özümlemiş oldukları derecede özümleyemezlerdi. Ve bu üstünlüğün ne kadar büyük bir üstünlük olduğunu, bir yandan, her türlü teoriye karşın, çeşitli sendikaların kusursuz örgütlenişine karşın, İngiliz işçi hareketinin pek bir ilerleme göstermemesinin başlıca nedenlerinden biri olan kayıtsızlık, ve öte yandan da, prudonculuk tarafından, ilk biçimi içinde Fransızlar ve Belçikalılarda, sonra-

dan, Bakunin eliyle karikatürleştirilmiş biçimi içinde, İspanyol ve İtalyanlarda yaratılan anlaşmazlık ve karışıklık tanıtılar.

İkinci üstünlük, Almanların, işçi hareketine, zaman bakımından aşağı yukarı en son gelmiş olmalarıdır. Tıpkı teorik Alman sosyalizminin, doktrinlerinin tüm fantezi ve ütopyalarına karşın, bütün zamanların en büyük kafaları arasında sayılan ve bugün doğruluklarını bilimsel olarak tanıtladığımız birçok fikirleri öncelemiş bulunan üç adamın, Saint-Simon, Fourier ve Owen'ın omuzları üzerinde yükseldiğini hiç bir zaman unutmayacağı gibi, pratik Alman işçi hareketi de, İngiliz ve Fransız [işçi -ç.] hareketinin omuzları üzerinde geliştiğini, onların pahalya edinilmiş deneylerinden sadece yararlanıp, şimdi o zaman çoğu kaçınılmaz olan yanlışlarından kaçınılabildiğini hiç bir zaman unutmamalıdır. İngiliz *trade-union*ları ile Fransız siyasal işçi mücadelelerinin geçmişi olmasaydı, hele Paris Komünü tarafından verilen devsel atılım olmasaydı, bugün hareketin neresinde olurduk?

Alman işçilerinin, durumlarının üstünlüklerinden, az görülür bir kavrayışla yararlanmasını bildiklerini kabul etmek gerek. Bir işçi hareketi varolalı beri, mücadele, ilk kez olarak, —teorik, siyasal ve pratik-iktisadi (kapitalistlere karşı direnç)— üç yönü içinde, uyum, bağlantı ve sistematik bir biçimde yürütülmüştür. Alman [işçi -ç.] hareketinin yenilmez gücü, işte, deyim yerindeyse, bu tek merkezli (*concentrique*) saldırıdır.

Bir yandan, elverişli konumları nedeniyle, öte yandan İngiliz [işçi -ç.] hareketinin adasal özellikleri ve Fransız [işçi -ç.] hareketinin zorla bastırılması sonucu, Alman işçileri, şimdilik proleter mücadelenin ön safında yer almış bulunuyorlar. Olayların, bu şeref yerini ne

kadar zaman onlara bırakacağı önceden söyle-
nemez. Ama, bu yeri tuttukları sürece, görevle-
rini, gerektiği gibi yerine getireceklerdir, bunu
ummak gerek... Bunun için, tüm mücadele ve
ajitasyon alanlarındaki çabalarını bir kat daha
artırmalıdır. Önderlerin ödevi, özellikle, bü-
tün teorik sorunlar üzerinde gitgide daha çok
bilgi edinmek, günü geçmiş dünya görüşleri-
nin geleneksel lakırdılarının etkisinden ken-
dilerini gitgide daha çok kurtarmak, ve sos-
yalizmin bir bilim durumuna geldiğinden bu
yana, bir bilim olarak yürütülmek, yani irdelen-
mek istediğini hiç mi hiç unutmamak olacak-
tır. Buna göre, böylece kazanılan gitgide daha
açık görüşleri, işçi yığınları arasında artan bir
çabayla yaymak, ve parti ve sendikalar örgütü-
nü gitgide daha güçlü bir biçimde sağlamlaştı-
mak önem kazanacaktır.

... Eğer Alman işçileri böyle davranmak-
ta devam ederlerse, hareketin başında yürü-
yeceklerdir demiyorum —sadece herhangi bir
ulus işçilerinin hareketin başında yürümeleri,
hareketin yararına değildir—, ama savaş çizgi-
si üzerinde şerefli bir yer tutacaklar ve, hesap-
ta olmayan ağır sınavlar ya da büyük olaylar,
onlardan daha çok cesaret, daha çok karar ve
daha çok enerji istediği zaman, silahlanmış ve
hazır olacaklardır.”²⁹

Rus proletaryası çok daha ağır sınavlardan
geçmek zorunda kalacaktır; onun savaşmak zo-
runda kalacağı canavarın yanında, anayasal bir
ülkedeki Anti-Sosyalist Yasa³⁰ sadece bir cüce ola-
rak görünür. Tarih, bizi şu anda herhangi başka bir
ülkenin proletaryasının karşı karşıya kaldığı bütün
acil görevlerin *en devrimci* olan bir görevle karşı
karşıya getirmiştir. Bu görevin başarılması, sade-
ce Avrupa’nın değil, (şimdi böyle denilebilir) Asya
gericiliğinin de en güçlü siperinin yıkılması, Rus

proletaryasını, uluslararası devrimci proletaryanın öncüsü yapacaktır. Ve biz, öncülerimizi, yetmişlerin devrimcilerini, aynı özverili kararlılık ve aynı enerjiyle hareketimizin –bin kez daha geniş ve daha derin olan– içselleştirmesini başarabilirsek, onların kazandığı onurlu unvanı elde edeceğimize güvenme hakkına sahip olacağız.

[...]

II. KİTLELERİN KENDİLİĞİNDENLİĞİ VE SOSYAL-DEMOKRATLARIN BİLİNÇLİLİĞİ

Yetmişlerin hareketinden daha geniş ve daha derin olan bizim hareketimizin, yetmişlerde hareketin esinlendiği aynı adanmış kararlılık ve şevkle esinlenmesi gerektiğini söyledik. Gerçekten, bugünkü hareketin gücünün kitlelerin (asıl olarak sanayi proletaryasının) uyanışına ve zayıflığının da devrimci önderler arasındaki bilinç ve inisiyatif eksikliğine bağlı olduğundan şimdiye kadar hiç kimsenin kuşkusu duymadığını düşünüyoruz.

Bununla birlikte, son zamanlarda, bu sorun konusunda şimdiye kadar egemen olan tüm görüşleri altüst etme tehlikesi yaratan şaşırtıcı bir keşifte bulunuldu. Bu keşif, *İskra* ve *Zarya* ile polemiklerinde ayrılık noktaları konusunda itirazla yetinmeyen, ama aynı zamanda “genel anlaşmazlığı” daha derin nedenlere –“kendiliğinden unsur-

lar ile bilinçli ‘yöntemsel’ unsurların *görelî* önemi-
nin farklı değerlendirilmesi”ne– bağlamaya çalış-
san *Raboçeye Dyelo* tarafından gerçekleştirildi.
Raboçeye Dyelo, iddiasını, “*gelişimin nesnel ya
da kendiliğinden unsurunun öneminin küçüm-
senmesi*” olarak formüle ediyor.* Buna karşı şunu
söylüyoruz: *Raboçeye Dyelo*’nun *İskra* ve *Zarya*
ile yaptığı polemik, bu tezlerin öylesine önemli ol-
duğunu göstermekte ve Rusya sosyal-demokrat-
ları arasındaki mevcut teorik ve siyasal ayrılıkların
özünü öylesine açık hale getirmektedir ki, *Rabo-
çeye Dyelo*’nun bu “genel anlaşmazlığı” rasgele
keşfetmesinden başka bir sonuç vermemiş olsa
da, bize büyük bir mutluluk vermektedir.

Bu nedenle, bilinçlilik ile kendiliğindenlik
arasındaki ilişki sorunu böylesine genel bir ilgi
uyandırmaktadır ve bu nedenle bu sorun ayrıntılı
olarak ele alınmalıdır.

A. KENDİLİĞİNDEN YÜKSELİŞİN BAŞLANGICI

Önceki bölümde, Rusya’daki eğitim görmüş
gençliğin doksanların ortalarında marksizmin teo-
rilerini *evrensel olarak* nasıl özümsemiş olduğunu göster-
dik. Aynı dönemde, ünlü 1896 St. Petersburg sa-
nayi savaşını izleyen grevler³¹, benzer bir genel ni-
teliğe büründü. Bunların bütün Rusya’ya yayılma-
sı, yeni uyanan halk hareketinin derinliğini açık-
ça gösterdi ve eğer “kendiliğinden unsur”dan söz
edeceksek, o zaman, elbette, herşeyden önce ve
ilk başta kendiliğindenlik olarak kabul edilme-
si gereken, bu grev hareketidir. Ama kendiliğin-

* *Raboçeye Dyelo*, N° 10, Eylül 1901, s. 17-18. İtalikler *Ra-
boçeye Dyelo*’ya aittir.

denlik vardır, kendiliğindenlik vardır. Rusya’da yetmişlerde ve seksenlerde (ve hatta 19. yüzyılın ilk yarısında) grevler oldu ve bunlara makinelerin “kendiliğinden” tahrip edilmesi eşlik etti. Bu “isyanlar”la karşılaştırıldığında doksanların grevleri, bu dönemdeki işçi sınıfı hareketinin gerçekleştirdiği ilerlemeyi göstermesi açısından, “bilinçli” olarak bile tanımlanabilir. Bu göstermektedir ki, “kendiliğinden unsur”, özünde, *tohum biçiminde* bilinçlilikten daha başka bir şeyi temsil etmez. İlk isyanlar bile, belirli ölçüde bilincin uyanışının ifadesidir. İşçiler, kendilerini ezen düzenin kalıcılığına ilişkin çağlar boyu süren inançlarını yitiriyorlardı ve otoriteye kölece boyun eğmeyi kesinlikle terk ederek kolektif direnmenin gerekliliğini ... anlamaya demeyeceğim, ama hissetmeye başlıyorlardı. Ama bu, yine de *mücadeleden* daha çok, umutsuzluk ve öç alma patlamaları niteliğindedir. Doksanların grevleri, bilinçliliğin çok daha büyük parlıtlarını gözler önüne seriyordu; belirli talepler ileri sürülmüştü, grevlerin zamanı özenle belirleniyordu, başka yerlerdeki bilinen durumlar ve örnekler tartışılmıştı vb.. İsyandar, sadece ezilenlerin direnmesiydi, oysa sistematik grevler, tohum halinde, sadece tohum halinde sınıf mücadelesini temsil ediyorlardı. Kendi başlarına ele alındığında, bu grevler, yalın biçimde sendikal mücadelelerdi, henüz sosyal-demokrat mücadeleler değillerdi. Onlar, işçiler ile işverenler arasındaki uzlaşmaz çelişkinin uyanışını gösteriyordu, ama işçiler, kendi çıkarlarının çağdaş siyasal ve toplumsal düzenin tümüyle uzlaşmaz çelişki içinde olduğunu bilincine sahip değillerdi ve olamazlardı da, yani onlarınki, henüz sosyal-demokrat bilinçlilik değildi. Bu anlamda, doksanların grevleri, “isyanlar”la karşılaştırıldığında çok büyük ilerlemeyi temsil et-

melerine rağmen, salt kendiliğinden bir hareket olarak kaldı.

İşçiler arasında sosyal-demokrat bilincin *olamayacağını* söyledik. Bu bilinç, onlara dışardan getirilmiş olmalıydı. Tüm ülkelerin tarihi göstermektedir ki, işçi sınıfı, yalnız kendi çabasıyla sadece sendika bilincini, yani işverenlerle savaşmak ve hükümeti gerekli iş yasalarını çıkarmaya zorlamak için sendika içinde birleşmek gerektiği kanısını geliştirebilir.* Ama sosyalizm teorisi, mülksahibi sınıfların eğitilmiş temsilcileri tarafından, aydınlar tarafından ortaya çıkartılmış felsefi, tarihsel ve ekonomik teorilerden oluşmuştur. Çağdaş bilimsel sosyalizmin kurucuları Marks ve Engels, toplumsal konumlarıyla burjuva aydın tabakasındandırlar. Aynı şekilde, Rusya’da sosyal-demokrasinin teorik öğretisi, işçi sınıfı hareketinin kendiliğinden büyümesinden bağımsız olarak doğmuştur; devrimci sosyalist aydın tabaka arasındaki düşüncenin gelişiminin doğal ve kaçınılmaz bir sonucu olarak doğmuştur. Tartıştığımız dönemde, doksanların ortasında, bu öğreti, sadece Emegın Kurtuluğu grubunun tam olarak formüle ettiği programda temsil edilmemiş, aynı zamanda Rusya’daki devrimci gençliğin çoğunluğuunu da kendi yanına kazanmış buluyordu.

Böylece, hem çalışan kitlelerin kendiliğinden uyanışına, bilinçli yaşam ve bilinçli mücadeleye yönelen uyanışlarına, hem de sosyal-demokrat teoriyle silahlanmış ve kendini işçilere gitmeye zorlayan devrimci gençliğe sahip olduk. Bu bağlam-

* Sendikacılık (*trade-unionism*), kimilerinin imgelediği gibi, “siyaset”i tümüyle dışlamaz. Sendikalar (*trade-unions*) her zaman bazı siyasal (ama sosyal-demokrat değil) ajitasyon ve mücadele yürütmüşlerdir. Bir sonraki bölümde sendika siyaseti ile sosyal-demokrat siyaset arasındaki farklılığı ele alacağız.

da, her ne kadar bu dönemin ilk sosyal-demokratları *ekonomik ajitasyonu şevkle yürütmüşlerse de* (onlara, bu eylemlerinde, o zamanlar hala el yazması halinde bulunan *Ajitasyon Üzerine*³² adlı broşürün içerdiği gerçekten yararlı anlatımlar kılavuzluk etmekteydi), bunu kendilerinin tek görevi olarak görmedikleri gerçeğini, sıkça unutulmuş (ve çok az bilinen) bu gerçeği belirtmek özellikle önemlidir. Tersine *daha ilk baştan*, Rusya sosyal-demokrasisi için, genel olarak ulaşılabilecek en uzak tarihsel görevleri, özel olarak da otokrasinin devrilmesi görevini ortaya koydular. Böylece, 1895'in sonlarına doğru İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği'ni kuran St. Petersburg sosyal-demokrat grup, *Raboçeye Dyelo* ("İşçilerin Davası") adında bir gazetenin ilk sayısını hazırladı. Bu sayı, 8 Aralık 1895 gecesine grubun üyelerinden Anatoli Alekseyeviç Vaneyev'in* evine yapılan jandarma baskınında ele geçtiğinde basıma hazır durumdaydı, böylece *Raboçeye Dyelo*'nun ilk basımı günışığına çıkma olanağı bulamadı. Bu sayının başyazarı (belki otuz yıl sonra bir *Russkaya Starina*³³, polis arşivlerinden bunu günışığına çıkaracaktır), Rusya'da işçi sınıfının tarihsel görevlerini özetliyor ve siyasal özgürlüklerin elde edilmesini bunların başına koyuyordu. Bu sayıda, polisin temel eğitim komitelerini ezmesine ilişkin olarak "Bakanlarımız Ne Düşünüyor?"** başlıklı bir makale de yer alıyordu. Ayrıca, St. Petersburg'dan ve

* A. A. Vaneyev, sürgünden önce cezaevinde tek başına tutulduğu hücredeyken yakalandığı veremden 1899'da Doğu Sibirya'da öldü. Yukarıdaki bilgilerin yayınlanmasını bu nedenle olanaklı görüyoruz. Bu bilgilerin gerçek olduğunun güvencesini veriyoruz, çünkü bu bilgiler, A. A. Vaneyev'i yakından tanıyan ve onunla doğrudan ilişkisi olan bir kişiden gelmektedir.

** V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt I, s. 87-92. -Ed.

Rusya'nın değişik yerlerinden gelen bazı mektuplarda (örneğin Yaroslavl Guberniyasındaki işçilerin katliamı³⁴ konusunda bir mektup) vardı. Doksanların Rusya sosyal-demokratlarının, eğer yanılmıyorsak, bu “ilk çabası”, tümüyle yerel ya da “ekonomik” bir gazete değildi, ama otokrasiye karşı devrimci hareketle grev hareketini birleştirmeyi ve gerici bilgisizlik politikası altında ezilen herkesi sosyal-demokrasinin saflarına kazanmayı amaçlayan bir gazeteydi. Bu dönemde hareketin durumuyla azçok tanışıklığı olan hiç kimse, böyle bir gazetenin başkentin işçileri ve devrimci aydınları tarafından sıcak karşılanacağından ve geniş bir dağıtıma sahip olacağından şüphe etmez. Girişimin başarısızlığı, sadece, bu dönemin sosyal-demokratlarının devrimci deneyim ve pratik eğitim yokluğu yüzünden zamanın acil gerekliliklerini karşılayamadıklarını gösterir. Bu, *S. Petersburgky Raboçi Listok*³⁵ için, özellikle *Raboçeye Gazeta* ve 1898 ilkbaharında kurulan Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin *Bildirgesi* için de söylenmelidir. Elbette, o zamanın sosyal-demokratlarının hazırlıksızlığını suçlamak aklımızın ucundan bile geçmez. Ama bu hareketin deneyimlerinden yararlanmak ve bundan pratik dersler çıkarmak için, şu ya da bu kusurlarının nedenlerini ve önemini tam olarak kavramamız gerekir. Bu nedenle, 1895-1898 döneminde etkin olan sosyal-demokratların bir bölümünün (belki de çoğunluğunun), o zaman bile, “kendiliğinden” hareketin ilk başlangıcında, haklı olarak, en kapsamlı bir programla ve militan bir taktik çizgiyle ortaya çıkmanın olanaklı olduğunu düşündükleri gerçeğini saptamak çok önemlidir.* Devrimcilerin çoğunluğunun eğitimden yoksun oluşu, bu tümüyle doğal bir olgu, hiç bir özel korku yaratamazdı.

Bir kere görevler doğru olarak belirlendiyse, bir kere onları yerine getirmek amacıyla tekrar girişimlerde bulunmak için enerji varsa, geçici başarısızlıklar sadece kısmi tahilsizlikleri temsil ederdi. Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık elde edilebilecek şeylerdir, yeter ki, bunları elde etme isteği olsun, yeter ki, kusurlar kabul edilsin; devrimci faaliyette bu kusurların kabul edilmesi, bunların gidermeye doğru yarıdan fazla yolun alınması demektir.

Ama bu bilinç (sözü edilen grubun üyeleri arasında çok canlıydı) bulanıklaşmaya başladığında, kusurlara erdemler olarak bakmaya hazır, hatta *kendiliğindenlik önünde kölece eğilmek* için *teorik* bir temel keşfetmeye çalışan insanlar –ve hatta sosyal-demokrat organlar– ortaya çıktığında, sadece kısmi olan talihsizlikler, tam bir talihsizlik oldu. Bu akımdan, içeriği yanlış olarak ve çok dar biçimde ekonomizm olarak nitelenen akımdan sonuçlar çıkarmanın zamanıdır.

[...]

* “Rus Sosyal-Demokrat Basına Mektup”ta, “*İskra*, 1890’ların sonundaki Sosyal-Demokrat faaliyetleri karşıt yönden eleştirirken, bu dönemde küçük talepler için mücadeleden başka bir çalışma için koşulların yokluğu gerçeğini görmezlikten geliyor” diye söylüyor ekonomistler (*İskra*, N° 12 [Bkz. “*Ekonomizmin Savunucuları Bir Konuşma*” -Ed.]). Yukarda verilen gerçekler, “koşulların yokluğu”na ilişkin iddianın *gerçeklerle taban tabana zıt olduğunu* gösteriyor. Değil doksanların sonlarında, hatta doksanların ortalarında bile, küçük talepler için mücadelenin dışında başka çalışmalar için tüm koşullar –önderlerin yeterli eğitimi dışındaki tüm koşullar– mevcuttu. Bizim, ideologların, önderlerin yeterli eğitimden yoksun olduğumuzu içtenlikle kabul etmek yerine, ekonomistler, suçu tümüyle “koşulların yokluğu”na, hiç bir ideologun hareketi sapıramayacağı yolu belirleyen maddi ortamın etkisine yüklemektedirler. Bu, kendiliğindenliğin önünde kölece eğilmek değil de nedir? “İdeologlar”ın kendi kusurlarına aşık olmaları değil de nedir?

III. TRADE-UNIONCU* SİYASET VE SOSYAL-DEMOKRAT SİYASET

Söze, yine *Raboçeye Dyelo*'yu överek başlayacağız. Martinov'un *İskra* ile olan ayrılıkları üzerine *Raboçeye Dyelo*'nun 10. sayısında yazdığı makalesinin başlığı "Teşhir Yazını ve Proleter Mücadele"dir. Martinov bu ayrılıkların özünü şöyle formüle ediyor: "Biz, kendimizi onun (işçi sınıfı partisinin) gelişimi yolundaki durumları kapsayan düzeni teşhir etmekle sınırlandıramayız. Biz, aynı zamanda proletaryanın acil ve güncel çıkarları için de tepki göstermek zorundayız... *İskra* ... gerçekte, ülkemizdeki işlerin durumunu, özellik-

* *Trade-Union* – Sidney ve Beatrice Webb'in 1894'de yayınlanan "*History of Trade Unionism*" (Trade-Unionculuğun Tarihi) yayınıyla birlikte yaygın olarak kullanılan, çalışma koşullarını iyileştirmek amacıyla ücretli çalışanların oluşturduğu birliklere (sendikalara) verilen İngilizce ad; *sendika*. -ç.

le siyasal işlerin durumunu teşhir eden devrimci muhalefetin bir organıdır... Ama biz, proleteryanın mücadelesiyle sıkı organik bağlantı içinde işçi sınıfının davası için çalışıyoruz ve çalışmayı sürdüreceğiz.” (s. 63) Bu formül için Martinov’a ancak gönül borcu duyulabilir. Bu formül, sadece *Raboçeye Dyelo* ile bizim anlaşmazlığımızı değil, aynı zamanda siyasal mücadeleyle ilgili olarak bizimle “ekonomistler” arasındaki genel anlaşmazlığı da yeterince kapsadığı için genel ilgiyi hak etmektedir. “Ekonomistler”in “siyaset”i tümüyle reddetmediklerini, ama sürekli olarak siyasetin sosyal-demokrat kavrayışından *trade-unioncu* kavrayışa doğru saptıklarını yukarıda gösterdik. Martinov da, tam olarak aynı biçimde saptamaktadır ve bu nedenle de, bu sorun konusunda onun görüşlerini ekonomist yanılığının bir modeli olarak ele alacağız. Ne *Raboçaya Mysl*’in Özel Eki’nin yazarlarının, ne Öz Kurtuluş Grubu yazarlarının, ne de İskra’nın 12. sayısında yayınlanan ekonomist mektubun yazarlarının bu seçimimizden dolayı bizi kınamaya hakları olmayacağını tanıtlamaya çalışacağız.

A. SİYASAL AJİTASYON VE BUNUN EKONOMİSTLER TARAFINDAN SINIRLANDIRILMASI

Rus işçilerinin ekonomik* mücadelesinin,

* Yanlış anlamaya yol açmamak için, burada ve bu broşür boyunca ekonomik mücadeleyle, Engels’in yukarıda aktardığımız pasajındaki “kapitalistlere karşı direnme” olarak tanımladığı ve özgür ülkelerde mesleki, sendikal ya da *trade-union* mücadele olarak bilinen (bizim aramızda kabul edilmiş terimlerin anlamına uygun olarak) “pratik ekonomik mücadele” demek olduğunu belirtelim.

ekonomik durumların, yani fabrika ve sanayi koşullarının teşhiri “yazın”ının yaratılmasıyla zamandaş olarak yayıldığını ve pekiştğini herkes bilir. Bu “bildiriler” esas olarak fabrika koşullarını teşhir etmeye yönelikti ve çok kısa sürede işçiler arasında teşhirler için gerçek bir tutku yükseldi. İşçiler, sosyal-demokrat çevrelerin kendilerinin yoksul yaşam koşulları konusunda, ağır çalışma koşulları konusunda ve haklardan yoksun oluşları konusunda tüm gerçekleri anlatan yeni türden bir bildiri sunmayı istediklerini ve bunu sunabileceklerini anlar anlamaz, fabrikalardan ve atölyelerden mektuplar yağmaya başladı. Bu “teşhir yazını”, sadece özgün bir fabrikaya, bildirilerde teşhir edilen fabrikaya ait koşulların değil, teşhir edilen gerçeklere ilişkin haberlerin yayıldığı tüm fabrikalarda da çok büyük bir heyecan yarattı. Ve değişik işletmelerde ve işlerde çalışan işçiler arasında yoksulluk ve yokluk hemen hemen aynı olduğuna göre, “işçilerin yaşamları konusundaki gerçekler” herkesi harekete geçirdi. Hatta en geri işçiler arasında bile “başında gitmek” için gerçek bir tutku yükseldi –soyguna ve baskıya dayanan günümüzün toplumsal düzeninin tümüne karşı savaşın bu ilkel biçimi için soylu bir tutku. Ve çoğu durumda bu “bildiriler” gerçekten bir savaş ilanıydılar, çünkü bu teşhirler, büyük ölçüde işçileri ajite etmeye hizmet ediyor, en göze çarpan kötülüklerin ortadan kaldırılması genel talebini onlar arasında canlandırıyor ve bu talepleri grevlerle desteklemeye hazır olmalarını sağlıyordu. Sonuç olarak, işverenlerin kendileri de, bu bildirilerin savaş ilanı anlamına geldiğini kabul etmek zorunda kaldılar, öyle ki pek çok durumda çatışmanın patlak vermesini bile beklemediler. Her durumda, bu teşhirlerin sadece yayınlanması bile onla-

nı etkiliyordu ve onlar üzerinde güçlü bir manevi baskı oluşturunuyordu. Birden çok durumda, bir bildirinin sadece ortaya çıkması bile, ileri sürülen taleplerin hepsinin ya da bir kısmının yerine getirilmesine yetiyordu. Tek sözcükle, ekonomik (fabrika) teşhirler, ekonomik mücadelenin önemli bir kaldıracıydı ve şimdi de öyledir. Ve onlar, işçilerin kendilerini savunmaları gereksinmesini yaratan kapitalizm varolduğu sürece de, bu önemlerini korumayı sürdüreceklerdir. Avrupa'nın en ileri ülkelerinde bile, bazı geri işlerdeki ya da yerel sanayinin unutulmuş bazı kesimlerindeki kötülüklerin teşhirin, nasıl sınıf bilincini uyandırmak için, sendikal mücadelenin başlaması için ve sosyalizmin yayılması için çıkış noktası hizmeti gördüğüne hala tanık oluyoruz.*

Rus sosyal-demokratlarının büyük çoğunluğu, son zamanlarda, hemen hemen bütün zamanlarını fabrika koşullarının teşhirin örgütlemeye işine vermiş durumdalar. Bunun ne kadar çok geniş yer tuttuğunu görmek için *Raboçaya Mysl'*

* Bu bölümde, geniş ya da dar anlamıyla sadece siyasal mücadeleyle ilgileniyoruz. Bu nedenle, *Raboçeye Dyelo'nun İskra'nın ekonomik mücadeleye bakışının "çok sınırlı" olduğu suçlamasına, sadece merak edileceği için değinmekle yetiniyoruz. (İki Kongre, s. 27; Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı adlı broşüründe Martinov tarafından yeniden ortaya atılmıştır.) Eğer bu suçlamaları yapanlar, bir yıl içinde İskra'nın sanayi sütununda ekonomik mücadeleye ilişkin ne söylediğini (yapmaya çok düşkün oldukları gibi) ağırlıkla ya da sayfa sayısı ile ölçselerdi ve *Raboçeye Dyelo* ile *Raboçaya Mysl'*ın sanayi sütunlarının toplamıyla karşılaştırsalardı, bu açıdan da geri olduklarını kolayca görebilirlerdi. Görülen o ki, bu basit gerçeğin bilinmesi, onların kafa karışıklıklarını açıkça gösterecek savlara başvurmaya zorlamaktadır. "İskra" diye yazıyorlar "istemeye istemeye (!) yaşamın dayattığı talepleri kabul etmek ve en azından (!) işçi sınıfı hareketiyle ilgili mektupları yayınlamak zorunda kalıyor (!)" (İki Kongre, s. 27.) Bu, gerçekten ezici bir sav!*

anımsamak yeterlidir. Öyle ki, gerçekten, *kendi başına ele alındığında*, bunun özünde henüz sosyal-demokrat çalışma olmayıp, sadece sendikal çalışma olduğu gerçeğini de gözden kaçırmışlardır. Gerçekte, bu teşhirler, sadece *belli bir işteki* işçiler ile işverenleri arasındaki ilişkilerle ilgilidir ve bunun tamamı da, emek-gücü satıcılarının “metaları”nı daha iyi koşullarda satmayı ve yalnızca ticari ilişkiler konusunda alıcılarla savaşmayı sağlamasıdır. Bu teşhirler (eğer bir devrimciler örgütü tarafından gerektiği gibi kullanılsaydı), sosyal-demokrat faaliyetlerin bir başlangıcı ve onu oluşturan bir parçası olabilirdi, ama aynı zamanda “yalın” bir sendikal mücadeleye ve sosyal-demokrat olmayan bir işçi sınıfı hareketi de yol açabilirdi (ve kendiliğindenliğe tapınma tutumu veri olarak alındığında yol açması da kaçınılmazdır). Sosyal-demokrasi, yalnızca emek-gücünün daha iyi koşullarda satılması için değil, aynı zamanda mülksüzlerin kendilerini zenginlere satmaya zorlayan toplumsal düzenin ortadan kalkması için de işçi sınıfının mücadelesine önderlik eder. Sosyal-demokrasi, işçi sınıfının sadece belirli bir işverenler grubuyla ilişkilerinde değil, aynı zamanda çağdaş toplumun tüm sınıflarıyla, örgütlü siyasal bir güç olan devletle ilişkilerinde onu temsil eder. Bundan dolayı, sosyal-demokratlar, kendilerini tümüyle ekonomik mücadeleye hasredemeyecekleri gibi, ekonomik teşhirlerin örgütlenmesi işinin kendi faaliyetlerinin egemen parçası olmasına da izin veremezler. Şimdi *Zarya* ve *İskra*, ekonomizme karşı ilk saldırılarını yapmış bulunuyor, bu konuda “herkesle anlaşmış” durumda (ama aşağıda göreceğimiz gibi, bazıları için bu anlaşma sadece sözde kalmaktadır).

Şu soru ortaya çıkıyor: Siyasal eğitim neyi içermelidir? İşçi sınıfının otokrasiye düşmanlığının propagandasıyla sınırlandırılabilir mi? Elbette hayır. İşçilere siyasal akımdan ezildiklerini *açıklamak* yeterli değildir (nasıl ki, onlara kendi çıkarlarının işverenin çıkarlarıyla uzlaşmaz çelişki içinde olduğunu *açıklamak* yeterli değilse). Ajitasyon, bu baskının her somut örneği üzerinden yürütülmelidir (tıpkı ekonomik baskının somut örneği çevresinde ajitasyon yürütmeye başlamamız gibi). Ve *bu* baskı toplumun çok değişik sınıflarını etkilediğine göre, kendini yaşamın ve faaliyetlerin değişik alanlarında, sanayi, kamu, kişisel, aile, din, bilim vb. alanlarında ortaya koyduğuna göre, *her açıdan* otokrasinin siyasal teşhirini örgütlemeyi *üstlenmezsek*, işçilerin siyasal bilinçlerini geliştirme görevimizi *yerine getiremeyeceğimiz* açıktır. Baskının somut örnekleri çevresinde ajitasyonu yürütebilmek için, bu örnekleri teşhir etmek gerekir (nasıl ki ekonomik ajitasyonu yürütmek için fabrikadaki kötülükleri teşhir etmek gerekliyse).

Bunun yeterince açık olduğu düşünülebilir. Ama tersine, *her açıdan* siyasal bilincin geliştirilmesi gerektiği konusundaki “herkes”in anlaşması sadece sözde kalmaktadır. Örneğin *Raboçeye Dyelo*, kapsamlı siyasal teşhirleri örgütleme (ya da örgütlemeye bir başlangıç yapma) göreviyle uğraşmaktan çok uzak olduğu gibi, bu görevi üstlenen *İskra*’yı *engellemeye*, *bundan uzaklaştırmaya* bile çalışmaktadır. Şunu dinleyin: “İşçi sınıfının siyasal mücadelesi, sadece” (kesinlikle “sadece” değil) “ekonomik mücadelenin en gelişmiş, en etkili ve en geniş biçimidir.” (*Raboçeye Dyelo*’nun programı, N° 1, s. 3) “Sosyal-demokratlar, şimdi ekonomik mücadelenin kendisine ola-

bildiğince siyasal bir nitelik verme göreviyle karşı karşıyalar.” (Martinov, *Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 42.) “Ekonomik mücadele, kitleleri etkin siyasal mücadeleye çekmek için en geniş uygulanabilirliğe sahip araçtır.” (Yurtdışı Birlik Konferansı’nın aldığı karar ve bu kararda yapılan “değişiklikler”, *İki Kongre*, s. 11 ve 17) Okuyucunun göreceği gibi, tüm bu öndoğrular (postulatlar), ilk sayısından son “Yazıkuruluna Talimatlar”ına kadar, *Raboçeye Dyelo*’nun içine işlemiştir ve belli ki, siyasal ajitasyon ve siyasal mücadele konusunda onların hepsinin tek görüşünü ifade etmektedir. Bu görüşü, tüm ekonomistler arasında egemen olan siyasal ajitasyonun ekonomik ajitasyonu *izlemesi* gerektiği kanısının bakış açısından inceleyelim. Genel olarak*, ekonomik mücadelenin kitleleri siyasal mücadeleye çekecek “en geniş uygulanabilirliğe sahip araç” olduğu doğru mudur? Kesinlikle doğru değildir. Polis zorbalığının ve otokratik zulmün *bütün* ve *çeşitli* belirtileri, sadece ekonomik mücadeleyle bağlantısı bakımından değil, kitleleri “çekmekte” hiç de daha az “geniş uygulanabilirliğe sahip” bir araç değildir. Zemsky Naçalniks³⁶, köylülerin kırbaçlanması, resmi görevlilerin rüşvetçiliği, kentlerde polisin

* “Genel olarak” diyoruz, çünkü *Raboçeye Dyelo*, tüm partinin genel ilkelerinden ve genel görevlerinden söz eder. Şüphesiz, pratikte öyle durumlar oluşur ki, gerçekten siyasetin ekonomiyi izlemesi *gerekir*. Ama sadece ekonomistler, Rusya’nın бүтүнüne uygulanan bir kararda böyle bir şey söyleyebilirler. “İlk başlangıçta” siyasal ajitasyonu “sadece ekonomik temelde” yürütmenin *olası olduğu* durumlar olabilir; ve şimdi *Raboçeye Dyelo*, “bunun hiç gereği olmadığı” düşüncesine varmıştır. (*İki Kongre*, s. 11) Gelecek bölümde, “politikacıların” ve devrimcilerin taktiklerinin, sosyal-demokrasinin sendikal görevleri reddetmesi bir yana, tersine sadece onların bu görevlerin yapılmasını tutarlı biçimde *güvenceye alabileceğini* göstereceğiz.

“sıradan halk”a karşı davranışı, açlara karşı savaş ve insanların aydınlanma ve bilgi edinme çabalarının baskı altına alınması, vergilerin zorla tahsili, dini mezheplerin eziyet görmesi, erlere karşı aşağılayıcı davranışlar, öğrencilere ve liberal aydınlara kışla yöntemlerinin uygulanması – tüm bunlar ve buna benzer zorbalığın binlerce belirtisi, “ekonomik” mücadeleyle doğrudan bağlantısı olmakla birlikte, genel olarak, siyasal ajitasyon ve kitleleri siyasal mücadeleye çekmek için *daha az* “geniş uygulanabilirliğe sahip” araçlar ve fırsatlar mıdır? Bunun tersi doğrudur. İşçilerin zorbalıktan, şiddetten ve hak yoksunluğundan çektikleri acıların toplamı içinde, şüphesiz, ekonomik mücadeledeki polis zorbalığı durumları sadece küçük bir azınlık oluşturur. O zaman, genel olarak söylersek, sosyal-demokratların, ek olarak, hiç de daha az “geniş uygulanabilirliğe sahip” olmayan diğer araçlara sahip olması gerekirken, neden sadece *birini* “en geniş uygulanabilirliğe sahip” araç olarak ilan ederek siyasal ajitasyonun kapsamını önceden *sınırlandıralım*?

Uzun, uzun zaman önce (bir yıl önce!...) *Ra-boçeye Dyelo* şöyle yazıyordu: “Kitleler, hükümetin karşısına polisi ve jandarmasıyla çıkar çıkmaz”, “bir grevden sonra ya da hiç değilse bir kaç grevden sonra yakın siyasal talepleri anlamaya başlıyorlar” (N° 7, s. 15, Ağustos 1900). Bu oportünist aşamalar teorisi, bugün, “Daha başlangıçta siyasal ajitasyonu ekonomik bir temelde yürütmenin hiç de gereği yoktur” (*İki Kongre*, s. 11) diyerek bize bir ödün veren Yurtdışı Birlik tarafından reddedilmiştir. Birliğin eski hatalarının bir kısmını bu yadsıyışı, Rus sosyal-demokrasisinin gelecek tarihçilerine, bizim ekonomistlerimizin sosyalizmi nerelere kadar alçalttıklarını bir dizi sav-

dan daha açık gösterecektir! Ama Birlik, siyaseti sınırlamanın bir biçimini terk ederek, bize öteki biçimleri kabul ettireceğini sanıyorsa, gerçekten çok saf olmalıdır! Bu durumda da, ekonomik mücadelenin olanaklı en geniş temel üzerinde yürütülmesi gerektiğini, yani siyasal ajitasyon için her zaman yararlanılması gerektiğini, ama bunun için ekonomik mücadeleyi kitleleri etkin siyasal mücadeleye çekmek için en geniş uygulanabilirliğe sahip araç olarak kabul etmenin “hiç de gereği yoktur” demek daha mantıklı değil mi?

Yurtdışı Birlik, Yahudi İşçiler Birliği’nin (Bund) IV. Kongresinin kararlarından birisinde yer alan “en iyi araç” deyimini yerine, kendisinin “en geniş uygulanabilirliğe sahip araçlar” deyimini koymuş olmasına önem vermektedir. Bu kararlardan hangisinin daha iyi olduğunu söylemekte zorluk çektiğimizi itiraf edelim. Bize göre, *her ikisi de birbirinden “daha kötü”dür*. Hem Birlik, hem de Bund, siyasete ekonomik, *trade-unioncu* bir yorum getirme hatasına (belki de kısmen farkında olmayarak geleneğin etkisiyle) düşüyorlar. Bu hatayı, “en iyi” sözcüklerini kullanarak mı, yoksa “en geniş uygulanabilirliğe sahip” sözcüklerini kullanarak mı yaptıklarının maddi hiç bir farklılığı yoktur. Eğer Birlik, “ekonomik temelde siyasal ajitasyon”un en geniş ölçüde uygulanan (ve “uygulanabilirliğe” değil) araçlar olduğunu söyleseydi, bu, sosyal-demokrat hareketimizin gelişiminin belli bir dönemi için doğru olurdu. Bu, *ekonomistler* açısından ve 1898-1901 döneminde pratikte çalışanların (eğer çoğunluğu için değilse de) pek çoğu açısından da doğru olabilirdi; çünkü bu pratikteki ekonomistler, siyasal ajitasyonu (eğer hiç bu kapsamda uyguladıysa!) *hemen hemen sadece ekonomik temelde uygulamışlardır*. Böyle

bir çizgiyi izleyen siyasal ajitasyon, *Raboçeye Mysıl* ve *Öz Kurtuluş Grubu* tarafından kabul edilmiş ve hatta, gördüğümüz gibi, öğütlenmiştir de! *Raboçeye Dyelo*, kullanışlı ekonomik ajitasyon işinin, siyasal mücadelenin zararlı sınırlamasıyla birlikte kullanılmasını *en sert biçimde suçlaması* gerekirdi; ama bunun yerine, (*ekonomistler tarafından*) en geniş *uygulanan* araçları, en geniş *uygulanabilir* araçlar olarak ilan etmektedir! Bu kişilere ekonomist dediğimizde, bize “uydurukçular”, “bozguncular”, “papalık elçileri” ve “iftiracılar”* demeleri ve kendilerine hakaret ettiğimiz iddiasıyla bütün dünya önünde bizden yakınmaları ve ellerinden yemin edercesine “bugün ekonomizmle az da olsa lekelenmemiş tek bir sosyal-demokrat örgüt yoktur”** demekten başka bir şey gelmemesi şaşırtıcı değildir. Ah, şu kötü, iftiracı siyasetçiler! Bu ekonomizmi, sırf insanlık düşmanı oldukları için, diğer insanları ölümcül derecede suçlamak için bilerek icat etmiş olmalılar!

Martinov’un sosyal-demokrasîye “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak” görevini yüklemek konusundaki sözcüklerinin gerçek somut anlamı ne olabilir? Ekonomik mücadele, *kendi emek-gücünü* daha iyi koşullarda *satmak* için, yaşam ve çalışma koşullarını daha da iyileştirmek için işverenlere karşı işçi sınıfının kolektif mücadelesidir. Bu mücadele, zorunlu olarak sanayiye ilişkin bir mücadeledir, çünkü çalışma koşulları farklı işlerde çok farklıdır, bu koşulları *iyileştirmek* için mücadele, sadece her işe uygun olarak (Batı ülkelerindeki *trade-union-*

* Bunlar *İki Kongre*’de (s. 31, 32, 28 ve 30) kullanılmış ifadeler.

** *İki Kongre*, s. 32.

lar, Rusya’da geçici meslek birlikleri ve bildiriler vb. aracılığıyla) yürütülmesi gerekir. Bu nedenle, “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik” kazandırmak demek, bu işe ilişkin taleplerin yerine getirilmesi için uğraşmak, “yasal ve yönetsel önlemler”in (Martinov’un makalesinin bir sonraki sayfasında, s. 43’de) araçlarıyla her farklı işte çalışma koşullarını iyileştirmek demektir. Bu, tüm işçi sendikalarının her zaman yaptığı ve yapmakta olduğu şeydir. Bay ve Bayan Webb’in (ve “tüm” oportünistlerin) tüm bilimsel çalışmalarını okuyun; o zaman İngiliz *trade-union*larının “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırma” görevini uzun süredir kabul ettiklerini ve yürüttüklerini ve uzun süredir grev hakkı için, kooperatif ve sendikal hareketin önündeki bütün yasal engelleri ortadan kaldırmak için, kadınların ve çocukların korunmasını sağlayacak yasalar için, sağlık ve fabrika yasalarıyla çalışma koşullarını iyileştirmek için vb. mücadele ettiklerini göreceksiniz.

Bu yüzden, “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırma”ya ilişkin gösterişli sözler, “müthiş biçimde” çok derin ve devrimci söylemle, sosyal-demokrat siyaseti, sendikal siyaset *düzeyine* düşürme geleneksel eğilimini gizlemeye hizmet eder! *İskra*’nın “dogmanın devrimcileştirilmesine yaşamı devrimcileştirmekten daha üstün”* tuttuğu iddia edilen tek yanlılığı-

* *Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 60. Bu, yukarda niteliğini ele aldığımız “ileriye doğru atılan her adım, her gerçek ilerleme, bir düzine programdan daha önemlidir” tezinin, hareketimizin bugünkü karmaşık durumuna Martinov tarzı uyarlanmasıdır. Gerçekte bu, Bernştayncıların “hareket her şeydir, son amaç ise hiç bir şey” ünlü sözünün Rusça bir çevirisinden başka bir şey değildir.

nı düzeltme bahanesiyle, yepyeni bir şeymiş gibi *ekonomik reformlar için mücadele*yi önümüze sürmektedirler. Gerçekte de, “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırma” sözü, ekonomik reformlar için mücadeleden başka bir anlama gelmez. Ve Martinov, kendi sözcüklerinin anlamını biraz düşünseydi, bu basit sonuca kendisi de ulaşabilirdi. Martinov, en ağır silahlarını İskra’ya çevirerek şöyle diyor: “Partimiz, ekonomik sömürüye, işsizliğe, açlığa vb. karşı hükümetin yasal ve yönetsel önlemler alması için somut talepler ortaya koyabilirdi ve koymalıydı.” (*Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 42-43). Somut önlemler talebi – bu, toplumsal reformlar talebi anlamına gelmez mi? Ve tarafsız okura bir kez daha soruyoruz: *Raboçeye Dyelo*’cular, *İskra*’yla uyumsuzluk noktasının ekonomik reformlar için mücadele etme gerekliliği konusundaki tezleri olduğunu ileri sürdükleri zaman, onlara gizli Bernsteincılar dediğimizde iftira mı ediyoruz?

Devrimci sosyal-demokrasi, reformlar için mücadeleyi kendi faaliyetlerine dahil etmişlerdir ve şimdi de dahil etmektedirler. Ama sosyal-demokrasi, “ekonomik” ajitasyonu, sadece bir dizi önlemler talebini değil, aynı zamanda (ve birincil olarak) otokratik hükümetin ortadan kaldırılması talebini de hükümete bildirmek amacıyla kullanırlar. Dahası, onun görevi, bu talebi, *yalnızca* ekonomik mücadele temelinde değil, aynı zamanda toplumsal ve siyasal yaşamın genelindeki tüm belirtileri temelinde hükümete bildirmektir. Tek sözcükle, reformlar için mücadeleyi, bütüne, özgürlük ve sosyalizm için devrimci mücadeleye tabi kılar. Ancak Martinov, aşamalar teorisini yeni bir biçimde diriltiyor ve siyasal mücadelenin gelişimi için, deyim yerindeyse, sadece ekonomik bir

yol salık vermeye çalışıyor. Martinov, içinde bulunduğumuz bu anda, devrimci hareketin yükseldiği bu zamanda, reformlar için mücadele sözde özel “görevi”yle partiyi geriletıyor ve “ekonomik” ve liberal oportünizmin eline koz veriyor.

Devam edelim. Martinov, reformlar için mücadeleyi, o gösterişli “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak” tezinin arkasına utanmazca gizleyerek, *tamamıyla ekonomik* (gerçekte tamamıyla fabrikaya ilişkin) *reformları* özel bir nokta olarak ileri sürdü. Bunu neden yaptığını bilemiyoruz. Belki de dikkatsizlikten? Ama eğer aklında “fabrika” reformları yanında başka şeyler vardıysa, o zaman yukarda alıntıladığımız tezlerinin tümü anlamını yitirirdi. Belki de bunu, hükümetin sadece ekonomik alanda “ödünler” vermesinin olanaklı ve olası olduğunu düşündüğünden yapmıştır?* Eğer böyleyse, bu, garip bir hayaldir. Kırbaç cezası, pasaport, toprak tazminatı ödemeleri,³⁷ dini mezhepler, sansür vb. vb.’yle ilgili yasalar alanında ödünler verilmesi olanaklıdır ve verilmektedir. Elbette “ekonomik” ödünler (ya da sözde ödünler), hükümet açısından çok ucuz ve çok avantajlıdır, çünkü bu araçlarla işçi kitlelerinin güvenini kazanmayı umar. Bu nedenle, biz sosyal-demokratlar, hiç bir koşulda ya da hiç bir şekilde, ekonomik reformlara daha büyük yer verdiğimiz ya da onların özel önem taşıdığını sandığımız vb. inancını (ya da yanılgısını) yaratmamalıyız. Yukarda sözünü ettiğimiz yasal ve yönetsel önlemler için somut taleplerle ilgili olarak Martinov şöyle yazıyor: “Böyle talepler,

* s. 43: “Şüphesiz, işçilere hükümetten bazı ekonomik taleplerde bulunmalarını öğütlediğimizde, bunu, otokratik hükümet *ekonomik* alanda zorunlu olarak bazı ödünlerde bulunmaya hazır olduğu için yapıyoruz.”

sadece boş sözler olarak kalmaz, elle tutulur sonuçlar vaadettiği için işçi kitleleri tarafından etkin biçimde desteklenebilirler...” Hayır, hayır, biz ekonomist değiliz! Biz, sadece Bernstein’ların, Prokopoviç’lerin, Struve’lerin ve *tutti quanti** yaptığı gibi, somut sonuçların “elle tutulurluğu” önünde kölece eğmekteyiz! Biz (Narcisus Tuporilov’le birlikte), sadece, “elle tutulur sonuçlar vaat etmeyen” her şeyin “boş sözler” olduğunun anlaşılmasını istiyoruz! Biz, sadece, çalışan kitlelerin, *kesinlikle elle tutulur sonuçlar vaadetmese bile*, otokrasiye karşı *her* karşı çıkışı etkin biçimde destekleme yeteneğine sahip değilmiş gibi tartışmaya çalışıyoruz!

Martinov’un ileri sürdüğü işsizliğe ve açlığa karşı “önlemler”i örnek alalım. Eğer verdiği sözlerle inanırsak, *Raboçeye Dyelo*, “elle tutulur sonuçlar vaadeden”, “somut” (yasa tasarıları biçiminde?) “yasal ve yönetsel önlemler talepleri” içeren bir programı hazırlamak ve ayrıntılaştırmakla uğraşırken, “sürekli olarak dogmanın devrimcileştirilmesine yaşamı devrimcileştirmekten daha üstün tutan” *Iskra*, işsizlik ile kapitalist düzenin tümü arasında kopmaz bağlar olduğunu açıklamaya çalıştı, “açlık tehlikesinin geldiği” uyarısında bulundu, polisin “açlara karşı savaşı” ve “geçici ceza düzenlemelerini” teşhir etti; ve *Zarya*, *Yurt Haberleri Dergisi*’nde açlıkla ilgili bölümünü bir ajitasyon broşürü şeklinde özel bir sayı olarak yayınladı.³⁸ Hey tanrım! Bu iflah olmaz dargörüşlü ve ortodoks doktrinerler nasıl da “tek yanlılık” içindeler! “Yaşamın kendisinin” çağrılarına nasıl da kulaklarını tıkıyorlar! Onların makaleleri tek bir şey –“elle tutulur sonuçlar vaadeden” *tek bir*

* Bütün ötekilerin. -ç.

“somut talep”– içerdigini sanıyor musunuz –ah, ne korkunç–? Zavallı doktrinerler! Onlar, taktiklerin bir büyüme süreci, büyüyen şeyin süreci olduğunu ve ekonomik mücadelenin *kendisine* siyasi bir nitelik verilmesi gerektiğini öğrenmeleri için Kriçevski ve Martinov’a gönderilmeliler!

“İşverenlere ve hükümete karşı işçilerin ekonomik mücadelesinin [“hükümete karşı *ekonomik* mücadele”!!] doğrudan devrimci anlamının yanında, bu mücadelenin şöyle bir anlamı da vardır: bununla işçileri sürekli olarak siyasal haklardan yoksun oldukları gerçeğine ulaştırır.” (Martinov, s. 44.) Bu pasajı buraya aktarmamızın nedeni, yukarda söylenenleri yüzüncü ve bininci kez yinelenmek değil, Martinov’a bu mükemmel yeni formülünden dolayı özel olarak teşekkür etmektir: “işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi”. Ne büyük inci! Eşsiz bir yetenek ve ustalıkla ekonomistler arasındaki kısmi uyumsuzlukları ve nüans ayrılıklarını ortadan kaldıran bu açık ve kısa öndoğru, işçilere “tüm işçilerin koşulların iyileştirilmesini sağlamak amacıyla, genel çıkarlar için yürütülen siyasal mücadeleye”* katılmaya çağrıdan başlayıp, aşamalar terisinden geçerek ve “en geniş uygulanabilirliğe” vb. ilişkin Kongre kararlarıyla sonuçlanan ekonomizmin özünü ifade etmektedir. “Hükümete karşı ekonomik mücadele”, kesinlikle *trade-union*-cu siyasettir, sosyal-demokrat siyasetten çok ama çok uzaktır.

[...]

* *Raboçaya Mysl*, Özel Sayı, s. 14.

C. SİYASAL TEŞHİRLER VE “DEVRİMCİ EYLEMDE EĞİTİM”

İskra’nın karşısına “işçi kitlelerinin eylemini yükseltme teorisi”ni süren Martinov, gerçekte, bu eylemi alçaltmak için çabaladığını ağızdan kacırmıştır, çünkü, bütün ekonomistlerin önünde secdeye yattıkları ekonomik mücadelenin, tercih edilmesi gereken mücadele, mücadeleden doğan en önemli ve “en geniş uygulanabilirliğe sahip” araçlar olduğunu ve bu mücadele için geniş alan bulunduğunu söylemiştir. Bu karakteristik bir yanılgıdır, çünkü kesin olarak Martinov’a özgü değildir. Gerçekte, “işçi kitlelerinin eylemini yükseltmek”, *sadece* bu eylemin “ekonomik temelde siyasal ajitasyon”la *sınırlanmadığı* zaman olanaklıdır. Ve siyasal ajitasyonun zorunlu olarak genişlemesinin temel koşullarından birisi, *kapsamlı* siyasal teşhirin örgütlenmesidir. Kitleler, böyle teşhirler aracılığı dışında hiç bir yoldan siyasal bilinçte ve devrimci eylemde eğitilemez. Bundan dolayı, bu tür faaliyet, bir bütün olarak uluslararası sosyal-demokrasinin en önemli işlevlerinden birisidir; siyasal özgürlüklerin varlığı bile bu teşhirlerin gerekliliğini ortadan kaldırmaz, olsa olsa doğrultusunun alanını biraz değiştirebilir. Örneğin, Alman partisi, özellikle siyasal teşhir kampanyasını kesinkes yorulmak bilmez bir enerjiyle yürütmesi sayesinde konumunu güçlendirmiş ve etkisini genişletmektedir. Eğer işçiler, *hangi sınıfları* etkiliyor olursa olsun, zorbalığın, baskının, zor ve suistimalin *istisnasız* her durumuna tepki göstermek için eğitilmemişlerse, ayrıca, herhangi bir noktadan değil, sosyal-demokrat noktadan tepki göstermek için eğitilmemişlerse, işçi sınıfının bilinci, gerçek siyasal bilinç olamaz. Eğer işçiler, di-

ğer toplumsal sınıfların *her birini* ve bu sınıfların entelektüel, ahlaki ve siyasal yaşamının *tüm* belirtilerinde, somut ve her şeyden önce güncel siyasal gerçekler ve olaylardan yararlanmasını öğrenemezlerse; eğer nüfusun *tüm* sınıflarının, tabakalarının ve gruplarının yaşam ve faaliyetlerinin *her* yönünün materyalist tahlilini ve materyalist değerlendirmesini pratikte yapmayı öğrenemezlerse, çalışan kitlelerin bilinci, gerçek sınıf bilinci olamaz. Kim, işçi sınıfının dikkatini, gözlemine ve bilincini, sadece ya da hatta temel olarak işçi sınıfının kendisi üzerinde yoğunlaştırıyorsa, böylesi sosyal-demokrat değildir; işçi sınıfının kendisini iyi tanıyabilmesi için, çağdaş toplumun *bütün* sınıfları arasındaki karşılıklı ilişkiler konusunda, sadece tam olarak net bir teorik bilgisi değil, hatta daha doğru olarak ifade edelim, teorik olmaktan çok, siyasal yaşam deneyiminden çıkartılmış pratik bilgisi olması gerekir. Bu nedenle, ekonomistlerimizin kitleleri siyasal harekete çekmek için en geniş uygulanabilir araç olduğunu öğütledikleri ekonomik mücadele düşüncesi, pratik anlamı açısından son derece zararlı ve son derece gericidir. Bir sosyal-demokrat olmak için, işçi, toprak sahibi ile papazın, yüksek devlet görevlisi ile köylünün, öğrenci ile serserinin ekonomik niteliğine ve toplumsal ve siyasal özelliklerine ilişkin zihninde açık-seçik bir tabloya sahip olması gerekir; onların güçlü ve zayıf noktalarını bilmelidir; her sınıf ve tabakanın kendi bencil özelemlerini ve gerçek “iç işleyişini” *gizlemek* için kullandığı tüm sloganların ve bilgiçliğin anlamını görmelidir; belli kurumların ve yasaların yansıttığı çıkarların neler olduğunu ve bunları nasıl yansıttığını anlamalıdır. Ama bu “açık-seçik tablo”, kitaplardan edilemez. Bunu, sadece canlı örneklerden ve be-

lirli bir anda çevremizde olup bitenlerin, herkesin kendi açısından tartıştığı, belki fısıldaştığı, şu ya da bu olayın, şu ya da bu istatistiğın, şu ya da bu mahkeme kararının vb. vb. anlamının sıcağı sıcağına teşhirinden edinebilir. Bu kapsamlı siyasal teşhirler, kitlelerin devrimci eylem içinde eğitilmeleri için özsel ve *temel* bir koşuldur.

Rus işçileri, polisin halka eziyet etmesine, dini mezheplere zulmedilmesine, köylülerin kırbaçlanmasına, amansız sansüre, askerlere işkence yapılmasına, en masum kültürel girişimlerin bastırılmasına vb. karşı niçin hala çok az devrimci eylemde bulunuyor? Böyle bir eylem “elle tutulur sonuçlar vaadetmediği”nden, az da olsa “olumlu” bir şey sağlamadığından, “ekonomik mücadele”nin onları buna “itmediği”nden ötürü müdür? Hayır. Böyle bir görüşü savunmak, yineleyelim ki, suçu ait olmayan yere yüklemektir, kişinin kendi darkafallılığının (ya da Bernsteinciliğın) suçunu çalışan kitlelere mal etmektir. Bütün bu utanç verici haksızlıklara karşı yeteri kadar geniş, çarpıcı ve hızlı teşhirleri hala örgütleyemediğimizden suç bizdedir, kitlelerin gerisinde kalışımızdadır. Bunu yaptığımız zaman (bunu yapmak zorundayız ve yapabiliriz), en geri işçi bile, öğrenciler ile dinsel mezhep üyelerinin, mujik ile yazarların, kendi yaşamının her adımında kendisini baskı altına alan ve ezen aynı karanlık güçler tarafından acı çektilirdiğini ve zulüm yapıldığını anlayacak ya da *hissedecektir*. Ve hissedince de, kendisi de bu şeylere tepki göstermek için dayanılmaz bir istek duyacak ve o zaman, bir gün sansürçülere karşı yuhalamayı örgütleyecek, bir başka gün bir köylü ayaklanmasını vahşice ezen bir valinin evinin önünde gösteri düzenleyecek, bir diğer gün kutsal engizisyonun işini gören papaz cüb-

beli jandarmaya bir ders verecektir vb.. Şimdiye kadar çalışan kitlelerin arasında evrensel ve yeni teşhirleri *söylemek* için çok az şey, hemen hemen hiç bir şey yapmadık. Çoğumuz, henüz üstlendiğimiz *zorunlu görevin* farkında değil ve fabrika yaşamının dar çerçevesi içinde “günlük tekdüze mücadele”nin peşinden kendiliğinden sürüklenmektedir. Bu koşullar altında, “*İskra*, parlak ve bütünsel düşüncelerin propagandası karşısında günlük tekdüze mücadelenin ilerleyişinin önemini küçültme eğilimi göstermektedir” (Martinov, s. 61) demek, partiyi geriletmek, hazırlıksızlığımızı ve geriliğimizi savunmak ve yüceltmek demektir.

Kitleleri eyleme çağırmaya gelince, enerjik siyasal ajitasyon olur olmaz, canlı ve çarpıcı teşhirler yapılır yapılmaz kendiliğinden olacaktır. Bazı suçluları suçüstü yakalamak ve onu hemen halkın önünde damgalamak, bir sürü “çağrı” yapmaktan çok daha etkilidir; bu etki, çokluk kalabalığa kimin “çağrıda” bulunduğu ve şu ya da bu gösteri planını vb. kimin önerdiğini saptamayı kesinlikle olanaksız kılar. Terimin genel anlamında değil, somut anlamında eylem çağrıları, sadece eylem yerinde yapılabilir; sadece eylemde bizzat yer alanlar ve anında yapanlar böyle çağrıları yapabilirler. Ve sosyal-demokrat yazarlar olarak bizim işimiz, siyasal teşhirleri ve siyasal ajitasyonu derinleştirmek, genişletmek ve yoğunlaştırmaktır.

Geçerken “eylem çağrıları”na ilişkin bir noktaya değinelim. İlkbahar olaylarından³⁹ önce, işçiler için *elle tutulur* hiç bir sonuç *vaadetmediği* kesin olan bir konuda, yani öğrencilerin askere alınması tasarısı konusunda, işçileri etkin olarak müdahaleye *çağırın tek gazete İskra* olmuştur. “183 öğrencinin askere alınması tasarısı” üzerine, 11

Ocak tarihli emrin yayınlanmasının hemen sonrasında, *İskra* (Şubat sayısında, N° 2)⁴⁰, bu konuda bir makale yayınladı ve gösteriler başlamadan önce açıkça “işçileri öğrencilerin yardımına gitmeye” çağırdı, “halkı” açıkça hükümetin küstahça meydan okumasına karşı çıkmaya çağırdı. Şimdi soruyoruz: Martinov’un “eylem çağrıları” konusunda bu kadar çok söz etmesine ve hatta eylemin özel bir biçimi olarak “eylem çağrıları”nı önermesine karşın, bu çağrı konusunda tek söz etmemesini nasıl açıklamak gerekir? *Bu olaydan* sonra da, Martinov’un “elle tutulur sonuçlar vaadeden” talepler için mücadeleye yeterince “çağrılar” yapmadığından *İskra*’nın *tekyanlı* olduğunu iddia etmesi düpedüz darkafalılık değil midir?

Raboçeye Dyelo dahil bizim ekonomistler başarılıydılar, çünkü geri işçilere ayak uydurdular. Ama sosyal-demokrat işçi, devrimci işçi (ve bunların sayısı gittikçe artmaktadır), “elle tutulur sonuçlar vaadeden” talepler vb. için mücadele etmek konusundaki tüm bu konuşmaları öfkeyle reddedecektir, çünkü bunun, eski rubleye bir kopek ekleme şarkısının yeni bir sürümü olduğunu anlayacaktır. Ve bu işçi, *Raboçaya Mysl* ve *Raboçeye Dyelo*’dan kendisine akıl vermeye gelenlere şöyle diyecektir: Bizim kendimizin üstesinden gelebileceğimiz bir işe böylesine aşırı şevkle karışmakla, zamanınızı boşa harcıyorsunuz ve kendi gerçek görevlerinizden kaçırıyorsunuz baylar. Sosyal-demokratların görevinin ekonomik mücadeleye siyasal bir nitelik kazandırmak olduğuna ilişkin iddianızda zekice olan hiç bir şey yoktur; bu, sadece bir başlangıçtır, sosyal-demokratların ana görevi değildir. Rusya dahil dünyanın her yerinde, ekonomik mücadeleye siyasal bir nitelik kazandırmaya başlatan çok-

lukla polisin kendisi olmuştur ve işçilerin kendisi de hükümeti kimin desteklediğini öğreniyor.* Yeni bir Amerika keşfetmiş gibi bu kadar övgüsünü yaptığınız “işverenlere ve hükümete karşı işçilerin ekonomik mücadelesi”, Rusya’nın her yanında grevlerden söz edildiğini duymuş, ama sosyalizm konusunda hiç bir şey duymamış olan işçiler tarafından yürütülmektedir. Elle tutulur sonuçlar vaadeden somut talepler ileri sürerek biz işçiler arasında teşvik etmek istediğiniz “eylem”i, biz zaten her gün ortaya koyuyoruz ve küçük sendikal çalışmalarda, çokluk aydınlardan hiç bir yardım almaksızın, bu somut talepleri ileri sürüyoruz. Ama *böylesi* eylemler, bizim için yeterli değildir; biz sadece “ekonomik” siyaset lapasıyla beslenecek çocuklar değiliz; biz diğerlerinin bildiği herşeyi bilmek istiyoruz; siyasal yaşamın *her* yönünü ayrıntılı olarak öğrenmek ve her siyasal olaya *etkin biçimde* katılmak istiyoruz. Bunu yapabilmemiz için, aydınlar, bizim pek iyi bildiğimiz şey-

* “Ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırma” talebi, siyasal eylem alanında *kendiliğindenliğe* *boyun eğmeyi* en açık biçimde ifade eder. Ekonomik mücadele çoğu *kezkendiliğinden*, yani “devrimci basilin – aydınlardan” müdahalesi olmadan, sınıf bilinçli sosyal-demokratların müdahalesi olmadan siyasal bir nitelik kazanır. Örneğin, İngiliz işçilerinin ekonomik mücadelesi, sosyalistlerin herhangi bir müdahalesi olmadan siyasal bir niteliğe büründü. Yine de sosyal-demokratların görevi, ekonomik bir temel üzerinde siyasal ajitasyonla sona ermez; onların görevi, sendikal politikayı sosyal-demokrat siyasal mücadeleye *çevirmektir*, ekonomik mücadelenin işçiler arasında yarattığı siyasal bilinç kısılcımlarını *sosyal-demokrat* siyasal bilinç düzeyine *yükseltmektir*. Martinov’lar, işçilerin kendiliğinden uyanan siyasal bilinçlerini yükseltmek ve geliştirmek yerine, *kendiliğindenliğe* *boyun eğiyorlar* ve ekonomik mücadelenin siyasal haklardan yoksun olduklarının bilincine varmayı “kabul ettirdiğini” *bıkana kadar* yineliyorlar. Kendiliğinden uyanan *trade-unioncu* siyasal bilincin, sizi, sosyal-demokrat görevlerini zi anlamayı “kabul ettirmemesi” üzücüdür baylar!

leri bize daha az anlatmalılar* ve henüz bilmediğimiz, fabrikamızdan ve “ekonomik” deneyimden asla öğrenemeyeceğimiz şeyleri bize anlatmalılar, yani bize siyasal bilgiler vermelisiniz. Siz aydınlar bu bilgiyi edinebilirsiniz ve sizin *göreviniz*, bugüne kadar yaptığınızdan yüz kat, bin kat daha büyük ölçülerde bize bu bilgileri sunmanızdır; bize, çoğu zaman –açık sözlülüğümüzü bağışlayın– çok sıkıcı olan savlar, broşürler ve makaleler şeklinde değil, aynı zamanda hükümetimizin ve yönetici sınıflarımızın yaşamın her alanında şu anda ne yaptıklarını canlı *teşhirler* biçiminde bize sununuz. Bu görevi daha büyük bir şevkle

* Bir işçinin bir ekonomistle bu hayali konuşmasının gerçeklere dayandığını kanıtlamak için, işçi sınıfı hareketine ilişkin doğrudan bilgisi olduğundan şüphe olmayan ve biz “doktrinler”e karşı en az eğilimi olan iki tanık göstereceğiz; bu tanıklardan birisi bir ekonomist (*Raboçeye Dyelo*’yu bile bir siyasal organ olarak gören), öteki bir teröristtir. Birinci tanık, canlılığı ve gerçekçiliği bakımından dikkat çeken *Raboçeye Dyelo*’nun 6. sayısında yayınlanan “St. Petersburg İşçi Sınıfı Hareketi ve Sosyal-Demokrasinin Pratik Görevleri” başlıklı makalenin yazarıdır. Yazar, işçileri şu kategorilere ayırıyor: 1. sınıf bilinçli devrimciler; 2. ara tabaka; 3. geriye kalanlar. Yazar, “Ara tabakalar, genel toplumsal koşullarla bağlantısı uzun zamandır anlaşılmış olan kendi doğrudan ekonomik çıkarlarından daha çok siyasal yaşamın sorunlarına ilgi göstermektedir...” *Raboçaya Mysıl*’ı sertçe eleştirmektedir: “Her zaman aynı şeyler, çoktandır bildiğimiz, çoktandır okuduğumuz şeyler”. “Siyasal yorumlarında yine bir şey yok!” Ama üçüncü tabaka bile, “meyhanenin ve kilisenin daha az baştan çıkardığı, ellerine siyasal yazın pek az geçen işçilerin bu genç ve daha duyarlı kesimi, öğrenci ayaklanmaları vb. konusunda kendilerine ulaşan bölük-pörçük haberler üzerine düşünceye dalıyor, siyasal olayları olur-olmaz biçimde tartışıyor.” Terörist şöyle yazıyor: “... kendi kentlerindeki değil de öteki kentlerdeki fabrika yaşamının küçük ayrıntılarına ilişkin yazıları bir-iki kez okuyorlar ve daha sonra bir daha hiç okumuyorlar... Bunu cansıkıcı buluyorlar... Bir işçi gazetesinde hükümete ilişkin hiç bir şey söylememek ... işçilere küçük çocuk gözüyle bakmak demektir. ... işçiler çocuk değildir.” (Sosyalist-Devrimci Grup tarafından yayınlanan *Svoboda*⁴¹, s. 69-70.)

yürütmeye çalışın ve “*çalışan kitlelerin eylemini yükseltmek*” konusunda daha az konuşun! Biz, sizin düşündüğünüzden çok daha fazla etkiniz ve hiç bir “elle tutulur sonuçlar” vaatetmeyen talepleri bile açıkça, sokak savaşlarıyla destekleyebilecek durumdayız! Bizim eylemimizi “yükseltmek” size düşmez, çünkü eylemden asıl yoksun olanlar sizlersiniz! Kendiliğindenliğe daha az boyun eğin ve kendi eyleminizi yükseltmeyi biraz daha çok düşünün baylar!

D. EKONOMİZM İLE TERÖRİZM ARASINDAKİ ORTAK YAN NEDİR?

Son dipnotta, bir rastlantı olarak bir ekonomist ile onunla uyuşum içinde olan sosyal-demokrat olmayan bir teröristin görüşlerini aktardık. Genel olarak söylersek, yine de bu durum rastlantısal değildir, daha sonra konuşmamız gereken, ama burada devrimci eylemde kitlelerin eğitimi sorunuyla bağlantılı olarak değinmemiz gereken konuda ikisi arasında zorunlu, özsel bir bağlantı vardır. Ekonomistler ile günümüzün teröristleri arasında ortak bir kök vardır, yani siyasal eylem ve siyasal mücadele üzerinde etkisini ele alacağımız *kendiliğindenliğe kölece boyun eğiştir*. İlk bakışta, “günlük tekdüze mücadeleyi” vurgulayanlar ile bireyleri en özverili mücadeleye çağıranlar arasındaki fark öylesine büyüktür ki, ilk bakışta iddiamız paradoks gibi görünür. Ama bu, bir paradoks değildir. Ekonomistler ile teröristler, sadece kendiliğindenliğin farklı kutuplarında yer alırlar: Ekonomistler “saf” işçi sınıfı hareketinin kendiliğindenliği tarafında iken, teröristler ise, bir bütünü oluşturan devrimci mücadele ile işçi sınıfı hareketi arasında bağlantı kurma yeteneğine ya

da olanağına sahip olmayan aydınların tutkulu öfkesinin kendiliğindenliği tarafındadır. İnançlarını yitirmiş ya da asla bunun olabileceğine inanmamış kişilerin, kendi öfke ve devrimci enerjileri için terörden başka çıkış noktası bulmaları gerçekten zordur. Böylece, sözünü ettiğimiz kendiliğindenliğe boyun eğmenin her iki çeşidi de, ünlü *Credo* programının *uygulanmasında bir başlangıç* olmaktan başka bir şey değildir: İşçiler, “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”yi sürdürsünler (*Credo*’nun yazarı, kendi görüşlerini Martinov’un sözleriyle ifade ettiğimiz için bizi başışlasın! Bunu yapmaya hakkımız olduğunu düşünüyoruz, çünkü *Credo*, işçilerin ekonomik mücadeleyle “siyasal düzene karşı çıktıkları”nı söylemektedir.) ve aydınlar siyasal mücadeleyi kendi çabalarıyla yürütsünler – elbette terörün yardımıyla! Bu, üzerinde ısrar edilmesi gereken kesinlikle mantıksal ve kaçınılmaz *sonuçtur* – bu programı uygulamaya başlayanların *kendileri* bunun kaçınılmaz olduğunu *anlamıyor olsalar bile*. Siyasal eylemin, terör ya da ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak için en iyi niyetlerle çağrı yapanların bilincinden çok ayrı bir mantığı vardır. Cehenneme giden yol, iyi niyetle döşenmiştir. Ve bu durumda, iyi niyet, kişiyi “en az direnme çizgisine”, *katıksız burjuva Credo* programı çizgisine kendiliğinden sürüklenmekten koruyamaz. Elbette bir çok Rus liberalinin –açıkça liberal olduğunu ilan etmiş olanlar ile marksizm maskesi takan liberaller– bütün içtenliğiyle teröre sempati duymaları ve günümüzdeki terörist havayı canlı tutmaya çalışmaları rastlantı değildir.

Ve –olanaklı her yoldan işçi sınıfı hareketine yardım etmeyi kendisine amaç olarak alan, ama

programına terörü ve deyim yerindeyse, sosyal-demokrasiden kurtuluşu koyan– devrimci-sosyalist *Svoboda Grubu*’nun oluşumu, P. B. Axelrod’un 1897’nin sonunda (“*Bugünün Görevleri ve Taktikler*”) sosyal-demokrat dalganın *geri çekilmesinin* sonuçlarını *harfi harfine önceden görerek* “iki bakış açısı”nı ortaya koyduğu sıradaki öngörülülüğünü bir kez daha doğrulamıştır. Rus sosyal-demokratları arasında daha sonra ortaya çıkan tüm tartışmalar ve anlaşmazlıklar, tıpkı bitkinin tohumda bulunması gibi, bu iki bakış açısında mevcuttur.*

Bu bakış açısından, ekonomizmin kendiliğindenliğine karşı koyamayan *Raboçeye Dyelo*’nun neden terörizmin kendiliğindenliğine de karşı çıkmadığı açıkça görülmektedir. *Svoboda*’nın terörizmi savunmak için ileri sürdüğü özgün savları burada belirtmek çok ilginç olacaktır. *Svoboda*, terörizmin caydırıcı rolünü “tümüyle reddediyor” (*Devrimciliğin Yeniden Doğuşu*, s. 64), ama bunun yerine terörizmin “kışkırtıcı önemi”ni vurguluyor. Birinci olarak, terörizm üzerine direnen

* Martinov, “daha gerçekçi (?) başka bir ikilem tasarlamaktadır” (*Sosyal-Demokrasi ve İşçi Sınıfı*, s. 19): “Ya sosyal-demokrasi proletaryanın ekonomik mücadelesinin doğrudan önderliğini üzerine alır ve bununla (!) onu devrimci sınıf mücadelesine dönüştürür...” “Bununla”, yani açıkçası ekonomik mücadelenin doğrudan önderliğiyle. Martinov, *trade-unioncu* bir hareketi *tek başına* bir devrimci sınıf hareketine dönüştürmeyi başarabilmiş *trade-unioncu* önderliğe ilişkin bir örnek verebilir mi? Bu “dönüşümü” sağlamak için *her yönden* siyasal ajitasyonun “doğrudan önderliğini” etkin biçimde üstlenmemiz gerektiğini anlayamıyor mu? ... “Ya da öteki bakış açısı: sosyal-demokrasi, işçilerin ekonomik mücadelesinin önderliğini üzerine almak-tan kaçınır ve böylece ... kendi kanatlarını yolmuş olur...” Yukarıda aktarılan *Raboçeye Dyelo*’nun düşüncesine göre, “kaçınan” *İskra*’dır. Gördük ki, yine de *İskra*, ekonomik mücadeleyi yürütmek için *Raboçeye Dyelo*’nun yaptığından *daha fazlasını yapmaktadır*, ama bununla kendisini sınırlamaz ve ekonomik mücadelenin hatırına kendi siyasal görevlerini *daraltmaz*.

geleneksel (sosyal-demokrasi öncülü) düşünce çevriminin kırılma ve düşüşü aşamalarının birisini temsil ettiği için tipiktir. Hükümetin terörle “yıldırılamayacağı”nı ve bu nedenle yıkılamayacağını kabul etmek, terörü, bir mücadele sistemi olarak, programın öngördüğü bir eylem alanı olarak tümüyle mahkum etmekle aynıdır. İkincisi, bu, bizim “kitleleri devrimci eylemde eğitmek” acil görevimizi anlamamanın bir örneği olduğu için daha da tipiktir. *Svoboda*, terörü, işçi sınıfı hareketini “kışkırtma”nın ve ona “güçlü itme” vermenin bir aracı olarak savunuyor. Böylesine kendi kendini çürüten bir sav tasarlamak zordur! Rus yaşamında yer alan haksızlıklar yeterli değil mi ki, özel “kışkırtıcı” araçlar icat etmek gereksin? Öte yandan, Rus zorbalığının bile kışkırtmadığı ve kışkırtamayacağı kimselerin, hükümetle tekil bir savaş içinde olan bir avuç teröristi “baş parmağını döndürerek” izleyeceği açık değil mi? Gerçek şu ki, işçi kitleleri, Rus yaşamındaki iğrençlikler tarafından kışkırtmanın zirvesine çıkartılmaktadır, ama biz, Rus yaşam koşullarının tahminlerimizden çok daha geniş boyutlara ulaştırdığı, ama *bir tek* büyük sel halinde birleştirilmesinin kesinlikle gerekli olduğu halkın kışkırtılmasının tüm damlalarını ve derelerini bir araya toplayamıyoruz ve deyim yerindeyse, yoğunlaştıramıyoruz. Bunun başaranılabileceği, işçi sınıfı hareketinin müthiş büyümesiyle ve yukarda değindiğimiz işçilerin siyasal yazın arzusuyla reddedilemez biçimde tanıtılmıştır. Diğer yandan, terör çağrıları ve ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırma çağrıları, şimdi Rus devrimcilerinin üzerine yüklenen en acil görevden, yani kapsamlı siyasal ajitasyonu örgütleme görevinden *kaçınmanın* sadece iki farklı biçiminden başka bir şey de-

ğildir. *Svoboda*, “kitleler arasında yoğun ve enerjik bir ajitasyon başlar başlamaz, terörün kışkırtıcı işlevinin sona ermiş olacağını” (*Devrimciliğin Yeniden Doğuşu*, s. 68) açıkça kabul ederek, ajitasyonun *yerine* terörü *koymak* istemektedir. Bu, hem teröristlerin, hem de ekonomistlerin, ilkbaharda meydana gelen olayların* çarpıcı biçimde ortaya koyduğu kanıtlara rağmen, kitlelerin devrimci eylemini *küçümsediklerini* kesinlikle tanıtlamaktadır ve birincisi yapay “kışkırtma” arayışındayken, ikincisi “somut talepler”den söz etmektedir. Ama her ikisi de, siyasal ajitasyonda ve siyasal teşhirlerin örgütlenmesinde *kendi eylemlerini* geliştirmeye yeterince dikkat göstermeyi beceremiyorlar. Ve bugün ya da başka bir zaman, bu çalışmanın yerini alabilecek başka çalışma yoktur.

E. DEMOKRASİ İÇİN MÜCADELENİN ÖNCÜSÜ OLARAK İŞÇİ SINIFI

En geniş siyasal ajitasyonun yürütülmesinin ve dolayısıyla kapsamlı siyasal teşhirleri örgütlemenin, eğer eylem gerçek sosyal-demokrat eylem olacaksa, mutlak gerekli, *en acil* gerekli görev olduğunu gördük. Bununla beraber, bu sonuca, *yalnızca* işçi sınıfının baskın gereksinmesinin siyasal bilgi ve siyasal eğitim olduğuna dayanarak ulaştık. Ama sorunu sadece bu şekilde koymak da çok dardır, çünkü bu, genel olarak sosyal-demokrasinin, özel olarak da günümüzde Rus sosyal-demokrasisinin genel demokratik görevlerini yok sayar. Bu noktayı daha somut olarak açıklayabilmek için, konuyu, bir yönden, ekonomistle-

* 1901 ilkbaharında başlayan büyük sokak gösterileri. (1907 baskısına *Lenin'in notu*.)

re “en yakın” yönden, diğ r ifadeyle, pratik yönden ele alacağız. İşçi sınıfının siyasal bilincini geliştirmenin gerekliliği konusunda “herkes anlaşmaktadır”. Sorun, bunun *nasıl* yapılacağı, yapılması için neyin gerekli olduğudur. Ekonomik mücadele, işçi sınıfına karşı hükümetin tutumuyla ilgili sorunları işçilere sadece “kabul ettirir”. Sonuç olarak, “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak” için *ne kadar  alışsaksak çalışalım*, ekonomik mücadelenin  er evesi içinde kalarak işçi sınıfının siyasal bilincini (sosyal-demokrat siyasal bilinç düzeyine kadar) *asla geliştiremeyiz*, çünkü *bu  er eve çok dardır*. Martinov’un formülü bizim için değerlidir, çünkü Martinov’un her şeyi birbirine karştırma yeteneğini gösterir, tüm ekonomistlerin yaptığı temel hatayı, yani işçilerin siyasal sınıf bilincini *içerden*, deyim yerindeyse, ekonomik mücadelesinden, yani bu mücadeleyi biricik (ya da en azından temel)  ıkış noktası yaparak, en azından bu temelde geliştirmenin olanaklı olduğuna ilişkin inançlarını açıkça ifade eder. Böyle bir görüş temel olarak yanlıştır. Çünkü kendilerine karşı yaptığımız polemiklerden alınan ekonomistler, bu anlaşmazlığın kökeni konusunda derinliğine düşünmeyi reddetmektedirler, ve bu da kesin olarak birbirimizi anlamamamız sonucunu doğurmaktadır. Sanki ayrı dillerden konuşuyormuşuz gibi.

Siyasal sınıf bilinci, işçilere, *sadece dışardan*, yani sadece ekonomik mücadelenin dışından, işçi ile işveren ilişkileri alanının dışından verilebilir. Bu bilginin elde edilmesini olanaklı kılan tek alan, *tüm* sınıfların ve tabakaların devlet ve hükümetle olan ilişkileri alanı, *tüm* sınıfların karşılıklı ilişkileri alanıdır. Bu nedenle, işçi sınıfına siyasal bilgi vermek için ne yapmak gereklidir sorusunun

yanıtı, çoğu durumda pratikte çalışanların, özellikle ekonomizme eğilim gösterenlerinin çokluk yeterli buldukları biçimde, yani “işçilerin arasına gitmek” şeklinde yanıtlanamaz. İşçilere siyasal bilgi vermek için, sosyal-demokratlar, *nüfusun tüm sınıflarının arasına gitmelidirler*, ordu birliklerini *her yöne* sevk etmelidirler.

Bu kaba formülü bilerek seçtik, kendimizi bilerek basitleştirilmiş, sığ bir biçimde ifade ediyoruz – tutarsızlıklarla uğraşmak istediğimizden değil, ekonomistlere affedilmez biçimde reddettikleri görevleri “kabul ettirmek” için, *trade-union*cu siyaset ile anlamayı reddettikleri sosyal-demokrat siyaset arasındaki farkı anlamalarını sağlamak içindir. Bu nedenle okuyucudan sabırsızlanmamasını, söylediklerimizi sonuna kadar sabırla dinlemesini rica ediyoruz.

Son bir kaç yılda çok yaygınlaşan sosyal-demokrat tipini ele alalım ve onun çalışmalarını inceleyelim. Bu tipin “işçilerle bağlantısı” vardır ve fabrikalardaki suistimalleri, hükümetin kapitalistlerin tarafını tutmasını ve polis zorbalığını şiddetle suçlayan bildiriler yayınlar, bununla yetinir. İşçi toplantılarındaki tartışmalar, asla bu konuların sınırlarını aşmaz ya da seyrek olarak aşar. Devrimci hareketin tarihine, hükümetimizin iç ve dış politikalarına, Rusya’daki ve Avrupa’daki ekonomik evrime ve çağdaş toplumun değişik sınıflarının konumuna vb. ilişkin konuşmalar ve tartışmalar çok seyrek. Toplumun diğer sınıflarıyla sistematik olarak bağlar kurmaya ve yaygınlaştırmaya gelince, kimse bunun rüyasını bile görmez. Gerçekte, ideal önder, onun betimlediği çevrelerin üyelerinin çoğu gibi, sosyalist bir siyasal önderden daha çok bir *trade-union* sekreteri niteliğindedir. Herhangi bir sendika sekreteri, örneğin İngiliz sendi-

kasını, her zaman ekonomik mücadeleyi yürüterek işçilere yardım eder; fabrikadaki suistimalerin teşhir edilmesine yardımcı olur; yasalardaki adaletsizliği, grev özgürlüğünü ve grev gözcülüğü (yani belirli bir fabrikada grev olduğu konusunda herkesi uyarmak) özgürlüğünü baltalayan önlemlerin adaletsizliğini, uzlaştırma mahkemesindeki burjuva sınıftan gelen yargıçların taraf tutmasını açıklar vb. vb.. Sözü, kısası, her sendika sekreteri, “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadeleyi” yürütür ve yürütülmesine yardım eder. Bu, *henüz sosyal-demokrasi değildir*. Sosyal-demokrat ülke, sendika sekreteri olmak değil, nerede olursa olsun, halkın hangi sınıflarını ve tabakalarını etkiliyor olursa olsun zorbalığın ve baskının her belirtisine karşı tepki gösterebilen *bir halk kürsüsü* olmaktır. Sosyal-demokrasi, polis şiddeti ile kapitalist sömürünün tek bir tablosunu yapmak için tüm bu belirtileri genelleştirebilmelidir; proletaryanın özgürlük mücadelesinin dünya-tarihsel anlamını *herkese* anlatmak, sosyalist inançlarını ve demokratik taleplerini *herkese* açıklamak için, ne kadar küçük olursa olsun, her olaydan yararlanabilmelidir. Örneğin bir önder olarak Robert Knight (İngiltere’deki en güçlü sendika olan Kazan Üreticileri Derneği’nin ünlü sekreteri ve önderi) ile Wilhelm Liebknecht’i karşılaştıran ve Martinov’un *İskra*’yla olan tartışmasında çizdiği karşıtlıkları bunlara uygulayın. Göreceksiniz ki, –Martinov’un makalesini izliyorum– Wilhelm Liebknecht, “mevcut düzenin tümünün ya da kısmi belirtilerinin devrimci aydınlatılması”yla ilgilenirken, Robert Knight daha çok “kitleleri belli somut eylemlere çağırma”yla ilgilenir (s. 39); Robert Knight, “proletaryanın acil taleplerini formüle ettiğini ve bunlara ulaşmanın araçlarını gösterir” (s.

41), oysa Wilhelm Liebknecht, bunu yaparken, “aynı zamanda değişik muhalefet tabakalarının eylemlerine kılavuzluk etmek”ten, “onlara olumlu bir eylem programı dikte etmek”ten* kaçınmaz (s. 41); Robert Knight, kesinlikle “ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak için olanaklı olabildiği kadar” (s. 42) çaba gösterir ve “elle tutulur belirli sonuçlar üreten somut talepleri hükümete sunmayı” (s. 43) mükemmel biçimde başarabilirken, Liebknecht ise, “tek yanlı” “teşhirlere” (s. 40) daha büyük önem verir; Robert Knight, “günlük tekdüze mücadelenin ile ri yürüyüşü”ne (s. 61) daha büyük önem verirken, Liebknecht, “parlak ve tamamlanmış düşüncelerin propagandasına” (s. 61) daha çok önem verir; Liebknecht, yönettiği gazeteyi “nüfusun çok değişik tabakalarının çıkarlarını etkilediği ölçüde, ülkemizdeki olayları, özellikle siyasal olayları teşhir eden devrimci bir muhalefet organı”na (s. 63) dönüştürür, Robert Knight ise, “proletaryanın mücadelesiyle sıkı organik bağlantılar kurarak işçi sınıfının davası için çalışır” (s. 63) –eğer “sıkı ve organik bağlantı”, yukarda incelediğimiz Kriçhevski ve Martinov’un kullandığı örneklerdeki kendiliğindenliğe tapınma demekse– ve elbette Martinov gibi, “etkisini yoğunlaştırmaya çalıştığı” inancıyla “onun etki alanını sınırlandırır” (s. 63). Sözün kısası, Martinov’un sosyal-demokrasiyi *de facto*** sendikalizm düzeyine indirgediğini göreceksiniz; şüphesiz bunu, sosyal-demokrasinin iyiliğini istediğinden değil, sadece Plehanov’u anlama zah-

* Örneğin, Fransa-Prusya savaşında, Liebknecht *demokrasinin bütünü için* bir eylem programı dikte etti ve bu, Marks-Engels’in 1848’deki programından daha geniş kapsamlıydı.

** Fiilen. -ç.

metine katlanacağına, onu derinleştirmede birazcık acele etmesinden dolayı yapmaktadır.

Yine de biz tezlerimize geri dönelim. Bir sosyal-demokrat, eğer proletaryanın siyasal bilinci ni tam olarak geliştirmenin gerekliliğine gerçekten inanıyorsa, “nüfusun bütün sınıflarının arasına girmesi” gerektiğini söyledik. Burada şu sorular ortaya çıkıyor: Bunu nasıl yapmalı? Bunu yapmak için yeterli güç var mı? Diğer tüm sınıflar arasında böyle bir çalışma için bir temel var mı? Bu, sınıf bakış açısından bir geri çekilme ya da geri çekilmeye yönelme anlamına gelmez mi? Bu soruları ele alalım.

Biz, teorisyenler olarak, propagandacılar olarak, ajitatörler olarak ve örgütçüler olarak, “nüfusun tüm sınıflarının arasına gitmek” zorundayız. Sosyal-demokratların teorik çalışmasının değişik sınıfların toplumsal ve siyasal konumlarının bütün özelliklerini incelemeyi amaçlaması gerektiğinden kimsenin şüphesi yoktur. Ama fabrika yaşamının özelliklerini incelemek için yapılan çalışmalarla kıyaslandığında, çok azdır, oransal olarak çok küçüktür. Komitelerde ve çevrede, bazı özel alanların, sözgelimi metal sanayinin özel alanlarının incelenmesine dalmış kişilerle bile karşılaşsınız, ama ülkemizdeki toplumsal ve siyasal yaşamın acil sorunlarıyla ilgili, nüfusun değişik tabakaları arasında sosyal-demokrat çalışmayı yürütmek için bir araç olarak kullanılabilecek malzemeyi toplamayla uğraşan (sıkça olduğu gibi, şu ya da bu nedenle pratik çalışmadan uzak durmak zorunda kalmış) örgüt üyelerini bulmanız çok zordur. İşçi sınıfı hareketinin bugünkü önderlerinin çoğunluğunun eğitim eksikliğinden söz ederken, bu bağlamdaki eğitim eksikliğinden söz etmekten kaçınamayız, çünkü bu da, “proletarya mü-

cadelesiyle sıkı organik bağlantı”nın “ekonomist” kavranışıyla bağlantılıdır. Şüphesiz asıl önemli olan şey, tüm halk tabakaları arasında *propaganda* ve *ajitasyon*dur. Batı-Avrupa’daki sosyal-demokrat çalışma, bu açıdan, herkesin katılmasının serbest olduğu halk mitingleri ve gösterilerle ve sosyal-demokratların parlamentoda *tüm* sınıfların temsilcilerine sesleniyor olması gerçeğiyle kolaylaşmaktadır. Bizde ne parlamento, ne de toplanma özgürlüğü var; yine de *bir sosyal-demokrati* dinlemek isteyen işçiler için toplantılar düzenleyebiliriz. *Bir demokrasi* dinlemek isteyen halkın tüm sınıflarının temsilcilerinin çağrıldığı toplantılar düzenlemek için de yollar ve araçlar bulmak zorundayız, çünkü “komünistler her devrimci hareketi destekler”⁴² sözünü ve sosyalist inançlarımızı bir an bile gizlemeksizin *tüm halkın önünde genel demokratik görevleri* açıklamak ve vurgulamak için koşulları zorlamak gerektiğini unutan asla sosyal-demokrat olamaz. *Her* genel demokratik sorunun ortaya konulmasında ve çözümlenmesinde *herkesin önünde* olma yükümlülüğünü unutan kimse sosyal-demokrat değildir.

Sabırsız okuyucu, “ama buna herkes katılmaktadır!” diye söylenecektir ve *Raboçeye Dyelo* yazıkurulu için Yurtdışı Birliğin son konferansı tarafından benimsenen yeni yönergelerde kesinlikle şöyle söylenmektedir: “Proletaryayı, özel bir sınıf olarak ya da *özgürlük mücadelesinde tüm devrimci güçlerin öncüsü* olarak doğrudan etkileyen toplumsal ve siyasal yaşamın tüm olayları, siyasal propagandanın ve ajitasyonun konusu olarak hizmet etmelidir.” (*İki Konferans*, s. 17, italikler bizim.) Evet, bunlar çok doğru ve çok iyi sözler ve eğer *Raboçeye Dyelo* bunları anlasaydı ve *ikinci solukta* bunlarla *çelişen şeyler* söylemek-

ten sakınabilseydi, bizim için tümüyle yeterli olurdu. Çünkü kendimize “öncü”, ileri birlik dememiz yeterli değildir; öyle davranmalıyız ki, tüm diğer birlikler bizim önde yürüdüğümüzü kabul etsinler ve kabul etmek zorunda kalsınlar. Ve şimdi okuyucuya soruyoruz: Diğer “birlikler”in temsilcileri, biz “öncü” olduğumuzu söylediğimiz zaman, bizim sözlerimizle yetinecek kadar budala mıdır? Şöyle bir tablo betimleyin: Bir sosyal-demokrat, eğitim görmüş Rusyalı radikallerin ya da liberal anayasacıların “birliği”ne gelir ve biz öncüyüz; “bizim bugün karşı karşıya olduğumuz görev, olanaklı olabildiğince, ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmaktır” der. Radikal ya da anayasacı, eğer biraz akıllıysa (ve Rusyalı radikaller ve anayasacılar arasında pek çok akıllı insan vardır) böyle bir konuşmaya sadece gülümseyecek ve şöyle diyecektir (elbette kendi kendine, çünkü çokluk, o, deneyim sahibi bir diplomattır): “Sizin ‘öncü’nüz budalalardan oluşuyor olmalı. Onlar, işçilerin ekonomik mücadelesinin *kendisine* siyasal bir nitelik kazandırmanın burjuva demokrasisinin ilercisi temsilcilerinin görevi olduğunu bile anlamıyorlar. Batı-Avrupa burjuvazisi gibi, biz de işçileri siyasetin içine çekmek isteriz, *ama sadece trade-unioncu siyasetin, sosyal-demokrat siyasetin değil*. İşçi sınıfının *trade-unioncu* siyaseti, kesinlikle işçi sınıfının *burjuva siyaseti*dir ve onun ‘öncü’ görev olarak formüle ettiği şey, *trade-unioncu* siyasal formülasyondur! Onlar kendilerini istedikleri kadar sosyal-demokrat olarak adlandırsınlar, ben, etiketler karşısında heyecanlanacak kadar çocuk değilim. Ama onlar, o kötü ortodoks doktrinerlerin etkisinde kalmamalıdır, bırakın bilinçsizce sosyal-demokrasiyi *trade-unioncu* kanallara akı-

tan ‘eleştiri özgürlüğü’nü izlesinler.”

Ve bizim anayasacımızın donuk gülümsemesi, günümüzde sosyal-demokrasinin öncü olduğundan söz eden sosyal-demokratların, kendiliğindenliğin hareketimize hemen hemen tümüyle egemen olduğu bir zamanda, “kendiliğinden unsurun küçümsenmesi”nden, “parlak ve bütünsel düşüncelerin propagandasına kıyasla, hergünkü tekdüze mücadelenin ileriye doğru hareketinin öneminin küçümsenmesi” vs. vs.’den başka hiç bir şeyden korkmadığını öğrendiği zaman, Homerosvari bir gülmeye dönüşecektir! Bilincin kendiliğindenliğe üstün geleceğinden korkan, bizimle ayrı görüşlere sahip olanların bile genel olarak kabul edebilecekleri cesur bir “plan” ortaya koymaktan korkan bir “öncü”! “Öncü” ile “artçı”yı birbirine karıştırmıyorlar mı?

Martinov’un şu uslamlamasının bir bölümünü inceleyelim. 40. sayfada, *İskra*’nın suistimalleri teşhir taktiklerinin tek yanlı olduğunu, “hükûmete karşı güvensizliği ve kini ne kadar yayarsak yayalım, onu devirmek için yeterince etkin toplumsal enerjinin gelişmesinde başarılı olmadığımız sürece amacımıza ulaşamayacağımızı” söylüyor. Bir parantez açarak söyleyelim ki, bu, şimdiye kadar benzerlerini çok gördüğümüz, kitlelerin eylemini artırmak için, aynı zamanda kişinin kendi eylemini sınırlandırmaya çabalamasıyla bağlantılıdır. Ama bu, şimdilik ana konu değil. Martinov, bu nedenle, burada *devrimci* enerjiden (“devirmek için”) söz etmektedir. Ve hangi sonuca ulaşmaktadır? Olağan zamanlarda değişik toplumsal tabakalar, kaçınılmaz olarak ayrı yollardan yürüdükleri için, “bu nedenden dolayı, biz sosyal-demokratların değişik muhalefet tabakalarının eylemlerine zamandaş olarak kılavuzluk ede-

meyeceğimiz, onlara olumlu bir eylem programı dikte ettiremeyeceğimiz, onlara hangi konularda günlük çıkarları için mücadele etmeleri gerektiğini gösteremeyeceğimiz açıktır... Liberal tabakalar, kendi acil çıkarları için etkin mücadeleyi kendileri yürüteceklerdir ve bu mücadele, onları siyasal düzenimizle karşı karşıya getirecektir” (s. 41). Böylece, devrimci enerjiden, otokrasiyi devirmek için etkin mücadeleden söz etmekle işe başlayan Martinov, hemen *trade-union* enerjiye ve acil çıkarlar için etkin mücadeleye dönüvermektedir! Söylemeye gerek yok ki, öğrencilerin, liberallerin vb. “acil çıkarları” için mücadelesine biz kılavuzluk edemeyiz, ama sorun bu değildir çok değerli ekonomist! Tartıştığımız nokta, otokrasinin devrilmesine değişik toplumsal tabakaların olanaklı ve zorunlu katılışıdır; ve eğer “öncü” olmak istiyorsak, “değişik muhalefet tabakalarının” *bu* “eylemlerine” sadece kılavuzluk *edebiliriz* değil, kılavuzluk etmek bizim zorunlu görevimizdir. Öğrencilerimizin ve liberallerimizin vb., sadece kendilerinin yürüttüğü “mücadele, onları bizim siyasal düzenimizle karşı karşıya getirecek” değildir, otokratik hükümetin polisi ve resmi görevlileri, başka şeylerden çok daha fazla bunu yapacaklardır. Ama “biz”, eğer ileri demokratlar olmak istiyorsak, üniversitenin ya da sadece Zemstvo’nun vb. koşullarından hoşnut olmayanların zihninde, tüm siyasal düzenin değersiz olduğu düşüncesini *uyarmayı* bizim görevimiz haline getirmeliyiz. Mücadeleye ve partimize tüm muhalefet tabakalarının olanaklı tüm yardımlarını sağlamak konusunda, partimizin öncülüğünde her yönden siyasal bir mücadele örgütleme görevini *biz* üstlenmeliyiz. Bizim pratikte çalışan sosyal-demokratlarımız, bu her yönlü mücadeleye kılavuzluk ede-

bilecek, huzursuz öğrencilere hoşnutsuz Zemstvo Konsey Üyelerine, öfkeli dinsel mezheplere, gücendirilmiş ilkokul öğretmenlerine vb. vb. doğru zamanda “olumlu bir eylem programı dikte” edebilecek siyasal önderler olarak *biz* eğitmeliyiz. Bu nedenle, Martinov’un “bunlara ilişkin olarak, suistimalların teşhirinin *sadece olumsuz* rolüyle ortaya çıkabiliriz... *yalnızca* (italikler bizim) değişik hükümet komisyonlarına bağladıkları umutları dağıtabiliriz” iddiası *kesinlikle yanlıştır*. Martinov, bunu söylemekle, devrimci “öncü”nun gerçekten oynaması gereken rol konusunda *kesin olarak hiç bir şey anlamadığını* göstermektedir. Eğer okuyucu bunu aklında tutarsa, Martinov’un vardığı şu sonucun *gerçek anlamını* daha açık görecektir: “*İskra*, nüfusun çok değişik tabakalarının çıkarlarını etkilediği ölçüde ülkemizdeki olayları, özellikle siyasal olayları teşhir eden devrimci bir muhalefet organıdır. Ama biz, proletarya mücadelesiyle sıkı organik bağlantılar kurarak işçi sınıfı davası için çalışıyoruz ve çalışmayı sürdürüceğiz. Etkin etkimizin alanını daraltarak, bu etkiyi daha karmaşık hale getiriyoruz.” (s. 63.) Bu sonucun gerçek anlamı şudur: *İskra*, işçi sınıfının *trade-unioncu* siyasetini (yanlış anlama, eğitim eksikliği ya da inançları yüzünden pratikte çalışanlarımız sıkça kendilerini bununla sınırlandırıyorlar) sosyal-demokrat siyaset düzeyine *yükseltmek* istiyor; oysa Raboçeye Dyelo, sosyal-demokrat siyaseti *trade-unioncu* siyaset düzeyine *alçaltmak* istiyor. Ve dahası, bu iki tutumun “ortak dava içinde tam olarak uyduğu” (s. 63) şeklinde dünyaya güvence veriyor. *O sancta simplicitas!**

Devam edelim. Nüfusun bütün sınıfları ara-

* “Ah kutsal saflık!”⁴³ -Ç.

sında propaganda ve ajitasyon yürütmek için yeterince gücünüz var mı? Elbette var. Sık sık bunu yadsıma eğiliminde olan ekonomistlerimiz, hareketimizin (yaklaşık olarak) 1894'den 1901'e kadarki çok büyük ilerlemeyi gözden kaçırıyorlar. Onlar, gerçek "kuyrukçular" gibi, sıkça hareketimizin başlangıç döneminde olduğu uzak geçmişte yaşıyorlar. İlk dönemde, gerçekten şaşırtıcı biçimde çok az gücümüz vardı; o zamanlar sadece işçiler arasındaki faaliyetlere kendimizi adanmamız ve bu yoldan her türlü sapmayı mahkum etmemiz tamamen doğal ve meşruydu. O sırada tüm görevimiz işçi sınıfı içindeki konumumuzu pekiştirmektir. Bugün çok büyük güçler hareketimize çekilmişlerdir; eğitim görmüş sınıfın genç kuşağının en iyi temsilcileri bize gelmektedirler; tüm taşrada, orada yaşamak zorunda kalmış, geçmişte ya da şimdi hareketin içinde yer almak isteyen, sosyal-demokrasinin kendine çektiği (oysa 1894'de sosyal-demokratları parmakla sayabilirdiniz) insanlar var. Hareketimizin temel siyasal ve örgütsel kusurlarından birisi, bu güçlerden *nasıl* yararlanacağımızı *bilmememiz* ve onlara uygun işler vermememizdir (bunu gelecek bölümde ayrıntılı olarak ele alacağız). Bu güçlerin ezici çoğunluğu, "işçilerin arasına gitme" olanağından tümüyle yoksundur, bu yüzden bu güçleri ana görevimizden saptıracağı korkusunun zemini yoktur. Ve işçilere gerçek, kapsamlı ve canlı siyasal bilgi sağlayabilmek için, her yerde, tüm toplumsal tabakalar arasında ve devlet aygıtının iç yapısını öğrenebileceğimiz konumlarda "kendini insanlarımız", sosyal-demokratlar olmalıdır. Bu insanlar, sadece propaganda ve ajitasyon için değil, daha çok örgütlenme için gereklidir.

Nüfusun bütün sınıfları arasında eylem ala-

nı var mıdır? Kim bunu göremiyorsa, bilinç olarak kitlelerin kendiliğinden uyanışının gerisinde kalmaktadır. İşçi sınıfı hareketi, bazılarında hoşnutsuzluk, başka birilerinde muhalefeti destekleme umudu ve kalanlarında da otokrasinin dayanılmaz hal aldığını ve mutlaka devrilmesi gerektiği bilincini yarattı ve yaratmayı da sürdürüyor. Eğer huzursuzluğun her belirtisinden yararlanmak ve ne kadar küçük olursa olsun her basit protesto-yu en iyi biçimde bir araya getirmek ve dönüştürmek olan görevimizi gerçekleştiremezsek, sadece sözde (gerçekte çoğu durumda olduğu gibi) “politikacılar” ve sosyal-demokratlar olabiliriz. Milyonlarca köy emekçisinin, zanaatçının, küçük esnafın vb., zeki ve yetenekli sosyal-demokratın konuşmasını istekle dinlemeye hazır oldukları gerçeği bunun dışındadır. Gerçekten de, nüfusun içinde, hak yoksunluğundan ve zorbalıktan hoşnutsuz olan ve bu nedenle genel demokratik gereklerin sözcülüğünü yapan sosyal-demokratların propagandasının ulaşabildiği bireyler, gruplar ya da çevrelerin olmadığı tek bir sınıf var mıdır? Nüfusun bütün sınıfları ve katmanları arasında bir sosyal-demokrat siyasal ajitasyonun ne olduğu konusunda açık bir düşünceye sahip olmak isteyenlere, bu ajitasyonun temel biçimi olarak (elbette tek biçimi değil), sözcüğün geniş anlamında, *siyasal teşhirleri* gösterebiliriz.

İlerde daha ayrıntılı olarak ele alacağım “*Nereden Başlamalı?*” makalemde şöyle yazdım:

“Nüfusun az da olsa siyasal bilince sahip bütün kesimlerinde *siyasi* teşhir için bir istek yaratmalıyız. Siyasi teşhirin sesinin bugün zayıf, ürkek ve seyrek duyulmasından cesaretimiz kınılmamalıdır. Bunun nedeni, polis zorbalığına tümüyle boyun eğilmiş olması değil-

dir; teşhirleri yapabilecek ve yapmaya hazır olanların konuşabilecekleri bir kürsüden yoksun bulunmaları, kendilerini dinlemeye istekli ve kendilerini yüreklendirecek dinleyicilerden yoksun bulunmalarıdır; onlar, halk arasında 'her şeye kadir' Rus hükümetine karşı şikayetlerini yöneltmeye degecek bir gücü hiç bir yerde görememektedirler... Şimdi çar hükümetinin ulus çapında teşhiri için bir kürsü sağlamak durumundayız ve bunu yapmak bizim görevimizdir. Bu kürsü, sosyal-demokrat bir gazete olmalıdır.”⁴⁴ (*İskra*, N° 4, Mayıs 1901)

Siyasal teşhirler için en ideal dinleyici kitle-si, her yönden ve canlı siyasal bilgiye herkesten önce ve birincil olarak gereksinmesi olan ve bu bilgiyi, “elle tutulur sonuçlar” vaatmetse bile etkin mücadeleye dönüştürme yeteneğine sahip olan işçi sınıfıdır. *Ulus çapında* teşhirler için kürsü, sadece Rusya çapında bir gazete olabilir. “Bugünün Avrupa’sında siyasal bir organ olmaksızın, adına yakışır bir siyasal hareket düşünülemez” ve bu açıdan, şüphesiz Rusya bugünün Avrupa’sının içindedir. Basın, ülkemizde uzun süredir bir güç olmuştur, aksi takdirde, hükümet, basını satın almak ve Katkov’ları, Meşçerski’leri desteklemek için on binlerce ruble harcamazdı. Ve otokratik Rusya’da yeraltı basınının sansür duvarını yıkmayı ve legal ve tutucu basını kendisinden açıkça söz etmeye *zorlaması* yeni değildir. Bu, “altmışlar”da ve hatta “yetmişler”de böyleydi. İlegal yeraltı basını okumaya ve *İskra*’ya (N° 7) mektup gönderen bir işçinin deyişiyle⁴⁵, “nasıl yaşadıklarını ve nasıl öldüklerini” oradan öğrenmeye hazır halk kesimleri, şimdi çok daha geniş ve çok daha derindir. Ekonomik teşhirler fabrika sahiplerine karşı bir savaş ilanıysa, siyasal teşhirler de *hüküme-*

te karşı bir savaş ilanıdır. Ve teşhir kampanyası ne kadar geniş ve güçlü olursa ve *savaşın başlangıcında savaş* ilan eden toplumsal sınıf ne kadar kalabalık ve kararlıysa, bu savaş ilanının moral anlamı o kadar büyük olacaktır. Bu nedenle, siyasal teşhirlerin kendisi, karşı olduğumuz düzeyi *dağıtmak* için güçlü bir araç olarak, düşmanı gündelik ya da geçici müttefiklerinden ayırmanın ve otokrasinin sürekli ortakları arasında düşmanlık ve güvensizliği yaymanın bir aracı olarak hizmet eder.

Zamanımızda, sadece gerçekten *ulus çapında* teşhirleri örgütleyecek bir parti, devrimci güçlerin öncüsü olabilir. “Ulus çapında” sözcüğünün çok engin bir anlamı vardır. İşçi olmayan sınıftan teşhircilerin büyük çoğunluğu (ve öncü olmak için diğer sınıfları da kendimize çekmeliyiz), ölçülü politikacılar ve sağduyulu işadamlarıdır. “Her şeye gücü yeten” Rus hükümeti bir yana, küçük bir memuru bile “şikayet etmenin” ne kadar tehlikeli olduğunu çok iyi bilirler. Ve onlar, sadece şikayetlerinin gerçekten etkili olacağını ve bizim *siyasal bir güç* olduğumuzu gördükleri zaman şikayetlerini iletmek için *bize* geleceklerdir. Dışımızdakilerin gözünde böyle bir güç olabilmek için, bilincimizi, inisiyatifimizi ve enerjimizi *yükseltmek* için daha ısrarlı ve daha inatçı çalışmamız gerekir. Bunu başarmak için, artçı bir teori ve pratiğe “öncü” etiketi iliştmek yeterli değildir.

Ama eğer hükümetin gerçekten ulus çapında teşhirini örgütlemeyi üstleneceksek, o zaman hareketimizin sınıf niteliği nasıl belirlenecektir? – diye soracaktır “proletaryanın mücadelesiyle sıkı organik bağlantı” kurmanın ateşli savunucusu. Yanıtlayalım: gerçek şu ki, bu ulus çapında teşhirleri biz sosyal-demokratlar örgütleyecektir; aji-

tasyonun ortaya çıkardığı tüm sorunları, tutarlı bir sosyal-demokrat ruhla, marksizmin kasıtlı ya da kasıtsız çarpıtmalarına hiç bir ödün vermeksizin açıklayacaktır; bütünüyle siyasal ajitasyon, tüm halk adına hükümet üzerinde baskıyı, proletaryanın devrimci eğitimini, proletaryanın siyasal bağımsızlığını korumayı, işçi sınıfının ekonomik mücadelesine kılavuzluk etmeyi ve artan sayıda proleterleri bizim saflarımıza getiren ve uyandıran işçi sınıfının kendisini sömürenlerle kendiliğinden çatışmalarından yararlanmayı birbirinden ayrılmaz bir bütün içinde birleştiren bir parti tarafından yürütülecektir!

Ama ekonomizmin en ayırıcı özelliklerinden birisi, proletaryanın en acil gereksinimleri ile genel demokratik hareketin gereksinimleri arasındaki bu bağı, hatta bu özdeşliği anlayamamalarıdır. Bu anlama eksikliği, sadece “Martinov’vari” ifadelerde değil, ama bu sözlerle aynı anlamı taşıyan, sözde bir sınıfsal bakış açısına göndermede bulunan ifadelerde de mevcuttur. Örneğin *İskra*’nın 12. sayısında yayınlanan “ekonomist” mektup* yazarları şöyle diyorlar: “*İskra*’nın bu temel eksikliği [ideolojinin abartılması], değişik toplumsal sınıflar ve eğilimlere karşı sosyal-demokrasinin tutumu konusundaki tutarsızlığının da nedenidir. *İskra*, mutlakıyete karşı mücadeleye ivedi geçiş sorununu teorik çıkarsamayla [“Partiyle bir-

* Yerimizin darlığı, ekonomistlerin ayırıcı özelliklerine sahip bu mektubu *İskra*’da tam olarak yanıtlamamızı önledi. Mektubun yayınlanmasına sevindik, çünkü *İskra*’nın tutarlı bir sınıf bakış açısını korumadığı yolundaki dedikodular değişik kaynaklardan çok daha önce bize ulaşmıştı ve buna yanıt vermek için uygun bir fırsatı ya da bu moda suçlamanın tam olarak ifade edilmesini bekliyorduk. Ve bizim huyumuz, saldırılara savunmayla değil, karşı-saldırıyla yanıt vermektir.

likte büyüyen partinin görevlerinin büyümesi”yle değil] çözdü. Büyük olasılıkla, bugünkü mevcut durumunda işçiler için böyle bir görevin zorluğunu hisseden, [sadece hisseden değil, Martinov’un asla unutulmaz dilini kullanırsak, “elle tutulur sonuçlar vaad” etmeyen talepler için bile savaşmaya hazır işçilere, onlara küçük çocuk muamelesi yapan bu “ekonomist” aydınlardan daha az zor geleceğini çok iyi bilen] ama işçilerin bu mücadele için yeterli gücü bir araya getirene kadar beklemeye de sabrı bulunmayan *İskra*, liberaller ve aydınlar arasında kendine müttefikler aramaya başlıyor...”⁴⁶

Evet, evet, ekonomistlerin kendi geriliklerinin suçunu işçilerin üzerine yıkmayı ve işçilerin güç eksikliği özürüyle kendi enerji eksikliklerini haklı göstermeyi durduracakları yolunda çeşit çeşit “uzlaştırıcılar”ın uzun süre önce bize verdikleri sözün gerçekleşeceği allahın gününü “beklemeye” gerçekten “sabırımız” kalmadı. Ekonomistlerimize soruyoruz: “İşçi sınıfının bu mücadele için güç biriktirmesi” ne demektir? Bunun, aşağılık otokrasimizin her yönünü görmeleri için işçilerin siyasal yönden eğitilmesi demek olduğu açık değil mi? *Kesinlikle bu iş için*, Zemstvo’lara karşı, öğretmenlere, istatistikçilere, öğrencilere vb.’ne karşı siyasal saldırının teşhirinde bize katılmaya hazır “liberaller ve aydınların saflarında müttefiklere” gereksinmemiz olduğu açık değil mi? Bu şaşırtıcı biçimde “çapraşık mekanizmayı” gerçekten anlamak öylesine zor mu? P. B. Axelrod, 1897’den beri, “Rus sosyal-demokratlarının, proleter olmayan sınıflar arasından yandaşlar ve doğrudan ya da dolaylı olarak müttefikler kazanması sorununun, proletarya içinde yürütülen propaganda faaliyetlerinin niteliğiyle çözümleneceği”ni size defa-

larca yinelemedi mi? Ama Martinov ve diğer ekonomistler, işçilerin, *ilkin* “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadeleyle” güç biriktirmesi (*trade-unioncu* siyaset için) ve *ondan sonra* –galiba *trade-unioncu* “eylem için eğitim”den sonra– sosyal-demokrat eyleme “geçmeleri” gerektiği sanısını sürdürüyorlar.

“Bu arayış içinde”, diye sürdürüyor ekonomistler, “*İskra*, sınıf bakış açısından sıkça uzaklaşıyor, sınıf uzlaşmazlıklarını belirsizleştiriyor, ‘müttefikler’ arasında, nedenleri ve hoşnutsuzluk düzeyi epeyce değişirse de, hükümete duyulan hoşnutsuzluğun ortak niteliğini öne çıkartıyor. Örneğin, *İskra*’nın Zemstvo’ya karşı tavrı budur...” İddialarına göre, *İskra*, “hükümetin susmayı ile tatmin olmayan soylulara işçi sınıfının yardımını vaadediyor, ama bu toplumsal tabakalar arasındaki mevcut sınıf uzlaşmazlıkları konusunda tek bir söz bile etmiyor.”⁴⁷ Eğer okur, *her olasılığa karşı* mektubun yazarlarının değindikleri “*Otokrasi ve Zemstvo*” (*İskra*, N° 2 ve 4) makalesine⁴⁸ geri dönecek olursa, bu makalenin* “toplumsal kasta dayanan bürokratik Zemstvo’nun ılımlı ajitasyonuna” ve “mülk sahibi sınıfların bile bağımsız eylemi”ne karşı *hükümetin* tutumuyla ilgili olduğunu görecektir. Bu makale, hükümet Zemstvo’ya karşı savaş yürütürken işçilerin buna ilgisiz kalamayacaklarını ifade eder ve devrimci sosyal-demokrasi bütün gücüyle hükümetle çatışırken Zemstvo’cuları ılımlı konuşmalardan vazgeçip, sağlam ve kararlı konuşmaya çağırır. Mektubun yazarlarının burada neyi kabul et-

* Bu iki makale arasında geçen sürede kırsal alandaki uzlaşmaz sınıf karşıtlıklarını özel olarak inceleyen bir makale daha vardır. (*İskra*, N° 3)⁴⁹

medikleri açık değildir. İşçilerin, “mülk sahibi sınıflar” ve “kastlara dayanan bürokratik Zemstvo” ifadelerini “anlayamayacaklarını” mı düşünüyorlar? Yoksa Zemstvo’yu ılımlı konuşmaları terk etmeye ve sağlam ve kararlı konuşmaya *zorlamanın* “ideolojiyi abartmak” olduğunu mu düşünüyorlar? İşçilerin, otokrasinin Zemstvo’lara karşı tutumu konusunda *da* hiç bir şey bilmeden, otokrasiye karşı mücadele için “güç toplayabileceklerini” mi sanıyorlar? Bütün bunlar bilinmez olarak kalıyor. Yalnız tek şey açık ve o da, sosyal-demokrasinin siyasal görevlerinin ne olduğu konusunda mektubun yazarlarının çok belirsiz düşünceye sahip olduğudur. Bunu, şu sözler açıkça göstermektedir: “İskra’nın öğrenci hareketine karşı tutumu da böyledir” (yani “sınıf uzlaşmazlıklarını” da “bulandırıyor”). İşçileri, sınırsız şiddet, kargaşa ve zulmün gerçek merkezinin öğrenciler değil de Rus hükümeti olduğunu halk gösterileriyle açıklamaya çağıracağımıza (*İskra*, N° 2)⁵⁰, şüphesiz biz de, *Raboçaya Mysl’*in niyetindeki savlara eklemeler yapmalıydık! Ve böylesine düşünceler, 1901 sonbaharında, Şubat ve Mart olaylarından sonra, yeni öğrenci hareketinin arifesinde sosyal-demokratlar tarafından ifade ediliyor. Bu bile, bu alanda otokrasiye karşı “kendiliğinden” protestonun, hareketin bilinçli sosyal-demokrat önderliğini *geride bıraktığını* ortaya koyuyor. Polis ve kazaklar tarafından dövülen öğrenciler için kendiliğinden ayağa kalkmaya çabalayan işçiler, sosyal-demokrat örgütlerin bilinçli eylemini geride bırakmıştır.

“Ve şimdi *İskra*, diğer makalelerde bütün ‘uzlaşmaları’ keskin biçimde mahkum ediyor ve örneğin, Guesdecilerin tavizsiz tutumlarını savunuyor” diye devam ediyor mektubun yazarları. Çağ-

daş sosyal-demokratlar arasında mevcut olan anlaşmazlıkların önemli olmadığını ve bir ayrılığı haklı çıkarmadığını öylesine kendini beğenmiş ve hafiflikle ifade edenlere bu sözcüklerin üzerinde derinlemesine düşünmelerini öğütleriz. Kimileri değişik sınıflara karşı otokrasinin düşmanlığını açıklamak için ve otokrasiye karşı nüfusun değişik tabakalarının muhalefetinden işçilerin bilgilendirilmesi için şaşırtıcı biçimde az şey yapıldığını söylerken, kimileri de bunda bir “uzlaşma” –herhalde “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele” teorisiyle bir uzlaşma– görürken, bunların bir örgüt içinde birlikte çalışmaları olanaklı mıdır?

Köylülüğün azat edilmesinin kırkinci yıldönümü dolayısıyla, sınıf mücadelesinin kırsal bölgelere götürülmesi gerektiğini savunduk (N° 3)⁵¹ ve Witte’nin gizli bilgi notuyla ilgili olarak da yerel hükümet organları ile otokrasinin uzlaştırılmaz olduğundan söz ettik (N° 4). Yeni yasayla ilgili olarak da, yerel toprak beylerine ve onlara hizmet eden hükümete saldırdık (N° 8)⁵² ve illegal Zemstvo kongresini selamladık. Zemstvo’nun onur kırıcı dilekçe vermesini durdurmasını (N° 8)⁵³ ve mücadeleye girmesini ileri sürdük. Bir yandan siyasal mücadelenin gerekliliğini anlayan ve buna girişmeye başlayan öğrencileri cesaretlendirirken (N° 3), diğer yandan öğrencileri sokak gösterilerine katılmaktan vazgeçirmeye çağıran “salt öğrenci” hareketinin yandaşlarının gösterdikleri “barbar anlayış eksikliği”ni şiddetle kınadık (Moskova Öğrenci Yürütme Komitesi tarafından yayınlanan 25 Şubat tarihli bildiriyle ilgili olarak, N° 3). Bir yandan *Rossiya*’nın⁵⁴ kurnaz liberallerinin “anlamsız düşlerini” ve “yalancı ikiyüzlülüklerini” teşhir ederken (N° 5), diğer yandan hükü-

metin işkence odalarında “barışçıl yazarları, yaşlı profesörleri, bilim adamlarını ve tanınmış liberal Zemstvo’cuları tartaklamasını” (N° 6, “Yazına Polis Baskını”) şiddetle eleştirdik. “İşçilerin refahı için devlet koruması” programının gerçek anlamını teşhir ettik ve “aşağıdan reform taleplerini önlemek için yukardan reformlar bahşetmek, bu talepleri ileri sürmeyi beklemekten daha iyidir” şeklindeki “değerli itirafı” memnuniyetle karşıladık (N° 6)⁵⁵. Protesto yürüten istatistikçileri cesaretlendirdik ve grev kırıncı istatistikçileri kınadık (N° 9). Bu taktiklerde, proletaryanın sınıf bilincinin karartılmasını ve *liberalizmle uzlaşma* gören kimse, *Credo* programının gerçek anlamını kesinlikle anlayamamaktadır ve ne kadar reddederse etsin, *bu programı de facto uygulamaktadır*. Çünkü bununla, sosyal-demokrasiyi “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”ye doğru sürüklemekte ve *liberalizme boyun eğmekte*, *her* “liberal” yaklaşıma etkin biçimde müdahale etme ve bu soruna ilişkin *kendi*, sosyal-demokrat tutumunu belirleme görevini terk etmektedir.

[...]

IV. EKONOMİSTLERİN AMATÖRLÜĞÜ* VE DEVRİMCİLER ÖRGÜTÜ

Raboçeye Dyelo'nun yukarda tahlil ettiğimiz, ekonomik mücadelenin, siyasal ajitasyonun en geniş uygulanabilir aracı olduğu ve bugün bizim görevimizin de ekonomik mücadeleye siyasal bir

* Rusça “Кустарничество” sözcüğü, Sovyetler Birliği tarafından yayınlanan İngilizce baskıda “*primitiveness*” (ilkellik) olarak çevrilmişken (Lenin, *Collected Works*, Foreign Languages Publishing House, 1961, Moscow, Vol. 5), Çin Halk Cumhuriyeti'nin İngilizce baskısında (Foreign Languages Press, Pekin 1973) “*amateurishness*” (amatörlük) olarak çevrilmiştir. Ancak Moskova basımında ilkellik ile amatörlük sözcüğünün birlikte kullanıldığı yerde “*primitiveness*” yerine “*handicraft*” sözcüğü kullanılmıştır. Aynı sözcük, Fransızca basımda “*le travail artisanal*”, Almanca basımda “*Handwerkerei*” olarak yer almaktadır. Biz “Кустарничество” terimini “*amatörlük*” olarak çevirmenin daha uygun olacağını düşünüyoruz. -Ed.

nitelik kazandırmak olduğu vb. iddiaları, siyasal olduğu kadar örgütsel görevlerimizin de dar bir bakış açısını ifade eder. “İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”, siyasal muhalefetin, protestonun ve öfkenin bütün ve her türlü belirtisini genel bir saldırı içinde birleştirecek Rusya çapında merkezi bir örgütü, tüm halkın gerçek siyasal önderleri tarafından yönetilen profesyonel devrimcilerin oluşturduğu bir örgütü hiç de gerektirmez – ve bu nedenle de böyle bir mücadeleden böyle bir örgüt asla ortaya çıkamaz. Bu, doğaldır. Herhangi bir örgütün niteliği, kaçınılmaz olarak o örgütün eyleminin içeriği tarafından belirlenir. Bu yüzden, *Raboçeye Dyelo*’nun yukarda tahlil ettiğimiz iddiaları, sadece siyasal eylemin değil, aynı zamanda örgütsel çalışmanın da darlığını kutsamakta ve meşrulaştırmaktadır. Her zaman olduğu gibi, burada da *Raboçeye Dyelo*, kendiliğindenliğe bilinçli olarak boyun eğen bir organ olduğunu ortaya koymaktadır. Hala kendiliğinden gelişen örgütsel biçimlere tapınmayı, örgütsel çalışmalarımızın, bu en önemli alanda bizim amatör-lüğümüzün darlığını ve ilkelliğini anlamamayı, hareketimizin tutulduğu gerçek bir hastalık olduğunu söylüyorum. Bu hastalık, çöküşle değil, elbette büyümeyle birlikte ortaya çıkar. Bugün, kendiliğinden öfke dalgasının hareketimizin önderlerini ve örgütçülerini, yani bizi aştığı, bu konuda darlığın meşrulaştırılmasına karşı, geriliğin her türlü savunusuna karşı uzlaşmaz bir mücadelenin yürütülmesinin gerekli olduğu bir zamandır. Pratik çalışmaya katılanların ya da bu çalışmada yer almak isteyenlerin hepsinde, aramızda yaygın olan *amatörlüğe* karşı hoşnutsuzluk ve bundan kendimizi kurtarmak için sarsılmaz bir kararlılık yaratmak özellikle gereklidir.

A. AMATÖRLÜK NEDİR?

Bu soruyu, 1894-1901 döneminin tipik bir sosyal-demokrat çevresinin faaliyetini kısaca betimleyerek yanıtlamaya çalışacağız. Bu dönemde, tüm öğrenci gençliğin dikkatini marksizme yönelttiğini belirtmiştik. Elbette, bu öğrenciler, marksizmle sadece bir teori olarak değil, aynı zamanda “Ne yapmalı?” sorusunun yanıtı olarak, düşmana karşı savaşmak için bir çağrı olarak da ilgileniyorlardı. Ve bu yeni savaşçılar, şaşılacak ölçüde ilkel donanım ve eğitimle savaşa girdiler. Çoğu durumda hemen hemen hiç donanımları yoktu ve kesinlikle eğitime sahip değillerdi. Onlar, sabanını bırakıp sadece sopalarla silahlanmış köylüler gibi savaşa girdiler. Bir öğrenci çevresi, hareketin eski üyeleriyle bağlantıları olmaksızın, başka bölgelerdeki, hatta aynı kentin başka bölgelerindeki (ya da diğer üniversitelerdeki) çevrelerle bağlantıları olmaksızın, değişik devrimci çalışma alanlarını örgütlemeksizin, belirli bir zamanı kapsayan sistematik eylem planı olmaksızın, işçilerle bağlantı kuruyor ve çalışmaya koyuluyorlar. Bu çevre, giderek kendi propaganda ve ajitasyonunu genişletiyor; faaliyetleriyle işçilerin oldukça geniş bir kesiminin ve eğitim görmüş sınıfların belirli kesimlerinin sempatisini kazanıyor; bunlar onlara para sağlıyorlar, “komite” gençlerin oluşturduğu yeni grupları bunların içinden sağlıyor. Komitenin (ya da Mücadele Birliği’nin) çekici gücü büyüyor, faaliyet alanı genişliyor ve faaliyetleri kendiliğinden yayılıyor. Bir yıl içinde ya da bir kaç ayda, öğrenci çevresinin toplantılarında konuşan ve “nereye?” sorusunu tartışan, işçilerle bağlantı kuran ve bu bağlantıları sürdüren, bildiriler yazıp yayınlayan pek çok kişi, şimdi diğer dev-

rimci gruplarla bağlantılar kuruyorlar, yazın ediyorlar, yerel bir gazete yayınlamaya çalışıyorlar, bir gösteri örgütlemekten söz ediyorlar ve sonuç olarak düşmana karşı açık savaşa başlıyorlar (bu açık savaş, koşullara bağlı olarak, kimi zaman ilk ajitasyon bildirisi, bir gazetenin ilk sayısı ya da örgütlenen ilk gösteri yürüyüşü olabilir). Genellikle böylesi eylemler, ilk başlatanların hemen ve tümüyle tutuklamalarıyla sona erer. Hemen ve tümüyle tutuklanırlar, çünkü bu açık savaş, sistematik ve özenle düşünülmüş, uzun ve direngen bir mücadele için hazırlanmış bir planın sonucu değil, sadece geleneksel inceleme çevrelerinin çalışmalarının kendiliğinden büyümesinin bir sonucuydu; çünkü, polis, doğal olarak, hemen her durumda, bu yerel hareketin ilk önderlerini öğrencilik günlerinde “ünlü” olduklarından tanıyor-du ve onlara baskın yapmak için sadece uygun anı bekliyordu. Polis, bilerek, elle tutulur *corpus delicti** sağlayabilmek için belli bir süre bu çevrenin çalışmasının gelişmesine ve bildikleri bazı kişilerin “tohumluk” (bildiğim kadarıyla, bu terim, bizim insanların ve jandarmanın kullandığı teknik bir terimdir) olarak serbestçe dolaşmasına izin verir. İnsan, bu tür bir savaş, çağdaş askeri birliklere karşı sopalarla silahlanmış köylü yığınının savaşına benzetmemelik edemez. Ve insan, sadece savaşçıların tüm eğitim eksikliğine rağmen genişleyen, büyüyen ve başarılar sağlayan hareketin gücüne şaşırabilir. Gerçek şu ki, tarihsel açıdan donanımın ilkelliği başlangıçta sadece kaçınılmaz değil, aynı zamanda savaşçıların geniş ölçüde katılımının koşulu olarak da *meşrudur da*; ama bir süre sonra ciddi savaş harekâtları baş-

* Suçun bütün maddi kanıtları. -ç.

ladığında (ve bunlar gerçekte 1896 yaz grevleriyle başlamıştır) savaşçı örgütlerimizdeki eksiklikler gittikçe kendisini daha fazla hissettirmeye başladı. Başlangıçta şaşkınlığa düşen ve çok sayıda hata yapan hükümet (örneğin, sosyalistlerin kötülüklerini anlatarak kamuoyuna başvurusu ya da işçilerin başkentten taşradaki sanayi merkezlerine sürülmesi), çok kısa sürede mücadelenin yeni koşullarına kendisini uyumlandırdı ve çok iyi donatılmış *ajan-provakatör*, casus ve jandarma birliklerini konuşlandırdı. Baskınlar sıklaştı, bundan pek çok kişi etkilendi ve yerel çevreler temizlendi, öyle ki işçi kitleleri hemen hemen tüm önderlerini yitirdi, hareket inanılmaz dağınık bir nitelik aldı ve çalışmalarda süreklilik ve tutarlılık tamamen olanaksızlaştı. Yerel önderlerin korkunç biçimde darmadağın edilmesi, çevre üyelerinin rasgele kişilerden oluşması, teorik, siyasal ve örgütsel konularda eğitim eksikliği ve dar bakış açısı, tüm bunlar, yukarda betimlediğimiz koşulların kaçınılmaz sonucuydu. İşler öyle bir noktaya geldi ki, pek çok yerde işçiler, dayanıksızlık ve gizliliği korumadaki yeteneksizlikten dolayı, aydınlara inançlarını yitirmeye ve onlardan uzaklaşmaya başladılar; aydınlar, diyordu işçiler, çok dikkatsizler ve polis baskınlarına kendileri yol açıyorlar!

Hareket hakkında az çok bilgisi olan bir kimse, düşünen tüm sosyal-demokratların, sonuçta bu amatör yöntemlere bir hastalık olarak baktıklarının farkındadır. Hareketi bilmeyen bir okurun, hareketin özel bir aşamasını ya da özel bir hastalığını “icat” ettiğimizi düşünmemesi için, yukarda aktardığımız tanıklara yeniden başvuracağız. Pasajın uzunluğu için bizi bağışlayacağına inanıyoruz.

Raboçeye Dyelo’nun 6. sayısında B-v şöy-

le yazıyor: “Daha geniş pratik faaliyete yavaş yavaş geçiş, Rus işçi sınıfı hareketinin şu an içinden geçtiği genel geçiş aşamasına doğrudan bağlı bir geçiş, ayırıcı bir özellik olmakla birlikte, ... yine de Rus işçilerinin devrim hareketinin genel mekanizmasında başka, daha az ilginç olmayan özellikler de vardır. Sadece St. Petersburg’da değil, tüm Rusya’da hissedilen *eylem için uygun devrimci güçlerin genel eksikliğinden söz ediyoruz*. [İtalikler bizim. -Lenin.] İşçi sınıfı hareketinin genel yeniden canlanmasıyla, çalışan kitlelerin genel gelişimiyle, grevlerin artan büyümesiyle, işçilerin artan açık kitle mücadeleleriyle ve hükümetin yoğunlaşan zulümleri, tutuklamaları, sınırdışı etmeleri ve sürgünleriyle, *üst düzeyde ustalaşmış devrimci güçlerin eksikliği daha da çok belirginleşmektedir* ve kuşkusuz, *hareketin derinliğini ve genel niteliğini etkilememelik edemez*. Pek çok grev, devrimci örgütlerin güçlü ve doğrudan etkisi olmaksızın yapılmaktadır... Ajitasyon bildirilerinin ve illegal yazının eksikliği hissedilmektedir... İşçilerin inceleme çevreleri ajitatörlerden yoksundurlar... Ayrıca sürekli para sıkıntısı çekmektedirler. Sözün özü, *işçi sınıfı hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin gelişmesini ve büyümesini aşmaktadır*. Etkin devrimcilerin sayısal gücü, hoşnutsuz işçi kitleleri üzerindeki etkiyi kendi ellerinde yoğunlaştırabilmeleri için ya da bu hoşnutsuzluğa bir parça tutarlılık ve örgütlenme verebilmeleri için çok azdır... Dağınık, birleşik olmayan ayrı inceleme çevreleri, ayrı devrimciler, parçaları orantısız olarak gelişmiş, tek, güçlü ve disiplinli bir örgütü temsil etmemektedirler...” Dağıtılmış olan inceleme çevrelerinin yerine hemen yenilerinin örgütlenmesinin “sadece hareketin canlılığını tanıtladığını... ama gerekli şekilde hazırlanmış

devrimci işçilerin yeterli sayıda bulunduğunu tanıtlamadığını” kabul eden yazar şu sonuca varıyor: “St. Petersburg devrimcileri arasındaki pratik eğitim eksikliği, onların çalışmalarının sonuçlarında görülmektedir. Son yargılamalar, özellikle Öz Kurtuluş Grubu ve Sermayeye Karşı Emek Grubunun⁵⁶ yargılamaları, işçi sınıfının koşullarını ve bunun sonucu olarak belli bir fabrikada yürütülecek ajitasyonun koşullarını ayrıntılı olarak bilmeyen, gizlilik ilkelerinden habersiz ve sadece sosyal-demokrasinin genel ilkelerini anlayabilen [eğer anlıyorlarsa?] genç ajitatörlerin çalışmalarını belki dört, beş ya da altı ay yürütebildiklerini açıkça göstermektedir. Arkasından tüm örgütün ya da örgütün bir bölümünün yıkılmasına yol açan tutuklamalar gelir. Bu nedenle, şu soru ortaya çıkmaktadır: Varlığı aylarla ölçülen bir grup başarılı faaliyet yürütebilir mi? ... Açıktır ki, mevcut örgütlerin hataları, tümüyle geçiş dönemine mal edilemez... Açıktır ki, işlevsel örgütlerin sayısal ve her şeyden önce tüm niteliksel yapıları küçük bir etmen değildir ve biz sosyal-demokratların üstlenmesi gereken ilk görev, ... *örgütleri etkin biçimde birleştirmek ve üyelerini sıkı biçimde ayıklamaktır.*”

B. AMATÖRLÜK VE EKONOMİZM

Şimdi, kuşkusuz her okuyucunun aklına gelen bir sorunu ele almamız gerekiyor. *Tüm hareketi etkileyen büyüme sancısı gibi amatörlük ile Rus sosyal-demokrasisi içindeki akımlardan birisi olan ekonomizm arasında bir bağlantı kurulabilir mi? Biz kurulabileceğini düşünüyoruz. Pratik eğitim eksikliği, örgütsel çalışma yürütme yeteneğinden yoksunluk, devrimci marksizmi baştan*

itibaren sapmadan savunanlar da dahil, kesinlikle *hepimizin* ortak özelliğidir. Şüphesiz sorun, sadece pratik eğitim eksikliği olsaydı, şüphesiz kimse pratikte çalışanları suçlayamazdı. Ama “amatörlük” terimi, eğitim eksikliğinden çok daha fazla şeyi kapsar; genel olarak devrimci çalışmanın dar bir kapsamını, böylesi bir dar temel üzerinde iyi bir devrimciler örgütünün inşa edilemeyeceğini anlamamayı ve son olarak da –bu, temel olan– bu darlığı haklı göstermeye ve özel bir “teori” haline dönüştürmeye girişmeyi, yani bu sorun da da kendiliğindenliğe boyun eğmeyi ifade eder. Böyle bir girişim ortaya çıkar çıkmaz, amatörlüğün ekonomizmle bağlantılı olduğu ve kendimizi ekonomizmden (yani hem marksist teorinin hem de sosyal-demokrasinin ve siyasal görevlerinin dar kavranışı) kurtarana kadar, örgütsel faaliyetlerimizin bu darlığından kurtulamayacağımız açıkça görülür. Bu girişimler, kendini iki yönde ortaya koyar. Bazıları, işçi kitlelerinin kendisinin, devrimcilerin onlara “dayatmaya” kalkıştıkları geniş ve militan siyasal görevleri henüz ortaya koymadığını; *acil* siyasal talepler için mücadele etmeyi, “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele” yürütmeyi sürdürmeleri (ve doğal olarak, kitle hareketinin “ulaşılabilir” bu mücadeleye denk düşen, en eğitimsiz gençlerin “ulaşılabilir” bir örgütlenmesi olması) gerektiğini söylemeye başladılar*. “Tedricilik” teorisinden uzak duran başkaları ise, “siyasal bir devrimi gerçekleştirmenin” olanaklı ve zorunlu olduğunu, ama proletaryayı kararlı ve inatçı mücadele içinde eğitmek için güçlü bir devrimciler örgütü inşa etmenin gerekli

* *Raboçaya Mysl* ve *Raboçeye Dyelo*, özellikle “Plehanov’a Yanıt”.

olmadığını söylemektedirler. Yapmamız gereken tek şey, eski arkadaşımıza, “ulaşılabilir” sopaya sarılmaktır. Mecazi konuşmayı bir yana bırakırsak, genel bir grev örgütlemeliyiz* ya da “kışkırtıcı terör”** araçlarıyla işçi sınıfı hareketinin “ruhsuz” ilerleyişini canlandırmalıyız deniliyor. Biri oportünist, diğeri “devrimci” olan bu iki akım, egemen olan amatörlüğe boyun eğmektedirler; bunlar hem amatörlükten kurtulunabileceğine inanmıyorlar, hem de bizim birincil ve zorunlu pratik görevimizi, siyasal mücadeleye gerekli enerji, kararlılık ve süreklilik sağlama yeteneğinde bir devrimciler örgütünün kurulması görevimizi anlayamıyorlar.

B-v’nin şu sözlerini aktardık: “İşçi sınıfı hareketinin büyümesi, devrimci örgütlerin gelişmesini ve büyümesini aşmaktadır”. Bu “yakın bir gözlemcinin değerli görüşü” (B-v’nin makalesine ilişkin *Raboçeye Dyelo*’nun yorumu) bizim için ikili değere sahiptir. Bu görüş, Rus sosyal-demokrasisinin bugünkü krizinin birincil nedeninin, *önderlerin* (“ideologlar”ın, devrimcilerin, sosyal-demokratların), *kitlelerin kendiliğinden kabarmasının gerisinde kaldığı* şeklindeki görüşümüzü doğrulamaktadır. Aynı zamanda ekonomist mektubun (*İskra*, N° 12) yazarlarının, Kriçevski ve Martinov’un ileri sürdükleri kendiliğinden unsurun önemi, günlük tekdüze mücadele, süreç-olarak-taktik vb. küçümseme tehlikesini belirten tüm savların, amatörlüğü yüceltme ve savunmadan daha başka bir şey olmadığını göstermektedir. “Teorisyen”

* Bkz. Kiev Komitesi tarafından basılmış olan ve Rusya’da “*Proleter Mücadele*” adlı yayında yer alan “*Siyasal Devrimi Kim Yapacak?*”.

** *Devrimciliğin Yeniden Doğuşu* ve *Svoboda* dergisi.

sözcüğünü küçümsemeden söyleyemeyen, “yaşamın gerçeklerini duyumsama” diyerek genel eğitim yokluğunun ve geriliğin karşısında diz çökmüş bu kişiler, en zorunlu *pratik* görevlerimizi anlayamadıklarını pratikte ortaya koymuşlardır. Geride kalanlara şöyle bağırırlar: Adımlarınızı koruyun! İleriye geçmeyin! Örgütsel çalışmada enerji ve inisiyatiften yoksun olanlara, geniş ve cesur eylem için “planları” bulunmayanlara, “süreç-olarak-taktikler” konusunda boş sözler söylüyorlar! İşlediğimiz en büyük günah, siyasal *ve örgütsel* görevlerimizi, her günkü ekonomik mücadelenin acil, “elle tutulur”, “somut” çıkarları düzeyine *indirgememizdir*; onlar hala aynı nakaratı bize söylemeye devam ediyorlar: Ekonomik mücadelenin kendisine siyasal bir nitelik kazandırmak! Yineliyoruz: Halk masalındaki kahraman, geçen cenaze alayına “mutlu günler” diye bağırırken ne kadar “yaşamın gerçeklerini duyumsuyor”sa, bu çeşit şeyleri söyleyenler de o kadar duyumsamaktadır!

Bu ukalaların gerçek “Narsis gibi” eşsiz kibirlilikle, “genel olarak işçi *çevreleri*”nin (aynen böyle!) “sözcüğün gerçek ve pratik anlamıyla, yani siyasal talepler için geçerli ve başarılı *pratik* mücadele anlamıyla, siyasal görevlerle başa çıkamaz” olduğu konusunda Plehanov’a nasıl ders verdikleri anımsansın. (*Raboçeye Dyelo’nun Yanıtı*, s. 24.) Çevre vardır, çevre vardır baylar! “Amatör” çevreler, şüphesiz, kendi amatörlüklerinin farkında olmadıkları ve onu terk etmedikleri süreçte siyasal görevlerle baş edemezler. Bunun yanı sıra, bu amatörler, kendi ilkel yöntemlerine tutkunsalar ve “pratik” sözcüğünü italikle yazmakta ısrar ediyorlarsa, pratik olmanın, kişinin kendi görevlerini kitlelerin en geri tabakalarının kavra-

yış düzeyine indirgemeyi gerektirdiğini sanıyorlarsa, o zaman böyleleri iflah olmaz amatörlerdir ve şüphesiz kesinlikle *herhangi bir siyasal görevle baş edemezler*. Ama Alekseyev ve Mişkin tipinde, Halturin ve Yelyabov tipinde bir önderler çevresi, terimin gerçek ve en pratik anlamıyla siyasal görevlerle başa çıkabilecek yetenektedirler; ateşli propagandalarının kendiliğinden uyanan kitleler arasında karşılık bulması nedeniyle ve kendi canlı enerjilerinin devrimci sınıfın enerjisiyle yanıtlandığı ve desteklendiği için başa çıkabilmektedirler. Plehanov, sadece bu devrimci sınıfa işaret ederken ve bu sınıfın kendiliğinden uyanışının kaçınılmazlığını tanıtlarken değil, aynı zamanda “işçi çevreleri”ne büyük ve yüksek siyasal görevler yüklerken de tamamen haklıydı. Ama siz, o zamandan beri bu görevi *alçaltmak*, “işçi çevreleri”nin eylemlerinin enerjisini ve kapsamını *daraltmak* için, fışkırmış olan kitle hareketine gönderme yapıyorsunuz. Eğer siz, kendi ilkel yöntemlerinize tutkulu değilseniz, o zaman nesiniz? Pratik olmakla övünüyorsunuz, ama her pratikte çalışanın, yani sadece bir çevrenin değil, tekil bir kişinin enerjisinin bile devrimci davada neler yapabildiğini görmüyorsunuz. Yoksa hareketimizin 70’lerdeki gibi önderler üretemeyeceğini mi düşünüyorsunuz? Eğer böyleyse, niçin böyle düşünüyorsunuz? Eğitimden yoksun olduğumuz için mi? Biz, kendimizi eğitiyoruz, eğitmeyi sürdüreceğiz ve bir gün gelecek eğitilmiş olacağız! Ne yazık ki, “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”nin durgun suyunun yüzeyini yosunlar kapladığı gerçektir; aramızdan öyle insanlar çıktı ki, (Plehanov’un bir deyişini alırsak) Rus proletaryasının “kıcına” huşu içinde bakarak kendiliğindenliğin önünde secde ediyorlar. Ama bu yosun-

lardan kurtulacağız. Rus devrimcilerinin, gerçekten devrimci bir teorinin kılavuzluğuna, gerçekten devrimci ve kendiliğinden uyanan sınıfa dayanarak, tüm devasa gücüyle doğrulmasının zamanı nihayet –en nihayet!– gelmiştir. Tüm bunları yapabilmek için, bizim pratikte çalışanlar kitlemizin ve hala bunlardan daha kalabalık olan, okul sıralarından beri pratik çalışmanın rüyasını gören kitlenin, siyasal görevlerimizi alçaltmaya ve örgütsel görevlerimizin alanını daraltmaya çalışan her öneriyi alay ve küçümseme konusu yapmaları gerekir. Ve bunu başaracağız, buna inanın baylar!

“*Nereden Başlamalı?*” makalesinde *Raboçeye Dyelo*’ya karşı şunları yazdım:

“Bazı özgün soruna ilişkin ajitasyon taktikleri ya da parti örgütlenmesinin bazı ayrıntılarına ilişkin taktikler yirmi dört saat içinde değişebilir; ama sadece ilkelerden yoksun kişiler, bir mücadele örgütünün ve kitleler arasında politik ajitasyonun –genelde, sürekli ve mutlak olan– gerekliliği konusundaki görüşlerini yirmi dört saat içinde, hatta yirmi dört ayda değiştirebilirler.”⁵⁷

Buna *Raboçeye Dyelo*’nun yanıtı şu oldu: “*İskra*’nın gerçeklere dayandığını iddia ettiği bu tek suçlama, tamamen temelsizdir. *Raboçeye Dyelo* okurları çok iyi bilirler ki, daha başlangıçta, *İskra*’nın çıkmasını beklemeksizin siyasal ajitasyon için çağrı yapmakla kalmadık [aynı zamanda işçi inceleme çevrelerini değil, “kitlel işçi sınıfı hareketini de, mutlakıyeti devirmeyi birincil siyasal görev olarak kabul etmeyeceğini”, sadece acil siyasal talepler için mücadele edileceğini ve “kitlelerin bir ya da bir kaç grevden sonra acil siyasal talepleri anlamaya başladıklarını” söyleyerek yaptınız] ... yurtdışından Rusya’da çalışan

yoldaşlara ilettiğimiz yayınlarla *tek* sosyal-demokrat siyasal ve ajitasyon materyalleri biz sağladık [bu biricik materyal de, sadece en geniş siyasal ajitasyonu yalnız ekonomik mücadeleye dayandırmakla kalmayıp, bu sınırlandırılmış ajitasyonu “en geniş ölçüde uygulanabilir” ajitasyon olduğu iddiasına kadar da genişlettiniz. Baylar, görmüyor musunuz, sizin savınız –sağlanan *tek* materyal olduğu savınız– *İskra*’nın çıkmasının ve *Raboçeye Dyelo*’ya mücadele etmesinin gerekliliğini tanıtıyor.] ... Diğer yandan, bizim yayın faaliyetimiz, partinin taktik birliği için fiilen zemin hazırlamıştır [taktiğin, partiyle birlikte büyüyen parti görevlerinin büyümesi süreci olduğu inancında birlik mi? Gerçekten çok değerli bir birlik!] ... ve Yurtdışı Birlik yurtdışındaki bir örgütün yapabileceği her şeyi yaparak bir ‘militan örgüt’ yaratılması olanağı sağlanmıştır.” (*Raboçeye Dyelo*, N° 10, s. 15.) Kaçmak için boşuna çabalamayın! Olanaklı olabildiği kadarını yaptığınızı yadsımayı asla düşünmüyorum. Ben, “olabilir”in sınırının kendi görüşlerinizin darlığıyla belirlendiğini iddia ettim ve şimdi de iddia ediyorum. “Acil siyasal talepler” için ya da “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele” yürütmek için bir “militan örgüt”ten söz etmek gülünçtür.

Ama eğer okur, amatörlüğü duyulan “ekonomist” sevdanın incilerini görmek istiyorsa, şüphesiz, eklektik ve sallantılı *Raboçeye Dyelo*’dan ayrılp, tutarlı ve kararlı *Raboçaya Mysl*’a dönmelidir. *Raboçaya Mysl*’ın *Özel Ek*’inde, s. 13’de R. M. şöyle yazıyor: “Şimdi gerçek devrimci aydın denilenler konusunda bir çift söz edelim. Pek çok olayın, bunların “çarlığa karşı kararlı bir savaşa girme”ye hazır olduklarını tanıtladığı doğrudur. Yine de talihsizlik şurada ki, bizim devrimci aydınlarımız, si-

yasal polisin insafsızca baskısına uğradıklarından, siyasi polise karşı mücadelenin otokrasiye karşı siyasal mücadele olduğunu varsaydılar. Bu nedenle, bugüne kadar, ‘otokrasiye karşı mücadele için güçlerin nereden sağlanabileceği’ni anlayamamışlardır.”

Kendiliğinden harekete (sözcüğün kötü anlamında) tapan bu kişilerin, polise karşı mücadeleyi yüksekte bakarak küçümsemesi gerçekten eşsizdir! Kendiliğinden kitle hareketinde siyasi polise karşı mücadele etmemizin hiç öneminin olmadığı savıyla gizli çalışmayı örgütlemekteki beceriksizliğimizi *haklı göstermeye* hazırdır! Devrimci örgütlerdeki eksiklikler öylesi ciddi öneme sahip bir konu haline gelmiştir ki, bu korkunç vargıya gerçekten çok az kişi katılabilir. Ama örneğin, eğer Martinov buna katılmayı reddediyorsa, bunun tek nedeni, kendi düşüncesini mantıksal sonucuna kadar düşünmediğinden ya da düşünmeye cesaret edemediğindendir. Kitlelerin somut talepleri, elle tutulur sonuçlar vaadeden talepleri ileri sürme “görevi”, gerçekten de, istikrarlı, merkezi bir militan devrimciler örgütü yaratmak için özel çaba sarfedilmesini gerektirir mi? Böyle bir “görev”, hiç “siyasi polise karşı mücadele” etmeyen kitleler tarafından yerine getirilemez mi? Ayrıca, bu görev, bir kaç önder eklenerek, “siyasi polise karşı mücadele”de pek *yeteneği olmayan* işçiler (büyük çoğunluk) tarafından üstlenilmeseydi, bu görev başarılabılır mıydı? Kitlelerin ortalama insanı olan bu işçiler, grevlerde ve polis ve askerlerle sokak çarpışmalarında büyük bir enerji ve özveri gösterebilirler ve tüm hareketimizin sonucunu *belirleyebilirler* (gerçekte, belirleyebilecek olan sadece onlardır) – ama siyasi polise karşı mücadele, özel bir nitelik gerektirir, *profes-*

yonel devrimciler gerektirir. Ve biz, kitlelerin sadece somut talepler “ileri sürmesini” değil, aynı zamanda işçi kitleleri, artan sayıda böyle profesyonel devrimcileri “ileri sürmesini” sağlamalıyız. Böylece, profesyonel devrimciler örgütü ile saf ve yalın işçi sınıfı hareketi arasındaki ilişki sorununa varmış oluyoruz. Her ne kadar bu sorun yazına çok az yansımışsa da, ekonomizme az ya da çok eğilim gösteren yoldaşlarla yaptığımız konuşmalar ve polemiklerde biz “politikacıları” büyük ölçüde meşgul etmiştir. Bu sorun, özel biçimde ele alınmayı hak eden bir sorundur. Ama bu sorunu ele almadan önce, amatörlük ile ekonomizm arasındaki bağlantı konusundaki tezimizi gösteren bir başka alıntı daha sunalım:

Bay N. N.⁵⁸ *Yanıt*’ta şöyle yazmaktadır: “Emeğin Kurtuluşu grubu, mücadele için maddi güçlerin nereden sağlanacağını baştan düşünmeden ve *mücadele yolunu* göstermeksizin hükümete karşı doğrudan mücadele edilmesini istiyor.” Son sözcüklerin altını çizen yazar, “yol” sözcüğüne şu dipnotu düşüyor: “Bunu gizlilik amacıyla açıklayamayız, çünkü program bir komploya değil, *bir kitle hareketine* gönderme yapar. Ve kitleler gizli yollardan ilerleyemez. Gizli bir grev düşünebilir miyiz? Gizli gösteriler ve dilekçeler düşünebilir miyiz?” (*Vademecum*, s. 59.) Böylece, yazar, “maddi güçler” (grevlerin ve gösterilerin örgütleyicileri) sorununa ve mücadelenin izleyeceği “yol” sorununa çok yaklaşmaktadır, ama kitle hareketine “tapındığı”ndan, yani bu harekete, bizi cesaretlendiren ve devrimci eylemimizi *teşvik eden* bir şey olarak değil de, devrimci eylemi yürütme gerekliliğinden bizi *kurtaran* bir şey olarak baktığı için hala şaşkın durumdadır. Bir grevin, ona katılanlar için ve onunla doğrudan bağ-

lantısı olanlar için gizli kalması olanaksızdır, ama Rus işçi kitleleri için “gizli” kalabilir (ve çoğu durumda da böyledir), çünkü hükümet grevcilerle her türlü iletişimi kesmek ve grev haberlerinin yayılmasını önlemek için özel önlem alır. Burada “siyasi polise karşı “ özel bir “mücadele” gereklidir ve bu mücadele grevlerde yer alan geniş kitleler tarafından etkin biçimde asla yürütülemez. Bu mücadelenin, devrimci faaliyette profesyonel olarak yer alan kişiler tarafından, “sanatın bütün kurallarına” uygun olarak örgütlenmesi gereklidir. Kitlelerin harekete kendiliğinden katılmaları gerçeği, bu mücadelenin örgütlenmesini *daha az gerekli* kılmaz. Tersine, onu *daha da gerekli* kılar, çünkü biz sosyalistler, polisin her grevin ve her gösterinin gizli kalmasını sağlamasını önleyemezsek (ve eğer kendimiz zaman zaman gizlice grevler ve gösteriler hazırlamazsak), kitlelere karşı doğrudan yükümlülüğümüzü yerine getirmiş oluruz. Ve bunu yapmayı başaracağız, çünkü kendiliğinden uyanan kitleler de, *kendi saflarından* artan sayıda “profesyonel devrimciler” *yetiştirecektir* (yani, eğer biz işçilere yerlerinde saymayı öğütlemeyi kafamızın içine sokmamışsak).

C. İŞÇİLER ÖRGÜTÜ VE DEVRİMCİLER ÖRGÜTÜ

Siyasal mücadele kavrayışı, “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele” kavrayışıyla uyuşan bir sosyal-demokrat için, “devrimciler örgütü”nü az ya da çok “işçiler örgütü”yle aynı şey sanması doğaldır. Gerçekte de fiilen olan budur; öyle ki, örgütten söz ettiğimizde, tamı tamına aynı dillerden konuşuyoruz. Örneğin daha önceden tanımadığım oldukça tutarlı bir ekonomist-

le⁵⁹ aramda geçen konuşmayı iyice anımsıyorum. Siyasal Devrimi Kim Gerçekleştirecek? adlı broşürü tartışıyorduk ve bir süre sonra broşürün temel hatasının örgütlenme sorununu görmezlikten gelmesi olduğu konusunda aynı düşünceye ulaştık. Aramızda tam bir anlaşmaya varmaya başlamıştık ki, konuşmanın ilerlemesiyle, ayrı diller konuştuğumuz ortaya çıktı. Benimle konuşan kişi, yazarı, grev fonlarını, yardımlaşma derneklerini vb. görmezlikten gelmekle suçladı, oysa benim aklımda siyasal devrimi “gerçekleştirmesinde” temel etmen olarak bir devrimciler örgütü vardı. Aramızdaki anlaşmazlık açıkça ortaya çıkınca, anımsadığım kadarıyla, ekonomistle anlaş-tığım tek bir ilke sorunu bile yoktu.

Aramızdaki anlaşmazlığın kaynağı neydi? Ekonomistlerin siyaset ve örgütlenme sorunlarında sürekli olarak sosyal-demokrasiden *trade-union*culuğa kaymaları gerçeğindeydi. Sosyal-demokrasinin siyasal mücadelesi, işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadeleden daha kapsamlı ve karmaşıktır. Aynı biçimde (doğrusu, bu nedenden), devrimci sosyal-demokrat partinin örgütlenmesi, kaçınılmaz olarak işçilerin ekonomik mücadelesi için tasarlanmış örgütlenmeden *ayrı türden* olmak zorundadır. İşçilerin örgütü, ilkin sendikal (*trade-union*) bir örgütlenme olmalıdır; ikinci olarak, olabildiğince geniş olmalıdır; ve üçüncü olarak, olabildiğince az gizli olmalıdır (burada ve daha ilerde, elbette sadece otokratik Rusya’yı kastediyorum). Diğer taraftan, devrimciler örgütü, birincil ve esas olarak devrimciliği meslek edinmiş kişilerden oluşmalıdır (bu nedenle, devrimciler örgütünden söz ederken, devrimci sosyal-demokratları kastediyorum). Böyle bir örgütün bu ortak özelliği açısından, *işçiler ile*

aydınlar arasındaki tüm ayrımlar ve iş ve meslekler arasındaki belli ayrımlar *tamamen silinmelidir*. Böyle bir örgüt, zorunlu olarak çok geniş olmamalı ve olabildiğince gizli olmalıdır. Bu üçlü ayrım üzerinde duralım.

Siyasal özgürlüklerin var olduğu ülkelerde, bir *trade-union* ile bir siyasal örgüt arasındaki ayrım, sendikacılar ile sosyal-demokrasi arasındaki ayrım gibi yeterince açıktır. İkinci ile birinci arasındaki ilişki, doğal olarak her ülkenin tarihsel, yasal ve diğer koşullarına uygun olarak değişecektir; bu ilişkiler az ya da çok sıkı, karmaşık vb. olabilir (kanımızca olabildiğince sıkı ve daha az karmaşık olmalıdır); ama özgür ülkelerde sendika örgütü ile sosyal-demokrat parti örgütünün çakışması sorun olmayabilir. Ancak Rusya’da, otokrasinin boyunduruğunun sosyal-demokrat örgüt ile işçi dernekleri arasındaki tüm ayrımı sildiği ilk bakışta görülür, çünkü *tüm* işçi dernekleri ve *tüm* inceleme grupları yasaklanmıştır ve işçilerin ekonomik mücadelesinin başlıca belirtisi ve silahı –grev– adi suç (hatta bazen siyasal suç!) sayılmaktadır. Bu nedenle, bizdeki durum, bir taraftan ekonomik mücadeleyle uğraşan işçileri siyasal sorunlarla ilgilenmeye güçlü biçimde “iterken”, diğer yandan sosyal-demokratları da, *trade-union*culuğu sosyal-demokrasıyla karıştırmaya “itmektedir” (ve bizim Kriçevski’lerimiz, Martinov’larımız ve benzerleri, birinci cinsten “itmeyi” usanmadan tartışırken, ikinci cinsten “itme”nin farkına varmamaktadırlar). Gerçekten de, gözünüzün önüne “işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”ye yüzde doksan dokuz gömülmüş olan kişileri getiriniz. Onların bazıları, kendi faaliyetlerinin *tüm* süresince (dört ile altı ay) daha karmaşık bir devrimciler örgütünün gerekliliğini düşünme zorun-

luluğunu asla duymayacaklardır. Başkaları, belki, geniş ölçüde dağıtılan Bernsteinci yazına rastlayacaklar ve buradan, “hergünkü tekdüze mücadelenin” ileri hareketinin çok derin öneme sahip olduğu inancına ulaşacaklardır. Bir başkaları da, belki, “proletarya mücadelesiyle sıkı ve organik bağlantı” –sendika ile sosyal-demokrat hareket arasında bağlantı– kurmanın yeni örneğini dünyaya göstermenin baştan çıkarıcı düşüncesine kapılacaklardır. Bu gibi kişiler, bir ülkeye kapitalizmin ve bunun sonucu olarak işçi sınıfı hareketinin girmesi ne kadar gecikirse, o ülkedeki sosyalistlerin sendikal hareketin içinde daha çok yer alabileceğini ve destekleyebileceğini ve sosyal-demokrat olmayan sendikaların varlık koşullarının daha az olabileceğini iddia edebilirler. Bu iddia, buraya kadar tümüyle doğrudur; ama ne yazık ki, kimileri daha da ileri giderek, bu durumda sosyal-demokrasi ile *trade-union*culuğun tam olarak kaynaşacağı rüyasını görüyorlar. Biraz aşağıda, St. Petersburg Mücadele Birliği’nin Tüzüğü örneğinde, böylesi düşlerin örgütlenme planımız üzerinde nasıl olumsuz etkiye bulunduğunu göreceğiz.

İşçilerin ekonomik mücadele örgütleri, sendikal (*trade-union*) örgütler olmalıdır. Her sosyal-demokrat işçi, bu örgütlere olabildiğince yardım etmeli ve etkin biçimde çalışmalıdır. Ama, bu doğru olmakla birlikte, “sendika”larda üyeliğe yalnızca sosyal-demokratların seçilmesini talep etmek kesinlikle çıkarımıza değildir, çünkü böyle bir şey, sadece kitleler üzerindeki etkimizin alanını daraltır. İşverenlere ve hükümete karşı mücadele için birlik olmanın gerekli olduğunu anlayan her işçi sendikalara katılmalıdır. Eğer sendikalar, en azından bilinçlenmenin bu ilkel derecesine ulaşmış

olan herkesi birleştiremezse, çok *geniş* örgütler olmazlarsa, sendikaların asıl amaçlarına ulaşmaları olanaksız olacaktır. Bu örgütler ne kadar geniş olursa, onlar üzerindeki etkimiz – sadece ekonomik mücadelenin “kendiliğinden” gelişmesiyle ilgili değil, sosyalist sendika üyelerinin yoldaşlarını bilinçli olarak etkileme çabalarından kaynaklanan bir etki– o kadar geniş olacaktır. Ama geniş bir örgüt sıkı gizlilik yöntemleri (çünkü ekonomik mücadelenin gerektirdiğinden çok daha büyük bir eğitim ister) uygulayamaz. Geniş bir üyelik gerekliliği ile sıkı gizlilik yöntemleri gerekliliği arasındaki çelişki nasıl uzlaştırılır? Sendikaları olabildiğince az gizli hale nasıl getirebiliriz? Genel olarak söylersek, bu sonuca sadece iki yoldan varılabilir: Ya sendikalar yasallaştırılır (bazı ülkelerde bu yasallaşma, sosyalist ve siyasal birliklerin yasallaşmasından önce olmuştur) ya da örgüt gizliliği korur, ama öylesine “serbest” ve şekilsiz, Almanların söylediği gibi *lose*’dir* ki, gizlilik yöntemlerinin gerekliliği, üyelerinin büyük çoğunluğunu ilgilendirdiği kadarıyla hemen hemen önemsenmeye değmez olur.

Rusya’da sosyalist olmayan ve siyasal olmayan emek birliklerinin yasallaşması başlamıştır ve kuşkusuz, hızla büyüyen sosyal-demokrat işçi sınıfı hareketinin her ilerlemesiyle yasallaşma girişimleri –çoğunlukla mevcut düzenin destekçilerinden, ama kısmen de işçilerin kendilerinden ve liberal aydınlardan gelen girişimler– çoğalacak ve cesaretlenecektir. Yasallık bayrağı, şimdi den Vasilyev’ler⁶⁰ ve Zubatov’lar tarafından yukarı çekilmiş durumda. Ozerov’lar ve Worms’lar⁶¹ bunlara destek olma sözü verdiler ve destekledi-

* Gevşek. -ç.

ler; şimdi işçiler arasında da yeni akımın yandaşlarını bulmak mümkün. Bundan sonra, bu akımı hesaba katmamazlık edemeyiz. Onu nasıl hesaba katacağımız konusunda sosyal-demokratlar arasında iki görüş olamaz. Zubatov'ların ve Vasilyev'lerin, jandarmanın ve papazların bu harekette oynadıkları rolü sürekli olarak teşhir etmeliyiz ve işçilere onların gerçek niyetlerini açıklamalıyız. İşçilerin yasal toplantılarında liberal politikacıların yaptıkları konuşmalardaki bütün yatıştırıcı, "uyumlu" sözleri, bu konuşmaların, barışçıl sınıf işbirliği istemine ciddi bir inançla, iktidarda olanların gözüne girerek lütufta bulunmalarını sağlama arzusuyla ya da yalın bir dikkatsizlik sonucu olarak söylenip söylenmediğine bakmaksızın teşhir etmeliyiz. Son olarak, bu gibi açık toplantılarda ve izinli derneklerde "ateşli olanları" saptamaya ve illegal örgütlere kendi *ajan-provokatörlerini* sormak için yasal örgütleri kullanmaya çalışan polisin sıkça kurduğu tuzaklar konusunda işçileri uyarmalıyız.

Bunları yaparken, işçi sınıfı hareketinin yassallaşmasının *uzun dönemde* Zubatov'ların değil, bizim işimize yarayacağını unutmamak gerekir. Tersine, yaban otlarını buğdaydan ayırmamıza yardım edecek olan, kesinlikle teşhir kampanyamızdır. Yaban otlarının ne olduğunu göstermiş bulunuyoruz. Buğdaydan kastettiğimiz, en geri kesimleri de dahil olmak üzere, çok sayıda işçinin, toplumsal ve siyasal sorunlara dikkatini çekmek ve gelişmesiyle kaçınılmaz biçimde bize giderek artan sayıda ajitasyon malzemesi sağlayacak olan, esas olarak yasal işlevlerden, bizi, devrimcileri kurtarmaktır. Bu anlamda, Zubatov'lara ve Ozerov'lara şöyle söyleyebiliriz ve söylemeliyiz: Hadi bakalım beyler, elinizden gelenin en iyi-

sini yapın! İşçilerin yoluna (ister doğrudan provokasyonla, ister “struveciliğin”⁶² yardımıyla işçilerin “namusluca” demoralize edilmesiyle) tuzak kurduğunuz zaman, bizim de onu teşhir ettiğimizi göreceksiniz. Ama ileriye doğru gerçek bir adım attığınız zaman, bu adım en “utangaç zigzag” olsa bile, size, “lütfen devam ediniz!” diyeceğiz. Ve ileriye doğru gerçek bir adım olarak sayılabilecek tek adım, işçilerin eylem alanının, küçük de olsa, gerçek genişlemesidir. Böylesi her genişleme, bizim yararımıza olacaktır ve sosyalistleri saptayan *ajan-provokatörlerin* değil, sosyalistlerin taraftar kazanmasını sağlayacak türden yasal derneklerin kurulmasının hızlanmasına hizmet edecektir. Sözün özü, bizim görevimiz yaban otuna karşı savaşmaktır. Saksılarda buğday yetiştirmek bizim işimiz değildir. Yaban otlarını yolarak toprağı buğday için temizleriz ve Afanasi İvanoviç’ler ve Pulherya İvanova’lar⁶³ saksıdaki ekinlerine bak-sınlar, biz sadece bugünün yaban otlarını değil, yarının buğdayını da biçmek için orakçılarımızı hazırlamalıyız.*

Böylece, olabildiğince az gizli ve olabildiğince geniş bir sendikal örgüt sorununu yasallaşma aracılığıyla *çözemeyiz* (ama Zubatov’lar, Ozerov’lar

* *İskra*’nın yaban otlarına karşı kampanyası *Raboçeye Dyelo*’nun kızgınlığının patlak vermesine yol açtı: “*İskra* için zamanımızın işaretleri, (ilkbahardaki) büyük olaylardan daha çok, işçi sınıfı hareketini ‘yasallaştırmak’ için Zubatov ajanlarının zavallı girişimleridir. *İskra*, bu gerçeklerin kendisine karşı gösterdiklerini göremiyor; bunlar, işçi sınıfı hareketinin hükümetin gözünde tehdit edici boyutlara ulaştığının kanıtlarıdır.” (*İki Konferans*, s. 27.) Tüm bunların nedeni, “yaşamın zorunlu taleplerini yadsıyan” bu ortodoks yandaşların “dogmatizm”ini suçlamamızdır. İnatla bir metre boyundaki buğdayları görmezlikten gelip, iki santim boyundaki yaban otlarıyla mücadele edenler onlardır! Bu, “Rus işçi sınıfı hareketine ilişkin çarpık bakış açısını” göstermiyor mu?

böyle bir çözüm için bize kısmi bir fırsat yaratırlarsa, bundan büyük mutluluk duyarız – yine de sonuna kadar onlara karşı yoğun olarak savaşmak zorundayız). Geriye gizli sendikal örgütler kalıyor ve bütün olanaklarımızla (kesin olarak bildiğimiz gibi) bu yolu benimsemiş işçilere yardım etmeliyiz. Sendikal örgütler, sadece ekonomik mücadelenin gelişmesi ve pekişmesi açısından son derece değerli olmakla kalmazlar, aynı zamanda siyasal ajitasyon ve devrimci örgütlenme için çok önemli bir yardımcı da olabilirler. Bu amaca ulaşmak ve yeni gelişen sendikal hareketi sosyal-demokrasinin istediği kanala yöneltmek için, birincil olarak, St. Petersburg ekonomistlerinin yaklaşık beş yıldır sahip çıktıkları örgütlenme planının saçmalığını açıkça anlamamız gerekir. Bu plan, Temmuz 1897’de “İşçilerin Karşılıklı Yardımlaşma Fonu Tüzüğü”nde (“*Listok*” *Rabotnika*⁶⁴, N° 9-10, s. 46, *Raboçaya Mysl*’ın 1. sayısından alınmıştır) ve Ekim 1900’de “Bir Sendikal İşçi Örgütü Tüzüğü”nde (St. Petersburg’da basılan ve *İskra*’nın 1. sayısında gönderme yapılan özel bildiri) ortaya konulmuştur. Her iki tüzüğün de tek temel kusu-ru vardır: Geniş işçiler örgütünü katı özgün bir yapı içinde kurguluyorlar ve devrimciler örgütüyle karıştırıyorlar. Çok ayrıntılı olduğu için bu tüzüklerden ikincisini ele alalım. Tüzük *elli iki* maddeden oluşuyor. Yirmi üç madde, her fabrikada örgütlenen (“en fazla on kişiden”) ve “merkezi (fabrika) grupları”nı seçecek olan “işçi çevreleri”nin yapısı, işleyiş yöntemleri ve yetkileriyle ilgilidir. 2. maddede şöyle söyleniyor: “Merkez grup, fabrikada ya da atölyede olup biten her şeyi gözler ve olayların kaydını tutar”. “Merkez grup, ödenti ödeyenlere her ay mali rapor sunar” (md. 17) vb.. “Bölge örgütü”ne on madde ayrılmış ve on dokuz

madde de İşçi Örgütü Komitesi ile St. Petersburg Mücadele Birliği Komitesi arasındaki (her bölgenin seçilmiş temsilcileri ve “yürütme grupları” – “propaganda grupları, iller ve yurtdışı örgütleriyle bağlantı kurma grupları, mağazaları, yayınları ve fonları yöneten gruplar”–) çok karmaşık karşılıklı ilişkilere ayrılmıştır.

İşçilerin ekonomik mücadelesiyle ilişki içinde sosyal-demokrasî=“yürütme grupları”! Ekonomist düşüncelerin nasıl sosyal-demokrasiden *trade-union*culuğa saptığını ve bir sosyal-demokratın her şeyden önce proletaryanın kurtuluş mücadelesinin *tümünü* yönetebilecek bir devrimciler örgütüyle ilgilenmesi gerektiği düşüncesinin onlara nasıl yabancı olduğunu, bundan daha çarpıcı biçimde göstermek zor olacaktır. “İşçi sınıfının siyasal kurtuluşu”ndan ve “çar despotizmi”ne karşı mücadeleden söz etmek, öte yandan böyle si tüzükler tasarlamak, sosyal-demokrasinin gerçek siyasal görevlerinin neler olduğu konusunda hiç bir düşünceye sahip olmamak demektir. Elli küsur maddenin hiç birinde, kitleler arasında olabildiğince geniş siyasal ajitasyonun, Rus mutlakîyetinin bütün yönlerini ve Rusya’daki çeşitli toplumsal sınıfların özgül özelliklerini aydınlatan bir ajitasyonun yürütülmesinin gerekliliğinin anlaşıldığını gösteren en küçük bir belirti bile yoktur. Bu gibi tüzüklerle, zaten, siyasal amaçlar bir yana, sendikal amaçlara bile ulaşamaz, çünkü sendikalar *işyerine* göre örgütlenir ki, tüzükte bununla ilgili hiç bir söz yoktur.

Ama belki en ayıncı özelliği, sürekli tek biçimde ve gülünç derecede önemsiz kurallarla ve üç aşamalı seçim sistemiyle tek tek her fabrikayı ve bu fabrikanın “komitesini” birbirine bağlamaya girişen bütünsel “sistem”in insanı şaşırtan yo-

ğunlukta oluşudur. Ekonomizmin dar bakış açısının içine sıkışan akıl, kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin kokusunu taşıyan ayrıntılar içinde kaybolmuştur. Pratikte, şüphesiz, bu maddelerin dörtte üçü asla uygulanamaz; diğer taraftan, her fabrikada merkezi grubu olan bu çeşit “gizli” bir örgüt, jandarmanın geniş çaplı baskınlar düzenlemesini çok kolaylaştırır. Polonyalı yoldaşlar, kendi hareketlerinde, işçi yardımlaşma fonları örgütlenme coşkusuyla kapıldıklarında benzer bir aşamadan geçmişlerdi, ama sadece jandarmanın işini kolaylaştırdıklarını gördükleri zaman bu düşüncüyü hızla terk ettiler. Eğer geniş işçi örgütleri düşünüyorsa ve geniş tutuklamalar olmamasını istiyorsa, jandarmanın işini kolaylaştırmak istemiyorsa, bu örgütlerin katı biçimsel yapı içerisinde olmamalarını sağlamalıyız. Ama bu durumda da örgüt işlevini yerine getirebilecek mi?

Örgütün işlevlerinin neler olduğunu görelim: “... fabrikada ya da atölyede olup biten her şeyi gözler ve olayların kaydını tutar” (Tüzüğün 2. maddesi). Bu amaç için gerçekten resmi olarak kurulmuş bir gruba gereksinim var mı? Özel bir grup oluşturmaksızın, illegal yazılarla yürütülecek iletişim bu amacı daha iyi karşılamaz mı? “... işyerinin koşullarının iyileştirilmesi için işçilerin mücadelesine kılavuzluk etmek.” Bunun için de örgütsel biçim oluşturmak gerekmez. Her akli başında ajitator, olağan konuşmalarda işçilerin taleplerinin neler olduğunu saptayabilir ve bu talepleri bir bildiriyle ifade edilmesi için dar –geniş değil– devrimciler örgütüne iletebilir. “... her ruble ücretten iki kopek ödentiyile... bir fonun oluşturulması” (madde 9) – ve ödenti ödeyenlere aylık mali rapor sunulması, ödentileri ödemeyen üyelerin örgütten çıkarılması (madde 10) ve benze-

ri şeyler. Bu, polis için çok iyi bir cennet, çünkü polis için böylesi “merkezi fabrika fonu”nun gizliliğine sızdırmaktan, paraya el koymaktan ve en iyi adamları tutuklamaktan daha kolay bir şey olamaz. Çok iyi tanınan (çok dar ve çok gizli) bir örgütün resmi mührünü taşıyan bir kopeklik ya da iki kopeklik makbuzlarla bu işi halletmek ya da karşılığında makbuz vermeden para toplamak ve üzerinde anlaşmaya varılan bir kodla mali raporu bir illegal gazetede yayınlamak daha basit değil mi? Böylelikle amaca ulaşılmış olur, ama jandarmanın ipuçlarını ele geçirmesi yüz kat daha fazla zorlaşır.

Tüzüğün tahliline devam edebiliriz, ama sanırım söylediklerimiz yeterli olacaktır. Belli başlı bölgelerde sorumlu temsilcileri olan ve devrimciler örgütüyle kesin gizlilik kurallarıyla bağlantılı en güvenilir, deneyimli ve çelikleşmiş işçilerden oluşan küçük, kaynaşmış bir çekirdek, kitlelerin geniş desteğine sahip ve hiç bir biçimsel örgütlenme olmaksızın, sendikal bir örgütlenmenin tüm işlevlerini, üstelik sosyal-demokrasinin istediği biçimde yerine getirebilir. Jandarmaya rağmen, *sosyal-demokrat* bir sendikal hareketin *pekiştirilmesi* ve geliştirilmesini güvenceye almamızın tek yolu budur.

Kesin olarak biçimlendirilmemiş ve hatta kayıtlı üyeleri bulunmayan *lose* bir örgüte, örgüt denilemeyeceği itirazında bulunulabilir. Belki öyledir. Ama önemli olan ad değildir. Önemli olan, bu “üyeleri bulunmayan örgütün” gerekli olan herşeyi yapabilmesi ve ilk baştan itibaren gelecekteki sendikalar ile sosyalizm arasındaki sağlam bir bağın kurulmasını sağlamasıdır. Otokrasi altında, seçimleriyle, raporlarıyla, evrensel oy hakkıyla vb. *geniş* bir işçiler örgütünü ancak yola getirilemez

bir ütopyacı savunabilir.

Bundan alınacak ders basittir. Eğer güçlü bir devrimciler örgütünün sağlam temelinden işe başlarsak, bir bütün olarak hareketin istikrarını sağlayabiliriz ve hem sosyal-demokrasiye, hem de sendikalara uygun amaçları gerçekleştirebiliriz. Ama eğer sözümona kitlelerin çok kolayca “ulaşılabileceği” (ama gerçekte jandarmanın çok daha kolay ulaşabildiği ve devrimcilere polisin daha kolay ulaşabilmesini sağlayan) geniş bir işçiler örgütüyle işe başlarsak, ne ilk amaca, ne de diğer amaçlara ulaşabiliriz; el yordamı yöntemlerimizden kurtulamayız; dağınık kalacağımızdan ve polis tarafından sürekli güçlerimiz kırılabileceğinden, yaptığımız şey, kitlelerin çok kolayca erişebildiği Zubatov ve Ozerov tipi sendikalar olacaktır.

Tam olarak söylersek, devrimciler örgütünün işlevleri neler olmalıdır? Bu soruyu ayrıntılı olarak ele alacağız. Ama önce, bu konuda da ekonomistin kapı komşusu olan (kötü yazgı!) teröristimiz tarafından ileri sürülen çok tipik bir savı inceleyelim. İşçiler için yayınlanan bir gazete olan *Svoboda*, ilk sayısında “Örgüt” başlığı taşıyan, yazarının dostlarını, İvanovo-Voznesenskli ekonomist işçileri savunan bir makale yayınladı. Şöyle yazıyor:

“Kitlelerin dilsiz ve bilinçsiz oluşu, hareketin tabandan gelmeyişi kötü bir şey. Örneğin, bir üniversite kentinin öğrencileri yaz tatilinde ve bayramlarda evlerine gitmek için ayrılırlar ve hemen işçi hareketi durma noktasına gelir. Dışardan itelenen bir işçi hareketi gerçek bir güç olabilir mi? Hayır, gerçekten olamaz... Hareket henüz kendi başına yürümeyi öğrenememiştir, hala koltuk değneğine dayanmaktadır. Her konuda bu böyledir. Öğrenciler gidiyor ve her şey durma noktasına

geliyor. En yetenekliler yakalanıyor; kaymak alınıyor ve süt ekşiyor. Eğer ‘komite’ tutuklanırsa, herşey yeni biri oluşana kadar duruyor. Ve gelecekte kurulacak komitenin nasıl bir şey olacağını kimse bilmiyor – eskisine hiç benzemeyebilir. Birincisi bir şey söylemişse, ikincisi tam tersini söyleyebilir. Dün ile yarın arasındaki süreklilik kopmuştur, geçmişin deneyimi gelecek için bir kılavuz olmuyor. Ve bütün bunların nedeni, hareketin derinlerde, kitleler içinde kök salmamış olmasıdır; iş, yüz budala tarafından değil, bir düzine akıllı tarafından yürütülüyor. Bir düzine akıllı bir çırpıda tümüyle yok edilebiliyor, ama örgüt kitleleri kucakladığı zaman, her şey kitlelerden başlarsa ve kim ne yaparsa yapsın, davayı bozamaz.” (s. 63).

Gerçekler doğru biçimde tanımlanıyor. Ama-törlüğün tablosu çok iyi çiziliyor. Ama ulaşılan sonuçlar, hem aptallık bakımından, hem de siyasal incelik eksikliğinden *Raboçaya Mysl*’a uygundur. Bunlar aptallığın doruğunu temsil eder, çünkü yazar, hareketin “derinliği”, “kökleri” gibi felsefi ve toplumsal-tarihsel sorunu, jandarmalara karşı mücadelenin en iyi yöntemi gibi teknik ve örgütsel bir sorunla karıştırmaktadır. Bu sonuçlar, siyasal kabalığın doruğunu temsil eder, çünkü yazar, iyi yöneticilere kötü yöneticilerden yakınmak yerine, “kitlelere” genel olarak yöneticilerden yakınıyor. Siyasal ajitasyonun yerine kışkırtıcı terörizmi geçirme düşüncesi nasıl bizi siyasal olarak geriye sürüklüyorsa, bu da, bir o kadar örgütsel olarak geriye sürüklenme girişimidir. Doğrusu, benim için gerçek bir *embarras de richesses** deneyimi ve *Svoboda*’nın sunduğu karmakarışık işi çözme-ye nereden başlayacağımı bilemiyorum. Açıklığa

* Zenginliğin kararsızlığı. -ç.

kavuşturmak için bir örnek aktararak başlayayım. Almanları ele alın. Umarım ki, onların bir kitle örgütü olduğunu, Almanya’da her şeyin kitlelerden geldiğini, işçi sınıfı hareketinin yürümeyi öğrendiğini kimse yadsımayacaktır. Yine de bu milyonların “bir düzine” denenmiş siyasal yöneticilerine nasıl değer verdiklerine, onlara nasıl sıkıca sarıldıklarına bakınız. Parlamentodaki düşman partilerin üyeleri sık sık sosyalistlere, “Gerçekten iyi demokratlarsınız! Sizin hareketinizin sadece adı işçi sınıfı hareketi; gerçekte ise her zaman ortada görülenler aynı yönetici klik, aynı Bebel, aynı Liebknecht, yıllar gelip geçti, on yıllar geçti yine onlar. Sizin sözümona seçilmiş işçi milletvekilleri, imparatorun atadığı resmi görevlilerden daha kalıcı!” diye bağırarak alay ederler. Ama Almanlar, “kitleleri” “liderlere” karşı çıkarmaya, kitlelerde kötü ve hırslı içgüdüler yaratmaya ve kitlelerin kendi “bir düzine akıllı adam”larına olan güvenini sarsarak hareketin güvenilirliğini ve istikrarını baltalamaya yönelik bu demagojik girişimlere gülüp geçmişlerdir. Siyasal düşünce Almanlar arasında yeterince gelişmiştir ve onlar, profesyonel olarak eğitilmiş, uzun deneyimlerden dersler almış ve tam bir uyum içinde çalışan “bir düzine” denenmiş ve yetenekli yöneticiler olmaksızın, çağdaş toplumda hiç bir sınıfın kararlı bir mücadele yürütemeyeceğini anlayacak kadar yeterli siyasal deneyime sahiptirler. Almanların da, kendi saflarında “yüzlerce budala”yı pohpohlayan ve onları “bir düzine akıllı”dan üstün tutan, kitlelerin “nasırlı ellerini” yücelten, (Most ve Hasselman gibi) bu kitleleri pervasızca “devrimci” eyleme teşvik eden ve sağlam ve güvenilir yöneticilere karşı güvensizlik tohumları eken demagogları oldu. Alman sosyalizmi, sosyalist hareket içindeki tüm bu de-

magojik unsurlara karşı inatçı ve amansız bir mücadeleye yürüterek büyümüş ve bugünkü gücüne ulaşmıştır. Bizim ukalalarımız, buna rağmen, Rus sosyal-demokrasisinin kendiliğinden uyanan kitlelere kılavuzluk edecek yeterince eğitilmiş, gelişmiş ve deneyimli yöneticilerin eksikliğinden kaynaklanan bir krizden geçtiği bir zamanda, budalalara özgü biçimde şöyle haykırıyorlar: “Hareketin tabandan gelmeyişi kötü bir şeydir.”

“Bir öğrenci komitesi işe yaramaz; istikrarlı değildir.” Çok doğru. Ama bundan çıkartılması gereken sonuç, bir profesyonel devrimciler komitesi kurmamız gerektiğidir ve bir öğrencinin mi, yoksa bir işçinin mi profesyonel devrimci olma yeteneğine sahip olduğu sorusu konu dışıdır. Ama sizin çıkardığınız sonuç, işçi sınıfı hareketinin dışardan itelenmemesi gerektiğidir! Siyasal saflığınızdan dolayı ekonomistlerimizin oyununa geldiğinizi ve amatörlüğümüzü teşvik ettiğinizi fark etmiyorsunuz. Sorabilir miyim, öğrencilerimiz, işçilerimizi neyin içine “itelemiş”tir? Öğrenci, *yalnızca* kendisinin sahip olduğu siyasal bilgi parçacıklarını, edinebilmiş olduğu sosyalist düşünce kırıntılarını (bugünün öğrencilerinin başlıca entelektüel besini olan legal marksizm, sadece ilkel, sadece bölük pörçük bilgiler sağlayabildiği için) işçiye götürmüştür. *Böylesine* “dışardan iteleme” asla çok büyük ölçüde olmamıştır; tersine, sürekli olarak kendi yağımızla kavrulduğumuzdan hareketimizin içinde bu çok az olmuştur; ilkel “işçilerin işverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadelesi”ne uzun süre kölece boyun eğdik. Biz profesyonel devrimciler, *bu türden* “iteleme”yi şimdiye kadar yaptığımızdan yüz kat daha fazla yapmayı kendimize iş edinmek zorundayız ve edineceğiz de. Ama gerçekte “dışardan

iteleme” gibi öylesine iğrenç bir deyim seçmeniz –işçiler içinde (en azından sizin kendiniz kadar aydın olmayan işçiler içinde) dışardan kendisine siyasal bilgi ve devrimci deneyim getiren *herkese* karşı bir güvensizlik duygusu, bu kişilerin *hepsine* karşı içgüdüsel direnme arzusu doğuramazlık edemeyecek bir deyim–, demagog olduğunuzu kanıtlar ve *demagoglar* işçi sınıfının en kötü düşmanlarıdır.

Ve lütfen, “yoldaşça olmayan yöntemlerle” tartıştığımı söyleyerek feryat etmeyin. Niyetinizin saflığından şüphe etmeyi düşünmüyorum. Söylediğim gibi, insan siyasal saflıktan dolayı da demagog olabilir. Ama sizin demagogluğa düştüğünüzü gösterdim ve demagogların işçi sınıfının en kötü düşmanları olduğunu yinelemekten asla usanmayacağım. En kötü düşmanlarıdır, çünkü onlar kitlelerde adi içgüdüleri uyandırılır; çünkü aydınlanmamış işçi, kendilerini dost gibi sunan kişilerin düşmanı olduğunu kabul etmez ve kimi zaman onları dostu olarak kabul eder. En kötü düşmanlarıdır, çünkü birliğin olmadığı ve sallantılı bir dönemde, hareketimizin henüz biçimlenmeye başladığı bir zamanda, kendi hatalarını daha sonra acı deneyimle anlayacak olan kitleleri yanlış yöne yöneltmek için demagojik yöntemler kullanmaktan daha kolay hiç bir şey yoktur. Bu nedenle, Rus sosyal-demokratının günlük sloganı, her ikisi de demagoji düzeyine düşmüş olan *Svoboda* ve *Raboçeye Dyelo*’ya karşı kararlı mücadele olmalıdır. İlerde bu konuyu daha ayrıntılı olarak ele alacağım.*

* Şimdilik şu kadarını söyleyelim ki, “dışardan iteleme” konusunda, *Svoboda*’nın örgütlenmeye ilişkin diğer tezleri konusunda işaret ettiklerimizin *tamamı*, *Raboçeye Dyelo* yandaş-

“Bir düzine akıllı adam yüz budaladan daha kolay yok edilebilir”. Bu şahane gerçek (ki yüz budala bu nedenle sizi her zaman alkışlayacaktır), tartışmanın tam ortasında bir sorundan bir başka soruna atladığımız için apaçık görünmektedir. Bir “komite”nin, bir “örgüt”ün açığa çıkarılmasıyla konuşmaya başladınız ve sürdürdünüz; ve şimdi hareketin “derin”lerindeki “kökler”inin açığa çıkartılması sorununa atlıyorsunuz. Şüphesiz gerçek şu ki, hareketimiz açığa çıkartılamaz, çünkü kitleler arasında derinliğine salmış binlerce kök var; ama tartıştığımız konu bu değildir. “Derin kökler”le ilgili olduğu kadarıyla, bütün amatör-lüğümüze karşın, bugün bile “açığa çıkartılamayız”; “örgütler”in açığa çıkartıldığından ve bunun bir sonucu olarak da hareketin sürekliliğini sağ-lamanın olanaksızlığından yakınıyoruz ve yakın-mamazlık edemeyiz. Ama örgütlerin açığa çıkar-ılması sorununu ortaya koyduğunuz ve kanınız-da ısrar ettiğiniz için, ben, bir düzine akıllı ada-mın yüz budaladan daha zor açığa çıkartılacağı-nı iddia ediyorum. “Anti-demokratik” görüşleri-mi vb. bana karşı kitleleri kışkırtmak için ne ka-dar kullanırsanız kullanın bu konumumu savuna-cağım. Sürekli yinelediğim gibi, örgütle bağlantı-lı olarak “akıllı adamlar” sözüyle, öğrenci ya da işçiler arasından çıkıp çıkmadıklarına bakmaksızın, *profesyonel devrimcileri* kastediyorum. İddia ediyorum ki: 1° Sürekliliği sağlayan istikrarlı bir önderler örgütü olmadan hiç bir devrimci hare-ket sürdürülemez; 2° hareketin temelini oluşturan ve ona katılan, mücadeleye kendiliğinden çe-

ları da dahil, ekonomistlerin *tümüne* uygulanabilir, çünkü on-ların bazıları örgütlenme konusunda böylesi görüşleri etkin bi-çimde benimseyip savunurken, bazıları da bu görüşlere sürük-lenmişlerdir.

kilmiş halk kitleleri ne kadar geniş olursa, böyle bir örgüte gereksinme o ölçüde acilleşir ve bu örgüt de (demagogların kitlelerin en geri kesimlerini kendi saflarına çekmeleri o kadar kolay olduğu için) o kadar sağlam olmalıdır; 3° böyle bir örgüt, esas olarak devrimci eylemi meslek edinmiş kişilerden oluşmalıdır; 4° otokratik bir devlette, böyle bir örgütün üyelerini devrimci eylemi meslek edinmiş ve siyasi polise karşı mücadele sanatında profesyonel olarak eğitilmiş kişilerle ne kadar çok *sınırlandırır*sak, bu örgütün açığa çıkartılması o kadar zor olacaktır; ve 5° harekete katılabilecek ve orada etkin biçimde çalışabilecek olan işçi sınıfından ve diğer toplumsal sınıflardan gelenlerin sayısı o kadar *daha büyük* olacaktır.

Ekonomistlerimizi, teröristlerimizi ve “ekonomist-terörist”lerimizi* bu önerileri çürütmeye çağırıyorum. Şu anda sadece son iki noktayla ilgileneceğim. “Bir düzine akıllı adamı” mı, yoksa “yüz budalay” mı yok etmenin daha kolay olduğu sorusu, kendisini, yukarda ele aldığımız soruya, yani sıkı gizliliği korumak gerekli olduğunda bir kitle *örgütüne* sahip olmak olanaklı mıdır so-

* Bu son terim, belki de, ekonomistlerden çok *Svoboda*’ya daha uygundur, çünkü “Devrimciliğin Yeniden Doğuşu” adlı makalede terörizmi savunurken, burada ele aldığımız makalede ekonomizmi savunur. *Svoboda* için, “eğer yapabilecek durumda olsa yapardı, ama yapabilecek durumda değil” denebilir. *Svoboda*’nın istemleri ve niyetleri çok iyi – ama sonuç tam bir kafa karışıklığı; ve bu da, asıl olarak, *Svoboda*’nın örgütlenmenin sürekliliğini savunurken, devrimci düşüncenin ve sosyal-demokrat teorisinin sürekliliğini kabul etmeyi reddediyor olmasından kaynaklanmaktadır. O, profesyonel devrimciyi yeniden canlandırmak istiyor (“Devrimciliğin Yeniden Doğuşu”) ve sonuçta, önce kışkırtıcı terörizmi, ikinci olarak da “dışardan iteleme”nin daha az olacağı “bir ortalama işçiler örgütü”nü (*Svoboda*, N° 1, s. 66 ve devamı) öneriyor. Başka bir deyişle, evi ısıtmak için evi yıkıp kerestesini kullanmayı öneriyor.

rusuna indirger. Hükümete karşı inatçı ve sürekli bir mücadele yürütmek diye bir sorunu olmayan bir kitle örgütüne asla gizlilik derecesi veremeyiz. Tüm gizli işlevleri olabildiğince az sayıda profesyonel devrimcilerin elinde toplamak, onların “herkes adına düşüneceği” ve tabanın *hareketin* içinde etkin bir yer almayacağı demek değildir. Tersine, tabandakiler, kendi saflarından artan sayıda profesyonel devrimciler çıkartacaktır; çünkü bilecektir ki, bir kaç öğrencinin ve ekonomik mücadeleyle uğraşan bir kaç işçinin bir araya gelmeleri ve bir “komite” oluşturmaları yeterli değildir, ama bir profesyonel devrimci olmak için kişinin kendisini eğitmesi yıllar alır; kalabalık, sadece amatör yöntemleri değil, böylesi bir eğitimi de “düşünecek”tir. *Örgütün* gizli işlevlerinin merkezileştirilmesi, *hareketin* bütün işlevlerinin merkezileştirilmesi anlamına gelmez. İlegal basına geniş kitlelerin etkin katılımı, bu işle bağlantılı gizli işlevleri merkezileştiren bir “düzine” profesyonel devrimci nedeniyle azalmayacaktır, tersine on kat *artacaktır*. İlegal basını okumayı, ona yazmayı ve *neredeyse gizli iş olmaktan çıkaracak* boyutta (çünkü polis, kısa sürede, binlerce dağıtılan bir yayının her biri için yasal ve idari kovuşturma açmanın olanaksız ve delilik olduğunu anlayacaktır) dağıtımını genişletmeyi bu yolla ve sadece bu yolla sağlayabileceğiz. Bu, sadece basın için değil, hareketin tüm işlevleri için, hatta gösteriler için de geçerlidir. Kitlelerin etkin ve geniş ölçüde katılımı, bundan zarar görmeyecektir; tersine, profesyonel eğitimi polisten daha az olmayan bir “düzine” deneyimli devrimcinin işin tüm gizli yönlerini –bildirilerin hazırlanması, olası planların hazırlanması ve her kent bölgesi için ve her işletme için yöneticilerin atanması vb. – merkezileştirmesin-

den yarar görecektir. (Bu “demokratik olmayan” görüşlerime itiraz edileceğini biliyorum, ama hiç de akıllıca olmayan bu itirazları aşağıda tümüyle yanıtlayacağım.) En gizli işlevlerin bir devrimciler örgütünde merkezileşmesi, işçi sendikaları, kendini eğitime çevreleri, illegal yazını okuma çevreleri, nüfusun değişik *bütün* kesimleri arasındaki sosyalist, olabildiğince demokratik çevreler vb. vb. gibi geniş kitleler için tasarlanmış ve bu nedenle olabildiğince *lose* ve gizli olmayan çok sayıda diğer örgütlerin faaliyetlerinin niteliğini artıracak ve alanını genişletecektir. Her yerde, *olabildiğince çok sayıda* ve çok değişik işlevli böyle çevrelere, sendikalara ve örgütlere sahip olmalıyız; ama onlarla *devrimciler* örgütünü birbirine *karıştırmak*, aralarındaki sınır çizgilerini silmek, kitle hareketine “hizmet” etmek için kendisini sosyal-demokrat faaliyete adayacak olan ve profesyonel devrimci olmak için sabırla ve kararlılıkla kendilerini *eğitmeleri* gereken insanlara sahip olmamız gerektiğine ilişkin zaten zayıf olan anlayışı daha zayıflatmak saçma ve zararlı olacaktır.

Evet, bu anlayış inanılmaz ölçüde zayıflamıştır. Bizim örgütlenmeye ilişkin en büyük günahımız, *amatörlüğümüzle Rusya’da devrimcilerin saygınlığını daha da düşürmüş* olmamızdır. Teorik sorunlarda zayıf ve kararsız, bakış açısı dar, kendi uyuşukluğunu kitlelerin kendiliğindenliğiyle haklı gösteren, bir halk sözcüsü olmaktan daha çok bir sendika sekreterine benzeyen, muhaliflerinin bile saygısını kazandırabilecek geniş ve cesur bir plan tasarlamayı beceremeyen ve kendi mesleki sanatında –siyasal polisle mücadele etme sanatında– deneyimsiz ve beceriksiz bir kişi, böyle bir kişi, devrimci değil, zavallı bir amatördür!

Bu içten sözlere hiç bir aktif çalışan alınma-

sın, yetersiz eğitimle ilgili olduğu kadarıyla, bu sözleri herkesten önce ve ilk başta kendime yakıştırmalıyım. Bir zamanlar çok geniş, çok kapsamlı görevleri üstlenen bir inceleme çevresinde çalışıyordum; ve bu çevrenin⁶⁵ üyeleri olan hepimiz, çok bilinen bir sözü değiştirerek, “Bize bir devrimciler örgütü verin, Rusya’yı altüst ederiz!” diyebildiğimiz bir tarihsel anda, amatörler gibi hareket ettiğimiz farkında olduğumuzdan çok acı çekiyorduk. O zaman duyduğum utancı daha çok anımsadıkça, “bir devrimci çağrının saygınlığını düşüren” öğütler veren, görevimizin devrimcileri amatörler düzeyine indirmek değil, ama amatörleri devrimciler düzeyine yükseltmek olduğunu anlamayı başaramayan o sahte sosyal-demokratlara karşı öfkem daha da şiddetleniyor.

D. ÖRGÜTSEL ÇALIŞMANIN KAPSAMI

B-v’nin, “eyleme uygun devrimci güçlerin eksikliğinin, sadece St. Petersburg’da değil, Rusya çapında duyulduğu”ndan söz ettiğini duyduk. Hemen hemen hiç kimse bu olguyu tartışmayacaktır. Ama sorun, bunun nasıl açıklandığıdır. B-v şöyle yazıyor:

“Biz, bu olgunun tarihsel nedenlerini açıklamaya girişmeyeceğiz; sadece, uzun süren siyasal gericilik tarafından yıldırılmış ve geçmişteki ve bugünkü ekonomik değişikliklerle ayrılmış bir toplumun saflarından *devrimci eyleme uygun çok az sayıda insanın* çıktığını, işçi sınıfının, illegal örgütlerin saflarını bir ölçüde güçlendiren devrimci işçiler ürettiğini, ama bu devrimcilerin sayısının günümüzün gereksinmelerini karşılamada yetersiz olduğunu ifade edeceğiz. Bunun en büyük nedeni, fabrikada günün on bir buçuk saa-

tini geçiren işçinin, asıl olarak, sadece bir ajitatörün işlevlerini yerine getirebilecek durumda olmasıdır. Ama propaganda ve örgütlenme, illegal yazının dağıtımı ve çoğaltılması, bildirilerin yayınlanması vb., gibi zorunlu görevler, büyük ölçüde çok az sayıda aydının omuzlarına yüklenmelidir.” (*Raboçeye Dyelo*, N° 6, s. 38-39.)

Her ne kadar amatörlüğümüzden usanmışsa da, ekonomizmin altında ezildiğinden, bu dayanılmaz durumdan çıkış yolunu bulamadığından en göze çarpan olguları sergileyen B-v’ye, bir çok noktada, özellikle de altını çizdiğimiz noktalarda katılmıyoruz. Gerçek şu ki, toplum, “dava-ya” uygun pek çok insan üretmektedir, ama biz, bunların hepsinden yararlanamıyoruz. Bu açıdan, hareketimizin kritik geçiş durumu belki şöyle formüle edilebilir: *Adam yok – yine de yığınla adam var*. Yığınla adam var, çünkü işçi sınıfı ve gittikçe çeşitlenen toplumsal tabakalar, yıldan yıla, kendi saflarından, protestoda bulunmak isteyen, katlanılamazlığı henüz herkes tarafından anlaşılmamış da olsa, her gün sürekli büyüyen halk kitlelerinin daha derinden duyduğu mutlakıyetçiliğe karşı mücadeleye tam olarak yardımcı olmaya hazır, artan sayıda hoşnutsuz insanlar üretmektedir. Aynı zamanda, adam yok, çünkü bütün güçlerin, en önemsizlerinin bile kullanılacağı kapsamlı ve aynı zamanda tekbiçimli ve uyumlu çalışmayı düzenleyebilecek önderlerimiz yok, siyasal önderlerimiz yok, yetenekli örgütçülerimiz yok. “Devrimci örgütlerin büyümesi ve gelişmesi”, sadece işçi sınıfı hareketinin gerisinde kalmıyor (B-v bunu kabul ediyor), aynı zamanda halkın tüm tabakalarının genel demokratik hareketinin de gerisinde kalıyor. (Geçerken belirtelim, büyük olasılıkla, B-v, bunu kendi çıkarsamalarını ta-

mamlayan bir şey olarak görecektir.) Devrimci çalışmanın kapsamı, hareketin kendiliğinden temelini genişliğine kıyasla da dardır. “İşverenlere ve hükümete karşı ekonomik mücadele”nin zavallı teorisiyle de kuşatılmıştır. Buna rağmen, bugün, sadece sosyal-demokrat siyasal ajitatörler değil, ama aynı zamanda sosyal-demokrat örgütçüler de “nüfusun tüm sınıfları arasına git”melidirler.* Sosyal-demokratların, kendi örgütsel çalışmalarının binbir işlevini, çok değişik sınıfların bireysel temsilcileri arasında dağıtabileceklerinden kuşku duyacak pratikte çalışan tek bir kişi bile yoktur. Uzmanlaşma eksikliği, tekniğimizin çok ciddi hatalarından birisidir; B-v de, zaten haklı olarak ve acı biçimde bundan yakınıyor. Ortak davamızda her ayrı “eylem” ne kadar küçük olursa, böyle eylemleri yürütebilecek çok fazla insan bulabiliriz (bu insanlar, çoğu durumda, profesyonel devrimci olma yeteneğinden tümüyle yoksundurlar); polis için, bütün bu “özel çalışanları” “tuzağa düşürmek” daha zor olacaktır ve çok önemsiz bir iş nedeniyle yapılan bir tutuklamadan devletin “güvenlik” harcamalarını haklı gösterecek bir “dava” uydurmaları da daha zor olacaktır. Bize yardım etmeye hazır insanların sayısına gelirse, bundan önceki bölümde, bu açıdan son beş yıl içinde meydana gelmiş olan çok büyük değişikliklerden söz ettim. Diğer taraftan, tüm bu küçük parçacıkları bir bütün içinde birleştirmek için, iş-

* Öyle ki, kısmen işçiler ve öğrenciler gibi “düşmanları”yla sokak çatışmalarının daha da sıklaşmasıyla, son zamanlarda askerler arasında demokratik ruhun yadsınamaz bir yeniden canlanışı gözlemlenmektedir. Varolan güçlerimiz izin verdiğince, hiç duraksamadan, askerler ve subaylar arasındaki propaganda ve ajitasyona ve partimizin “askeri örgütleri”nin yaratılmasına çok büyük dikkat vermeliyiz.

levleri dağıtırken hareketi dağıtmamak için ve küçük işlevleri yerine getiren kişilere, yaptığı işin gerekli ve önemli olduğu kanısını (bu kanı olmaksızın asla bu çalışmayı yapmayacaklardır) özümsetmek için, güçlü bir denenmiş devrimciler örgütüne sahip olmak gerekir.* Böylesi bir örgüt ne kadar gizli olursa, partideki güven de o kadar güçlü ve yaygın olacaktır. Bildiğimiz gibi, savaş zamanında, en önemli şey, sadece kişinin kendi ordusunun kendi gücüne güvenmesini sağlamak değil, ama aynı zamanda kendi gücünü düşmanlarına ve tüm *tarafsız* unsurlara kabul ettirmesidir; dostça tarafsızlık, bazı durumlarda sonucu belirleyebilir. Sağlam bir teorik temel üzerinde inşa edilmiş ve sosyal-demokrat bir organa sahip bir örgüt mevcutsa, hareketin kendisine çekti-

* Bir yoldaşın sosyal-demokratlara yardım etmek isteyen ve fiilen de yardım eden, ama verdiği bilgilerin uygun biçimde devrimci merkeze ulaşıp ulaşmadığını, gerçekten kendisinden ne kadar yardım istendiğini ve küçük hizmetlerinden ne ölçüde yararlandığını bilmediği için acı biçimde yakınan bir fabrika müfettişinden söz ettiğini anımsıyorum. Pratikte çalışan herkes, elbette, illikliğimizin bizi müttefiklerimizden yoksun bıraktığı benzer durumlara ilişkin pek çok örnek verebilir. Kendi başına “küçük”, ama yığın olarak ele alındığında paha biçilmez değerde olan bu hizmetler, sadece fabrikalarda değil, posta hizmetlerinde, demiryollarında, gümrüklerde, soylular arasında, din adamları arasında ve polis ve mahkemeler dahil yaşamın *her* alanında çalışanlar ve görevliler tarafından bize ulaştırılabilir ve ulaştırılmalıdır da! Gerçek bir partiye, gerçek bir militan devrimciler örgütüne sahip olsaydık, bu “yardımcılar”dan aşırı istemlerde bulunmazdık, onları “illegalite”nin en ortasına getirmekte öylesine acele etmezdik, tam tersine, pek çok öğreniminin resmi bir görevde “yardımcı” olarak “kısa vadeli” devrimciler olarak yapacaklarından çok daha fazlasını yapabileceklerini hesaba katarak, bunları çok dikkatli biçimde kullanırdık ve hatta böylesi işlevler için onları özel olarak eğitebilirdik. Ama yineliyorum, sadece sağlam biçimde kurulmuş ve etkin güçlerden yoksun bulunmayan bir örgütün böylesi taktikleri uygulamaya hakkı vardır.

ği çok sayıda “dışardan” unsurlar tarafından kendi yolundan saptırılabilceği korkusunu duymamıza bir neden yoktur. (Tam tersine, asıl bugün, amatörlüğün egemenliğiyle, bazı sosyal-demokratların *Credo*’ya eğilim gösterdiklerini ve sadece imgede sosyal-demokrat olduklarını görüyoruz.) Özcesi, uzmanlaşma, zorunlu olarak merkezileşmeyi hem öngörür ve hem de gerektirir.

Ama uzmanlaşmanın gerekliliğini mükemmel biçimde betimleyen B-v, kanımızca, aktardığımız savının ikinci kısmında bunun önemini küçümsüyor. B-v, işçi sınıfı devrimcilerinin sayısının yetersiz olduğunu söylüyor. Bu tümüyle doğrudur ve “yakın bir gözlemcinin değerli bildirimi”yle, sosyal-demokrasinin bugünkü bunalımının nedenlerine ve bunların altedilmesi için gerekli araçlara ilişkin görüşlerimizin tümüyle doğrulandığını bir kez daha belirtelim. Kitlelerin kendiliğinden uyanışının gerisinde kalan, genel olarak sadece devrimciler değildir, ama işçi devrimciler de işçi sınıfının kendiliğinden uyanışının gerisinde kalıyorlar. Bu *olgu*, “pratik” bakış açısından da, işçilere karşı görevlerimizle ilgili tartışmalar da sıkça ele aldığımız “pedagoji”nin sadece saçmalığını değil, aynı zamanda *siyasal gerici niteliğini* de açık kanıtlarla doğrular. Bu *olgu*, birinci ve en acil görevimizin, *parti faaliyetleri açısından* aydınlar arasından çıkan devrimcilerle aynı düzeyde olacak olan işçi sınıfı devrimcilerinin eğitime yardım etmek olduğunu tanıtlar (“parti faaliyetleri açısından” sözcüklerini vurguluyoruz, çünkü işçileri diğer yönlerden de aydınların düzeyine getirmek, her ne kadar gerekliyse de, ne öylesine kolaydır, ne de öylesine acil zorunluluktur). Bu nedenle, dikkati, *birincil olarak* işçileri devrimcilerin düzeyine *yükseltmeye* yöneltmelidir; ekonomist-

lerin yapmak istediği gibi “emekçi kitlelerin” düzeyine ya da *Svoboda*’nın yapmayı arzuladığı gibi “ortalama işçi”nin düzeyine (ve ekonomist “pedagoji”nin ikinci sıraya yükseltilmesiyle) *inmek* bizim görevimiz değildir. İşçiler için herkesçe anlaşılabilir yazının ve özellikle de en geri işçiler için herkesçe anlaşılabilir özel (elbette kaba değil) yazının gerekliliğini reddetmiyorum. Ama beni üzen şey, siyaset ve örgüt sorunları ile pedagojinin bu şekilde sürekli birbirine karıştırılmasıdır. Siz, “ortalama işçi”yle böylesine ilgilenen baylar, işçi sınıfı siyasetini ya da işçi sınıfı örgütünü tartışırken onlarla *yüksek perdeden konuşmayı* arzulamakla, gerçekte işçileri aşağılıyorsunuz. Ciddi konularda ciddi şeyler söyleyin; pedagojiyi, siyasetçilere ve örgütçülere değil, pedagoğlara bırakın! Aydın tabaka arasında da, ileri insanlar, “ortalama insanlar” ve “kitleler” yok mu? Aydın tabaka için de herkesçe anlaşılabilir yazın gerekliliğini kabul etmeyen kimse var mı? Böyle bir yazın yazılmıyor mu? Öyle birisini tasarlayın ki, lise ya da yüksek okul öğrencileri üzerine bir makalede, yeni keşifte bulunmuş gibi, önce “ortalama öğrenciler” örgütüne sahip olmak gerekir diye sürekli yineliyor. Böyle bir yazarın makalesi alay konusu olacaktır ve bunu da hak eder. Ona, eğer örgütlenme konusunda herhangi bir düşünceniz varsa bize bildirin ve kimin “ortalama”, kimin bunun üstünde, kimin bunun altında olduğuna biz kendimiz karar vereceğiz denecektir. Ama eğer örgütlenme konusunda *kendinize ait* düşünceniz yoksa, o zaman “kitleler” ve “ortalama insanlar” adına bütün çabalarınız sadece cansıkıcı olacaktır. Bilmelisiniz ki, “siyaset” ve “örgütlenme” sorunları kendi başlarına öylesine ciddidir ki, herhangi bir biçimde ele alınamaz, ancak ciddi bir biçimde ele alı-

nabilir. İşçileri (üniversite ve lise öğrencilerini de) bu sorunları kendileriyle *tartışabilmek için eğitebiliriz* ve *eğitmeliyiz*. Ama bu sorunlardan söz ettiğiniz anda, bunlara gerçek yanıtlar vermelisiniz; “ortalama”ya ya da “kitle-ler”e başvurmayın; boş deyimlerle ve komik laflarla konuyu geçiştirmeye çalışmayın.*

İşçi-devrimci, görevine tam olarak hazırlanabilmek için, aynı zamanda profesyonel bir devrimci olmalıdır. Bundan dolayı, B-v, işçi, günün on bir buçuk saatini fabrikada geçirdiği için, ajitasyon dışındaki öteki tüm devrimci işlerin “*zorunlu olarak*, büyük ölçüde çok az sayıda aydının omuzlarına yüklenmelidir” derken yanılmaktadır. Ama bu durum, “zorunluluk”tan kaynaklanmaz. Bu, geriliğimizden, *profesyonel* ajitator, örgütçü, propagandist, yazın dağıtıcısı vb. vb. olması için yetenekli her işçiye yardımcı olma görevimizi kabul etmememizden kaynaklanır. Bu açıdan, gücümüzü utanç verici biçimde harcıyoruz; özel bir özenle neyle ilgileneceğimizi ve neyi destekleyeceğimizi bilerek gücümüzü idareli kullanmayı beceremiyoruz. Almanlara bakın: onların gücü bizimkinin yüz katıdır. Ama gerçekten yetenekli ajitatorların vb. “ortalama”nın saflarından sıkça çıkmadığını çok iyi anlamışlardır. Bu neden-

* *Svoboda*, N° 1, s. 66’daki “Örgütlenme” başlıklı makalede şöyle yazıyor: “İşçi ordusunun ağır yürüyüşü, Rus Emegi adına ileri sürülecek tüm talepleri destekleyecektir” – elbette, burada Emek büyük E harfiyle yazılıyor. Ve yazar şöyle bağırıyor: “Ben, aydınlara hiç düşman değilim, ama [ama – Şchedrin bu sözcüğü şu anlamda çevirmiştir: Kulak, hiç bir zaman boynuzu geçemez!] – ama bir adam gelip de bana güzel ve büyüleyici sözler söyledi mi, ve bunların [kendisinin?] güzelliği ve diğer erdemleri yüzünden kabul edilmesini istedi miydi, her zaman fena halde canım sıkılır”. Evet, benim de her zaman “fena halde canım sıkılır”.

le, her yetenekli işçiyi, yeteneklerini geliştirebileceği ve yeteneklerini tam olarak kullanabileceği koşullarda yetiştirmeye çalışıyorlar: onu profesyonel ajitator yapıyorlar, onun faaliyet alanını genişletmeye, bir fabrikadan tüm sanayiye, tek bir yöreden tüm ülkeye yaymaya teşvik ediyorlar. O, kendi mesleğinde deneyim ve ustalık kazanıyor; bakış açısı genişliyor ve bilgisi artıyor; diğer yörelerdeki ve diğer partilerdeki ünlü siyasal önderleri çok yakından gözlemliyorlar; onların düzeyine yükselmeye ve işçi sınıfının ortamının bilgisi ile bu gözlemlerini ve profesyonel ustalıklı sosyalist inancın diriliğini kendi şahsında birleştirmeye çalışıyorlar. Çünkü proletarya, bunlar olmaksızın, çok iyi eğitilmiş düşmanlarına karşı inatçı bir mücadeleyi *sürdüremez*. İşçi kitleleri, Bebel ve Auer çapında insanları sadece bu yolla üretebilir. Ama siyasal olarak özgür bir ülkede büyük ölçüde özdevinimli olan şeyi, Rusya’da örgütlerimiz aracılığıyla bilerek ve sistemli biçimde yapmak zorundayız. Biraz yetenekli ve bir şeyler “vaadeden” bir işçi-ajitatorün fabrikada günde on bir saat çalışmasına *izin verilmemelidir*. Onun geçiminin parti tarafından karşılanmasını; uygun bir zamanda yeraltına geçebilmesini; eğer deneyimini artıracaksa, bakış açısını genişletecekse ve jandarmaya karşı mücadelede hiç olmazsa bir kaç yıl dayanabilecekse, onun faaliyet yerini değiştirmesini sağlamalıyız. Hareketin kendiliğinden yükselişi genişlik ve derinlik kazandıkça, işçi sınıfı kitleleri, kendi saflarından, sadece yetenekli ajitatorler değil, aynı zamanda yetenekli örgütçüler, propagandistler ve sözcüğün en iyi anlamıyla “pratikte çalışanlar” da (böyleleri, Rus ölçüsünde, çoğunlukla kendi alışkanlıklarında oldukça dikkatsiz ve ağır hareket eden aydınlarımız arasında öylesine azdır

ki) çıkartırlar. Yoğun hazırlıktan geçerek özel olarak eğitilmiş işçi-devrimcilerin (ve elbette, “bütün hizmet alanlarında”ki devrimcilerin) gücüne sahip olduğumuz zaman, devrime sonsuz bağlılık içinde olan bu güçler, en geniş işçi kitlelerinin sonsuz güvenini kazanmış olacaklarından, dünyadaki hiç bir siyasi polis bunlarla baş edemeyecektir. Biz, işçiler ve “aydınlar” için ortak olan profesyonel devrimci eğitim yolunda işçileri “teşvik etmek” için çok az şey yaptığımız için ve işçi kitleleri, “ortalama işçiler” vb. için “erişilebilir” olan şeyler konusunda aptalca konuşmalarımızla onları çokluk geriye çektiğimiz için doğrudan suçluyuz.

Diğer yönlerden olduğu gibi, bu yönden de, örgütsel çalışmamızın dar kapsamı, hiç kuşkusuz, doğrudan teorilerimizi ve siyasal görevlerimizi dar bir alana sıkıştırmamız yüzündendir (her ne kadar ekonomistlerin büyük çoğunluğu ve pratik çalışmadaki çıraklar bunu algılamıyorlarsa da). Kendiliğindenliğe boyuneğmenin, kitleler için “erişilebilir” olandan bir adım öteye geçme korkusu, kitlelerin acil ve doğrudan istemlerinin varolanlarından daha yükseğe çıkma korkusu yarattığı görülüyor. Korkmayın baylar! Anımsayınız ki, örgütlenme düzeyinde öylesine geri durumdayız ki, *daha* yükseğe çıkabileceğimiz düşüncesi saçmadır!

[...]

SONUÇ

Rus sosyal-demokrasisinin tarihi, üç ayrı döneme ayrılabilir:

Birinci dönem, on yılı kapsar, yaklaşık olarak 1884-1894 yılları. Bu dönem, sosyal-demokrasinin teorisinin ve programının yükseldiği ve pekiştiği dönemdir. Rusya'da bu yeni akımın yandaşlarının sayısı parmakla sayılabilir. Sosyal-demokrasi bir işçi sınıfı hareketi olmaksızın varlığını sürdürüyordu; bir siyasal parti olarak, rüşeym gelişim sürecinden geçiyordu.

İkinci dönem, üç-dört yılı kapsar – 1894-1898. Bu dönemde sosyal-demokrasi, sahnede, bir toplumsal hareket olarak, halk kitlelerinin yükselişi olarak, bir siyasal parti olarak görüldü. Bu, onun çocukluk ve erginlik dönemidir. Narodizmle mü-

cadele etme ve işçilerin arasına gitme tutkusu aydın tabaka arasında salgın hastalık hızında yayılıyordu; işçiler arasında grev eylemi genel bir tutkuydu. Hareket çok büyük ilerleme sağladı. Önderlerin çoğunluğu, Bay N. Mikhailovski'ye bir çeşit doğal sınır gibi görünen “otuz beş yaş”ına henüz ulaşmamış olan gençlerdi. Onlar, gençliklerinden dolayı, pratik çalışma için eğitimsizdiler ve şaşılacak hızla sahneyi terk ettiler. Ama çoğu durumda onların çalışma alanı çok genişti. Onların pek çoğu devrimci düşünceye *Narodnaya Volya* yandaşı olarak başlamışlardı. Hemen hemen hepsi gençliklerinde terörist kahramanlara coşkuyla tapıyorlardı. Bu kahramanlık geleneğinin büyüleyici etkisinden kurtulmak için bir mücadele gerekti ve bu mücadeleye, *Narodnaya Volya*'ya sadık kalmaya karar vermiş ve genç sosyal-demokratların derin saygı duydukları kimselerle kişisel ilişkilerin kesilmesi eşlik etti. Bu mücadele, onları kendilerini eğitmeye, değişik akımların illegal yayınlarını okumaya ve legal narodizmin sorunlarını yakından incelemeye zorladı. Bu mücadelede eğitilen sosyal-demokratlar, kendi yollarını aydınlatan marksist teoriyi ya da otokrasiyi devirme görevini “bir an bile” unutmaksızın işçi sınıfı hareketi içine girdiler. 1898 ilkbaharında partinin oluşması, bu dönemin sosyal-demokratlarının en çarpıcı ve aynı zamanda *son* eylemleri oldu.

Üçüncü dönem, gördüğümüz gibi, 1897'de hazırlanmıştı ve 1898'de kesin olarak ikinci dönemin yerini aldı (1898-?). Bu, bölünme, dağılma ve yalpalama dönemiydi. Erginlik döneminde bir gencin sesi çatlaklaşır. Ve bu dönemde Rus sosyal-demokrasisinin sesi öyle çatlaklaşmaya başladı, uyumsuz notalar çalınmaya başlandı – bir yandan Bay Struve ve Prokopoviç'in, Bulgakov ve

Berdyayev'in yazılarında, diğer yandan V. İ-n ve R. M.'nin, B. Kriçhevski ve Martinov'un yazılarında. Ama sadece yolunu şaşırıp dolanıp duran ve ge-rileyen önderlerdi; hareketin kendisi büyümesini sürdürdü ve büyük adımlarla ilerledi. Proleter mücadele işçilerin yeni tabakalarına yayıldı, Rusya çapında genişledi ve aynı zamanda, dolaylı olarak, öğrenciler arasında ve nüfusun diğer tabakaları arasında demokratik ruhun canlanmasını teşvik etti. Yine de önderlerin siyasal bilinci, kendiliğinden yükselişin genişliği ve gücü karşısında teslim oldu; sosyal-demokratlar arasında başka bir tip egemen oldu – hemen hemen sadece “legal marksist” yazınla eğitilmiş, kitlelerin kendiliğindenliği önderlerden daha çok siyasal bilinç talep ettikçe yetersizliği daha çok kanıtlanan parti çalışanları tipi. Önderler, sadece teori (“eleştiri özgürlüğü”) ve pratik (“amatörlük”) bakımından geri kalmadılar, geri kalmışlıklarını bir sürü görkemli savlarla haklı göstermeye çalıştılar. Sosyal-demokras-i, legal yazında Brentano yandaşları tarafından ve illegal yazında kuyrukçular tarafından *trade-union*culuk düzeyine alçaltılıyordu. Özellikle sosyal-demokratların “amatörlükleri” sosyalist olmayan devrimci akımların canlanmasına yol açınca, *Credo* programı işleme konuldu.

Ve eğer okur, *Raboçeye Dyelo*'ya aşırı ayrıntılı olarak değindiğim için beni kınarsa, kendisine yanıt olarak şunu söyleyeceğim: *Raboçeye Dyelo*, bu üçüncü dönemin “ruhunu” dikkat çekici biçimde yansıttığı için “tarihsel” önem kazanmıştır.* Dağınıklığı ve yalpalamayı, “eleştircilik”e, “ekonomizm”e ve terörizme ödünler vermeye hazır oluşu en iyi ifade edebilecek olan kişi, tutarlı R. M. değil, ama rüzgara göre yön değiştiren Kriçhevski'ler ve Martinov'lardır. Bu dönemin ayırıcı

özelliği, bazı “mutlak” a tapanların sergilediği pratik çalışmayı küçümseme değil, ama bulanık küçük pratik ile teoriyi bütünüyle önemsememenin bileşimidir. Bu dönemin kahramanlarının teoriyi kabalaştırma girişimlerinde “görkemli deyimler” i doğrudan reddetmeleri fazlaca önemli değildir. Bilimsel sosyalizm, bütünsel bir devrimci teori olmaktan çıkartıldı ve her yeni çıkan Alman ders kitabının içeriğiyle “özgürce” sulandırılan bir bula- maç haline geldi; “sınıf mücadelesi” sloganı daha geniş ve daha enerjik faaliyetin itici gücü olmak- tan çıktı, “ekonomik mücadele siyasal mücade- leyle kopmaz bağlarla bağlı” olduğundan beri bir çeşit merhem görevi gördü; parti düşüncesi, mili- tan bir devrimciler örgütü için bir çağrı görevi gör- medi, ama bir ölçüde “devrimci bürokrasi” yi ve “demokratik” biçimlerle çocukça oynamayı haklı göstermek için kullanıldı.

Bu üçüncü dönemin ne zaman sona erece- ğini ve dördüncü dönemin (pek çok belirti tara- findan müjdeleniyor) ne zaman başlayacağını bil- miyoruz. Tarihten bugüne ve kısmen de geleceğe geçiş durumundayız. Ama kesinlikle inanıyoruz ki, dördüncü dönem, militan marksizmin pekiş- mesine yol açacaktır, Rus sosyal-demokrasisi er- ginliğin tüm gücüyle bu krizden çıkacaktır, opor- tünist artçı, en devrimci sınıfın gerçek öncüsüyle “yer değiştirecektir”.

Böylesi bir “yer değiştirme” için çağrıda bu-

* Şu Alman sözüyle de yanıt verebilirim: *Den Sack Schlägt man, den Esel meint man* (Eşeğe kızıp semeri dövmek). Sadece *Raboçeye Dyelo* değil, aynı zamanda moda olan “eleştiricilik” e kapılan pratikte çalışanlar ve teorisyenler kitlesi de kendiliğin- denlik sorununda şaşkına dönmüş durumdalar ve siyasal ve ör- gütsel görevlerimizin sosyal-demokrat kavrayışından *trade-uni- oncu* kavrayışa geçiyorlar.

lunarak ve yukarda açıkladıklarımızı özetleyerek,
“ne yapmalı?” sorusuna şu kısa yanıtı verebiliriz:
Üçüncü döneme son verin.

1901 yazı ile Şubat 1902
arasında yazıldı
İlk kez, Mart 1902’de
Dietz tarafından
Stuttgart’ta yayınlandı

Foreign Languages Press, Pekin, 1973;
Toplu Yapıtlar, Cilt 5, s. 347-530,
Moskova, 1961

DEVİRİMCİ MACERACILIK

I

Rusya tarihinin dev adımlarla ilerlediği fırtınalı günler yaşıyoruz ve bazen her yıl, durgun geçen onlarca yıldan çok daha büyük öneme sahip. Reform sonrasının yarım yüzyıllık sonuçlarını çıkartılıyor ve gelecekteki uzun, çok uzun yıllarda bütün ülkenin kaderini belirleyecek toplumsal ve siyasal yapının temel taşları döşeniyor. Devrimci hareket şaşırtıcı bir hızla gelişiyor – ve “bizim akımlarımız” da alışmadık bir hızda olgunlaşıyor (ve çürüyor). Rusya gibi hızla gelişen kapitalist bir ülkenin sınıf sisteminde sıkıca kök salmış akımlar hemen kendi düzeylerine ulaşırlar ve bağlı oldukları sınıflara yaklaşırlar. Bay Struve’nin

evrimi buna bir örnektir; devrimci işçiler bir buçuk yıl önce kendisinden bir marksistin “maskesini düşürme”sini istemişlerdi, şimdi ise kendisi maskesiz bir biçimde, dünyalıklarıyla ve ağırbaşlı yargılarıyla kibirlenen liberal toprak sahiplerinin lideri (ya da uşağı mı?) olarak ortaya çıkmış bulunuyor. Diğer yandan, sadece aydınların belirsiz ve ara kesimleri tarafından savunulan geleneksel tutarsız görüşleri ifade eden akımlar, belli sınıflarla *uzlaşmak* için yaygaracı bildiriler yayınlamaya, olayların gürültüsü arttıkça daha yaygaracı bildiriler yayınlamaya çalışıyorlar. “Hiç olmazsa cehennem yaygarası kopartalım”⁶⁶ – olayların girdabına kapılmış ve ne teorik ilkeleri, ne de toplumsal kökleri olmayan devrimci düşünceli bireylerin sloganı budur.

Yüzleri gittikçe daha açık biçimde ortaya çıkan “sosyalist-devrimciler” de bu “yaygaracı” akımlara mensupturlar. Proletaryanın, bu çehreye daha iyi bakmasının ve toplumun gerçek devrimci sınıfıyla yakın bağları olmadan ayrı bir akım olarak varlıklarını sürdüremeyeceklerini daha çok hissettikçe, inatla proletaryanın dostluğunu kazanmaya çalışan bu insanların gerçek niteliklerine ilişkin açık bir düşünce sahibi olmasının tam zamanıdır.

Üç durum, sosyalist-devrimcilerin gerçek yüzlerinin açığa çıkartılmasına hizmet etti. Bunlardan birincisi, devrimci sosyal-demokratlar ile “marksizmin eleştirisi” bayrağı altında kafalarını kaldıran oportünistler arasındaki bölünmedir. İkincisi, Balmaşov’un Sipyagin suikasti ve bazı devrimcilerin duygularında yeniden terörizme doğru bir dönüşün ortaya çıkması. Üçüncüsü ve asıl olarak da, iki sandalye arasında oturmayı alışkanlık haline getirmiş ve hiç bir programa sa-

hip olmayan kimseleri iş işten geçtikten sonra bir program taslağıyla ortaya çıkmaya zorlayan son köylü hareketleri. Bir gazete makalesinde ancak tartışmanın ana noktalarını özetlemenin olanaklı olduğunu, büyük olasılıkla bu konuyu yeniden ele alacağımızı ve bir dergi ya da broşürde daha ayrıntılı olarak ortaya koyacağımızı⁶⁷ belirterek bu üç durumu incelemeyi sürdürüelim.

Sosyalist-Devrimciler sonunda *Vestnik Russkoi Revolutsi*'nin⁶⁸ 2. sayısında bir teorik ilke duyurusuyla ortaya çıkmaya karar verdiler ve “Dünyanın Gelişimi ve Sosyalizmin Bunalımı” başlıklı imzasız bir başyazı yayınladılar. Teori konularında tam bir ilkesizlik ve yalpalamaya ilişkin (ve ayrıca bunu büyük bir belagat ardına gizleme sanatı konusunda) açık bir düşünce edinmek isteyen herkese bu makaleyi şiddetle öneririm. Bu son derece dikkate değer makalenin tüm içeriği bir kaç sözcükle ifade edilebilir. Sosyalizm bir dünya gücü olarak büyümüştür, ama bugün sosyalizm (=marksizm), oportünistlere (“eleştiriciler”) karşı devrimcilerin (“ortodoks”) savaşının bir sonucu olarak ayrışmaktadır. Biz Sosyalist-Devrimciler, “elbette” oportünizme hiç bir zaman sempati duymadık, ama bizi bir dogmadan kurtaran “eleştiri”den büyük sevinç duyuyoruz; biz de bu dogmanın revizyonu için çalışıyoruz – her ne kadar eleştiri yoluyla (burjuva-oportünist eleştiri hariç) göstereceğimiz hiç bir şeyimiz yoksa da, her ne kadar henüz hiç bir şeyi revize etmemişsek de, yine de teoriden kurtulmuş olmamız herkesin gözünde bizim değerimizi artırmaktadır. Teoriden kurtulmuş insanlar olarak, genel birliği kararlılıkla savunmamız ve ilkeler üzerine yapılan tüm teorik tartışmaları şiddetle mahkum etmemiz bize her şeyden daha çok değer kazandırmaktadır. *Vest-*

nik Russkoy Revolutsiy (N° 2, s. 127) bütün ciddiyetiyle bize güvence veriyor: “Ciddi bir devrimci örgüt, her zaman bölünmeye yol açan toplumsal teori sorunları tartışmasını bir yana bırakmalıdır, ama yine de bu elbette teorisyenlerin kendi çözümlerini aramalarını engellememelidir.” – ya da daha açık ifadeyle söylersek: bırakın yazarlar yazsın, okurlar okusun⁶⁹ ve onlar bu işlerle uğraşırken, biz de geride kalan boşluktan sevinç duyacağız.

Şüphesiz, sosyalizmden sapan bu teorinin ciddi bir tahliline girişmek (uygun tartışmalar halinde girilebilir) gereksizdir. Kanımızca, sosyalizmin bunalımı, en azından ciddi sosyalistlerin daha kararlı bir tutum almaları için, kendileri ile yalpalayan ve güvenilmez unsurlar arasına daha kesin çizgi çekmek için teoriye bir kat daha ilgi göstermelerini zorunlu kılar. Ama Sosyalist-Devrimcilerin kanısına göre, eğer kafa karışıklığı ve ayrılıklar “Almanlar arasında bile” olanaklıysa, biz Rusların nereye sürüklendiğimiz konusundaki cehaletimizle övünmemiz bir tanrı buyruğudur. Kanımızca, teori yokluğu, bir devrimci akımın varolma hakkını ortadan kaldırır ve er ya da geç kaçınılmaz olarak siyasal iflasa mahkum eder. Ama sosyalist-devrimcilere göre, teori yokluğu, “birlik için” en mükemmel, en uygun bir şeydir. Gördüğünüz gibi, farklı diller konuştuğumuz için onlarla anlaşmaya ulaşmamız olanaksızdır. Tek bir umut var: dogmanın yok edilmesinden söz eden (yalnız daha ciddi olarak) ve “bizim” işimizin (proletaryaya çağrıda bulunan her burjuvazinin işi budur) bölünmek değil, birleşmek olduğunu söyleyen Bay Struve tarafından belki akılları başlarına getirilecektir. Sosyalist-devrimciler, Bay Struve’nin yardımıyla, birlik amacı için sosyalizmden kur-

tulmak ile sosyalizmden kurtulmak için birliğin *gerçekte ne anlama geldiğini* hiç görmeyecekler mi?

Şimdi ikinci noktaya, terörizm sorununa geçelim.

Sosyalist-devrimciler, Rusya devrimci hareketinin deneyimlerinin yararsızlığını açıkça kanıtladığı terörizmin savunulmasında, sadece kitleler arasında çalışmayla bağlantılı olarak terörizmi kabul ettiklerini ve bu nedenle de Rusya sosyal-demokratlarının bu mücadele yönteminin yararını çürütmek için (gerçekte uzun süre önce çürütölmüş bulunuyor) ileri sürdükleri savların kendileri için geçerli olmadığını söylerken yüzleri morarmış olarak konuşuyorlar. Burada, onların “eleştirii”ye karşı tutumlarına çok benzer bir durum yineleniyor. Sosyalist-devrimciler bir yandan biz oportünist değiliz diye haykırıyorlar, diğer yandan sırf oportünist eleştiriler nedeniyle proleter sosyalizmi dogmasını rafa kaldırıyorlar. Sosyalist-devrimciler, bir yandan teröristlerin hatalarını yineleniyoruz, dikkatleri kitle içinde çalışmadan saptırmıyoruz diye bize güvence verirken, diğer yandan Balmaşov’un Sipyagin suikastı gibi eylemleri, her ne kadar herkes bu eylemin kitlelerle hiç bir bağlantısı olmadığını, dahası sürdürüldüğü sürece de olmayacağını –bu terörist eyleme kendisini adanmış insanlar, kitlelerin bir kısmının belli bir eylemini ya da desteğini ne hesaba katmışlardır ne de ummuşlardır– biliyor ve görüyorsa da, partiye coşkuyla öneriyorlar. Bütün saflıklarıyla sosyalist-devrimciler, kendilerinin terörizmin tarafını tutmalarıyla, ilk baştan itibaren, kendi sınıf mücadelesini yürüten devrimci sınıfın bir partisi olmaya çalışmaksızın işçi sınıfı hareketinden her zaman ve hala kendilerini uzak tuttukla-

nı gerçeğiyle olan yakın bağlantıyı anlayamıyorlar. Ateşli güvenceler, böylesine zorlu alıştırma gerektiren bir şeyin değeri konusunda kişiyi çok sık tereddüde ve kuşkuya düşürür. Bu güvencelerden bıkmadılar mı? – Sosyalist-devrimcilerin güvencelerini okurken sıkça şu sözler aklıma geliyor: “Biz, terörizmle, kitleler arasında çalışmayı arka plana atmıyoruz”. Üstelik bu güvenceler, kitleleri gerçekten uyandıran sosyal-demokrat işçi hareketinden daha şimdiden kopmuş olan, herhangi bir teori parçasına sarılarak bu hareketten kopmayı sürdüren kişilerden geliyor.

“Sosyalist-Devrimciler Partisi” tarafından 3 Nisan 1902’de yayınlanan bildiri, yukarda ifade edilenlere çok iyi bir örnek oluşturabilir. Bu bildiri, en gerçekçi, şimdiki yöneticilerine çok yakın, en özgün bir kaynaktır. *Revolutsionnaya Rossiya*’nın⁷⁰ (n° 7, s. 24)* değerli tanıklığına göre, bu bildirideki “terörist mücadele sorununun sunumu”, “parti görüşleriyle” de “tamamen uyuşmaktadır”.

3 Nisan bildirisi, olağanüstü titizlikle teröristlerin “en son” savlarının kalıbını izliyor. İlk göze çarpan sözler şunlar oluyor: “Biz, terörizmi, kitle arasında çalışmanın yerine değil, kesinlikle bu ça-

* *Revolutsionnaya Rossiya*’nın bu noktada bazı hilebazlıklar yaptığı da doğrudur. Bir taraftan “tamamen uyuşmaktadır” demek, diğer yandan “abartılar” konusunda imalarda bulunmak. Bir yandan *Revolutsionnaya Rossiya* bu bildirinin Sosyalist-Devrimciler’in “bir grubu”ndan geldiğini söylüyor, diğer yandan bildirinin üzerinde “Sosyalist-Devrimci Parti tarafından yayınlanmıştır” ifadesi yer alıyor. Dahası, bildiride *Revolutsionnaya Rossiya*’nın sloganı (“Haklarınızı mücadeleyle elde edeceksiniz”) yer alıyor. *Revolutsionnaya Rossiya*’nın bu hassas noktaya dokunmayı uygunsuz bulmasını anlıyoruz, ama böylesi durumlarda saklambaç oynamanın da çok yakışsız olduğuna inanıyoruz. “Ekonomizm”in varlığı da devrimci sosyal-demokrasi için uygunsuzdur, ama hiç kimseyi en küçük biçimde yanıltmaya kalkışmaksızın onu teşhir etmiştir.

lışma için ve bu çalışmayla birlikte savunuyoruz”. Özellikle göze çarpıyor, çünkü bu sözler metnin geri kalan kısmında üç kez olabildiğince büyük harflerle basılmış (şüphesiz bu, *Revolutsionnaya Rossiya*’nın yinelediği bir hiledir). İşte bu kadar basit! “Yerine değil, birlikte”yi sadece siyah harflerle dizeceksin ve sosyal-demokratların bütün savlarını, tarihin öğrettiği her şeyi yerle bir edeceksin. Ama bildiriye tümüyle okuyun ve göreceksiniz ki, siyah harflerle ifade edilen güvence, kitlelerin adını boş yere anmaktadır. “Emekçi halkın karanlığın içinden çıkacağı” ve “güçlü halk dalgasının demir kapıları paramparça edeceği” gün, “ne yazık!” (harfi harfine “ne yazık!”) “hala çok uzakta ve gelecekte kurbanlar için çalacak çanları düşünmek korkunç!”. Bu sözler, “ne yazık hala çok uzakta” sözleri, kitle hareketini anlamayı başaramadıklarını ve kitle hareketine inanmadıklarını göstermiyor mu? Bu sav, henüz yükselmeye başlayan emekçi halkı bilerek küçümsemek değil mi? Ve sonuçta, gerçekte boş ve saçma olan bu basmakalıp sav daha iyi savunulsaydı bile, emekçi halk olmaksızın bütün bombalar güçsüz, açıkça güçsüz olduğu için bundan çıkarılacak sonuç, siyah harflerle dizilmiş terörizmin yararsızlığı olurdu.

Bir de şunu dinleyin: “İndirilen her terörist darbe, otokrasinin gücünün bir parçasını koparıyor ve bütün bu gücü [!] özgürlük için savaşanların tarafına aktarıyor [!].” “Ve eğer terörizm sistemli olarak uygulanırsa [!], sonuçta terazinin kefesinin bizim tarafımıza ağır basacağı açıktır.” Evet, gerçekten herkesin açıkça göreceği gibi, teröristlerin en büyük önyargılarından birisi en büyük biçimiyle karşımızda duruyor: siyasal suikastların kendisi “güç aktarır”! Böylece, bir yandan

güç aktarım teorisi, diğer yandan “yerine değil, birlikte”... Acaba bu güvenceleri vermekten bıkmadılar mı?

Ama bu daha başlangıç. Gerçek şey şimdi geliyor. “Darbeyi kime indiriyoruz?” diye soruyor sosyalist-devrimcilerin partisi ve yanıtlıyor: Çara değil, bakanlara; çünkü “çar işlerin aşırı gitmesine izin vermez” (!!Bunu nasıl keşfettiler acaba??) ve zaten “bu daha kolaydır” (söyledikleri harfi harfine bu!): “Hiç bir bakan kendisini sarayda bir kalede olduğu gibi gizleyemez”. Ve bu sav, sosyalist-devrimcilerin bir “teori” modeli olarak ölümsüzleştirilmeyi hak eden akıl yürütmeye sona eriyor. “Otokrasinin kalabalığa karşı askerleri var; devrimci örgütlere karşı gizli ve üniformalı polisleri var; sürekli ve hatta birbirinden habersiz olarak[!] saldırıya hazırlanan ve saldıran bireylerden ve küçük gruplardan onu kim koruyacak?” (Nasıl bir “onu”dur bu? Otokrasi mi? Yazar, farkında olmadan, hedef olarak darbe indirilmesi daha kolay olan bir bakanla otokrasiyi bir tutuyor!) “Kıvraklığa karşı işe yarayacak bir güç yoktur. Bu nedenle görevimiz açıktır: Otokrasinin her zalimini, otokrasinin bize bıraktığı [!] tek araçla, ölümle ortadan kaldırmak.” Sosyalist-devrimciler, kitle arasında çalışmayı arka plana atmadıklarına ya da terörizmi savunarak bu çalışmayı karmakarışık yapmadıklarına ilişkin sayfalarca güvenceler verseler de, onların laf seli, bildiriden aktardığımız bölümün ifade ettiği çağdaş teröristin gerçek psikolojisini reddedemez. Güç aktarma teorisi, sadece geçmiş deneyimleri değil, aynı zamanda bütün sağduyuyu da altüst eden kıvraklık teorisinde doğal tümleyicisini bulur. Devrimin tek “umudu” “kalabalık”tır; sadece bu kalabalığı yöneten (sözde değil, eylemde) devrimci bir örgüt

polise karşı savaşabilir – bu, işin alfabesidir. Bunu kanıtlamak zorunda kalmak utanç verici. Ama sadece her şeyi unutmuş ve kesinlikle hişbir şey öğrenmemiş kişiler, otokrasinin askerler tarafından kalabalıktan ve polis tarafından devrimci örgütlerden “korunabileceği”, ama bakanları avlayan bireylerden hiç bir *kurtuluşun* olmadığı yolundaki uydurma gülünç aptallığa vararak “başka bir sonuca” ulaşabilirler!!

Yanlışlığının anlaşılacağına inandığımız bu uydurma sav, hiç de garip değildir. Tersine öğreticidir, çünkü saçmalığı indirgendiğinde, teröristlerin “ekonomistler”le (belki merhum “ekonomizm”in eski temsilcileriyle mi? diye sorulabilir) paylaştıkları temel hatası ortaya çıkar. Bu hata, daha önce pek çok kez belirttiğimiz gibi, hareketimizin temel kusurunu *kavrayamamalarıdır*. Hareketin son derece hızlı büyümesi nedeniyle önderler kitlelerin gerisinde kaldılar, devrimci örgütler proletaryanın devrimci faaliyetinin düzeyine ulaşamadılar, kitlelerin önünde yürümeyi ve yönetmeyi başaramadılar. Hareketi birazcık tanıyan dürüst bir insan bile böyle bir çelişkinin varlığından şüphe duymaz. Ve böyle olunca da, günümüzün teröristlerinin aynı akılsızlığa, ama tam zıt yönden varan tersyüz edilmiş gerçekte “ekonomistler” olduğu açıktır. Devrimcilerin şimdiden harekete geçmiş kitleleri yönetme güçlerinin ve araçlarının *yetersiz* olduğu bir zamanda, birbirini tanımayan bireylerin ve grupların bakanları öldürmeye girişmesini örgütlemek gibi terörist eylemlere başvurmak için çağrı yapmak, sadece kitle arasındaki çalışmayı parçalamakla *kalmaz*, aynı zamanda çalışmanın tümüyle dağılmasına yol açar.

3 Nisan bildirisinde şunları okuyoruz: “Biz devrimciler çekingen kümeler halinde bir ara-

ya gelmeye alışkınsızdır ve hatta [N. B.*] son iki-
üç yılda ortaya çıkan yeni, cesur ruh, bireylerden
daha çok kalabalığın duyarlılığını yükseltmeye ya-
ramıştır.” Bu sözler, istemeyerek, bir gerçeği ifa-
de ediyor. Ve terörizmin propagandacılarını geri
püskürten de işte bu gerçektir. Bu gerçekten, her
aklı başında sosyalist, grup eylemini daha enerjik,
daha cesur ve daha uyumlu bir biçimde kullan-
mak gerektiği sonucunu çıkarır. Ama Sosyalist-
Devrimciler şu sonucu çıkartıyorlar: “Ateş et, kıv-
rak birey, halkın kümelenmesi, ne yazık, hala çok
uzakta ve üstelik bu kümenin karşısında askerler
var”. Bu, tüm akıl yürütmeye meydan okuyor bey-
ler!

Bildiri, kışkırtıcı terörizm teorisini de eksik et-
memiş. Bize deniyor ki: “Bir kahramanın girişti-
ği tek tek çarpışmalar, bizim mücadele ruhumu-
zu ve cesaretimizi yükseltiyor”. Ama mücadele
ruhunu ve cesareti gerçekten yükseltenin, *sade-*
ce kitle hareketinin yeni biçimleri ya da bağımsız
mücadele için kitlelerin yeni kesimlerinin uyanı-
şı olduğunu *hepimiz* biliyorduk ve bugün görüyo-
ruz. Oysa tek tek çarpışmalar, Balmaşov’ların yü-
rüttüğü *tek tek çarpışmalar* olarak kaldığı sürece,
yalnızca kısa bir süre heyecan uyandıran anlık bir
etki yaratır, ama dolaylı olarak da kayıtsızlığa ve
gelecek *sefere* kadar pasif bir bekleyişe yol açar.
Ayrıca şu güvence veriliyor: “her terörizm alevi zi-
hinleri aydınlatır”; ne yazık ki, terörizmi öğütle-
yen sosyalist-devrimciler partisi için bunun doğru
olduğunu göremedik. Bize büyük iş-küçük iş te-
orisi sunuyorlar. “Daha büyük güce, daha büyük
olanağa ve kararlılığa sahip olanlar küçük [!] iş-
lerle yetinmesinler; büyük bir dava için kendileri-

* Burasına dikkat. -ç.

ne iş bulsunlar ve kendilerini ona adasınlar – kitle arasında terörizm propagandası [!], terörist girişimlerin... çapraşık hazırlıkları... [kıvraklık teorisi çoktan unutulmuş!].” Nasıl da şaşırtıcı bir akıl bu: aşağılık Plehve’nin yerini alacağı aşağılık Sip-yagin’dan öç almak amacıyla bir devrimcinin yaşamını feda etmek – bu büyük. Ama örneğin, bir silahlı gösteri için kitleleri hazırlamak – bu küçük iş. Bu nokta *Revolutsionnaya Rossiya*’nın 8. sayısında açıklanmıştır: “Belirsiz ve uzak bir geleceğin konusu olan” silahlı gösterilerle ilgili “yazmak ve konuşmak kolaydır, ama şimdiye kadar bu konuşmalar sadece teorik nitelikte kalmıştır.” Sağlam sosyalist inancın sınırlamalarından, her çeşit ve her bir halk hareketinin zahmetli deneyiminden azat olan kişilerin bu dilini çok iyi biliriz! Onlar, hemen elle tutulur ve heyecanlandırıcı sonuçlar ile pratikliği birbirine karıştırırlar. Sınıf tavrına sıkıca bağlı kalmayı ve hareketin kitle niteliğini korumayı istemek, onlar için, “muğlak” “teori” yapmaktır. Onların gözünde, kesinlik, her düşünceye kölece boyun eğmektir ve ... bu boyun eğmenin sonucu olarak da her seferinde kaçınılmaz olarak aciz kalmaktır. Gösteriler başlayınca, bu kişilerin dudaklarından sonun başlangıcı konusunda kana susamış sözcükler dökülür. Gösteriler durunca, acizlik içinde kolları aşağı iner ve bir çift çizmeyi eskitecek zaman bulmadan hemen bağırmaya başlarlar: “Halk, ne yazık, henüz çok uzaklarda...”. Çarın uşakları tarafından yeni bir zulüm başlatıldığında, bu zulme geniş kapsamlı bir *yanıt* olabilecek “kesin” bir önlem, hemen “güç aktarımı” sağlayacak bir önlem gösterilmesini isterler ve bu aktarımı sağlayacaklarına gururla söz verirler! Bu kişiler, güç “aktarımı”nı sağlama sözünün siyasal maceracılık olduğunu ve bu

maceracılıklarının da ilkesizlikten kaynaklandığını anlayamıyorlar.

Sosyal-demokratlar, her zaman maceracılığa karşı uyarıda bulunacaklar ve kaçınılmaz olarak tam bir düş kırıklığıyla sonuçlanan hayalleri amansızca teşhir edeceklerdir. Devrimci bir partinin, sadece devrimci bir sınıfın hareketine *gerçekten* kılavuzluk [aynen böyle] ettiği zaman kendi adına layık olacağını akıldan çıkarmamalıyız. Herhangi bir halk hareketinin sonsuz biçimlere sahip olduğunu, sürekli yeni biçimler geliştirdiğini ve eskileri attığını, değişiklikler yaptığını ya da eski ve yeni biçimlerin yeni bileşimlerini yarattığını akıldan çıkarmamalıyız. Mücadelenin araçlarının ve yöntemlerinin oluşturulması sürecine etkin biçimde katılmak bizim görevimizdir. Öğrenci hareketi keskinleştğinde, öğrencilerin yardımına koşmaları için işçilere çağrıda bulunmaya başladık (bkz. *İskra*, N° 2), ama bunu, gösterilerin biçimlerini önceden kestirmeye kalkışmadan, hemen bir güç aktarımıyla, zihinlerin aydınlanmasıyla ya da özel bir kıvraklıkla sonuçlanacağı vadedinde bulunmadan yaptık. Gösteriler pekiştğinde, gösterilerin örgütlenmesi ve kitlelerin silahlandırılması için çağrıda bulunmaya başladık ve bir halk ayaklanması hazırlama görevini ortaya koyduk. Ülke olarak şiddeti ve terörizmi hiç reddetmeksizin, kitlelerin doğrudan katılımını getirecek ve bu katılımı güvenceye alacak şiddet biçimlerinin hazırlığı için çalışılmasını istedik. Bu görevin zorluklarına gözlerimizi kapatmıyoruz, ama bunun “belirsiz ve uzak bir geleceğin” konusu olduğuna ilişkin itirazlara aldırmadan, bu görevi yerine getirmek için kararlılıkla ve sabırla çalışacağız. Evet beyler, biz sadece hareketin geçmişteki biçimlerini değil, gelecekteki biçimlerini de sa-

vunuyoruz. Biz, geçmiş tarafından mahkum edilmiş şeylerin “kolay” bir tekrarını değil, gelecek vaadeden uzun ve güç bir çalışmayı yeğliyoruz. Biz, basmakalıp dogmalara karşı lafta savaş açan, ama pratikte güç aktarma, büyük iş-küçük iş ayrımı teorileri gibi ve elbette tek tek çarpışmalar teorisi gibi güvelenmiş ve zararlı basmakalıp görüşleri savunanları her zaman teşhir edeceğiz. 3 Nisan bildirisi şöyle sona eriyor: “Eski çağlarda halk savaşları nasıl halk önderlerinin tek tek çarpışmalarıyla verildiyse, bugün de teröristler Rusya’nın özgürlüğünü otokrasiye karşı tek tek çarpışmalarla kazanacaklardır.” Böyle cümleleri sadece yinelemeleri bile çürütölmeleri için yeterlidir.

Devrimci çalışmasını gerçekten proletaryanın sınıf mücadelesiyle bağlantılı olarak yürüten herkes, proletaryanın (ve onu destekleyecek halk kesimlerinin) çok sayıda acil ve doğrudan talebinin yerine getirilmeden öylece kaldığını çok iyi bilir, görür ve hisseder. Bir çok yerde, geniş bir bölgede emekçi halk gerçekten eyleme geçmek için elinden geleni yapmaktadır ve onların bu çabaları, yayınların ve önderlerin azlığı, devrimci örgütlerin güç ve araç eksikliği yüzünden boşa gitmektedir. Ve kendimizi, uzun zamandır Rus devriminin başına şer alameti gibi çöreklenmiş bulunan aynı kısır döngünün içinde buluruz – bulduğumuzu görürüz. Bir taraftan yeterince aydınlatılmamış ve örgütlendirilmemiş kalabalığın devrimci çabası boşa giderken, diğer yandan düzenli biçimde ilerleme ve kitlelerle el ele çalışma olanağına olan güvenini yitirmiş “kıvrak bireyler”in açtığı ateşin dumanı içinde kaybolur.

Ama her şey yine de yoluna konulabilir yoldaşlar! Gerçek bir davaya olan inancın yitirilmesi, bir kural değil, istisnadır. Terörist eylemlere giriş-

me eğilimi, geçici bir ruhsal durumdur. Öyleyse, sosyal-demokratlar saflarını sıklaştırsınlar ve devrimcilerin militan örgütü ile Rusya proletaryasının kitle kahramanlığını tek bir bütün içinde birleştirsınler!

İskra, N° 23
1 Ağustos 1902

Toplu Yapıtlar, Cilt 6, s. 186-200,
Moskova, 1961

ÖRGÜTSEL GÖREVLERİMİZ ÜZERİNE BİR YOLDAŞA MEKTUP⁷¹

Sevgili yoldaş,

“St. Petersburg Devrimci Partisinin Örgütlenmesi” için hazırladığınız taslağın eleştirilmesi isteğinizi memnuniyetle yerine getiriyorum. (Anlaşılan, bununla, St. Petersburg’daki Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisinin çalışmalarının örgütlenmesini kastediyorsunuz.) Ortaya koyduğunuz sorun öylesine önemli ki, St. Petersburg Komitesinin bütün üyeleri ve hatta genel olarak tüm Rusya sosyal-demokratları bu sorunun tartışılmasına katılmalıdırlar.

Her şeyden önce, “Birlik”in eski (dediğiniz gibi, “birlik tipi”) örgütlenmesinin elverişsizliğine ilişkin açıklamanıza tümüyle katıldığımı belirtmek isterim. *Raboçeye Dyelo* taraftarlarının “de-

mokratik” ilkeleri zemininde kibirle ve inatçılıkla şampiyonluğunu yaptıkları sözde seçim sisteme, ilerici işçiler arasında ciddi bir eğitimin ve devrimci öğretimin yokluğuna ve işçilerin aktif çalışmadan kopmalarına işaret ediyorsunuz.

Durum tam olarak şöyle: 1) ciddi bir eğitimin ve devrimci öğretimin yokluğu (sadece işçiler arasında değil, aydınlar arasında da); 2) seçim ilkesinin yersiz ve aşırı ölçüde uygulanması; ve 3) işçilerin aktif *devrimci* çalışmadan kopmaları. St. Petersburg örgütünün ve partimizin gerçek dayanağı olan pek çok yerel örgütünün temel zaafı buradadır.

Mektubunuzun temel hatlarından anlayabildiğim kadarıyla, örgütsel görevler hakkındaki temel görüşünüzü tamamen paylaşıyor ve örgütlenme planınıza katılıyorum.

Özellikle, tüm Rusya çapındaki çalışmayla ve bir bütün olarak parti çalışmalarıyla bağlantılı görevlere özel ağırlık verilmesi konusunda size tümüyle katılıyorum; sizin taslağınızın 1. maddesinde şöyle ifade edilmiş: “İşçiler arasında sürekli muhabirleri bulunan ve örgüt içindeki çalışmalarla sıkıca bağı olan *İskra* gazetesi, partinin yönetici merkezidir (ve sadece bir komitenin ya da bölgenin değil).” Ben, gazetenin, sadece teorik gerçekleri, taktik ilkeleri, genel örgütsel düşünceleri ve herhangi bir anda tüm partinin genel görevlerini geliştirerek, partinin *ideolojik* önderi olabileceğini ve olması gerektiğini belirtmekle yetineceğim. Ama sadece, bütün komitelerle *kişisel* bağlantıları sağlayan, Rusya sosyal-demokratları arasındaki en devrimci güçleri tümüyle kucaklayan ve yayınların dağıtılması, bildirilerin basılması, güçlerin tahsis edilmesi, özel girişimleri üstlenecek bireylerin ve grupların atanması, gösterilerin ve Rusya

çapında bir ayaklanmanın hazırlanması vb. gibi partinin tüm genel işleriyle uğraşan özel bir merkezi grup (buna Merkez Komitesi diyelim), hareketin doğrudan *pratik* önderi olabilir. Örgütün mutlak gizliliği ve hareketin sürekliliğinin korunması esas olduğu için, partimizin *iki* yönetici merkezi olabilir ve olmalıdır: MO (Merkez Organ) ve MK (Merkez Komite). Birincisi, ideolojik önderlikten ve ikincisi de, doğrudan ve pratik önderlikten sorumlu olmalıdır. Bu gruplar arasındaki eylem birliği ve gerekli dayanışma sadece tek bir parti programıyla değil, aynı zamanda bu *iki grubun birleşimiyle* (her iki grup da, MO ve MK, birbirleriyle tam olarak uyumlu olan kişilerden oluşturulmalıdır) ve düzenli ve sistematik ortak konferansların kurumlaştırılmasıyla da sağlanmalıdır. Ancak o zaman, bir taraftan MO Rus jandarmasının ulaşamayacağı bir yere yerleştirilecek ve sürekliliği ve tutarlılığı güvenceye alınacak, diğer taraftan MK, tüm temel konularda her zaman MO ile birlik içinde olacak ve hareketin tüm pratik yönlerini doğrudan üstlenme özgürlüğüne sahip olacaktır.

Bu nedenle, Tüzüğün 1. Maddesi (sizin taslağınıza göre), sadece hangi parti organının yönetici organ olarak tanındığını belirtmekle kalmamalı (elbette bu gereklidir), aynı zamanda yerel örgütlerin, partimizin onlar olmaksızın bir parti olarak var olamayacağı bu merkezi kurumları *yaratmak*, desteklemek ve pekiştirmek için aktif olarak çalışma görevini üstlenmesi gerektiğini de belirtmelidir.

Bundan başka, 2. Maddede, komitenin “yerel örgütü yönetmesi” (belki de, “partinin tüm yerel çalışmayı ve yerel örgütleri” demek daha iyi olabilir; ama ben, formülasyonun ayrıntıları üzerinde durmayacağım) gerektiğini ve onları iki ko-

miteye bölmenin zararlı olacağı için hem işçilerden, hem de aydınlardan oluşturulması gerektiğini söylüyorsunuz. Bu, kesinlikle ve tartışmasız doğrudur. Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin sadece tek komitesi olmalıdır ve bu komite de, kendilerini sosyal-demokrat faaliyete tümüyle adanmış tam olarak inançlı sosyal-demokratlardan oluşmalıdır. Mümkün olduğu kadar çok sayıda işçinin tam olarak sınıf bilincine sahip olmasına, profesyonel devrimci ve komite üyesi haline gelmesine özellikle önem vermeliyiz.* İki değil, tek komite olduğunda, komite üyelerinin pek çok işçiyi *kişisel* olarak tanımaları konusu özel öneme sahiptir.

İşçiler arasında olup biten her şeye önderlik etmek için, tüm bölgelere girebilmek, çok sayıda işçi tanımak, her çeşit kanala sahip olmak vb. gerekir. Bu nedenle, komite, işçilerin kendi arasından çıkan işçi sınıfı hareketinin başlıca bütün *önderlerini* olabildiğince kapsamalıdır; yerel hareketi *her* yönden yönetebilmelidir ve partinin *tüm* yerel kuruluşlarının, güçlerinin ve araçlarının sorumluluğunu üstlenmelidir. Siz komitenin nasıl kurulabileceğinden söz etmiyorsunuz, ama büyük olasılıkla bu konuda özel düzenlemeler yapılmasının pek gerekli olmadığı konusunda da anlaşacağız. Komitenin nasıl kurulacağı sorunu, sosyal-demokratlar için yerinde kararlaştırılacak bir sorundur. Yine de belirtmek gerekir ki, yeni üyeler, komite üyelerinin çoğunluğunun (ya da üçte ikisinin) kararıyla komiteye alınmalıdır, komite, kendisinin bağlantı listesini sağlam (devrimci ba-

* Komiteye, işçi kitleleriyle en çok bağı olan ve işçi kitleleri arasında en fazla "sayılan" devrimci işçileri almaya çalışmalıyız.

kış açısından) ve güvenilir (siyasal anlamda) ellerde olmasına dikkat etmelidir ve atamalarda aday üyeleri önceden hazırlamalıdır. MO ve MK'ya sahip olduğumuzda, yeni komiteler onların işbirliği ve onayı ile kurulabilmelidir. Olanaklı olduğunca, komiteler çok sayıda üyeye sahip olmamalıdır (böyle komiteler iyi eğitilmiş, devrimci faaliyetin özgün bir dalında teknik ustalık kazanmış kişilerden oluşur), ama aynı zamanda komiteler, çalışmanın bütün yönlerini üstlenen, tam olarak komiteyi temsil eden ve kararları uygulamasını sağlayan yeterli sayıda üyeyi kapsamalıdır. Komite üyelerinin oldukça fazla ve sık sık toplanması tehlikeli olursa, o zaman komiteden özel ve çok küçük bir *yürütme* grubu (diyelim, beş ya da daha az kişiden oluşan) seçilmesi gerekli olabilir ve bu gruba, sekreter ve bir bütün olarak çalışmaya pratikte kılavuzluk edebilecek yetenekte olanlar dahil edilmelidir. Tutuklamalar olduğunda çalışmaların durmaması için bu gruba aday üyeler sağlanması *özellikle önemlidir*. Yürütme grubunun faaliyetleri, üyeleri vb. komitenin genel toplantısında onaylanmalıdır.

Ayrıca, komiteden *başka* şu kurumları öneriyorsunuz: 1) Tartışma toplantıları (“en iyi” devrimcilerin konferansı), 2) bölge çevreleri ve 3) bunlara bağlı bir propagandacı çevresi, 4) fabrika çevresi ve 5) belirli bir bölgedeki fabrika çevresinden delegelerin katıldığı “temsilciler toplantıları”. *Tüm* diğer kurumların (ve sizin sözünü ettiklerinizin yanı sıra, pek çok ve son derece değişik kurumlar da olmalıdır) komiteye bağlı olması, bölge gruplarına (çok büyük kentlerde) ve fabrika gruplarına (her zaman ve her yerde) sahip olmak gerektiği konusunda size tümüyle katılıyorum. Ama görüldüğü kadarıyla pek çok ayrıntı-

da size tam olarak katılmıyorum. Örneğin, “tartışma toplantıları”nın *tümüyle gereksiz* olduğunu düşünüyorum. “En iyi devrimciler”in tümü komitede olmalı ya da özel çalışmada (basım, taşıma, ajitasyon gezileri, sözgelimi, pasaport bürosu, casuslar ve *ajan provokatörlerle* ilgili savaş müfrezeleri, ordu içinde gruplar vb. örgütlenmeler) yer almalıdır.

“Konferanslar”, komite içinde ve her bölgedeki, her fabrikadaki propagandacı, iş kolu, öğrenci, edebiyat vb. çevrelerinde düzenlenecektir. Niçin konferanslar özel bir kurum gerektirsin?

Devam edelim. Çok haklı olarak, *Iskra*’ya doğrudan yazma olanağının “her isteyene” verilmesini istiyorsunuz. “Doğrudan” sözü, sadece gazetenin yazın bürosunun ya da adresinin “her isteyen”e verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılmamalı, ama *arzu eden herkesin* mektupları yazı kuruluna elden vermesi (ya da göndermesi) zorunlu olmalıdır. Elbette adresler *oldukça geniş bir çevre* tarafından bilinmelidir; bununla beraber her isteyene verilmemeli, sadece gizlilik koşullarına uyma yeteneğine sahip oldukları bilinen ve güvenilir devrimcilere –sizin önerdiğiniz gibi her bölgede bir kişiye değil, belki de pek çok kişiye– verilmelidir. Aynı zamanda çalışmalarımıza katılan herkesin ve her çevrenin kendi kararlarını, istemlerini ve isteklerini *hem komitenin, hem de MO ve MK’nın dikkatine sunma hakları* olması gerekir. Eğer bunu sağlarsak, o zaman *tüm parti görevlileri konferansları*, “tartışma toplantıları” gibi öylesine hantal ve gizlilik kurallarına ters bir şey oluşturmadan, *tüm* bilgiye sahip olacaklardır. Elbette, mümkün olduğu kadar çok sayıda ve çeşitli parti görevlilerinin vereceği *kişisel konferanslar* düzenlemeye de çalışmalıyız; ama burada her şey

gizliliğe uyulmasına bağlıdır. Rusya’da toplantı ve buluşmalar çok seyrek ve istisnai olarak olanaklıdır ve “en iyi devrimciler”in bu toplantılara katılmasına izin verirken iki kat dikkatli olmak gerekir, çünkü *ajan-provokatörlerin* onlara sızması ve casusların toplantıya katılanların bazılarını izlemesi genellikle daha kolaydır. Belki şöyle yapmak daha iyi olacaktır: büyük bir genel toplantı (30-100 kişi arasında diyelim) örgütlemek olanaklı olduğunda (örneğin, yazın ormanda ya da bu amaç için özel olarak güvenli gizli bir apartmanda), komite, “en iyi devrimciler”in bir ya da ikisini göndermeli ve toplantıya uygun kişilerin katılmasını, yani örneğin çağrının fabrika çevresinin olabildiğince çok sayıda güvenilir üyesini kapsaması vb. *emin olunmalıdır*. Ama bu toplantılar resmen kayıt altına alınmamalı, tüzüğe konulmamalı ya da düzenli olarak yapılmamalıdır; konular, toplantıya katılan herkesin oradaki herkesi tanıyabileceği, yani kimin hangi çevrenin “temsilcisi” olduğunu bileceği vb. biçimde düzenlenmemelidir. İşte bu nedenle, sadece “tartışma toplantılarına” değil, “temsilciler toplantılarına” da karşıyım. Bu iki kurumun yerine, şöyle bir kural önereceğim: Komite, harekete pratik olarak katılanların olabildiğince çoğunun ve genelde işçilerin katılacağı büyük toplantılar örgütlemeye çalışmalıdır. Toplantının yeri, zamanı, gündemi ve toplantıya katılanların bileşimi, bu tür işlerin gizli düzenlenmesinden sorumlu komite tarafından belirlenmelidir. Açık havada, ormanda vb. düzenlenen daha az resmi nitelikteki işçi buluşmalarının örgütlenmesinin bu şekilde hiç bir biçimde sınırlandırılmayacağı açıktır. Belki tüzükte bu konuda hiç bir şey söylememek daha da iyi olabilir.

Ayrıca, bölge gruplarına gelirse, yayınların,

kurallara uygun biçimde *dağıtılmasını* örgütlemenin onların en önemli görevlerinden biri olduğu konusunda sizinle tam olarak uyuşuyoruz. Komite ile fabrika arasında *aracılık* yapmanın ve hatta çokluk *kuryelik* yapmanın bölge gruplarının ana görevi olması gerektiğini düşünüyorum. Onların baş görevi, gizlilik kurallarına uygun olarak komiteden gelen yayınları kurallara uygun biçimde dağıtmak olmalıdır. Bu son derece önemli bir görevdir, çünkü eğer özel bölge dağıtımcısı grup ile bu bölgedeki *tüm fabrikalar* ve bu bölgedeki olabildiğince çok sayıda *işçi evi* arasında düzenli bir bağlantı sağlayabilirsek, bu bağlantı hem gösteriler, hem de bir ayaklanma için çok büyük değere sahip olacaktır. Yayınların, broşürlerin, bildirilerin vb. hızlı ve uygun biçimde dağıtımını düzenlemek ve örgütlemek, bu amaç için bir görevliler ağı eğitmek, gelecekteki gösterilerin ya da bir ayaklanmanın hazırlık çalışmalarının *büyük* bir kısmının gerçekleştirilmiş olması anlamına gelir. Yayınların dağıtımını, bir huzursuzluk, bir grev ya da karışıklık sırasında örgütlemeye başlamak çok geç olur; bu çalışma, sadece iki ya da üç defa *zorunlu* dağıtım yapılmasıyla adım adım gerçekleştirilebilir. Eğer gazete yoksa, broşür dağıtılabilir ve dağıtılmalıdır, ama dağıtım aygıtının boş kalmasına asla izin verilmemelidir. Bu aygıt öylesine mükemmel hale getirilmelidir ki, sözgelimi, bir gecede St. Petersburg'taki tüm işçi sınıfı bilgilendirilmeli ve harekete geçirilebilmelidir. Bu, hiç bir biçimde hayalci bir amaç değildir, yeter ki broşürler merkezden en dar aracı çevrelere ve onlardan dağıtımcılara sistematik bir biçimde aktarılabilirsin. Kanımca, bölge gruplarının işlevi, sadece aracılık ve nakil işinin sınırlarının ötesine genişletilmemelidir ya da daha açık biçimde koya-

cak olursak, onlar sadece çok dikkatli olarak genişletilebilirler – aksi takdirde açığa çıkma riskini artırabilir ve çalışmanın bütünselliğine zarar verebilir. Elbette, bütün parti sorunlarını tartışmak için konferanslar bölge çevreleri içinde de yapılacaktır, ama yerel hareketin tüm genel sorunlarına ilişkin *kararlar* sadece komite tarafından alınmalıdır. Bölge gruplarının, sadece nakil ve dağıtımın teknik yanını ilgilendiren sorunlarda bağımsız hareket etmelerine izin verilmelidir. Bölge gruplarının bileşimi komite tarafından saptanmalıdır, yani komite, kendi üyelerinden bir ya da ikisini şu ya da bu bölgenin delegesi olarak *atar* ve onlara *bir bölge grubu kurmaları* talimatı verir; aynı şekilde tüm üyeleri, söz uygun düşerse, komite tarafından atanacaktır. Bölge grupları, komitenin bir kolidur, yetkilerini komiteden alır.

Şimdi propagandacılar çevresi sorununa geçiyorum. Propaganda güçlerimizin azlığı nedeniyle her bölgede ayrı ayrı böyle çevreler örgütlemek hem oldukça zordur, hem de istenilebilir bir şey değildir. Propaganda, tüm komite tarafından tek ve aynı anlayışla yürütülmelidir ve tam olarak merkezileştirilmelidir. Bundan dolayı bu konudaki düşüncem şöyle: komite, bir propaganda grubu (komitenin bir kolu ya da *komitenin kurumlarından biri* olacaktır) örgütlemek için pek çok üyesini eğitir. Bu grup, gizliliği korumak için bölge grubunun *yardımcısı* olarak, *bütün kentte* ve komitenin “yetki alanı içindeki” tüm yörede propaganda faaliyetini yürütmelidir. Eğer gerekli olursa, bu grup, alt gruplar kurabilir, yani bazı işlevlerini alt gruplara devredebilir, ama bütün bunlar sadece komitenin onayıyla yapılabilir ve komite, hareketle bağı olan tüm çevrelere, gruplara, alt gruplara kendi delegelerini atama hakkına her zaman

ve koşulsuz olarak sahip olmalıdır.

Aynı örgütlenme biçimi, komite kollarının ya da kuruluşlarının aynı tipi, harekete hizmet eden çeşitli grupların hepsine – örneğin, yüksek okul ve orta dereceli okullardaki öğrenci gruplarına, devlet memurları arasındaki taraftar gruplarına, taşıma, basım ve pasaport gruplarına, toplantı yerlerinin gizliliğini sağlayan gruplara, ajanların izini sürerek onları saptamakla görevli gruplara, ordu içindeki gruplara, silah sağlama gruplarına, “mali olarak gelir sağlayan girişimler”i örgütleyen gruplara vb.– uygulanmalıdır. Gizli bir örgütü yönetmenin tüm sanatı, *olanaklı olan her şeyden yararlanmayı*, “herkese yapılacak iş verme”yi ve aynı zamanda yetkiye sahip olarak değil, şüphesiz yetkiyle, enerjiyle, büyük deneyimle, daha fazla çok yönlülükle ve daha fazla yetenekle tüm hareketin *önderliğini* elinde bulundurmayı içerir. Bunları, eğer merkezde olağanüstü yetkiye sahip *yeteneksiz* bir kişi *bulunursa*, mutlak merkeziyetçiliğin hareketi kolayca mahvedebileceği yolundaki olası ve alışlagelen itirazlara karşı belirtiyorum. Bu, elbette olasıdır, ama seçim ilkesiyle ve yerelleştirmeye (desantralizasyon) önlenemez, bunların geniş ölçüde uygulanmasına kesinlikle izin verilemez ve bir otokrasi altında yürütülen devrimci çalışmaya tümüyle zararlıdır. Bu olasılığa karşı hiç bir tüzük hiç bir şey yapamaz; bu sadece, tek tek her bir alt grubun kararlarıyla başlayan, MO ve MK’ya başvurularıyla süren ve mutlak yeteneksiz yetkili kişilerin *görevden alınmasıyla* sonuçlanan “yoldaşça etkileme” önlemleriyle yapılabilir. Komite, devrimci çalışmanın değişik yönlerinin değişik yetenekler gerektirdiğini ve bazan örgütçü olarak kesinlikle işe yaramaz bir kişinin bir ajitatör olarak değerli olabileceğini

ya da gizli çalışmada tam olarak iyi olmayan birisinin mükemmel bir propagandacı olabileceğini vb. gözönüne alarak, mümkün olan en geniş işbölümünü sağlamaya çabalamalıdır.

Aklıma gelmişken, propagandacılar konusunda, olağan pratikte bu işin yeteneksiz kişilerce üstlenilmesine ve bu yüzden propagandanın düzeyinin düşmesine ilişkin eleştiri çerçevesinde bir kaç söz söylemek istiyorum. Ayrım yapmaksızın her *öğrenciyi* ve “bir çevreye verilmesini” isteyen her *genci* vb. bir propagandacı olarak görmek kimi zaman aramızda alışkanlık haline geliyor. Çok büyük zarar verdiği için buna karşı çıkılmalıdır. İlkelerde her zaman tutarlı ve gerçekten yetenekli (ve kişinin böyle bir propagandacı olabilmesi için pek çok araştırma yapması ve deneyim biriktirmesi gerekir) *çok az* propagandacı var; bundan dolayı, böyle kişiler uzmanlaştırılmalı, tümüyle bu tür çalışmaya verilmeli ve onlara büyük özen gösterilmelidir. Böyle kişiler, haftada bir değişik dersler vermeli, gerekli olduğunda başka kasabalara gönderilmeli ve genelde, yetenekli propagandacılar değişik kasabaları ve kentleri dolaşmalıdırlar. Ama yeni başlayan gençlere asıl olarak pratik görevler verilmelidir; çevrelerin öğrenciler tarafından yönetilmesine iyimser bir biçimde “propaganda” adı verilerek pratik görevler verilmesi bir ölçüde ihmal edilmektedir. Elbette, ciddi pratik girişimler tam bir eğitimi de gerektirir; yine de bu alanda “yeni başlayanlar” a daha kolay iş bulunabilir.

Şimdi fabrika çevrelerine geleyim. Bunlar, bizim için özellikle önemlidir: hareketin temel gücü, büyük fabrikalardaki işçilerin örgütlenmesinde yatar, çünkü büyük fabrikalar (ve imalathaneler) sadece sayısal olarak işçi sınıfının çoğun-

luğunu oluşturmazlar, ama aynı zamanda, daha da önemlisi, etki, gelişme ve savaşma kapasitesi açısından çoğunluğu oluştururlar. Her fabrika, bizim kalemiz olmalıdır. Bunun için her “fabrika” işçi örgütü, içte ne kadar gizliyse, dışta o ölçüde “dal budak salmalı”, yani dış ilişkilerinde herhangi bir devrimci örgüt gibi alıcılarını olabildiğince uzağa ve her yöne uzatmalıdır. Burada da belirtmeliyim ki, bir devrimci işçi grubu, zorunlu olarak yönetici ve “egemen” çekirdeği oluşturmaktadır. Fabrika grupları ya da fabrika (imalathane) komitesi (çok sayıda olan diğer gruplardan ayrılabilmesi için), fabrikadaki bütün sosyal-demokrat çalışmayı yürütmek için talimatlarını ve yetkilerini *doğrudan komiteden* alan az sayıda devrimciden oluşmalıdır. Fabrika komitesinin her üyesi, kendisini komitenin bir temsilcisi olarak görmeli, onun tüm emirlerini yerine getirmeli ve “savaş alanındaki ordu”nun bütün “yasa ve geleneği”ne (orduya katılanların, savaş zamanında, resmi izin olmaksızın ayrılma hakkı yoktur) uymalıdır. Bu nedenle fabrika komitesinin bileşimi, çok büyük önem taşıyan bir konudur ve komitenin başlıca görevlerinden birisi de, bu alt komitelerin uygun biçimde örgütlenmesini sağlamaktır. Bunu şöyle çiziyorum: Komite, bazı üyelerine (ek olarak, sözgeli, şu ya da bu nedenle komiteye alınmamış, ama deneyimleri, insan tanımaları, zekaları ve bağlantıları nedeniyle çok yararlı olabilecek belirli işçilere) her yerde fabrika alt komiteleri örgütleme talimatı verir. Bu grup, çevre temsilcilerine danışır, bir kaç toplantı düzenler, fabrika alt komitenin aday üyelerini tam olarak denetimden geçirir, sıkı bir çapraz sınamaya tutar, gerekli olduğu yerde onları test eder, fabrika alt komitesinin *mümkün olduğu kadar çok sayıda* aday üyesini

sınamak ve denemek için özel olarak çaba gösterir ve sonuç olarak, her fabrika çevresine ilişkin üye listesini komiteye onay için sunar ya da saptadığı bir işçiye bütün bir alt komiteyi kurması, aday göstermesi ya da seçmesi için yetki verilmesini önerir. Bu şekilde, komite, kendisiyle bu temsilcilerin hangisinin ve nasıl temas kuracağına (genel kural olarak, çevre temsilcileri aracılığıyla, ama bu kurala eklemeler ve değişiklikler yapılabilir) karar verecektir. Fabrika alt komitelerinin önemi göz önüne alınırsa, *her* alt komitenin MO ile doğrudan iletişim kurabileceği bir adrese ve bağlantılar listesi için güvenli bir yere (yani, tutuklama olduğunda alt komitenin hemen yeniden kurulabilmesi için gerekli bilgiler, Rus jandarmasının ulaşamayacağı bir yerde korunması için parti merkezine olabildiğince tam ve düzenli olarak aktarılır) sahip olmalıdır. Doğal olarak adreslerin aktarılması, kendi isteği biçimde ve varolmayan bir “demokratik” paylaşım hakkı temelinde değil, kendi koşullarının gerçekleri temelinde komite tarafından kararlaştırılmalıdır. Son olarak, bir kaç üyeden oluşan bir fabrika alt komitesi yerine, komiteden bir temsilciyi atamakla yetinmemizin bazı zamanlarda gerekli ya da *daha uygun* olacağını söylemek sanırım yanlış olmayacaktır. Fabrika alt komitesi, kurulur kurulmaz, değişik görevleri olan ve gizlilik düzeyi ve örgütsel biçimi farklı olan bir dizi fabrika grubu ve çevre örgütlemeye başlamalıdır, örneğin, yayınların ulaştırılması ve dağıtımı için çevreler (bu, kendimize ait gerçek bir posta hizmeti sağlayacak biçimde, sadece yayın dağıtımı için değil, aynı zamanda evlere yayınları ulaştırmak için de denenmiş ve sınanmış yöntemlere sahip olacak biçimde ve tüm işçilerin adreslerinin kesin bilgisini ve onlara ulaş-

ma yollarını sağlayacak biçimde örgütlenmesi en önemli işlevlerden birisidir), illegal yayınları okuma çevreleri, ajanların izini sürme grupları*, sendika hareketi ve ekonomik mücadeleye özel olarak kılavuzluk yapmak için çevreler, *kesinlikle legal yolda* uzun konuşmaları (makinelere, müfettişler vb. üzerine) nasıl başlatacağını ve sürdüreceğini bilen, emin ve herkesin içinde konuşabilen, insanları ve bölgeyi tanıyan ajitatör ve propagandacı çevreleri vb.** Fabrika alt komitesi, her çeşit çevre (ya da temsilciler) ağıyla, tüm fabrikayı, olabildiğince çok sayıda işçiyi kucaklamaya çalışmalıdır. Alt komite faaliyetlerinin başansı, böylesi çevrelerin çokluğuyla, gezgin propagandacılarından yararlanılmasıyla ve hepsinin üstünde *yayınların dağıtımında*, haberlerin ve mektupların toplanmasında düzenli çalışmanın doğruluğuyla ölçülmelidir.

Özetlersek, kanımca genel örgütlenme tarzı şöyle olmalıdır: Tüm yerel hareketin, tüm yerel sosyal-demokrat faaliyetin başında bir komite bulunmalıdır. Bu komiteden, birinci olarak, tüm işçi sınıfı kitlesini (olabildiğince) kucaklayan ve *bölge* grupları ile fabrika (imalathane) alt komiteleri biçiminde örgütlenmiş *yürütme temsilcileri ağı* gibi ona bağlı kurumlar ve kollar çıkmalıdır. Bu ağ, ba-

* İşçilere, ajanların, *ajan-provokatörlerin* ve hainlerin öldürülmesinin bazı zamanlarda elbette kesin olarak kaçınılmaz olabileceğini kavratmalıyız, ama bunu sistemleştirmek, hiç istenilmeyen ve hatalı bir şeydir ve ajanların izini sürecekle ve onları açığa çıkartarak *zararsız* hale getirecek bir örgüt yaratmaya çalışmalıyız. Tüm ajanları öldürmek olanaksızdır, ama onları açığa çıkartacak ve bu konuda işçi sınıfını *eğitecek* bir örgüt yaratmak, *hem olanaklıdır, hem de gereklidir*.

** Aynı zamanda gösterilerde, cezaevinden kaçışları düzenlemede vb. görev yapmak için, askeri eğitim görmüş ya da özellikle güçlü ve atılgan işçilerden oluşan savaş gruplarına da gereksinmemiz var.

nış zamanlarında yayın, broşür, bildiri ve komitenin gizli yazışmalarının dağıtımıyla uğraşacak; savaş zamanında gösteriler ve buna benzer kolektif eylemler organize edecektir. İkinci olarak, komite, tüm harekete (propaganda, ulaşım, her çeşit yeraltı faaliyeti vb.) hizmet eden değişik çevreler ve gruplar şeklinde dal budak salacaktır. Çevreler, alt komiteler vb. bütün gruplar komite kurumları ya da komitenin kolları statüsünde olmalıdır. Bunların bazıları Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ne katılmak arzusunda olduklarını açıkça ilan edecekler ve komite tarafından onaylandığı takdirde partiye katılacaklar, (komitenin onayı ya da talimatıyla) belli görevler üstleneceklerdir, parti organlarının emirlerine uymayı kabul edecekler, bütün parti üyeleriyle aynı haklara sahip olacaklar ve komite üyeliği için doğrudan aday kabul edileceklerdir vb.. Diğerleri, Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'ne katılmayacaklar ve parti üyeleri tarafından kurulmuş olan çevre konumuna sahip olacaklar ya da bir parti grubuyla birlikte hareket edeceklerdir.

Şüphesiz, tüm iç sorunlarda *bütün* bu çevrelerin üyeleri, bir komitenin bütün üyeleri gibi, eşit durumda olacaklardır. Bunun tek istisnası, yerel komiteyle (aynı zamanda MO ve MK ile de) *kişisel* bağlantı hakkı, mutlak olarak komite tarafından bu amaç için saptanmış kişiye (ya da kişilere) ait olmasıdır. Bu kişi, diğer açılardan, yerel komiteye ve MK ile MO'na (ama şahsen değil) öneri sunma hakkına sahip olan diğer üyelerle aynı durumda olacaktır. Dolayısıyla söz konusu olan istisna, eşitlik ilkesinin bir ihlali değil, sadece gizliliğin mutlak gerekliliğinden kaynaklanan bir zorunlu ayrıcalıktır. "Kendi" grubuyla ilgili bir haberi MK ya da MO'na ulaştırmayı başaramayan bir komi-

te üyesi, doğrudan bir parti görevini yerine getirmekten suçlu olacaktır. Ayrıca, değişik çevrelerin gizlilik düzeyi ve örgütlenme biçimi, işlevlerin niteliğine bağlı olacaktır. Bundan dolayı, örgütler çok çeşitli (“en katı”, en dar ve en sınırlı örgütlenme biçiminden “en serbest”, en geniş, en gevşek ve açık örgütlenme biçimine kadar) olacaktır. Örneğin, en katı gizlilik ve askeri disiplin dağıtım gruplarında sağlanmalıdır. Propaganda grupları da gizliliği korumalıdır, ama askeri disiplin daha az olmalıdır. Yasal yayınları okumak ya da sendika gerekliliğini ve talebini tartışmayı örgütlemek için kurulan işçi grupları daha da az gizlilik gerektirir vb.. Dağıtım grupları, RSDİP’ne bağlı olmalı ve onun belli sayıda üyesini ve çalışanını bilmelidirler. Çalışma koşullarını inceleme ve sendikal talepleri saptama gruplarının RSDİP’ne bağlı olması zorunlu değildir. Bir ya da iki parti üyesiyle *birlikte* eğitim çalışması yürüten öğrenci, subay ya da memur grupları, bazı durumlarda bu kişilerin partiye bağlı olduğunun farkında bile olmamalıdır vb.. Ama bir açıdan da, tüm bu dallardaki gruplardan *azami örgütlenme düzeyini mutlak olarak* istemeliyiz. Bu, merkezin tüm hareketin *bütünsel* tablosunu görebilmesi için, değişik parti görevlerine olanaklı olan en geniş çevre içinden seçim yapabilmesi için, Rusya çapında benzer niteliklere sahip tüm grupların birbirlerinden öğrenebilmeleri (merkez aracılığıyla) ve *ajan-provokatörlerin* ya da şüpheli tiplerin ortaya çıkması durumunda birbirlerini uyarabilmeleri için zorunludur, diğer bir ifadeyle, her durumda mutlak ve yaşamsaldır.

Nasıl yapılmalıdır? Komiteye düzenli raporlar sunarak, MO’na olanaklı olduğu kadar çok sayıda raporu olanaklı olan en geniş içerikle ileterek,

MK ve yerel komite üyelerinin değişik çevreleri ziyaret etmelerini sağlayarak ve son olarak, bu çevrelerle bağlantı listesini, yani her çevrenin çeşitli üyelerinin isim ve adreslerini güven altına almak için (ve MO ve MK'nin parti bürosuna) teslim etmeyi *zorunlu* kılarak. Sadece raporlar sunulduğu ve bağlantılar iletildiği zaman, belli bir çevreye dahil olan bir parti üyesinin görevini yaptığından söz etmek olanaklıdır; sadece o zaman, bir bütün olarak parti, pratik çalışma yürüten her çevreden *bilgi* sahibi olacak konumda olabilir; sadece o zaman, tutuklamalar ve aramalar, eğer değişik çevrelerle bağlantı korunursa, her zaman MK'mizin bir delegesinin yerine *hemen* alacak birini bulmak ve çalışmanın sürekliliğini sağlamak kolay olacağı için bizim için bir terör olmaktan çıkar. Bir komite tutuklandığında, tüm aygıt yok olmayacak, sadece adayları her zaman hazır yöneticiler yerinden alınmış olacaktır. Ve gizliliği koruma gerekliliği yüzünden raporların ve bağlantıların iletilmesinin olanaksız olduğunu kimse söylemesin. Bir kere yapmak istendikten sonra, komitelere, MK ya da MO'na sahip olduğu sürece raporları ve bağlantıları vermek (ya da göndermek) *her zaman* olanaklıdır ve *olanaklı olacaktır*.

Bu, bizi, bütün parti örgütünün ve bütün parti faaliyetinin çok önemli bir ilkesine getiriyor: proletarya hareketinin ve devrimci mücadelesinin ideolojik ve pratik *öncülüğü* açısından *olanaklı en büyük merkeziyetçilik* gerekliyken, parti merkezinin hareket konusunda *bilgilendirilmesi* ve partiye karşı *sorumluluk* açısından *olanaklı en büyük desantralizasyonun* gerekliliği. Hareketin yönetimi, mümkün olduğu kadar az sayıda, mümkün olduğu kadar homojen, geniş pratik deneyime sahip profesyonel devrimci gruplarına emanet edil-

melidir. Harekete katılım, proletaryanın (ve diğer halk sınıflarının) çok çeşitli kesimlerinin olanaklı olduğu kadar çok sayıda farklı ve heterojen gruplarına kadar genişlemelidir. Parti merkezi, her zaman sadece bu grupların her birinin faaliyetine ilişkin tam bilgiye değil, aynı zamanda *bunların bileşimine ilişkin olabildiğince tam bilgiye* de sahip olmalıdır. Tek tek üyelerin, parti çalışmalarına katılan herkesin ve partiye bağlı ya da onunla işbirliği yapan her çevrenin *partiye olan sorumluluğunu* olabildiğince (ve bilgi olmaksızın merkeziyetçiliğin olanaksız olması *nedeniyle*) *desantralize* etmeliyiz. Bu desantralizasyon, devrimci merkeziyetçiliğin temel bir önkoşulu ve *temel bir düzelticisidir*. Sadece merkeziyetçilik sonuna kadar uygulandığı ve bir MO'ımız ve bir MK'miz olduğu zaman, onlarla iletişim kurmak –sadece iletişim kurmak değil, aynı zamanda yılların deneyimiyle oluşturulmuş bir sistemin sonucu olarak *düzenli olarak* iletişim kurmak– ne kadar küçük olursa olsun her grup için olanaklı olacaktır; sadece o zaman, bir yerel komitenin rastlantı sonucu oluşmuş şansız bileşiminden ortaya çıkabilecek ağır sonuçlar ortadan kaldırılabilecektir. Şimdi partide gerçek birliğe ve gerçek bir yönetim merkezinin yaratılmasına yaklaştığımıza göre, hem merkeze karşı sorumluluk açısından, hem de merkezin parti aygıtının bütün dişlileri ve çarklarının bilgisine sahip olması açısından, eğer *azami desantralizasyon* uygulamazsak, *bu merkezin iktidarsız olacağını* iyice anımsamalıyız. Bu desantralizasyon, genellikle hareketimizin en acil pratik gereksinmelerinden biri olarak kabul edilen *iş bölümünün* öteki yüzünden başka bir şey değildir. Eğer parti merkezi, eski biçimdeki yerel komiteler tarafından, yani bir taraftan devrimci ça-

lışmanın belirli bazı tiplerine kendini adamayan, bazı özel görevler için sorumluluk üstlenmeyen, üstlendiği bir işi tam olarak düşünüp hazırlanarak sonuna kadar götürmeyen, keskin konuşmalarla çok büyük zaman ve enerji tüketen, her biri her çeşit ve tüm işleri yürüten bir salaklar karışımından oluşan, diğer taraftan büyük öğrenci ve işçi çevreleri vardır, bunların yarısı komite tarafından bilinmemektedir, geri kalan yarısı ise, komitenin kendisi gibi hantal, uzmanlıktan yoksun, profesyonel devrimci deneyim kazanmak için ya da başkalarının deneyiminden yararlanmak için çok az çaba gösteren, “her konuda” bitip tükenmez konferanslarla, seçimlerle ve tüzük taslaklarıyla uğraşan komiteler tarafından doğrudan pratik çalışmadan *koparılmaya* devam ederse, ne belli bir örgütün yönetici organ olarak tanınması, ne de resmi bir MK’nin kurulması, hareketimizin gerçek birliğini ya da gerçek bir militan parti yaratılmasını sağlayamayacaktır. Merkezin doğru dürüst çalışabilmesi için, yerel komiteler *kendilerini yeniden örgütlemelidirler*; uzmanlaşmalı ve daha çok “iş yapan” örgütler olmalıdırlar, şu ya da bu pratik alanda gerçek “mükemmelliğe” ulaşmalıdırlar. Merkez, sadece öğüt verme, ikna etme ve tartışmakla kalmayıp (şimdiye kadar olduğu gibi) gerçekten orkestrayı yönetmek için, kimin hangi kemani, nerede ve nasıl çaldığını; her aletin nereden ve nasıl talimat aldığını ya da almakta olduğunu; (müzik kulağı tırmalamaya başladığında) kimin, nerede ve neden uyumsuz çaldığını; uyumsuzluğun giderilebilmesi için kimin, nasıl ve nereye aktarılması gerektiğini vb. kesinlikle bilmesi gerekir. Bugün –bu açıkça söylenmelidir– bir komitenin *gerçek iç* çalışması hakkında yayınladığı bildiriler ve genel yazışmalar dışında

ya hiç bir şey bilmiyoruz ya da arkadaşların, iyi dostların söylediği kadarını biliyoruz. Ama Rusya işçi sınıfı hareketini yönetme yeteneğinde olan ve otokrasiye karşı genel bir ayaklanmayı hazırlayan dev bir partinin kendisini bununla sınırlayabileceğini düşünmek gülünçtür. Komite üyelerinin sayısı azaltılmalıdır; koşullar izin verdiği ölçüde her birine hesap vermelerini sağlayacak kesin, özel ve önemli bir görev verilmelidir; özel, çok küçük bir yönetim merkezi oluşturulmalıdır; her büyük fabrikayla komitenin bağıni kuran, yayınların düzenli dağıtımını sağlayan ve bu dağıtımın ve çalışmanın tüm işleyişinin tam bir portresini merkeze sunan bir yürütme temsilciler ağı geliştirilmelidir; son olarak, değişik işlevleri üstlenecek ya da sosyal-demokratlara yakın olan, onlara yardım eden ve sosyal-demokrat olmaya hazır kişileri birleştirecek şekilde pek çok grup ve çevre oluşturulmalıdır; öyle ki komite ve merkez, bu çevrelerin faaliyetlerinden (ve bileşiminden) sürekli bilgi sahibi olabilsin. St. Petersburg ve partinin diğer tüm komitelerinin yeniden örgütlenebilmesi için izlenecek çizgi bunlardır ve tüzük sorununun öylesine az öneme sahip olmasının nedeni de budur.

Önerilerimin yöneliminin daha net anlaşılabilmesi için, işe tüzük taslağının tahliliyle başladım. Ve umarım, buraya kadar anlattıklarımın, *tüzük olmadan*, onun yerine, her çevre hakkında ve çalışmanın her yönüyle ilgili düzenli raporlarla işlerin yürütülmesinin olanaklı olabileceği okurun gözünde açıklık kazanmıştır. Tüzüğe ne konulabilir? Komite, herkesin çalışmasına kılavuzluk eder (bu zaten yeterince açık). Komite, bir yürütme grubu seçer. (bu her zaman gerekli değildir; gerekli olduğu zaman da bir tüzük konusu değil, bu grubun bileşimi ve aday üyelerinin merke-

ze *bildirilmesi* konusudur). Komite, değişik çalışma alanlarını üyeleri arasında dağıtır ve her üye-yi, komiteye düzenli raporlar vermek ve çalışma-nın gelişimi konusunda MO'nı ve MK'ni bilgilendirmekle yükümlü tutar (burada da, güçlerimizin azlığı nedeniyle tüzüğe *daha sık uygulanamayacak* bir kural koymaktansa, bütün görevlendirmelerden merkezi bilgilendirmek daha önemlidir). Komite, üyelerinin kimler olduğunu kesin olarak belirlemelidir. Yeni üyeler, oybirliğiyle komiteye katılır. Komite, bölge gruplarını, fabrika alt komitelerini ve belirli grupları (eğer bunları sıralamaya kalkışırsak sonu gelmez ve bunları tüzükte yaklaşık olarak sıralamanın gereği yoktur; merkezin bu örgütler konusunda bilgilendirilmesi yeterlidir) atar. Bölge grupları ve alt komiteler, şu çevreleri örgütler... Bugün bu çeşit grupların ve alt grupların faaliyetlerine ilişkin genel parti deneyimine (pek çok yerde buna hiç sahip değiliz) pratik olarak sahip olmadığımızdan böyle tüzük hazırlamak çok yararsız olacaktır. Böyle bir deneyim edinmek için tüzüğe değil, parti bilgilendirilmesinin örgütlenmesine gereksinmemiz var diyebilirim. Şimdi, her yerel örgüt, en azından bir kaç akşamını tüzük tartışmalarıyla geçiriyor. Bunun yerine, her üye, bu zamanı, kendi özgün işlevi konusunda *tüm partiye* ayrıntılı ve iyi hazırlanmış raporlar sunmak için ayırsa, çalışmalar yüz kat daha kazançlı çıkacaktır.

Tüzüğün yararsız olmasının nedeni, sadece devrimci çalışmanın her zaman kesin bir örgütlenme biçimine uymaması değildir. Hayır, kesin örgütsel biçim zorunludur ve bütün çalışmalarımıza olanaklı olduğu kadar *böyle bir biçim vermeye* alışmalıyız. Buna, genellikle düşünölen-den çok daha büyük boyutta izin verilebilir ve bu,

tüzük sayesinde değil, yalnızca ve sadece (bunu sürekli yinelemeliyiz) parti merkezine kesin bilgi ileterek sağlanabilir. Ancak o zaman, gerçek bir sorumluluk ve (parti içi) açıklıkla bağlantılı gerçek örgütsel biçime sahip olacağız. Aramızdaki *ciddi* düşünce ayrılıklarının ve çatışmaların, “tüzüğe uygun olarak” oylama yoluyla değil, mücadele ve “istifa” tehdidiyle halledildiğini hangimiz bilmiyoruz? Parti yaşamının son üç-dört yılında komitelerimizin *çoğunun* tarihi böylesine iç çekişmelerle doludur. Ne yazık ki, bu çekişmeler belirli bir biçim almamıştır; eğer almış olsaydı, parti için çok daha fazla öğretici olur ve bizden sonrakilerin deneyimlerine çok daha fazla katkıda bulunurdu. Ama tüzük, *böylesine* yararlı ve özsel olarak belirlenmiş örgütsel biçim yaratamaz. Bu, yalnızca *parti içi açıklıkla* yapılabilir. Otokrasi altında, parti merkezini parti olayları konusunda düzenli olarak bilgilendirmekten başka parti içi açıklık aracına ya da silaha sahip değiliz.

Ve sadece parti içi açıklığı geniş ölçüde uygulamayı öğrendikten sonra, çeşitli örgütlerin işlevleri konusunda gerçekten deneyim sahibi olabiliriz; sadece yılların böylesine yoğun deneyimine dayanarak *kağıt üzerinde kalmayacak bir tüzük* hazırlayabiliriz.

1902 Eylülünde yazıldı.
İlk defa 1902 yılında
teksir baskı olarak yayınlandı.

Toplu Yapıtlar, Cilt 6, s. 231-252,
Moskova, 1964

AÇIKLAYICI NOTLAR

¹ “*Nereden Başlamalı*” ilk kez *İskra*’da yayınlanmış ve yerel sosyal-demokrat örgütler tarafından broşür olarak çoğaltılmıştır. Sibiryâ Sosyal-Demokrat Birlik, broşürden beş bin adet çoğaltmış ve Sibiryâ çapında dağıtmıştır. Broşür, ayrıca Samara, Tambov, Nizhni-Novgorod gibi pek çok Rusya kentinde dağıtılmıştır. -9.

² *Raboçeye Dyelo* (İşçilerin Davası) – “Ekonomist” gazete, Yurtdışındaki Rusya Sosyal-Demokratlar Birliği’nin yayın organı. Nisan 1899’dan Şubat 1902’ye kadar Cenevre’de yayınlandı. Yöneticiliğini B. N. Kriçevski, A. S. Martinov ve V. P. İvanşin’in yaptığı gazete on iki sayı çıktı. Bu gazete Ekonomistlerin yurtdışındaki merkeziydi. *İskra*’nın bir parti kurma planına karşı açık bir mücadele yürüttü, sendikalist bir siyaset izlenmesi için çağrıda bulundu ve köylülüğün devrimci niteliklerini inkar etti. Lenin *Raboçeye Dyelo*’nun görüşlerini “*Ne Yapmalı?*”da ayrıntılı olarak eleştirmiştir.

Raboçeye Dyelo yandaşları 1903’teki İkinci Kongrede partinin aşırı sağ oportünist kanadını temsil etmekteydi. -10.

³ “*Listok*” *Raboçevo Dyela* (*Raboçeye Dyelo*’nun Eki) – 1900 Haziranından 1901 Temmuzuna kadar Cenevre’de düzensiz aralıklarla yayınlandı. Toplam sekiz sayı çıktı. -10.

⁴ *Raboçaya Mysl* (İşçilerin Düşüncesi) – “Ekonomist” gazete, Yurtdışındaki Rusya Sosyal-Demokratlar Birliği’nin yayın organı. Ekim 1897’den Aralık 1902’ye kadar yayınlandı. Toplam 16 sayı çıktı. Yöneticiliğini K. M. Takhtarev’in yaptığı gazetenin 3.-11. sayılar ile 16. sayı Berlin’de, diğer sayılar St. Petersburg’da yayınlandı. -10.

⁵ *İskra* (Kıvılcım) — Lenin’in 1900 yılında kurduğu, Rusya çapında yayınlanan ilk illegal gazete. Bu gazete, ekonomistlerin yenilmesinde, dağınık haldeki sosyal-demokrat grupların birleştirilmesinde ve Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi’nin II. Kongresinin hazırlanmasında belirleyici bir rol oynadı.

Polis baskısından dolayı Rusya’da devrimci bir gazete yayınlamak olanaksızdı. Lenin, Sibirya’da sürgündeyken bir gazetenin yayınlanması planı konusunda ayrıntılı olarak durmuş ve Ocak 1900’de bu planı uygulamaya girişmiştir.

Lenin’in *İskra*’sının ilk sayısı 11 (24) Aralık 1900’de Leipzig’de çıktı. Bundan sonra Münih’te, (Temmuz 1902’den sonra) Londra’da ve 1903 ilkyazından başlayarak da Cenevre’de yayınlandı. *İskra*’nın yazıkurulunda V. İ. Lenin, G. V. Plehanov, Y. O. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov ve V. İ. Zaslulic vardı. İlk günlerde sekreteri İ. G. Smdoviç-Leman idi. Daha sonra, 1901 ilkyazında N. K. Krupskaya, yazıkurulu sekreteri oldu; Krupskaya, aynı zamanda *İskra*’nın Rusya’daki sosyal-demokrat örgütlerle yazışmalarını da yönetiyordu. Lenin, fiilen yazıkurulu başkanı ve *İskra*’nın bütün eylemlerinin yöneticisiydi; *İskra*’da yazdığı makalelerde, partinin kurulmasıyla, Rusya proletaryasının sınıf mücadelesiyle ilgili bütün temel sorunları ve uluslararası sahnedeki belli başlı olayları ele alır.

İskra’nın çizgisini benimseyen RSDİP grupları ve komiteleri, St. Petersburg, Moskova ve Samara da dahil olmak üzere, Rusya’nın birçok kentinde kuruldu.

İskra örgütleri, Lenin’in eğittiği profesyonel devrimciler tarafından kuruluyor ve onların yönetimi altında çalışıyordu. (N. E. Bauman, İ. V. Babuekin, S. İ. Gusev, M. İ. Kalinin, G. M. Kirijjanovski ve diğerleri).

Lenin’in girişimiyle ve doğrudan katılımıyla *İskra*’nın yazıkurulu, partinin program taslağını hazırladı (gazetenin 21. sayısında yayınlandı) ve 1903 Temmuz-Ağustosunda toplanan RSDİP II. Kongresi düzenlendi.

O zamana kadar Rusya’daki yerel sosyal-demokrat örgütlerin çoğunluğu *İskra* ile ilişki kurmuşlardı. Onun taktiklerini, programını ve örgütlenme planını benimsiyorlardı ve

İskra'yı yönetici organ olarak kabul ediyorlardı. II. Kongre, özel bir kararla, partiyi kurma uğrındaki mücadelede oynamış olduğu önemli rolü kaydetti ve *İskra*'yı RSDİP'nin merkez organı olarak kabul etti.

II. Kongre, Lenin, Plehanov ve Martov'u, *İskra*'nın yazı-kurulu olarak seçti. Eski menşevik yazıkurulu üyelerinin yazıkurulunda kalması gerektiğini ileri süren Martov, kongrenin kararlarına karşın, *İskra* yazıkurulunda çalışmayı kabul etmedi ve gazetenin 45-51. sayıları Lenin ve Plehanov tarafından yayınlandı. Daha sonra Plehanov, menşeviklerden yana bir tutum aldı ve parti kongresinin görevden uzaklaştırmış olduğu bütün eski menşevik yazıkurulu üyelerinin kurula alınmalarını istedi. Lenin, bunu kabul etmedi ve 19 Ekim (1 Kasım) 1903'te yazıkurulu üyeliğinden çekildi; parti merkez komitesine seçildi ve menşevik oportünistlere karşı buradan mücadele etti. *İskra*'nın 52. sayısını tek başına Plehanov yayınladı. 13 (26) Kasım 1903'te kendi başına hareket eden ve Kongreye meydan okuyan Plehanov, eski menşevik üyeleri yazıkuruluna aldı. *İskra*'nın 52. sayısından itibaren menşevikler, *İskra*'yı kendi organları haline getirdiler. Artık bolşevik eski-*İskra*'nın yerini, menşevik yeni-*İskra* almıştı. -10.

⁶ Burada, 1901 Şubat-Mart aylarında St. Petersburg, Moskova, Kiev, Harkov, Kazan, Yaroslavl, Varşova, Belostok, Tomsk, Odessa ve Rusya'nın diğer şehirlerinde meydana gelen işçi ve öğrencilerin devrimci kitle eylemleri, siyasi gösteriler, mitingler ve grevler kastediliyor. 1900-1901 öğretim yılında meydana gelen öğrenci hareketi, akademik taleplerden kaynaklandı ve sonunda istibdadın gerici siyasetine karşı devrimci siyasi eylem niteliğini aldı. En ileri işçiler tarafından desteklendi ve Rusya toplumunun bütün kesimlerinde yankı uyandırdı. 1901 Şubat ve Mart aylarındaki grevlere yol açan ilk olay, Kiev Üniversitesi'nden 183 öğrencinin bir siyasi öğrenci mitingine katıldıkları gerekçesiyle askere alınmalarıydı. Hükümet, devrimci eylemlere katılanlara vahşice saldırdı. 4 (17) Mart 1901'de St. Petersburg'daki Kazan Katedrali'nin önündeki meydanda yapılan gösteri yürüyüşüne katılanlara karşı girişilen misilleme özellikle şiddetli oldu, ama 1901 Şubat-Mart olayları, Rusya'da devrim dalgasının yükselmekte olduğunu gösterdi. İşçilerin harekete siyasi sloganlarla katılmaları çok büyük önem taşıyordu. -13.

⁷ Lenin'in "*Ne Yapmalı? Hareketimizin Yakıcı Sorunları*" adlı kitabına değiniliyor. -14.

⁸ *Zemstvo*'lar – Soyluların elindeki yerel özerk yönetim organları. 1864 yılında çarlık Rusya'sının merkezi illerin-

de kurulmuşlardı. Yetkileri sadece yerel ekonomik sorunlarla (hastanelerin işletilmesi, yol yapımı, istatistik, sigorta) kısıtlıydı ve valilerin ve İçişleri Bakanlığının denetimi altındaydılar. -18.

⁹ *Yujni Raboçi* (Güney İşçisi) – Ocak 1900’den Nisan 1903’e kadar 12 sayı çıkmış olan aynı isimli grubun illegal sosyal-demokrat gazetesi. Gazete, asıl olarak Rusya’nın güneyindeki sosyal-demokrat örgütler arasında dağıtıldı. Lenin, *Yujni Raboçi* grubunu, “yol gösterici organ olarak İskra’yı sözde kabul eden, ama gerçekte kendine özgü planlarını izleyen ve ilkeler sorununda istikrarsız oluşlarıyla dikkat çeken” bir örgüt olarak tanımlar. Grup, RSDİP’in II. Kongresine kadar varlığını sürdürmüştür. Daha sonra yöneticilerinin çoğunluğu menşeviklere katılmıştır. -21

¹⁰ *Zubatov* – 1901-03 yıllarında bir “polis sosyalizmi”ni kurmaya çalışan jandarma albayı ve Moskova Gizli Polis şefi. “Polis Sosyalizmi” politikası, işçileri otokraziye karşı siyasal mücadeleden saptırmak amacıyla legal işçi örgütleri kurulmasından oluşuyordu. Bu örgütler aracılığıyla Zubatov, işçi sınıfı hareketini sadece ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine yöneltme girişiminde bulundu. İşçilere çarlık hükümetinin onlara ekonomik koşullarını iyileştirmede yardım etmeye hazır olduğu telkin ediliyordu.

Zubatovculuğun gerici niteliği, çalışan yığınları, otokraziye karşı mücadelenin içine çekmek üzere legal işçi sınıfı örgütlerinden yararlanan devrimci sosyal-demokratlar tarafından açığa çıkartıldı. Daha sonraları Lenin’in de yazdığı gibi: “Böylece Zubatov hareketi kendi sınırlarını aşmakta ve polisin çıkarları için, otokrazinin desteklenmesi için, işçilerin siyasal bilincinin yozlaştırılması için polis tarafından başlatılan bu hareket, otokraziye karşı dönmekte, proleter sınıf mücadelesinin bir patlaması haline gelmektedir” (“St. Petersburg Grevi”, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 8, 1964 baskısı).

1903’teki devrimci hareketin etkisi altında çar hükümeti Zubatov örgütlerini dağıtmak zorunda kaldı. -21.

¹¹ *Guesdeciler*, sol-marksist akımı oluşturan ve proletaryanın bağımsız devrimci bir politika izlemesini savunan Jules Guesde ve Paul Lafargue’ın yandaşları idiler. Guesdeciler, Fransız İşçi Partisi adını korudular ve teorik bölümü Marks tarafından yazılan partinin Havre programına bağlı kaldılar. Fransa’nın sanayi merkezlerinde büyük etkinlikleri vardı ve işçiler arasındaki ileri unsurları birleştirmişlerdi. 1901’de guesdeciler, Fransa Sosyalist Partisini kurdular. -24.

¹² *Emeğin Kurtuluşu grubu* – 1883’de G. V. Plehanov’un

Cenevre’de örgütlediği Rusya’daki ilk marksist grup. Ağustos 1903’deki RSDİP’in II. Kongresinde, alınan kararla diğer gruplarla birlikte fesh edilmiştir. Grup, marksizmin Rusya’da yaygınlaşması için çalışmıştır. Marks-Engels’in “*Komünist Parti Manifestosu*”, Marks’ın “*Ücretli-Emek ve Sermaye*”, Engels’in “*Ütopik Sosyalizm ve Bilimsel Sosyalizm*” gibi bazı yapıtları Rusçaya çevrilmiş ve Rusya’nın her yerinde illegal olarak dağıtılmıştır. Plehanov ve grubu, Narodnizme çok ciddi bir darbe vurmuştur. Bununla beraber, grup, Plehanov ve diğer grup üyelerinin oluşturduğu gelecekteki menşevik görüşlerin izdüşümleri olan ciddi hatalar da yapmıştır.

Emeğin Kurtuluşu grubu ile *Raboçeye Dyelo* yayın kurulu arasındaki polemik, Nisan 1899’da, Lenin’in *Rusya Sosyal-Demokratlarının Görevleri* (Cenevre 1898) başlıklı broşürüne ilişkin bir değerlendirmenin bu gazetenin 1. sayısında basılması üzerine çıkmıştı. *Raboçeye Dyelo* yayın kurulu Yurtdışı Rusya Sosyal-Demokratlar Birliğinin oportünist bir nitelik taşıdığını ve Rusya’daki sosyal-demokrat örgütler içerisinde ekonomistlerin etkilerinin artmakta olduğunu reddediyorlar ve yazdıkları değerlendirmede “broşürün özü ile *Raboçeye Dyelo*’nun yayın programının tam bir uyum içinde olduğunu” ve broşürün önsözünde “Akselrod’un hangi ‘genç’ yoldaşlardan söz ettiğini” bilmediklerini söylüyorlardı. Akselrod, Ağustos 1899’da *Raboçeye Dyelo* yayın kuruluna yazdığı mektubunda, Lenin’in broşüründe ana hatları verilen devrimci sosyal-demokratların konumları ile Rusya ve yurtdışı oportünistlerin konumlarını bir tutma çabasının aslında temelden yoksun olduğunu göstermiştir. *Raboçeye Dyelo* ile olan bu polemik daha sonra *İskra* ve *Zarya*’nın sütunlarında sürdürülmüştür. -29

¹³ *Ne Yapmalı? Hareketimizin Yakıcı Sorunları*, Lenin tarafından 1901’in sonu ile 1902’nin başında yazılmıştır. Lenin, *İskra*, N° 4’de yayınlanan “*Nereden Başlamalı?*”da, “şimdi basıma hazırlanan bir broşürde, tüm ayrıntılarıyla geliştirilmiş bir plan taslağı” sunacağını yazar.

Lenin, kitabı 1901 sonbaharında yazmaya başlamıştır. Aralık 1901’de yazdığı “Birlik Kongresi Belgelerine Önsöz”ünde, kitabın “hazırlandığını ve çok yakında çıkacağını” söyler. Lenin’in *Ne Yapmalı*’nın bir özeti olduğunu söylediği “Ekonomizmin Savunucuları ile Bir Konuşma” adlı makalesi Aralık 1901’de *İskra*, N° 12’de yayınlandı. Lenin, Şubat 1902’de kitabın önsözünü yazdı ve kitap Mart başında Stuttgart’ta Diez tarafından yayınlandı. Kitabın duyurusu *İskra*’nın 10 Mart tarihli 18. sayısında yayınlanmıştır.

Kitap, 1902-1903'te Rusya'daki sosyal-demokrat örgütler tarafından yaygın biçimde dağıtıldı; Kiev, Moskova, St. Petersburg, Nijni-Novgorod, Kazan, Odessa gibi kentlerdeki polis baskınlarında ve tutuklamalarda ele geçti.

Lenin'in Beşinci Bölüm'e "*Nereden Başlamalı? Makalesinden Kim Alındı?*" başlıklı bir bölüm eklemesiyle 1907'de *On İki Yıl* derlemesinde yeniden yayınlandı. Lenin, ayrıca bu basıma beş dipnot ekledi. Daha sonraki baskılar 1907 baskısı gözönüne alınarak yapıldı. -31

¹⁴ *Raboçaya Gazeta* – Sosyal-demokratların Kiev grubunun illegal organı; yöneticileri arasında B. L. Eidelmann, P. L. Tuçapski, N. A. Vigdarçik vardı. Yalnızca iki sayısı çıkmıştır. 1. sayı Ağustos 1897'de ve 2. sayı da aynı yılın Aralık ayında (Kasım tarihini taşıyordu). Tuçapski yurtdışına çıkarak, yazıkurulunun talimatı uyarınca G. V. Plehanov'u ve *Emeğin Kurtuluşu* grubunun öteki üyelerini 1. sayının içeriğinden haberdar etti ve gazeteye yazı yazmak konusunda onlardan söz aldı; Emeğin Kurtuluşu grubuyla kurulan bu bağlantı sonucu gazetenin 2. sayısı daha belirgin bir siyasal içerik kazandı. *Raboçaya Gazeta* çevresinde bir grup oluşturan sosyal-demokratlar, Mart 1898'de toplanan RSDİP Birinci Kongresi için hazırlıklara giriştiler. Kongre sonrasında Merkez Komitesi ve *Raboçaya Gazeta* yöneticileri tutuklandılar ve matbaaları tahrip edildiğinden 3. sayı hiç bir zaman çıkmadı. -32.

¹⁵ *Lassalle'cılar* – 1860'larda ve 1870'lerin başlarında, Alman işçi sınıfı hareketi içerisinde, taktik sorunlar ve o zamanlar Almanya'nın en ivedi sorunu olan Almanya'nın birleştirilmesi konusunda şiddetli bir mücadeleye girmiş olan iki parti. *Lassalle'cılar*, Alman küçük-burjuva sosyalisti Ferdinand Lassalle'ın yandaşları ve 1863'te Leipzig'de yapılan işçi dernekleri kongresinde kurulan Alman İşçileri Genel Birliğinin üyeleri. Lassalle, birliğin ilk başkanıdır ve programını ve taktik ilkelerini koymuştur. Günlük politikalarında Lassalle ve onun izleyicileri Bismarck'ın Büyük Güç politikasını desteklediler. 27 Ocak 1865'te Marks'a, Engels, "Nesnel olarak bu bir alçaklık ve Prusyalılar lehine tüm işçi sınıfı hareketine ihanetti" diye yazıyordu. Hem Marks, hem Engels, *Lassalle'cılar* teorisini, taktiklerini ve örgütsel ilkelerini sert bir biçimde eleştirmişler, bunu Alman işçi sınıfı hareketi içinde oportünist bir eğilim olarak damgalamışlardı. -36.

¹⁶ *Eisenachlılar* – 1869'da Eisenach'ta yapılan açılış kongresinde kurulan Alman Sosyal-Demokrat Partisinin üyeleri. Bunların liderleri, ideolojik olarak Marks ve Engels'in etkisi altında bulunan August Bebel ve Wilhelm Liebknecht

idi. Parti, programında, kendini Uluslararası İşçi Birliğinin bir bölümü olarak gördüğünü ve onun amaçlarını paylaştığını söylüyordu. Marks ve Engels'in öğüt ve eleştirileri sayesinde *Eisenachcılar*, Lassalle'cı Alman İşçileri Genel Birliğinden daha tutarlı devrimci bir yol izlediler. Bundan ötürü de, Almanya'nın birleştirilmesi açısından "demokratik ve proleter bir yolu ve Prusyacılığa, Bismarckçılığa ve milliyetçiliğe her türlü ödüne karşı mücadeleyi" desteklediler. (V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 19, s. 298.)

1871'de Alman İmparatorluğunun yaratılması, Lassalle'cılarla Eisenachcılar arasındaki taktiklere ilişkin başlıca anlaşmazlığı ortadan kaldırdı, ve 1875'te işçi sınıfı hareketinin büyümesi ve hükümetin baskısı ile iki parti, Gotha Kongresinde, daha sonra Alman Sosyal-Demokrat Partisi diye adlandırılan tek bir Alman Sosyalist İşçi Partisinde birleştiler. -36

¹⁷ *Olanakçılar* – Proletaryayı devrimci mücadeleden saptırmaya çalışan bir küçük-burjuva reformcu akımı temsil ediyorlardı. Olanakçılar (P. Bruss, B. Malon ve ötekiler), İşçilerin Sosyal-Devrimci Partisini kurdular. Emek hareketinin sosyalist amaçlarını geri plana iterek ve işçilerin mücadelesini, gerçekleştirilmesi olanaklı (adını da burdan almaktadır) şeylerle sınırlamakta ısrar ederek; proletaryanın devrimci bir programa ve taktiklere gereksinme duymadığını söylüyorlardı. Bunlar, desteği en çok ülkenin iktisadi yönden geri kesimlerinden ve işçilerin siyasal yönden daha az gelişmiş kesimlerinden gördüler. 1902'de olanakçılar ve öteki reformcu gruplar, Jean Jaurés'nin liderlik ettiği Fransız Sosyalist Partisini kurdular. 1905'te Fransa Sosyalist Partisi, bu partiyle birleşti. Birinci Dünya Savaşı sırasında Guesde, Sembat ve partinin öteki liderleri, sosyal-şoven bir tutum takınarak, işçi sınıfına ihanet ettiler. -36.

¹⁸ *Fabianlar* – 1884'te kurulan reformcu Fabian Derneğinin üyeleri. Dernek, adını Anibal ile kesin bir çatışmaya girmekten sakınmak istemesi ve oyalayıcı taktikler kullanmasından ötürü *Cunetator* (oyalayıcı) adıyla bilinen Romalı asker Fabius Maximus'tan almıştır. Derneğin üyeleri esas olarak burjuva aydınları, bilim adamları, yazarlar ve politikacılar idi (örneğin, Sidney ve Beatrice Webb, Bernard Shaw, Ramsay MacDonald). Fabianlar, proletaryanın sınıf mücadelesine ve sosyalist devrime gerek olmadığını söylüyorlar, kapitalizmden sosyalizme geçişin küçük sürekli reformlar yoluyla gerçekleşebileceğini ileri sürüyorlardı. Lenin, Fabiancılığı "aşırı bir oportünist eğilim" olarak değerlendirdi. 1900'de Fabian

Derneği, İşçi Partisinin bir bölümü haline geldi. Fabian sosyalizmi, bugünkü İşçi Partisinin hâlâ teorik kaynaklarından biri olmaktadır. -36.

¹⁹ *Narodnaya Volya* ("Halkın İradesi") – Bu grup *Zemlya i Volya*'nın bölünmesi üzerine 1879 Ağustosunda narodnik terörcülerin gizli bir siyasal örgütü olarak kuruldu. A. İ. Zelyabov, A. D. Mihaylov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, Vera Figner, Sofya Perovskaya, A. A. Kıviatkovski ve daha başka kişileri kapsayan bir yüksek komitenin yönetimindeydi. *Narodnaya Volya*, bir yandan narodnik ütöpik sosyalist fikirlerle inanırken, temel amaç olarak mutlakîyetin yıkılması ve siyasal özgürlüğün elde edilmesi için siyasal mücadelenin gereğine inanıyordu. Lenin şöyle yazmıştı: "*Narodnaya Volya* üyeleri, siyasal mücadeleye girerek ileriye doğru bir adım atmışlardır, ama bu mücadeleyi, sosyalizmle birleştirmeyi başaramamışlardır." (*Toplu Yapıtlar*, Cilt 8, s. 72, Moskova, 1965.)

Narodnaya Volya, çarlık mutlakîyetine karşı kahramanca bir savaş verdi. Ama "aktif" kahramanlar ve "pasif" halk yığınları yanlış teorisini izleyerek, toplumu yeniden kurmayı, halkın katkısı olmaksızın, sırf kendi çabasıyla ve bireyci terörizmle gerçekleştirmeyi umdu. II. Aleksandr'ın 1 Mart 1881'de katledilmesinden sonra, vahşiyane misillemelerle ve ölüm cezalarıyla, hükümet, bu grubun varlığına son verdi. 1880'ler boyunca örgütü yeniden canlandırma girişimleri başarısızlığa uğradı. Lenin, *Narodnaya Volya*'nın yanılmasını, ütöpik programını eleştirirken, bu grubun üyelerinin çarlığa karşı kişisel çıkar gütmeyen çabalarını, tekniklerini ve gayet sağlam biçimde merkezileştirilmiş örgütlerini saygıyla anmıştır. -36.

²⁰ *Bakanlıkçılık* (Millerandcılık) – Adını, 1899'da Fransa'daki gerici burjuva hükümetine ticaret bakanı olarak katılan Fransız sosyalist-reformist Millerand'dan alan oportünist bir akım. Millerand'ın burjuva hükümetine girmesi, oportünist sosyal-demokrat önderlerin izledikleri sınıf işbirliği politikasının, bu önderlerin devrimci mücadeleyi reddedişlerinin ve emekçi halka ihanetlerinin bir örneği olmuştur. -36.

²¹ *Bernsteincilik* – Uluslararası sosyal-demokrasi içinde marksizme karşıt akım. Bu akım XIX. yüzyıl sonunda Almanya'da ortaya çıktı ve Marks'ın devrimci teorisini burjuva liberalizmi yönünde değiştirmeye girişen Alman sosyal demokrat Edouard Bernstein'in adıyla adlandırıldı. -36.

²² *Rus Eleştiricileri* – Marks'ın devrimci öğretisini legal basında eleştiren ve Bernstein'ciliğe yakın bir tutum takınan

“legal marksistler” (Struve, Bulgakov, Berdyaev, ve ötekiler). -36.

²³ Roma mitolojisine göre, Jüpiter tanrıların başı ve Minerva da zanaatların, bilimin, sanatın, öğretmenlerin ve doktorların koruyucusu tanrıdır. Minerva’nın Jüpiter’in başından elinde bir kılıç, zırh ve tolgaıyla fırladığı söylenir. Onun doğum tarzı, bir kişi ya da olgunun daha ilk anda bütünsel olarak ortaya çıkmasını tanımlamak için kullanılır. -37.

²⁴ İvan Andreyeciç Krilov’un “İki Fıçı” masalı. Bu masalda, boş fıçı, at arabasında öylesine gürültü çıkarır ki, tüm yolcular onu dışarı atmaya çalışır. -39.

²⁵ *Yurtdışı Rusya Sosyal-Demokratlar Birliğinin Üçüncü Kongresi*, 1901 Eylül ayının ikinci yarısında Zürih’te yapıldı. Kongre, Haziran 1901’de yapılan Cenevre Konferansının hazırladığı yurtdışı Rusya sosyal-demokrat örgütlerin birleştirilmesine ilişkin anlaşma taslağına değişiklikler ve ekler getirdi. Kongre, revizyonistleri cesaretlendiren *Raboçeye Dyelo* yöneticilerine verilen talimatları onayladı. Kongre kararları, Birlik önderlerine egemen olan oportünist eğilimi ve bunların Haziran Konferansının kararlarına uymaya niyetli olmadıklarını gösterdi. -41.

²⁶ *Zarya* (Şafak) – 1901 ve 1902’de Stuttgart’ta *İskra* yazarları tarafından yayınlanan marksist siyasal dergi. 1. sayı Nisan 1901’de, 2-3. sayı Aralık 1901’de ve 4. sayı Ağustos 1902’de yayınlandı.

Lenin’in *Zarya*’da şu makaleleri yayınlandı: “Günlük Notlar”, “Zemstvo İşkencecileri ve Liberalizmin Hanibalları”, “Tarım Sorunu Üzerine ‘Eleştirmen’ Baylar” (“Tarım Sorunu ve ‘Marks’ın Eleştirmenleri”nin ilk dört bölümü), “İç Olayların Eleştirisi”, “Rusya Sosyal-Demokrasisinin Tarım Programı”, “Kant’a Karşı Kant ya da Herr Bernstein’in Manevi Vasiyetnamesi”, “Marks’ın Toplumsal Gelişim Teorisinin Eleştirmeni Olarak B. Struve” ve diğer makaleler. -41.

²⁷ K. Marks, “W. Bracke’ye Mektup” - 5 Mayıs 1875. [Bkz. K. Marks-F. Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, Ankara 1976, s. 20.] -Ed. -42.

²⁸ *Der deutsche Bauernkrieg*, 3. baskı, Leipzig 1875, Genossenschaftsbuchdruckerei. [*Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim*, “Köylüler Savaşı”, Sol Yayınları, Kasım 1975. -Ed.] -44.

²⁹ Bkz: Friedrich Engels, *Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim*, “Köylüler Savaşı”, Önsöz, Sol Yayınları, Kasım 1975, s. 30-32. -Ed. -46

³⁰ *Anti-Sosyalist Yasa* – Bismarck’ın 21 Ekim 1878’de çı-

kardığı sosyal-demokrat partilerin ve yayınların yasaklanmasına ilişkin “sosyal-demokrat faaliyetlerin kamusal tehlikesine karşı yasa”. Yasanın çıkmasıyla birlikte Alman Sosyal-Demokrat Partisi’nin önde gelen yöneticileri tutuklanmış ve yargılanmıştır. Yasa, 1890 yılında kaldırılmıştır. -46.

³¹ 1896 St. Petersburg grevleri – Mayıs-Haziran 1896’da St. Petersburg’ta yapılan grevler. Grevler, işverenlerin II. Niklas’ın taç giyme töreni nedeniyle ilan edilen tatil gününün parasını ödemeyi kabul etmemesiyle başladı. İlk grev, Kalinkini pamuk eğirme fabrikasında başladı ve hızla tüm pamuk eğirme ve dokuma fabrikalarına yayıldı. Greve 30.000 işçi katıldı ve St. Petersburg İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği tarafından yönetildi. Birlik, kendi haklarını savunmaları için işçilerin ortak mücadele yürütmeleri için bildiriler ve duyurular yayınladı; grevcilerin çalışma gününün on buçuk saatte indirilmesi, ücretlerin artırılması ve ücretlerin zamanında ödenmesi gibi taleplerini basıp dağıttı. St. Petersburg grevleri Moskova ve diğer kentlerde işçi sınıfı hareketi için itici güç oldu. Grevler, çarı hızla fabrika yasalarını gözden geçirmeye zorladı ve 2 (14) Haziran 1897’de fabrikalarda ve işliklerde çalışma gününü onbir buçuk saatte indiren yasayı çıkarttı. Lenin, bu grevlerin “işçi sınıfı hareketinde giderek yükselen bir dönemin başlatıcısı ve devrimimizin genelinde çok güçlü bir etmen olduğunu” yazar. (V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 13, s. 84.) -49.

³² *Ajıtasyon Üzerine* broşürü, A. Kremer (daha sonra Bund örgütçüsü) tarafından yazılmış ve Y. O. Tsederbaum (Martov) tarafından 1894’de Vilno’da yayınlanmıştı. Başlangıçta elyazması olarak dağıtılan broşür, daha sonra, 1897’de Cenevre’de P. B. Axelrod’un yazdığı önsöz ve sonuç ekleriyle birlikte yayınlandı. Broşür, Vilno’daki sosyal-demokrat çalışmadan elde edilen deneyimleri özetliyordu ve Rus sosyal-demokratları üzerinde çok büyük bir etki yarattı. Broşür, dar inceleme çevreleri propagandasını bir yana bırakarak, kitlelerin günlük gereksinimleri ve talepleri temelinde işçiler arasında kitlesel ajitasyona yönelinmesi çağrısında bulunuyordu. Yine de broşürün yalın ekonomik mücadelenin rolünü abartması, genel demokratik talepler üzerinden siyasal ajitasyona zarar verdi ve gelecekteki ekonomizmin tohumu oldu. P. B. Axelrod, Cenevre baskısında “Vilno ekonomizm”inin tek yanlılığını düzeltmedi; G. V. Plehanov, “*Bir Kez Daha Sosyalizm ve Siyasal Mücadele Üzerine*” adlı broşüründe *Ajıtasyon Üzerine* broşürünü eleştirdi. -52

³³ *Russkaya Starina* (Rus Antikitesi) – 1870-1918 yılları

arasında St. Petersburg'ta yayınlanan, tarihsel sorunlarla ilgili yayın yapan haftalık dergi. Bu dergi, Rus devlet adamlarının ve kültür dünyasının önde gelenlerinin anılarına, günlüklerine, notlarına, mektuplarına ve diğer belgelere geniş ölçüde yer vermiştir. -52

³⁴ 27 Nisan (9 Mayıs) 1895'te Yaroslavl'daki büyük dokuma fabrikasındaki grevcilere yapılan baskılar. Ücretlerinde kesinti yapıldığı için yapılan protesto grevine 4.000'den fazla işçi katılmıştır.

Lenin'in bu grevle ilgili makalesi bugüne kadar bulunamamıştır. -53.

³⁵ *S. Petersburgky Raboçi Listok* (St. Petersburg İşçi Bülteni) – İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği'nin organı olan illegal gazete. Sadece iki sayı yayınlanmıştır: Birinci sayısı, Şubat 1897'de (Ocak tarihli ve Rusya'da 300-400 adet teksir edilmiştir) ve ikinci sayısı, Eylül 1897'de Cenevre'de yayınlandı. -53.

³⁶ *Zemsky Naçalniks* – Toprak beylerinin köylüler üzerindeki yetkilerini artırmak üzere 1899'da çarlık hükümeti tarafından kurulmuş olan kırsal yöneticilik sistemi. Kırsal yöneticiler yerel toprak soyluları arasından atanıyor ve kendilerine yalnızca yönetsel değil, köylülere tutuklamak ve ağır cezalara çarptırmak da dahil geniş yargısal yetkiler de veriliyordu. -61.

³⁷ Rusya'da serfliğin kaldırılması kararnamesi (19 Şubat 1861) gereğince, çar hükümeti, köylülerin “alın terleri ve kanlarıyla sulamış oldukları kendi köylü toprakları” (Lenin) için ödemede bulunmaları yükümlülüğü getirdi. Saptanan fiyatlar, köylüye verilen toprağın gerçek fiyatının iki-üç katıydı. Köylüler, 1907'de bu ödemeler durdurulana kadar, toprak sahiplerine, toplam olarak, 2.000 milyon ruble ödemişlerdir. -67.

³⁸ Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 5, s. 253-274. -68.

³⁹ Burada sözü edilen olaylar, Şubat ve Mart 1901'de St. Petersburg'da, Moskova'da, Kiev'de, Harkov'da, Kazan'da ve Rusya'nın öteki kentlerinde yer alan ve öğrencilerle işçilerin girişmiş oldukları kitlesel devrimci eylemlerdi: siyasal gösteriler, toplantılar, grevler.

Akademik istemlerle başlayan 1900-01'deki öğrenci hareketi, otokrasinin gerici politikasına karşı, devrimci siyasal eylem niteliği kazanmıştı; bu eylem, ilerici işçiler tarafından desteklendi ve Rus toplumunun bütün katları arasında yankılar uyandırdı. Şubat ve Mart 1901'deki gösterile-

rin ve grevlerin asıl nedeni, öğrenci toplantılarına katılmanın cezası olarak, Kiev üniversitesinden 183 öğrencinin askere alınmasıydı. Hükümet, devrimci eylemlere katılanlara karşı amansız bir saldırıya geçti; polis ve kazaklar gösterileri dağıttı ve katılanlara saldırdı; yüzlerce öğrenci tutuklandı ve liselerden ve üniversitelerden atıldı. 4 (17) Mart 1901’de, St. Petersburg’da, Kazan Katedrali önündeki meydana yapılan gösteri, görülmemiş bir vahşetle dağıtıldı. Şubat-Mart olayları, Rusya’da yaklaşmakta olan devrimci kabarmanın belirtile-riydiler; işçilerin harekete siyasal sloganlarla katılmaları çok büyük bir önem taşıyordu. -72.

⁴⁰ V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, 4. İngilizce baskı, Cilt 4, s. 414-19. -74.

⁴¹ *Svoboda* (“Özgürlük”) – Mayıs 1901’de Y. O. Zelenski (Nadejdin) tarafından kurulan ve “sosyalist-devrimci” grup *Svoboda* tarafından İsviçre’de yayınlanan bir dergi. Derginin yalnızca iki sayısı çıkmıştır. (Birinci sayı, 1901’de ve ikinci sayı, 1902’de yayınlanmıştır.) V. İ. Lenin, *Svoboda* grubunu, “ne ciddi görüşlere, programlara, taktiklere ve örgütlere ve ne de kitleler içinde köklere sahip” olan “köksüz gruplaşmalar”dan biri olarak görmüştür (bkz: “*Maceraçılık Üzerine*”, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 20, s. 356-359). Yayınlarında (*Svoboda*’nın yanında, grup, *Devrimin Arifesi, Teori ve Taktik Sorunlarının Düzensiz Bir Yeniden Gözden Geçirilmesi*, N° 1; *Otkliki* (“Yorumlar”) dergisi, N° 1; Nadejdin’in *Rusya’da Devrimciliğin Yeniden Doğuşu* adlı programsal broşürü, vb. gibi şeyler de yayınlanmıştır) *Svoboda* grubu, terörizm ve “ekonomizm” düşüncelerini savunmuştur. St. Petersburg “ekonomistler”i ile bir blok halinde *İskra*’ya ve RSDİP St. Petersburg komitesine karşı çıkmıştır. 1903’te grubun varlığı son bulmuştur. -76.

⁴² Marks-Engels, *Komünist Manifesto*, s. 72, İlkeriş Yayınları, Eylül 2008. -87.

⁴³ *O sancta simplicitas!* (“Ah, kutsal saflık!”), önce aforoz edilen, sonra Konstanz Konsili’nin emriyle idama mahkûm edilen ve yakılan Çek din reformcusu Jan Hus’un (1369-1415), yaşlı bir köylü kadının yanmakta olduğu ateşe tek bir odun getirip attığını görünce söylediği rivayet edilen söz. -91.

⁴⁴ V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 5, s. 21-22. [Bu baskıda, s. 15-16.] -94.

⁴⁵ *İskra*, N° 7’de yayınlanan mektup bir dokumacıdan gelmiştir. Bu mektup, *İskra*’nın “İşçi Hareketi ve Fabrikalardan Mektuplar” bölümünde yayınlandı. Bu mektup, Lenin’in *İsk-*

ra'sının ileri işçiler arasında büyük etkiye sahip olduğunu gösteriyordu. Mektupta şöyle deniyordu:

“... *İskra*'yı bir çok arkadaş işçilere gösterdim ve gazete okuna okuna paçavraya döndü, ama o bizim en büyük hazinemiz... *İskra*, bizim davamızı, tüm Rusya'nın davasını, kopekle değerlendiremeyecek ya da saatle ölçülemeyecek şekilde yazıyor; gazeteyi okuduğunuzda jandarmaların ve polislerin biz işçilerden ve bizim yanımızdaki aydınlardan neden korktuğunu anlıyorsunuz; sadece patronların cebine değil, çara, işverenlere ve tüm diğerlerine bir tehdit oluşturduğu bir gerçek... Emekçi halk bugün alev almış değil, herkes bir kıvılcım istiyor ve yangın patlak verecektir. ‘Kıvılcım, ateşi tutuşturacaktır’ sözü (*İskra*'nın sloganı. -Ed.) ne kadar da doğru. Eskiden her grev önemli bir olaydı, ama bugün grevlerin tek başına yeterli olmadığını herkes görüyor ve şimdi özgürlük için savaşmalıyız, mücadeleyle özgürlüğü kazanmalıyız. Bugün yaşlısıyla genciyle herkes okumaya can atıyor, ama kitap bulamamak çok kötü. Geçen pazar günü on bir kişiyi topladım ve “*Nereden Başlamalı?*”yı okudum. Akşamın geç saatlerine kadar onu tartıştık. Her şeyi nasıl da iyi açıklıyor, nasıl da konuların özüne giriyor... Ve *İskra*'ya bir mektup yazarak, sadece nasıl başlamamızı değil, nasıl yaşadığımızı ve nasıl öldüğümüzü öğretmenizi istedik.” -94.

⁴⁶ Bkz. Bu kitapta, “*Ekonomizmin Savunucularıyla Bir Konuşma*”, s. 22-23. -97.

⁴⁷ Bkz. Bu kitapta, “*Ekonomizmin Savunucularıyla Bir Konuşma*”, s. 23. -98.

⁴⁸ P. B. Akselrod'un yazdığı “*Otokrasi ve Zemstvolar*” adlı makale, Şubat ve Mayıs 1901'de, *İskra*, N° 2 ve 3'te yayınlandı. Struve'nin makalesinin *İskra*'da ve S. Y. Witte'nin “*Otokrasi ve Zemstvolar*” başlıklı “gizli bilgi notu”nun Struve'nin yazdığı girişle birlikte *Zarya*'da yayınlanması, *İskra* ve *Zarya* yöneticileri ile (Struve'nin şahsında) “demokratik muhalefet” arasındaki Ocak 1901 tarihli anlaşma gereğince mümkün olmuştu. Bu anlaşma, Plehanov'un desteği ile Akselrod ve Zasuliç tarafından yapılmış, Lenin ise buna karşı çıkmıştı; anlaşma kısa ömürlü oldu, çünkü 1901 ilkbaharında sosyal-demokratlar ile burjuva demokratları arasındaki işbirliğinin sürmesinin olanaksız olduğu anlaşıldı ve Struve ile kurulmuş olan ittifak bozuldu. -98.

⁴⁹ Bkz: V. İ. Lenin, “İşçi Partisi ve Köylülük”, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 4, s. 420-428. -Ed. -98.

⁵⁰ Bkz. “183 Öğrencinin Orduya Alınması Tasarısı”, *Toplu Yapıtlar*, Vol. 4, s. 414-419. -Ed. -99.

⁵¹ Bkz: *Toplu Yapıtlar*, Cilt 4, s. 420-428. -Ed. -100.

⁵² Bkz: *Toplu Yapıtlar*, Cilt 5, s. 95-100. -Ed. -100.

⁵³ Bkz: *Toplu Yapıtlar*, Cilt 5, s. 101-102. -Ed. -100.

⁵⁴ *Rossiya* (Rusya) – 1899’dan 1902’ye kadar St. Petersburg’ta yayınlanan ılımlı liberal gazete. -100.

⁵⁵ Bkz: *Toplu Yapıtlar*, Cilt 5, s. 87-88. -Ed. -101.

⁵⁶ Tam adıyla “*Sermayeye Karşı Mücadele İçin İşçi Grubu*”na gönderme yapılıyor. Bu grup, az sayıda üyeye sahipti ve görüşleri “ekonomistler”inkine yakındı. 1899 sonbaharında St. Petersburg’da oluşturuldu ve “Programımız” başlıklı bir broşür yayınladılar. Ama broşürü dağıtmadan grup üyeleri tutuklandılar. -108.

⁵⁷ V. İ. Lenin, *Bütün Eserler*, Cilt 5, s: 13-24. Bu kitapta, s. 10-11. -113.

⁵⁸ *N.N.* – Etkin bir ekonomist ve daha sonra Kadet olan S. N. Prokopoviç’in takma adı. -116.

⁵⁹ Lenin, 1901 yılında A. S. Martinov’la ilk karşılaşmasına değiniyor. -118.

⁶⁰ *Vasilyev, N. V.* – Zubatov’un “polis sosyalizmi”ni destekleyen jandarma albayı. -121.

⁶¹ *Ozerov, İ. Kh* ve *Worms, A. E.* – Zubatov’un “polis sosyalizmi”nin sözcüsü olan iki Moskova Üniversitesi profesörü. -121.

⁶² *Struvecilik* – Baş temsilcisi P. B. Struve olan legal marksizm. -123.

⁶³ *Afanasi İvanoviç ve Pulherya İvanova* – Gogol’un *Eski Zaman Toprak Sahipleri* adlı yapıtında betimlenen kasabalı küçük toprak sahibi aile. -123

⁶⁴ “*Listok*” *Rabotnika*, Yurtdışı Rusya Sosyal-Demokratlar Birliği tarafından 1896-1899 arasında Cenevre’de on sayı yayınlanmıştır. 1-8. sayıları Emeg’in Kurtuluşu grubu tarafından hazırlanmıştır. 9-10. sayılar Birliğin oluşturduğu yeni bir yayın kurulu tarafından hazırlanmıştır. -124.

⁶⁵ Lenin, 1893-1895 yıllarında St. Petersburg’taki kendi devrimci çalışmalarına gönderme yapıyor. -137.

⁶⁶ Bu söz, Griboyedov’un ünlü komedisindeki Repetilov karakterine aittir. *Wit Works Woe*, Perde IV, Sahne 4. -152.

⁶⁷ Lenin’in Sosyalist-Devrimcilerin program ve taktik görüşlerine karşı ayrıntılı olarak ele almayı düşündüğü broşür yayınlanmadı. Sözü geçen broşürün temel malzemeleri şun-

lardır: “Sosyalist-Devrimcilere Karşı Bir Makaleden Parça” (Aralık 1902), “Sosyalist-Devrimcilere Karşı Bir Broşürün Ana Hatları” (1903 ilkbaharı) ve “Sosyalist-Devrimcilere Karşı Bir Makalenin Ana Hatları” (1903 Temmuzunun ilk yarısı). -153.

⁶⁸ *Vestnik Russkoi Revolutsii. Sotsialno-Političeskoye Obozreniye* (Rusya Devriminin Habercisi. Sosyo-Politik Dergi) – 1901-1905 yılları arasında yurtdışında (Paris-Cenevre) yayınlanan illegal bir dergi. Dört sayı çıktı. 2. sayısından itibaren Sosyalist-Devrimci Partinin teorik organı haline geldi. Bu dergiye yazı yazarlar arasında M. R. Gots (A. Levitski), I. A. Rubanoviç, V. M. Çernov (Y. Gardenin) ve Y. K. Breşko-Breşkovskaya da vardı. -153.

⁶⁹ “*Bırakın, yazarlar yazsın, okurlar okusun.*” M. Y. Saltykov-Şçedrin’in *Çeşitli Mektuplar*’ının Birinci Mektubundan bir tümce. -154.

⁷⁰ *Revolutsionnaya Rossiya* (Devrimci Rusya) – Sosyalist-Devrimcilerin illegal bir gazetesi. 1900 yılı sonundan itibaren Sosyalist-Devrimciler Birliği tarafından Rusya’da yayınlandı. Ocak 1902’den Aralık 1905’e kadar yurtdışında (Cenevre’de) Sosyalist-Devrimciler Partisi’nin resmi organı olarak yayınlandı. -156.

⁷¹ *Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Bir Yoldaş Mektup*, St. Petersburg’lu sosyal-demokrat A. A. Şneyerson’un (Yeryoma) bu kentteki sosyal-demokrat çalışmanın örgütlenme tarzını eleştiren mektubuna verilen yanıtıdır.

Lenin ve yakın arkadaşlarının 1895 Aralıkta tutuklanmalarından sonra, “ekonomistler” *İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği*’ni yavaş yavaş denetimleri altına aldılar. Devrimcilerin bir yeraltı ve merkezi örgütünün kurulması için mücadele eden devrimci Marksistlerin tersine, “ekonomistler”, siyasal mücadelenin önemini inkar ediyor ve seçim ilkesine dayalı ve başlıca hedefi, işçilerin ekonomik çıkarlarını dolaysızca savunmak ve karşılıklı yardım bankaları kurmak olan geniş bir işçi sınıfı örgütünün kurulması düşüncesini ortaya atıyorlardı. “Ekonomistler”, Mücadele Birliği’ni uzun süre denetimlerinde tutarak onun örgütsel yapısına da kendi damgalarını vurdular; Birliğin işçi sınıfı üyeleri (sözde İşçiler Örgütü) yapay olarak aydın üyelerden ayrıştırıldı. Birliğin hantal örgütlenmesi, otokrasiye ve burjuvaziye karşı işçi kitlelerinin devrimci mücadelesine önderlik etmekten daha çok sendikal biçimde bir mücadeleye uygundu. St. Petersburg örgütünde *İskra*’cılarla “ekonomistler” arasında gelişen mücadele, RSDİP’nin St. Petersburg Komitesinin 1902 yazında *İskra*’nın safına geçmesiyle doru-

ğuna ulaştı. *İskra*'nın 15 Aralık 1902 tarihli 30. sayısında şöyle deniyordu: "Haziran ayında St. Petersburg dolaylarında *İşçiler Örgütünün beş semtini de temsil eden işçilerin* (İşçiler Örgütünün en yüksek organını meydana getiriyordu) girişimiyle yapılan toplantıda iki sorun ortaya çıktı. Bu sorunlar şunlardı: 1) Rusya sosyal-demokrasisindeki iki akım: bugüne kadar St. Petersburg'da görülen eski 'ekonomist' akım ve *İskra* ve *Zarya* tarafından temsil edilen devrimci akım; 2) Örgütlenme ilkeleri (sözde 'demokratizm' ya da bir 'devrimciler örgütü'). Her iki sorunda da bütün işçiler oybirliğiyle 'ekonomizm'e ve 'demokratizm'e karşı çıktılar ve *İskra* akımının safında yer aldılar." St. Petersburg Mücadele Birliğini *İskra*'nın örgütlenme ilkelerinin ruhuna uygun olarak yeniden inşa etmek için, *İskra* örgütünün, İşçiler Örgütünün ve St. Petersburg komitesinin temsilcilerinden oluşan bir komite kuruldu. Ama Tokarev'in başını çektiği "ekonomistler", St. Petersburg Komitesinin *İskra*'nın tutumunu destekleme kararına katılmadıklarını bildirdiler; sözde İşçiler Örgütü Komitesini kurdular ve *İskra*'cılara karşı mücadeleye giriştiler. *İskra*'cılar işçilerin desteğiyle kendi konumlarını korudular ve St. Petersburg örgütü içindeki durumlarını sağlamlaştırdılar.

Lenin'in Parti örgütlenmesi için planını geliştirdiği ve somut olarak biçimlendirdiği *Bir Yoldaşa Mektup*, St. Petersburg'a, "ekonomistler"e karşı mücadele en yüksek noktadayken ulaştı. Mektubun teksir edilmiş kopyası çıkarıldı, elle çoğaltıldı ve St. Petersburg'lu sosyal-demokratlar arasında dağıtıldı. Haziran 1903'te Sibirya Sosyal-Demokrat Birliği tarafından *RSDİP'nin Örgütlerinde Devrimci Çalışma Üzerine (Bir Yoldaşa Mektup)* adıyla illegal olarak yayınlandı. Bu *Mektup*, RSDİP Merkez Komitesi tarafından ayrı bir broşür olarak da yayınlandı ve broşürü baskıya hazırlayan Lenin ona bir önsöz, bir de ek yazdı. *Mektup*, sosyal-demokrat örgütlerde geniş çapta dağıtıldı. 1902-05 yıllarını kapsayan polis arşivleri, Moskova, Riga ve Don Rostov'u, Nahcevan, Nikolayev, Krasnoyarsk, Irkutsk ve diğer yerlerde yapılan polis baskınlarında bu mektubun ele geçirildiğini ortaya koyuyor.

SBKP Merkez Komitesinin Marksizm-Leninizm Enstitüsü'nün arşivlerinde *Mektup*'un sadece ilk sayfasının elyazması bulunmaktadır. Bu sayfada Lenin'in elyazısıyla şu not vardır: "Genel olarak St. Petersburg Komitesine ve özel olarak da Yeryoma yoldaşa (Lenin'den)." -165.

İlkeriş Yayımcılık
Korkut Reis Mh., İlkiz Sk., No: 22/10 Kat 4
06410 Sıhhiye/Ankara
Tel: (0312) 231 30 32
www.ilkeris.com
iletisim@ilkeris.com

“Kaynaşmış bir grup halinde, sarp ve zorlu bir yolda, birbirimizin ellerine sıkı sıkıya sarılmış olarak yürüyoruz. Düşman tarafından her yandan kuşatılmış durumdayız ve onların sürekli ateşi altında hemen hemen hiç durmaksızın ilerlemek zorundayız. Daha ilk baştan kendimizi tek başına bir grup olarak ayırarak ve uzlaşma yolu yerine mücadele yolunu seçerek, bizi suçlayanların bulunduğu yakınımızdaki bataklığa çekilmemek için, düşmanla savaşmak amacıyla gönüllü ve tam olarak birleşmiş bulunuyoruz.”

V. İ. Lenin

9 786054 087075